

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ
The Sub-District Constitution Development for Community
Democracy Development in Chaiya Phum Province

โดย

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ดร.ทักษิณ ประชามอญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766096

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาธรรมาณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ
The Subdistrict Constitution Development for Community
Democracy Development in Chaiya Phum Province

โดย

ผศ.ดร. ปัญญา คล้ายเดช

ดร.ทักษิณ ประชามอญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766096

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

The Sub-district Constitution Development for Community
Democracy Development in Chaiya Phum Province

By

Asst.Prof. Dr. Panya Klaydesh

Dr.Thaksin Prachamon

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist Collage

B.E. 2566

Research Project Funded by Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766096

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ
ผู้วิจัย:	ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช และ ดร.ทักษิณ ประชามอญ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน 2) เพื่อพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม 3) เพื่อการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ธรรมณูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน จำนวน 1,200 คน โดยใช้แบบสอบถาม, ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 70 คน และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ และทำวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาธรรมณูญตำบลขึ้นในพื้นที่ 3 ตำบล จาก 3 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีเส้นทางคมนาคม ไฟฟ้า และสาธารณสุขทั่วถึง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบอาชีพเชิงเดี่ยว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบปกติ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุราและยาเสพติด และมีความต้องการให้มีการพัฒนาธรรมณูญตำบลขึ้น

2.การพัฒนาธรรมณูญตำบลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ 3 พื้นที่ได้สร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการชุมชนเทคนิค AIC คือ 1) สร้างความรู้ (Appreciation : A) 2) สร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) 3) สร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ยกย่องธรรมณูญตำบลให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ จึงทำการบันทึกข้อตกลงร่วมกันทุกภาคส่วนในแต่ละตำบล

3. การเผยแพร่ธรรมณูญได้พัฒนาขึ้นในรูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านหน่วยงานในตำบลผ่านหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในธรรมณูญตำบลและนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมและยั่งยืน

Research Title: The Sub-District Constitution Development for Community
Democracy Development in Chaiya Phum Province

Author: Asst.Prof. Dr. Panya Klaydesh and Dr.Thaksin Prachamon

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist
Collage

Academic Year: 2566/2023

Funds granted by: Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analyze the infrastructure conditions and needs for the sub-district constitution development for community democracy development 2) to participatory develop the sub-district constitution for community democracy development 3) to develop the sub-district constitution learning network for driving community democracy in Chaiya Phum province. This research program was mixed methods. The sample group was 1200 people by using of questionnaires, the key informants were 70 key informants by using of in-depth interview forms, organized 3 focus group discussions and conducted operational research to develop the sub-district constitutions in 3 sub-districts from 3 districts of Chaiya Phum Province. The data was analyzed by using of statistics as Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation and to analyzed qualitative research by using of descriptive analysis.

The result was found that:

1. Chaiya Phum Province is mostly an agricultural area. There are thorough transportation routes, electricity and public health. People have knowledge and understanding of democratic governance and local government, have a moderate level of income, and have a simple lifestyle. The insecurity in life and property comes from drinking alcohol and drugs and they need to develop of the sub-district constitution

2. The sub-district constitutions in 3 areas of Chaiya Phum Province are developed by using the AIC technique community development process, namely 1)

Appreciation (A) 2) Influence (I) and 3) Control (C) and are drafted to be appropriate for each area. Therefore, a joint agreement was recorded with all sectors in each sub-district.

3 . The dissemination of the constitution has developed in the form of a collaborative learning management network through sub-district agencies and related public and private agencies to create knowledge and understanding of the sub-district constitution and lead to appropriate and sustainable spatial development.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และการให้ความสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันพุทธศาสตร์ และบุคลากรของสถาบันวิจัยทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระศรีสัจญาณมุนี, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในส่วนงานวิจัยของวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่อการทำวิจัย ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณ ประชาชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่การวิจัย รวมไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้เมตตาให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับงานวิจัย และผู้ประสานงานในแต่ละแห่งที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้คงเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และการนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับงานด้านวิชาการ และส่วนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ดร.ทักษิณ ประชามอญ

๑๕ มกราคม ๒๕๖๗

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ คำถามวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๗
๒.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐.....	๑๘
๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	๒๓
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น.....	๒๘
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้วยเทคนิค AIC.....	๓๓
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย.....	๔๓
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๙
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๓
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๕๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๔
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๕๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๖

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๐
๔.๑ การพัฒนารรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ.....	๗๐
๔.๒ การพัฒนารรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ เมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ.....	๑๑๒
๔.๓ การพัฒนารรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ จัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ.....	๑๔๙
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๗๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๘๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๘๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๘๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	๑๘๖
บรรณานุกรม.....	๑๘๗
ภาคผนวก.....	๑๙๒
ภาคผนวก ก เครื่องมือสำหรับการวิจัย.....	๑๙๓
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่ม.....	๒๐๒
ภาคผนวก ค ภาพลงพื้นที่การวิจัย.....	๒๐๘
ภาคผนวก ง ร่างรรมนุญตำบล.....	๒๒๑
ภาคผนวก จ หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.....	๒๓๕
ภาคผนวก ฉ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย.....	๒๔๑
ภาคผนวก ช ประวัติคณะผู้วิจัย.....	๒๔๔

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๓.๑	แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๑.....	๕๖
ตารางที่ ๓.๒	แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๒.....	๕๙
ตารางที่ ๓.๓	แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๓.....	๖๒
ตารางที่ ๔.๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน.....	๗๗
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน.....	๗๘
ตารางที่ ๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง.....	๗๙
ตารางที่ ๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ.....	๘๐
ตารางที่ ๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม.....	๘๑
ตารางที่ ๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	๘๒
ตารางที่ ๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาล	

	ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	๘๓
ตารางที่ ๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ.....	๘๔
ตารางที่ ๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน	๑๒๘
ตารางที่ ๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน.....	๑๒๙
ตารางที่ ๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง.....	๑๓๐
ตารางที่ ๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ.....	๑๓๑
ตารางที่ ๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม.....	๑๓๒
ตารางที่ ๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	๑๓๓
ตารางที่ ๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน	

	ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสิ่งแวดล้อม.....	๑๓๔
ตารางที่ ๔.๑๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน.....	๑๕๒
ตารางที่ ๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน.....	๑๕๓
ตารางที่ ๔.๑๘	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง.....	๑๕๔
ตารางที่ ๔.๑๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ.....	๑๕๕
ตารางที่ ๔.๒๐	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม.....	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๒๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	๑๕๗
ตารางที่ ๔.๒๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	๑๕๘

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชน
ที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญ
ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
ด้านสารสนเทศ.....๑๕๙

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๓
ภาพที่ ๓.๑ แสดงกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๖๘
ภาพที่ ๔.๑ แผนที่ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ.....	๗๒
ภาพที่ ๔.๒ การเสนอแนวความคิดกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน.....	๘๖
ภาพที่ ๔.๓ แสดงการเสนอแนวความคิดกับผู้นำกลุ่มมวลชน.....	๘๗
ภาพที่ ๔.๔ แสดงการเสนอแนวความคิดกับผู้นำกลุ่มมวลชน.....	๘๗
ภาพที่ ๔.๕ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	๙๒
ภาพที่ ๔.๖ ภาพแสดงพืชเศรษฐกิจในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ.....	๙๕
ภาพที่ ๔.๗ การรับฟังข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่อำเภอแก่งคร้อ.....	๑๐๐
ภาพที่ ๔.๘ แหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ในพื้นที่อำเภอแก่งคร้อ.....	๑๐๒
ภาพที่ ๔.๙ แสดงแนวทางวิเคราะห์ร่างธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน.....	๑๐๔
ภาพที่ ๔.๑๐ ขั้นตอนการพัฒนาธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน.....	๑๐๘
ภาพที่ ๔.๑๑ การพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน.....	๑๑๐
ภาพที่ ๔.๑๒ แสดงหน่วยงานที่ปรึกษาของศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน.....	๑๑๑
ภาพที่ ๔.๑๓ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านโครงสร้าง พื้นฐาน.....	๑๑๕
ภาพที่ ๔.๑๔ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านการเมือง.....	๑๑๗
ภาพที่ ๔.๑๕ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านเศรษฐกิจ.....	๑๑๙
ภาพที่ ๔.๑๖ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านสังคม.....	๑๒๑
ภาพที่ ๔.๑๗ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน.....	๑๒๓
ภาพที่ ๔.๑๘ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านสิ่งแวดล้อม.....	๑๒๕
ภาพที่ ๔.๑๙ แสดงการวิเคราะห์แนวทางร่างธรรมนูญตำบล.....	๑๓๕
ภาพที่ ๔.๒๐ แสดงขั้นตอนการพัฒนาธรรมนูญตำบล.....	๑๓๘
ภาพที่ ๔.๒๑ แสดงเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ.....	๑๔๘
ภาพที่ ๔.๒๒ แสดงการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการจัดทำธรรมนูญตำบล บ้านกอก.....	๑๖๐
ภาพที่ ๔.๒๓ การระดมสมองเสนอปัญหาชุมชนบ้านหลุบบัว-สระสีเหลือง ตำบลบ้านกอก.....	๑๖๒

ภาพที่ ๔.๒๔ ระดมสมองเสนอปัญหาชุมชนบ้านกลุ่มโชนบ้านมะเกลือโนนทอง ตำบลบ้านกอก.....	๑๖๓
ภาพที่ ๔.๒๕ สรุปประเด็นปัญหาชุมชนตำบลบ้านกอก.....	๑๖๓
ภาพที่ ๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการของชุมชน ตำบลบ้านกอก.....	๑๖๖
ภาพที่ ๔.๒๗ กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบลร่วมกันของคนในชุมชน ตำบลบ้านกอก.....	๑๖๘
ภาพที่ ๔.๒๘ แกนนำชุมชนจัดทำบันทึกตกลงร่วมกันในการพัฒนาธรรมนูญตำบล บ้านกอก.....	๑๖๙
ภาพที่ ๔.๒๙ กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก.....	๑๗๔
ภาพที่ ๔.๓๐ แสดงเอกสารบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาธรรมนูญตำบล บ้านกอก.....	๑๗๗
ภาพที่ ๔.๓๑ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลบ้านกอก.....	๑๗๘
ภาพที่ ๔.๓๒ องค์กรความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ”.....	๑๗๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม โดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองโดยสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน^๑ จึงจะเห็นว่า การสร้างประชาธิปไตยชุมชน เป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เกิดความประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่น (local democracy)

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยส่วนหนึ่งมีการปกครองในรูปแบบการกระจายอำนาจ เป็นรูปแบบการปกครองตนเองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีออกพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในรูปแบบเดียวกัน ทำให้ในระดับชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่างหรือใช้กฎหมายได้อย่างแท้จริง ดังนั้น เมื่อมีการกระจายอำนาจมาสู่ท้องถิ่น และท้องถิ่นเองก็มีอิสระในการปกครองตนเองตามที่กฎหมายกำหนด ก็จึงมีความเหมาะสมที่จะมีความร่วมมือกันเพื่อร่างกฎหมายหรือธรรมนูญเป็นของตนเองเพื่อนำไปใช้ในชุมชนท้องถิ่นในระดับต่างๆ หรือ ในมิติต่างๆ เช่น ธรรมนูญระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ธรรมนูญสุขภาพ ธรรมนูญสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ในชุมชน หรือในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด อนุรักษ์ และพัฒนา หรือแม้กระทั่งการใช้ธรรมนูญดังกล่าวให้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ตามความเหมาะสม และในปัจจุบันหน่วยงานท้องถิ่นได้ยึดเอาหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงาน เช่น หลักความ

---

^๑ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐. (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒,) ๒๕๖๒ : ๔๓.

โปร่งใสตรวจสอบได้ เป็นต้น ซึ่งช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นมีศักยภาพ ประสิทธิภาพ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์และขยันหมั่นเพียร ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธา^๒

การจัดทำธรรมนูญตำบลจัดการตนเองนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นนวัตกรรมของชุมชนที่ได้สร้างและพัฒนาแกนนำคนรุ่นใหม่ให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ การค้นหา วิเคราะห์ปัญหา พัฒนาแผนกิจกรรม โครงการ ดำเนินการขับเคลื่อน เชื่อมโยง ยุกระดับกระบวนการพัฒนา เพื่อให้สังคม ชุมชน ตำบลและหมู่บ้านเป็นแนวปฏิบัติ กฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วม การอยู่ร่วมกันของคนในตำบล โดยใช้หลักประชาธิปไตยชุมชนและเป็นฉันทามติเพื่อใช้ร่วมกัน ดำเนินการและแก้ไขปัญหาในชุมชนได้สำเร็จ สร้างความเชื่อมั่น เห็นคุณค่า เกิดการขยายเชื่อมโยงทำให้เกิดพลังภาคีของชุมชนจัดการตนเอง อำนาจการจัดการตนเองนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ธรรมนูญตำบล ออกมาปฏิบัติด้วยความเห็นชอบของทุกฝ่ายในชุมชน ท้องถิ่น ตำบล กระบวนการแต่ละขั้นตอนเป็นสิ่งที่ไปเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชนทั้งสิ้น^๓ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ โยธี และคณะ ที่ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) เงื่อนไขที่เอื้อต่อการเกิดประชาธิปไตยชุมชนประกอบด้วย ๒ ส่วนสำคัญคือ ๑.๑) ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม อาทิความเป็นเครือญาติในทางสายเลือดและทางพิธีกรรม รวมถึงลักษณะภูมิชุมชนที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชน ๑.๒) ปัจจัยภายนอกชุมชน ที่เป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่หลายมาตรามีเจตนาในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พึ่งตนเอง มีอิสระในการตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น และด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าวเป็นผลให้เกิดพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเมืองใหม่ที่ยอมรับชุมชนให้มีปฏิบัติการควบคู่กับท้องถิ่นและท้องที่ ๒) การสร้างประชาธิปไตยชุมชนเป็นระบบการขับเคลื่อนชุมชน โดยใช้กลไกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการรวมกลุ่มแกนนำและการรวบรวมสมาชิกเพื่อการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในกิจการสาธารณะ ๓) กระบวนการจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนเป็นปฏิบัติการในการหนุนเสริมการมีส่วนร่วมในภาคปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการมีเวทีในการจับเข้าคุย สนทนาปรึกษาหารืออย่างมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงการให้สิทธิกับประชาชนในทางตรงมากยิ่งขึ้น^๔ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชาธิปไตยชุมชนนั้น คือการที่ประชาชนทุกคนในชุมชนได้มีสิทธิ์และมีส่วนในการจัดการ บริหารและพัฒนา โดยมี

^๒ สมภพ กระจับทุกข์ และปัญญา คล้ายเดช, ธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย, วารสารวิชาการธรรมทวารศน์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑) หน้า ๒๕๕-๒๖๖.

^๓ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ชุดความรู้การจัดการทำธรรมนูญปกครองตนเอง, (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) : สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, ๒๕๕๙) คำนำ.

^๔ ชัยวัฒน์ โยธี และคณะ, การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙) หน้า ๒๑-๒๗

ธรรมนูญ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน หมู่บ้านในทุกๆ ระดับ

จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวนประชาชนทั้งสิ้น ๑,๑๓๙,๐๒๓ คน และมีจำนวนครัวเรือนมีทั้งสิ้น ๓๘๗,๒๒๔ หลังคาเรือน แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ อำเภอ ๑๒๔ ตำบล ๑,๖๒๐ หมู่บ้าน ๒๕ ชุมชน และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๔๓ แห่ง^๕ ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีการเป็นอยู่เป็นสังคมชนบท ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาระบบการปกครองตนเองได้อย่างเหมาะสมได้ การมีหลักธรรมนูญนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบลนับว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน ให้โอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ตำบลของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยจะเลือกพื้นที่สำหรับการสำรวจ พัฒนา สร้างศูนย์การเรียนรู้ และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓ พื้นที่ ประกอบด้วย ๑) ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ ๒) ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ และ ๓) ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส ในการดำเนินการวิจัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” โดยจะดำเนินการศึกษาตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการของประชาชนในการสร้างธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน นำมาทำการศึกษารูปแบบธรรมนูญตำบลที่เหมาะสมกับพื้นที่ และสร้างธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นนวัตกรรมเพื่อนำไปให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ตลอดจนถึงผู้เกี่ยวข้องได้นำหลักธรรมนูญไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ พร้อมกันนี้ ยังมีการดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับธรรมนูญตำบลให้กับประชาชนในพื้นที่โดยจัดกิจกรรมการเผยแพร่ที่เหมาะสมให้กับประชาชนในพื้นที่และสร้างเป็นเครือข่ายไปยังพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปเสนอเป็นตัวแบบในการพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาหลักประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๒.๓ เพื่อการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

^๕ ที่มา <http://www.chaiyaphum.go.th/index.php> (ออนไลน์)

๑.๓ คำถามวิจัย

๑.๓.๑ สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมาภิบาลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเรื่อง “การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” ได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น ดังนี้

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเอกสาร** การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือบทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย (Data sources) เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาของ การวิจัย โดยทำการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น และแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โครงการนี้ เป็นชุดโครงการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามชุดของแต่ละโครงการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ชุดโครงการย่อย ดังนี้

โครงการย่อยที่ ๑ การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย คือ ตำบลท่ามะไฟหวาน จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ คน แบ่งออกเป็น ๑) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ๒) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และ ๓) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และ ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๕ คน

โครงการย่อยที่ ๒ การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย คือ ตำบลนาเสียว จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ คน แบ่งออกเป็น

๑) กลุ่มผู้นำทางศาสนา ๒) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น ๓) กลุ่มผู้สมาชิกสภาท้องถิ่น และ ๔) กลุ่มประชาชนชาวบ้าน และ ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๕ คน

โครงการย่อยที่ ๓ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย คือ ตำบลบ้านกอก จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ คน แบ่งออกเป็น (๑) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น/ข้าราชการประจำของ อปท. (๒) กลุ่มสมาชิกสภาท้องถิ่น (๓) กลุ่มผู้นำท้องที่/ประชาชนชาวบ้าน และ ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๕ คน

๑.๔.๓ พื้นที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการการวิจัย คือ จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๓ อำเภอ และทำการเลือกเจาะจงเฉพาะพื้นที่ จำนวน ๓ ตำบล ได้แก่ ๑) ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ๒) ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และ ๓) ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการเริ่มเก็บข้อมูลแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๖

ในช่วง วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๖ คณะผู้วิจัยลงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ

ในช่วง วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ถึง ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ คณะผู้วิจัยลงทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนชาวบ้าน และ ผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดไว้

ในช่วง วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๖ ถึง ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๖ คณะผู้วิจัยลงทำการเก็บข้อมูล โดยการจัดการสนทนากลุ่มในพื้นที่การวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ธรรมนูญตำบล หมายถึง หลักการ หรือ หลักเกณฑ์ที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

ประชาธิปไตยชุมชน หมายถึง ประชาธิปไตยในระดับรากฐานของสังคม โดยที่ประชาชนในพื้นที่สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้จากการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้โดยตรง

ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง แหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนที่สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย โดยมีร่วมกับแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ ให้แก่กันและกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่รัฐบาลให้อำนาจ หรือการกระจายอำนาจไปให้ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตัดสินใจเลือกผู้แทน หรือผู้บริหารท้องถิ่นของตน รวมทั้งตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้เอง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบหลักธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๓ ทำให้ทราบการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

๑.๖.๔ ได้ธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนสำหรับตำบลในพื้นที่วิจัย

๑.๖.๕ ได้กรอบการดำเนินการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาหลักประชาธิปไตยชุมชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยและเครือข่าย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ มีรายละเอียดดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้วยเทคนิค AIC
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

แนวคิด ทฤษฎีประชาธิปไตยมีความเชื่อพื้นฐานว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุด ได้แก่ อำนาจทางนิติบัญญัติ อำนาจทางบริหารและอำนาจทางตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจของปวงชนทั้งประเทศ ประชาธิปไตยจึงมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านการจัดระเบียบการจัดการปกครองประเทศ และวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างยอมรับสิทธิเสรีภาพ ความสำคัญและประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง โดยเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์และใช้อำนาจทางการเมืองแทน ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะกำหนดและบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ชอบธรรม ตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยหลักการสำคัญ

๒.๑.๑ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๑. หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นแหล่งที่เกิดและเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ
๒. หลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน
๓. การใช้หลักเหตุผล

๔. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อย
๕. กฎหมายหรือหลักนิติธรรม
๖. หลักความเสมอภาค^๙
๗. หลักการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน
๘. รัฐบาลมีอำนาจจำกัดและจำเป็น โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๙. หลักการประนีประนอม กล่าวคือ พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง^{๑๐}

ส่วน ซิกมันด์ นอยมันน์ (Sigmund Neumann) ได้ให้หลักการประชาธิปไตยไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑. อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุด) มาจากราษฎร เป็นของปวงชนหรือมหาชน
๒. ขั้นตอนเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี
๓. ผู้นำมีความรับผิดชอบ
๔. ระบอบความเสมอภาค (ของราษฏรโดยกฎหมาย) ยอมรับ
๕. สนับสนุนพรรคการเมืองมีมากกว่าหนึ่งพรรค
๖. พึ่งเน้นความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
๗. ไม่กีดกันกลุ่มสำคัญๆจากการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง
๘. ส่งเสริมครรลองทัศน์คติแบบประชาธิปไตย
๙. ให้สำนึกในความเป็นพลเมืองดี
๑๐. เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์^{๑๑}

Max Weber นักสังคมวิทยาชาวเยอรมนี ได้ให้คำนิยามว่า “การเมือง” หมายถึง “การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เพื่อแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล หรือระหว่างส่วนย่อย ๆ ภายในรัฐ”^{๑๒} ทางด้าน Harold Lasswell ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การเมือง” คือ “การศึกษาว่าใครทำอะไร เมื่อไรและอย่างไร เขาเน้นถึงประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับตลอดถึงเวลาและวิธีการที่ได้มาซึ่งประโยชน์นั้น โดยเหตุผลที่ว่า ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดมักจะไม่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกคน ทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงพร้อม ๆ กัน การกำหนดวิธีการที่จะให้บุคคลได้มาซึ่ง

^๙ จรุง สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า ๕๓.

^{๑๐} โรงเรียนกันทรารมณ, ประวัติการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.kr.ac.th/ebook/saiyud/b1.htm> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

^{๑๑} Sigmund Neumann, อ้างใน สงบ เชื้อทอง, รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://psiba.blogspot.com/2012/12/3.html> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

^{๑๒} Max Weber, *Theory of Social and Economic Organization*, trans. By A.R. Henderson and T. Persons, (London, Hodge, 1947), pp. 373-374.

ทรัพยากรต่าง ๆ อันจำกัดนั้นจึงเป็นเรื่องของการเมือง”^{๑๓} Robert A. Dahl ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การเมือง คือ “ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับอำนาจปกครอง เขาเน้นที่อำนาจและการปกครอง โดยมีได้คำนิยามว่าสิ่งเหล่านี้จะอยู่ในสภาพเช่นไร ถ้ามีองค์กรมีอำนาจบังคับบัญชา มีกฎระเบียบในการดำเนินงานอย่างมีระบบ ก็จัดเป็นระบบการเมืองทั้งนั้น เขานับเอาองค์การทางศาสนา สหภาพแรงงาน และกิจการของเอกชน เป็นการเมืองด้วย”^{๑๔} นอกจากนี้ Dillon ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การเมือง คือ พฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือในเรื่องการสถาปนารัฐ และการตั้งรัฐบาลขึ้นมา”^{๑๕} เขาเน้นเรื่องการจัดการทางการเมือง คือการรวมตัวของมนุษย์ให้เกิดโครงสร้างทางการเมือง เช่น รวมกันจัดตั้งเป็นรัฐ เป็นพรรคการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น ส่วน O.V.Key ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การเมือง คือ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในเรื่องการบังคับบัญชา และถูกบังคับบัญชา การควบคุมและถูกควบคุม การเป็นผู้ปกครองและถูกปกครอง”^{๑๖} ซึ่ง David Easton ยังมองว่า “การเมือง เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรที่มีคุณค่าสำหรับสังคมซึ่งอยู่ในแนวเดียวกันกับกระบวนการวางนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายนั้น”^{๑๗} และ S.S. Wolin ได้ให้ความหมายของการเมืองไว้ว่า การเมืองมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. การเมือง เป็นกิจกรรมที่แสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันกันระดับบุคคลต่อบุคคล กลุ่มบุคคลต่อกันบุคคล และสังคมต่อสังคม

๒. การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นในสภาพที่ค่อนข้างขาดแคลน

๓. การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์อันมีผลสะท้อนต่อคนหมู่มาก^{๑๘}

แนวคิดของระบบประชาธิปไตยมีฐานมาจากความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับความมีเหตุผล มีเสรีภาพ และมีความเท่าเทียมเสมอภาคกัน การปกครองในสังคมจึงควรสนองธรรมชาติของมนุษย์ดังกล่าว ซาร์ตอริ (Sartori) ได้ระบุว่า หลักการสำคัญของประชาธิปไตย ๒ ประการคือ ๑) การยึดมั่นความสำคัญของบุคคลทั้งในด้านความเสมอภาค สิทธิ และเสรีภาพของ

^{๑๓} Lasswell, Harold. D.. *Politics: who gets what, when and how?* (Meridian, 1958), p. 15.

^{๑๔} Robert A. Dahl, “The City in the Future of Democracy” in *American Political Science Review*, (APSR) December, 1967, pp. 953 – 970.

^{๑๕} Conley, H. Dillon, et al. *Introduction to Political Science*, (Van Nosstrand, East – West ed., 1968), p. 2.

^{๑๖} Key V.O., Jr. *Politics, Partics and Presure Groups*, (4th ed., Cronwell, 1958), p. 6.

^{๑๗} Easton David, *The Political System*, (New York: Knopf, 1957), p. 180.

^{๑๘} S. S. Wolin, *Politics and Vision*, (Little, Brown, 1960), pp. 10 -11.

มนุษย์ และ ๒) การเคารพหลักนิติธรรม^{๑๙} และประเวศ วัชสี กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตยมีฐานอยู่ที่การเคารพความเป็นมนุษย์ของคนอื่น หรือของคนทุกคน ด้วยความเชื่อในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนว่าทุกคนมีคุณค่ามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน และร่วมมือกันในการพัฒนาสังคมให้เกิดความถูกต้อง เกิดประโยชน์สุขต่อทุกคน^{๒๐} เสน่ห์ จามริก และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม^{๒๑} เห็นว่า เกณฑ์คุณค่าสากลของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นคือ “การมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ” และเกณฑ์คุณค่าของสังคมไทยจะต้องมี “ความสุจริต ถูกต้องและความรับผิดชอบ” ผนวกเข้าไปด้วย โดยเสนอให้สังคมไทยใช้ความพยายามในการสร้างเสริมให้กลายเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่เน้นอิสรภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ สุจริตถูกต้อง และมีความรับผิดชอบ โดยมีความเข้าใจถึงความหมายของแต่ละประการดังนี้

อิสรภาพ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียน อย่างเป็นอิสระ โดยไม่ไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่อยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลใด ๆ

เสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคม ให้ความสำคัญต่อคนทุกๆ คน ในฐานะหน่วยหนึ่งอย่างเท่าเทียม มีสิทธิในการปกครองและสิทธิต่าง ๆ ในการแสดงออกหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีใครมากกว่าใคร

ภราดรภาพ ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่ มีจิตใจเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความสุจริตถูกต้อง การดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่นำประโยชน์ต่าง ๆ เข้าตนเองและพวกพ้อง มีสัมมาอาชีวะ

ความรับผิดชอบต่อ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดูแลเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบต่อในการทำให้เกิดผลสำเร็จคล่องตามหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ

นอกจากนี้ อมร รักษาสิทธิ์ และคณะได้ให้ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยในแง่ของหลักการและอุดมการณ์ไว้ ๑๔ ข้อดังนี้

- ๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด
- ๒) รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน
- ๓) ประเทศขนาดใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ประชาธิปไตยทางอ้อมจะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ

^{๑๙} Sartori, G. *Democratic Theory*. N.Y.: F.A. Praeger, 1965), pp. 13-15.

^{๒๐} ประเวศ วัชสี, *การพัฒนาประชาธิปไตยและการปฏิรูปทางการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓.

^{๒๑} ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, อ้างใน, *สถาบันพระปกเกล้า, แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๔) สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณะต้องตั้งขึ้นด้วยวิธีทางแห่งการแข่งขันเพื่อได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน

๕) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลา ผ่านกลไกต่าง ๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง

๖) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนประชาชนมีสิทธิติชมควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลาและมีสิทธิ์เปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้

๗) อำนาจในการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

๘) รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจมีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน

๙) หน้าที่หลักของรัฐบาลคือการส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพของประชาชน

๑๐) การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมากโดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย

๑๑) ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมาย และความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น

๑๒) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ

๑๓) ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การรวมชุมนุม การตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริง และอย่างมีข้อมูลข่าวสาร

๑๔) รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม ไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจ เช่น บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกลงโทษได้ก็เฉพาะเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่ามี ความผิด และจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเปิดเผยโดยคณะตุลาการที่ไม่ลำเอียง ฯลฯ^{๒๒}

๒.๒.๒ รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มีอยู่ทั้งหมด ๓ รูปแบบ^{๒๓} คือ

^{๒๒} อมร รักษาสิทธิ์, การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๒-๓๓.

^{๒๓} พิมพ์พิมล นวชัย, รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://wanwila.exteen.com/20130523/entry-1> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

๑. รูปแบบรัฐสภา ซึ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐสภาเป็นผู้บริหาร โดยคัดเลือกผู้แทนเข้าไปในรัฐสภา ในรัฐสภามีสองสภาที่ต้องทำงานและประชุมร่วมกันเพื่อหาข้อสรุป โดยมีสภาผู้แทนราษฎร เลือกมาจากประชาชนเสียงข้างมาก เพื่อทำการบริหารประเทศ เสนอร่างกฎหมาย และในรัฐสภาก็จะมีวุฒิสภา ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง โดยที่จะเลือกผู้ที่ทรงคุณวุฒิ หรือมาจากการเลือกตั้ง หรือจะแบ่งส่วนให้มาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง เพื่อนำมาตรวจสอบการเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งรัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมาย เลือกรัฐบาลบริหารประเทศ อีกทั้งต้องคอยควบคุม ตรวจสอบการบริหารประเทศของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและนโยบายที่ได้ให้ไว้ ซึ่งรัฐสภาสามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเพื่อให้มีการตรวจสอบรัฐบาลได้ ส่วนรัฐบาลก็สามารถให้มีการยุบสภาได้ ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแยกออกเป็นอิสระอย่างเด็ดขาด ประเทศที่ใช้รูปแบบนี้ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศไทย เป็นต้น

๒. รูปแบบประธานาธิบดี ซึ่งอำนาจบริหารเป็นของประธานาธิบดี ที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ประธานาธิบดีเป็นผู้คัดเลือกรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ แต่รัฐสภาในรูปแบบนี้ไม่สามารถที่จะให้มีการยุบสภาได้ ส่วนอำนาจนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และวุฒิสภา สามารถมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากการแต่งตั้งก็ได้ ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ในการออกกฎหมาย แต่ไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ ดังนั้นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อประชาชน ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแยกออกอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทำให้ชั่วคราวทั้งสามฝ่ายแยกออกจากกัน โดยถ่วงดุลอำนาจกันได้อย่างชัดเจน ประเทศที่ใช้รูปแบบนี้ เช่น ประเทศอเมริกา ประเทศบราซิล ประเทศเม็กซิโก เป็นต้น

๓. รูปแบบกึ่งรัฐสภาถึงประธานาธิบดี ซึ่งการปกครองประชาธิปไตยในรูปแบบนี้ ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน มีตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศและยังเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล โดยที่ประธานาธิบดีจะแบ่งอำนาจให้กับนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลเป็นผู้บริหารประเทศ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามในการรับรองใช้กฎหมาย ทำให้นายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภา ทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาจึงมีอำนาจในการถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้ ส่วนประธานาธิบดีมีอำนาจเป็นอิสระสูง จะเป็นผู้รับรองการทำงานของนายกรัฐมนตรี ออกนโยบาย และควบคุมอำนาจทางการเมืองทั้งในและระหว่างประเทศ เช่น การทหาร การทูตระหว่างประเทศ เป็นต้น อีกทั้งยังมีอำนาจในการประกาศยุบสภาอีกด้วย ส่วนอำนาจฝ่ายนิติบัญญัตินั้น มีหน้าที่ในการออกกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นระบบสองสภาเช่นเดียวกัน มีทั้งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้มาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกัน โดยสภาสามารถยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบกันและกันได้ ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแบ่งแยกเบ็ดเสร็จโดยเด็ดขาด ประเทศที่มีการใช้รูปแบบนี้ เช่น ฝรั่งเศส อินเดีย เป็นต้น

นอกจากนี้ ทางด้าน วิทยากร เชียงกูล ระบุถึงความหมายและความสำคัญว่า ระบบประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม (เช่น ระบอบราชาธิปไตย , ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่า พวกอภิสิทธิ์ชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่ คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมือง ผู้เสียภาษี(ทั้งทางตรงและทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่จะสร้างควมมีประสิทธิภาพ(ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรม ได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยม อาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่า เขาหรือลูกหลาน หรือพรรคพวกเขา ที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้ง จะปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไป เพราะระบบสืบเชื้อสายและแต่งตั้งเป็นระบบที่ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ และเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดยไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน ระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า และมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่มีการเลือกตั้ง แต่ยังมี การซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์ และที่สำคัญในด้านค่านิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้าง คือ

๑. เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคม เคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม
๒. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี
๓. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว
๔. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม
๕. มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้
๖. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป
๗. มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นับถือศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น^{๒๔}

^{๒๔}วิทยากร เชียงกูล, **หลักการของระบอบประชาธิปไตย**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

๒.๒.๓ อำนาจอธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย คือ การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามความพอใจของตนเองอย่างเต็มที่ แต่ต้องไม่ไปละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อกฎหมาย ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายบัญญัติไว้ อำนาจอธิปไตยแบ่งเป็น ๓ อำนาจ ดังนี้

๑. อำนาจนิติบัญญัติ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา ซึ่งผู้ที่จะใช้อำนาจนี้ คือ กลุ่มบุคคลที่อาสาเป็นตัวแทนของปวงชนหลายๆ คนรวมตัวกันตั้งเป็นพรรคการเมือง เสนอตัวบุคคลที่ทางพรรคเห็นว่าเหมาะสมให้ประชาชนเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) มีอำนาจในการออกกฎหมาย ยกเลิก แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ และปกป้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นแก่สังคมกับบุคคลที่ไม่สังกัดหรือเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรบัญญัติขึ้น แต่ในเรื่องที่สำคัญมากๆ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน สภาใดสภาหนึ่งไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบได้ ต้องประชุมร่วมทั้งสองสภา เรียกว่า รัฐสภา จึงให้ความเห็นชอบได้ เช่น การประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบสนธิสัญญา เป็นต้น

รัฐสภา เป็นการประชุมและลงมติร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาโดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ประธานรัฐสภาได้ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทนในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- ๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- ๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา
- ๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
- ๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- ๕) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้
- ๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุม
- ๗) การเปิดประชุมรัฐสภา
- ๘) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
- ๙) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่

๑๐) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไป

๑๑) การแถลงนโยบาย

๑๒) การเปิดอภิปรายทั่วไป

๑๓) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

๑๔) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบสนธิสัญญา

๒. อำนาจบริหาร พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมติคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรและจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระหรือเกินกว่าแปดปีมิได้ สุดแต่ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งกรณีใดจะยาวกว่ากัน โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกันก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยไม่มีการลงมติไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่ และเมื่อเข้ารับหน้าที่แล้วต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทาง การปฏิบัติราชการของแต่ละปี

๓. อำนาจตุลาการ คือ อำนาจที่ให้แก่ศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีความต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยศาลมีหน้าที่ให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นมาใช้ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาลต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

๑) ศาลยุติธรรมมีประธานศาลฎีกาเป็นหัวหน้าฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

(๑) ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนต่อการละเมิดกฎหมายหรือเกิดข้อพิพาทใด ๆ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้จำเป็นต้องขอให้ศาลมีคำสั่งหรือตัดสินคดีให้เป็นอันดับแรกมีอยู่ด้วยกันหลายศาลตามลักษณะของคดี เช่น ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลคดีเด็ก ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลภาษีอากร ศาลแรงงาน ศาลแรงงานกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(๒) ศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของ ศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ โดยการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้น

ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

(๓) ศาลฎีกา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ และมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยต้องใช้ระบบสัดส่วนและเป็นไปโดยรวดเร็วและให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ และให้เลือกเป็นรายคดี คดีที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาแล้วถือว่าคดีนั้นสิ้นสุดเด็ดขาด

๒) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งหมด และมีหน้าที่ควบคุมไม่ให้มีการออกกฎหมายที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ ผู้ที่ทำหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก ๑๔ คน โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

๓) ศาลปกครอง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ศาลปกครอง มี ๓ ระดับ คือ ศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุด การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษตุลาการในศาลปกครองต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองอันประกอบประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองและได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาสองคน และจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

๔) ศาลทหาร มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร หรือคดีที่ทหารกระทำผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีโทษถึงจำคุก

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับจะกำหนดให้อำนาจทั้งสามแยกเป็นอิสระจากกัน มีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจมากกว่าอำนาจอื่น อันจะนำไปสู่การใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ทำให้ประชาชนและประเทศได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจอริปไตย เป็นเพราะความสัมพันธ์หรือการถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจอริปไตยทั้ง ๓ มีลักษณะ ดังนี้

๑. ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือรัฐสภา นอกจากจะมีอำนาจด้านนิติบัญญัติแล้ว ยังมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาลให้เป็นไปตามที่ฝ่ายบริหารได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา หรือเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าประชาชนได้รับความเดือดร้อน หรือประชาชนมีความต้องการความช่วยเหลือ แต่ฝ่ายบริหารยังไม่เข้าไปแก้ปัญหาต่างๆ ให้ประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) หรือสมาชิกวุฒิสภา (สว.) อาจยื่นกระทู้ถามฝ่ายบริหารในสภาของตนสังกัดอยู่ได้ แต่ถ้าฝ่ายบริหารตำแหน่งใดๆ ตั้งแต่นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงใดหรือหลายๆ กระทรวง ดำเนินการบริหารงานที่ฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าผิดพลาดจนอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมดขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ซึ่งถ้าเสียงส่วนใหญ่ลงมติไม่ไว้วางใจให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีท่านใดจะทำให้รัฐบาลหรือรัฐมนตรีผู้นั้นพ้นสภาพจากตำแหน่งนั้นทันที

๒. ฝ่ายบริหาร นอกจากมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ยังมีอำนาจในการออกกฎหมายบางชนิดที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง เป็นต้น และยังมีอำนาจที่จะควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจออกเป็นพระราชกฤษฎีกายุบสภาคืนอำนาจให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่แก่ฝ่ายบริหารถ้าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลทำหน้าที่ถูกต้องแล้ว ประชาชนก็จะเลือกพรรคการเมืองที่เคยเป็นรัฐบาลนั้นเข้ามาเป็นผู้แทนของตนจำนวนมาก พรรคการเมืองนั้นก็จะมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่ถ้าประชาชนทั้งประเทศส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลเดิมทำหน้าที่บริหารไม่ถูกต้อง ประชาชนก็จะเลือกพรรคการเมืองที่เคยเป็นฝ่ายค้านเข้ามาเป็นผู้แทนของตนจำนวนมาก พรรคการเมืองที่เคยเป็นฝ่ายค้านก็มีสิทธิในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ

๓. ฝ่ายตุลาการ เป็นฝ่ายเดียวที่มีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่าง ๆ แต่ก็ต้องพิจารณาพิพากษาตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้บัญญัติขึ้นใช้ในขณะนั้น^{๒๕}

๒.๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๒.๑ ความหมายของรัฐธรรมนูญ

โรมัส เพน ^{๒๖} กล่าวว่า “รัฐธรรมนูญไม่ใช่กฎหมายของรัฐบาล แต่เป็นกฎหมายของประชาชนเพื่อสถาปนารัฐบาล รัฐบาลที่ไร้รัฐธรรมนูญก็คือรัฐบาลที่มีอำนาจแต่ปราศจากสิทธิในการปกครอง”

แอนดรู เฮย์วูด^{๒๗} (Andrew Heywood, 2002) กล่าวในความหมายอย่างแคบ รัฐธรรมนูญ หมายถึง เอกสารเกี่ยวกับอำนาจ (authoritative document) ที่มีเป้าหมายในการพรรณนา (codify) มาตราสำคัญของรัฐธรรมนูญ มีเป้าหมายเพื่อสร้างกฎหมายสูงสุดของแผ่นดิน แต่อย่างไรก็ดี หลักการสำคัญๆ ไม่ได้ถูกบรรจุไว้ในเอกสารชิ้นเดียว ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงไม่เท่ากับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (constitutional law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เขียนขึ้นเพื่อขยายความและใช้ประกอบหลักการตามรัฐธรรมนูญ

ฮาเกว และแฮรอป^{๒๘} กล่าวว่า ในทางรัฐศาสตร์สาขาการเมืองเปรียบเทียบ (Comparative Politics) มองรัฐธรรมนูญในฐานะการสร้างกฎเกณฑ์หรือระบบที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดการกระทำ จำกัดอำนาจรัฐและการปกครอง และรัฐธรรมนูญคือเอกสารรับรองสิทธิของปัจเจกบุคคลและแสดงหลักในการปกครองตามกฎหมาย

บัณฑิต จันทรโรจนกิจ^{๒๙} ได้สรุปความหมายของคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ว่าอาจแบ่งได้เป็น ๔ ความหมาย ได้แก่ ความหมายเชิงบวก (positive meaning), ความหมายเชิงสัมบูรณ์ (absolute meaning), ความหมายเชิงหน้าที่ (functional meaning), และ ความหมายเชิงเครื่องมือ (instrumental meaning)

^{๒๕}บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค, การปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.maceducation.com/e-knowledge/2507005100/03.htm> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม, ๒๕๕๗].

^{๒๖} โรมัส เพน อ่างใน บัณฑิต จันทรโรจนกิจ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ความเป็นมาและสาระสำคัญ, (กรุงเทพฯ :สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘) หน้า ๓

^{๒๗} Heywood, Andrew. Politics. 2nd ed. (New York : Palgrave, 2002). P.292.

^{๒๘} Rod Hague and Martin Harrop, Comparative Government and Politics: An Introduction (New York: Palgrave Macmillan, 2007), 259-261.

^{๒๙} บัณฑิต จันทรโรจนกิจ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ความเป็นมาและสาระสำคัญ, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘) หน้า ๑๑-๑๒

รัฐธรรมนูญในความหมายเชิงบวก (positive meaning) จากการที่รัฐธรรมนูญเป็นรูปแบบที่เป็นทางการของรัฐ ความหมายของรัฐธรรมนูญเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จึงกลายมาเป็นหลักการพื้นฐานทั้งในเชิงสัญลักษณ์และในทางหน้าที่ของรัฐที่พึงมี กล่าวคือ นอกจากรัฐธรรมนูญจะกล่าวถึงการได้มาของอำนาจ การใช้อำนาจแล้ว ยังสะท้อนถึงความก้าวหน้าที่ฝ่ายสถาบันกษัตริย์ยอมรับอำนาจของประชาชนและจำกัดอำนาจของตนเองลง มีการรับรองสิทธิของพลเมืองและเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งยังสะท้อนทัศนคติของการกำกับกิจกรรมของมนุษย์ การใช้ระบบเหตุผลและการสร้างระบบกฎหมาย ความหมายเชิงบวกของรัฐธรรมนูญยังมีนัยถึงการปฏิเสธแนวคิดดั้งเดิมและแนวคิดเชิงประเพณีว่าด้วยรัฐธรรมนูญ

ความหมายเชิงสัมบูรณ์ (absolute meaning) ของรัฐธรรมนูญมีความหมายว่า รัฐธรรมนูญเป็นที่มาของระเบียบในระดับมูลฐานของสังคมที่สร้างระเบียบของสังคม ทั้งในแง่ของการสร้างกฎเกณฑ์ที่แยกจากปัจเจกบุคคลมาสู่กฎของคนหมู่มาก เป็นที่มาของความชอบธรรม (legitimacy) ซึ่งในด้านหนึ่งมีส่วนที่เป็นบรรทัดฐาน (normative conception) คือมองเห็นสิ่งที่ควรจะเป็นไปในสังคมการเมือง ประกอบกับมุมมองแบบสมัครใจ (voluntarist ideal) ที่มองรัฐธรรมนูญเป็นปทัสถานในระดับมูลฐานที่มาจากเจตจำนงของคนในสังคมการเมือง ซึ่งมอบความไว้วางใจและกลายมาเป็นความชอบธรรมของระบบการเมืองในรัฐธรรมนูญบนฐานของผลประโยชน์และความตั้งใจที่แสดงผ่านการรวมตัวทางการเมือง ดังนั้น การรวมตัวเป็นชุมชนทางการเมืองจึงเป็นความสมัครใจของปัจเจกบุคคลตามธรรมชาติที่จะยอมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางการเมืองภายใต้การตัดสินใจขององค์อธิปัตย์ (sovereign) หรือเสียงข้างมาก (dominant group) ของชุมชนทางการเมืองนั้นๆ

ส่วน รัฐธรรมนูญในความหมายเชิงหน้าที่ (functional meaning) มีนัยถึงรัฐธรรมนูญในฐานะการสำแดงออกของความเป็นอยู่ (living expression) ซึ่งเป็นแบบองค์ภาพ (organic approach) ที่สะท้อนความจริงที่เห็นและเป็นอยู่ในสังคม

และความหมายเชิงเครื่องมือ (instrumental meaning) ของรัฐธรรมนูญหมายความว่ารัฐธรรมนูญเป็นกรอบที่กำกับอำนาจต่างๆ ของสังคมและระบบการเมือง

๒.๒.๒ ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

บัณฑิต จันทรโรจนกิจ^{๓๐} ได้กล่าวว่า รัฐธรรมนูญมีหน้าที่และเป้าหมายสำคัญในฐานะเอกสารทางการเมืองที่สำแดงพันธะสัญญาระหว่างรัฐกับประชาชนในฐานะที่เป็นการวางหลักการสำคัญๆ ของรัฐหรือระบบการเมือง ผลก็คือหลักการเหล่านั้นจะเป็นเครื่องมือกำกับพฤติกรรมของรัฐและใช้อำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็น รัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา ศาล หรือสถาบันการเมืองฝ่ายอื่น ๆ ที่ใช้อำนาจ ในแง่นี้ รัฐธรรมนูญมีจุดประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพ (stability) ของระบบการเมือง ความสามารถที่จะคาดการณ์ได้ (predictability) และคำสั่งและปฏิบัติการ (action) ของรัฐบาล

^{๓๐} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘

แอนดรูว์ เฮย์วูด (Andrew Heywood)^{๓๑} กล่าวถึงความสำคัญของการมีรัฐธรรมนูญ
ได้แก่

๑. การสถาปนาอำนาจรัฐ หน้าที่สำคัญของรัฐธรรมนูญก็คือการแสดงการดำรงอยู่
ของรัฐ และอ้างสิทธิการปกครองโดยเป็นเอกราชหรือไม่ขึ้นต่อใคร โดยเฉพาะหลังจากการฟื้นฟูสภาพ
อาณานิคม การแยกตัวใหม่ การรวมรัฐเป็นสหพันธรัฐ หรือรัฐเดี่ยว การมีรัฐธรรมนูญจึงเป็นการ
สถาปนาอำนาจรัฐ เช่น กรณีของอินเดียภายหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๗ (พ.ศ.
๒๔๙๐) แต่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแบบสหพันธรัฐเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๐ (พ.ศ. ๒๕๐๓) โดยระหว่างนั้นมี
ผู้ปกครองโดยการแต่งตั้งจากรัฐบาลอังกฤษให้เป็นข้าหลวงใหญ่ผู้สำเร็จราชการ (Governor General)
หรือกรณีการประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. ๑๗๗๖ ระหว่างนั้นได้ทยอยแสดงการรับรอง
ความเป็นรัฐแต่ไม่มีรัฐธรรมนูญจนกระทั่ง ค.ศ. ๑๗๘๙ (พ.ศ. ๒๓๓๒)

นอกจากนี้ ยังอาจพิจารณาคำสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรเหนือรัฐระหว่าง
ประเทศ (supranational organization) ด้วย เช่น กรณีรัฐธรรมนูญสหภาพยุโรปที่ให้อำนาจบาง
ประการในการแทรกแซงกิจการบางอย่างของประเทศสมาชิกได้

๒. การสถาปนาคุณค่าของสังคมและเป้าหมายของสังคมที่เป็นเอกภาพ รัฐธรรมนูญมี
ส่วนที่สัมพันธ์กับคุณค่าทางการเมือง อุดมคติ และเป้าหมาย ในแง่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีความ “เป็น
กลาง” แต่เชื่อมโยงกับคุณค่าหรือเป้าหมายเชิงอุดมการณ์เสมอ ในส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญมักสะท้อน
คุณค่าเหล่านั้นเสมอ และบางครั้งก็แสดงเป้าหมายที่ระบอบการเมืองต้องการจะบรรลุในคำปรารภ
(preamble) ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็นเอกสารระบุที่แสดงอุดมการณ์แห่งชาติ เช่น การเป็นรัฐสังคมนิยม
รัฐอิสลาม หรือรัฐประชาธิปไตย ในหลาย ๆ ประเทศ ได้บรรจุสิ่งเหล่านี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น
รัฐธรรมนูญสหภาพโซเวียตฉบับ ค.ศ. ๑๙๗๗ แสดงเจตจำนงว่าต้องการเป็นสังคมแบบสังคมนิยมที่
พัฒนาแล้ว (developed socialist society) หรือรัฐร่วมสมัยปัจจุบันแสดงเจตจำนงในการสร้างรัฐ
ประชาธิปไตย เป็นต้น

๓. เพื่อให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ ในรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เสมือนผังหรือแนวทาง
ในการปกครอง หรือแบบพิมพ์เขียวของรัฐ โดยได้ระบุถึงหน้าที่ต่าง ๆ อำนาจ บทบาทของสถาบัน
การเมืองต่าง ๆ ตลอดจนกลไกในการทำงาน ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงทำหน้าที่กำกับให้กิจกรรมและ
ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่นหรือมีเสถียรภาพ หรือหากมีความขัดแย้งกัน ในรัฐธรรมนูญก็
ได้กำหนดแนวทางการคลี่คลายความขัดแย้งของระบบการเมืองเอาไว้

๔. เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ รัฐธรรมนูญแบบเสรีนิยมในความหมายอย่างกว้างทำหน้าที่
จำกัดอำนาจรัฐบาลเพื่อปกป้องเสรีภาพของปัจเจกบุคคล คนจึงมักเข้าใจว่ารัฐทุกรัฐทำหน้าที่และมี
บทบาทปฏิบัติในทำนองเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง

^{๓๑} แอนดรูว์ เฮย์วูด, อ้างถึงในบัณฑิต จันทรโรจน์กิจ, อ้างแล้ว, หน้า ๑๘-๒๑

รัฐกับปัจเจกชน การกำหนดบทบาทของรัฐและเสรีภาพส่วนบุคคล แต่จากมุมมองของเสรีภาพมีสองแบบ ได้แก่ สิทธิเชิงนิเสธ (negative rights) กับสิทธิเชิงบวก (positive rights) สิทธิเชิงนิเสธ ได้แก่ การกำหนดพื้นที่ที่รัฐที่รัฐไม่สามารถแทรกแซงเข้ามาได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อ เสรีภาพในการชุมนุมและเคลื่อนไหวก ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

๕. เพื่อให้เกิดความชอบธรรม (legitimacy) ของระบอบการเมือง แม้จะมีการวิจารณ์ว่ารัฐธรรมนูญฉบับของบางรัฐมีหน้าที่เหมือนฉากประดับ (facade constitution) เท่านั้น แต่ในปัจจุบัน การมีรัฐธรรมนูญกลายเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของรัฐต่างๆ ในการเข้าร่วมกับประชาคมนานาชาติและเพื่อผลในการยอมรับจากประชาคมนานาชาติ การมีรัฐธรรมนูญจึงเป็นการรับรองความชอบธรรมทั้งภายในรัฐ และภายนอกรัฐ

๒.๒.๓ ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

๑) เหตุการณ์ที่นำมาซึ่งการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก่อการรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ และมีคำสั่งยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และประกาศได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗^{๓๒} ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา (มาตรา ๖) คณะรัฐมนตรี (ครม.) ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร (มาตรา ๑๙) สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช) ทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่างๆ (มาตรา ๒๗) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (คยร.) จำนวน ๓๖ คน ซึ่งสรรหามาจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.), สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.), คณะรัฐมนตรี (ครม.), และ คสช. เพื่อร่างรัฐธรรมนูญถาวรฉบับใหม่ (มาตรา ๓๒) ต่อมาเมื่อ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (คยร.) ได้ดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นำเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ(สปช.)แล้ว ปรากฏว่า สปช.มีมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ สภาปฏิรูปแห่งชาติ(สปช.) และคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (คยร.) สิ้นสุดลง

ต่อมา คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ขึ้น ทำการร่างรัฐธรรมนูญ และนำเสนอขึ้นและดำเนินการจัดทำประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญนี้ ได้ผ่านการลงประชามติจากประชาชน จำนวนร้อยละร้อยละ ๖๑.๓๕ และลงพระปรมาภิไธย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๓๓} เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐

๒) สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

^{๓๒} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนที่ ๕๕ ก, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ หน้า ๓

^{๓๓} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก, ๖ เมษายน ๒๕๖๐

มีทั้งหมดจำนวน ๒๗๙ มาตรา แบ่งออกเป็น ๑๖ หมวด ๑ บทเฉพาะกาล ประกอบด้วย

-หมวดทั่วไป จำนวน ๕ มาตรา (มาตรา ๑-๕)

-หมวดพระมหากษัตริย์ จำนวน ๑๙ มาตรา (มาตรา ๖-๒๔)

-หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย จำนวน ๒๕ มาตรา (มาตรา ๒๕-๔๙)

-หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย จำนวน ๑ มาตรา (มาตรา ๕๐)

-หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ จำนวน ๑๓ มาตรา (มาตรา ๕๑-๖๓)

-หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ จำนวน ๑๕ มาตรา (มาตรา ๖๔-๗๘)

-หมวด ๗ รัฐสภา แบ่งเป็น ๕ ส่วน (ส่วนที่ ๑ บททั่วไป ส่วนที่ ๒ สมาชิกผู้แทนราษฎร ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา) จำนวน ๒๙ มาตรา (มาตรา ๗๙- ๑๕๗)

-หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี จำนวน ๒๖ มาตรา (มาตรา ๑๕๘ - ๑๘๓)

-หมวด ๙ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ จำนวน ๔ มาตรา (มาตรา ๑๘๔ - ๑๘๗)

-หมวด ๑๐ ศาล แบ่งเป็น ๔ ส่วน (ส่วนที่ ๑ บททั่วไป ส่วนที่ ๒ ศาลยุติธรรม ส่วนที่ ๓ ศาลปกครอง ส่วนที่ ๔ ศาลทหาร) จำนวน ๑๒ มาตรา (มาตรา ๑๘๘ - ๑๙๙)

-หมวด ๑๑ ศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๕ มาตรา (มาตรา ๒๐๐ - ๒๑๔)

-หมวด ๑๒ องค์การอิสระ แบ่งเป็น ๖ ส่วน (ส่วนที่ ๑ บททั่วไป ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนที่ ๓ ผู้ตรวจการแผ่นดิน ส่วนที่ ๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ส่วนที่ ๕ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนที่ ๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) จำนวน ๓๒ มาตรา (มาตรา ๒๑๕ - ๒๔๗)

-หมวด ๑๓ องค์การอัยการ จำนวน ๑ มาตรา (มาตรา ๒๔๘)

-หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๖ มาตรา (มาตรา ๒๔๙ - ๒๕๔)

-หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำนวน ๒ มาตรา (มาตรา ๒๕๕-๒๕๖)

-หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ จำนวน ๕ มาตรา (มาตรา ๒๕๗ - ๒๖๑)

-บทเฉพาะกาล จำนวน ๑๘ มาตรา (มาตรา ๒๖๒ - ๒๗๙)

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ^{๓๔}ที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจ^{๓๕}ไปให้หน่วยการปกครอง

^{๓๔}ประธาน คงฤทธิศึกษากร, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑.

ท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือ เพียงบางส่วน หรือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ^{๓๖} เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการ ควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค

๒.๓.๑ แนวคิดองค์การปกครองท้องถิ่น^{๓๗}

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น มีผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ ได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นไว้พอสรุปได้ ดังนี้

๑. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้าน ความ เจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่

๒. หน่วยการปกครองท้องถิ่น จะต้องมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความ เหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร

๓. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๑ หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชน ใน ท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

๓.๒ สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นคืออำนาจในการกำหนด งบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

๔. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครอง ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ^{๓๘} คือ

^{๓๕}Choowong Chayabutra, *Local Government in Thailand*, (Bangkok: Local Affairs Press of Local Administration, 1997), P. 14.

^{๓๖}โกวิท พวงงาม, *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^{๓๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑-๒๒.

๑. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้น จะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน

๓. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

๔. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

๕. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

๖. อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

๗. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๘. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเมื่ออิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

๒.๓.๒ ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

๑. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

๒. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

^{๓๘} “Ibid., Choowong Chayabutra, *Local Government in Thailand*, p. 19-20.

๓. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญ ของตนเอง ต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

๔. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

๕. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต

๖. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการ มีข้อพิจารณา ดังนี้

๑. เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การจัดทำถนน สะพาน สวนหย่อม สวนสาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

๒. เป็นงานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย รักษาความปลอดภัย เช่น งานดับเพลิง

๓. เป็นงานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ด้านนี้มีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมาก เช่น การจัดให้มีหน่วยบริการทางสาธารณสุข จัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา เป็นต้น

๔. เป็นงานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น เป็นงานที่หากปล่อยให้ประชาชนดำเนินการเองอาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรจะเป็น จัดให้มีโรงรับจำนำ การจัดตลาดและงานต่าง ๆ ที่มีรายได้โดยสามารถเรียกค่าบริการจากประชาชน

องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้มาทำหน้าที่ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่นั้นอย่างทั่วถึง รวดเร็วและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งถือได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพที่ จะเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในเพราะเป็นการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในการปกครองตนเองพร้อมกัน นั้นยังภาระหน้าที่อีกมากมายในการพัฒนา แก้ไขปัญหาความเดือนร้อน และความเป็นอยู่ที่ดีของ ประชาชนอีกด้วย

๒.๓.๓ การกำกับดูแลและความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระบบการกำกับดูแลและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ดูจะเริ่มมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน อาจจะเรียกได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นก็กำเนิดมาจาก รัฐบาล แต่หัวใจสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในบริหารจัดการ

หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอิสระในการบริหารจัดการแล้ว การแก้ปัญหาจะมีขั้นตอนที่มากขึ้น เกิดความไม่คล่องตัว และความไม่ยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา จุดแข็งของการปกครองท้องถิ่นอาจจะลดน้อยถอยลง แต่เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว ฉะนั้น ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำกับดูแลจากส่วนกลาง ในขณะที่เดียวกันก็มีการกำกับดูแลการใช้อำนาจในระดับพื้นที่ด้วย ฉะนั้นการกำกับดูแลจากส่วนกลางจึงถือเป็นเรื่องปกติในระบบการปกครองท้องถิ่น แต่ประเด็นสำคัญคือจะกำกับดูแลอย่างไรไม่ให้เข้มงวดจนกระทั่งไปลดทอนความเป็นอิสระของท้องถิ่น และในขณะเดียวกัน จะกำกับดูแลอย่างไรให้การใช้อำนาจนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน^{๓๔}

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นอิสระปราศจากการแทรกจากรัฐบาลกลาง สามารถปกครองตนเองได้ มีอิสระทั้งทางการบริหาร การพัฒนา การเมือง และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ แนวคิดดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของท้องถิ่นตนเองซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๔๙-๒๕๔ ซึ่งจะนำมาเฉพาะมาตราที่เกี่ยวกับการกำกับดูแล ดังต่อไปนี้

มาตรา ๒๔๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑ ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกัน

มาตรา ๒๕๐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

^{๓๔} สถาบันพระปกเกล้า, การเสริมสร้างระบบกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า คำนำ.

ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ได้

รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน

กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาการเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวล่วงการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

มาตรา ๒๕๑ การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องใช้ระบบคุณธรรมและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ การจัดให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกันเพื่อให้สามารถพัฒนาร่วมกันหรือการสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันได้

มาตรา ๒๕๒ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นหรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา ๒๕๓ ในการดำเนินงาน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๕๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่น^{๕๐}

๒.๔.๑ ความหมายของประชาธิปไตยท้องถิ่น

ประชาธิปไตยท้องถิ่น (local democracy) คือ ประชาธิปไตยในระดับรากฐานของสังคม เพราะประชาชนในท้องถิ่น สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้จากการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้โดยตรง ดังเช่น การรวมกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อตัดสินใจทำโครงการพัฒนาท้องถิ่นของตน ไม่ว่าจะเป็นการทำถนนเข้าหมู่บ้าน การสร้างบ่อกักจัดขยะ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีโอกาสกระทบต่อการดำรงชีวิต หรือมีความใกล้ชิดตัวชาวบ้านในท้องถิ่นได้มาก ประชาธิปไตยท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างไปจากประชาธิปไตยระดับชาติในปัจจุบัน อันเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ (modern democracy) ที่ประชาชนใช้การเลือกตัวแทน ไปใช้อำนาจปกครองแทนตนเอง (representative government) ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างประชาธิปไตยทั้งสองระดับดังกล่าว อยู่ที่เรื่องการให้ความสำคัญกับหลักการที่ว่าด้วย “การปกครองตนเอง” (self-government democracy) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่แท้จริง อันสะท้อนให้เห็นผ่านประชาธิปไตยท้องถิ่น ในเชิงแนวความคิด นักปรัชญาชาวอังกฤษที่ชื่อว่า จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้ให้มุมมองที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ประชาธิปไตยท้องถิ่นกับการปกครองส่วนท้องถิ่นเอาไว้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นนั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงความคิดเรื่องความเป็นอิสระในท้องถิ่น (local autonomy) เข้ากับเป้าหมายในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (popular responsiveness) เพื่อให้การปกครองท้องถิ่น เป็นวิถีทางในการรับประกันเสรีภาพของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลส่วนกลาง และเป็นกลไกหนึ่งที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งท้ายที่สุดจะทำให้เกิดการศึกษาดูงานของประชาชนอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนมีความคุ้นเคยกับประชาธิปไตย และเรียนรู้วิถีทางในการประพฤติปฏิบัติตามแบบประชาธิปไตยไปโดยปริยาย ในลำดับต่อไป ผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียดของหลักการสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่น และยกตัวอย่างรูปธรรมของประสบการณ์เกี่ยวกับประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เกิดขึ้นทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย

^{๕๐} สันต์ชัย รัตนะขวัญ “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” เว็บไซต์ฐานข้อมูลการเมืองสถาบันพระปกเกล้า (<http://wiki.kpi.ac.th>) เข้าถึง วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๔

๒.๔.๒ หลักการสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่น

หลักการสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่น อยู่ที่เรื่อง “การปกครองตนเอง” ซึ่งเป็นเรื่องของการมีสิทธิและเสรีภาพในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างมากที่สุด ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายของรัฐนั้นๆ ได้ให้ไว้กับประชาชนในท้องถิ่น แต่สิ่งที่ต้องพึงระวังไว้เกี่ยวกับหลักการปกครองตนเองดังกล่าว ก็คือ การมีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว มิได้หมายความว่า ประชาชนในท้องถิ่นจะเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ จนกระทั่งสามารถกระทำการต่างๆ ได้ตามอำเภอใจ เพราะในความเป็นจริงแล้ว การกระทำของพวกเขาจะต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของตนเองด้วย ดังเช่น การมีความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ ทั้งของตนเองและส่วนรวมในชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ หลักการสำคัญดังกล่าว ทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นถูกมองว่า มีลักษณะใกล้เคียงกับการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในสมัยกรีกโบราณ ที่ในอดีตจะเกิดขึ้นได้ในเมืองที่มีขนาดเล็กๆ และประชากรจำนวนน้อยๆ ด้วยลักษณะทางกายภาพดังกล่าว ได้เอื้ออำนวยให้เกิดการตัดสินใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชีวิตสาธารณะของตนเองโดยประชาชนได้โดยง่าย กล่าวคือ พลเมืองภายในนครรัฐ (polis) ของกรีกโบราณ สามารถใช้อำนาจทางด้านนิติบัญญัติ ด้านการบริหาร และด้านตุลาการ โดยใช้วิธีจับฉลากเข้าไปทำหน้าที่ โดยไม่ต้องใช้การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่เฉกเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในประชาธิปไตยสมัยใหม่ ภายใต้บริบททางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรัฐสมัยใหม่ (modern state) ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น มีอาณาเขตที่กว้างขวางและมีประชากรจำนวนมาก ยากที่จะบริหารจัดการให้เกิดประชาธิปไตยทางตรงในระดับชาติได้ ประชาธิปไตยท้องถิ่นมีข้อดีที่สำคัญที่สุด อยู่ที่เรื่องของการทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น มากกว่าจะเป็นเพียงแค่ ผู้อร์รับผลประโยชน์ทางนโยบายสาธารณะ หรือผู้ปฏิบัติตามนโยบายที่ผู้ปกครองได้ให้เอาไว้ ดังนั้น ด้วยลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่นดังกล่าว เราจึงสามารถกล่าวได้ว่าโดยหลักการแล้ว ประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการ “เป็นของประชาชน” และ “ทำโดยประชาชน” มากกว่าการเป็นประชาธิปไตย “เพื่อประชาชน” ซึ่งลักษณะสำคัญดังกล่าวของประชาธิปไตยท้องถิ่น จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยระดับชาติได้ ดังเช่น ปัญหาทรราชจากเสียงข้างมาก (tyranny of the majority) การมีรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพ (ineffective government) การเกิดความขัดแย้งระหว่างตัวแทนจากพรรคการเมืองต่างๆ ของฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล เป็นต้น

๒.๔.๓ ประสบการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นในต่างประเทศ

ประสบการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นในต่างประเทศนั้น มีตัวอย่างให้เห็นได้มากมาย แต่ในที่นี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงประสบการณ์ทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบ โดยเริ่มจากกรณีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก การทำความเข้าใจประชาธิปไตยท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกานั้น สามารถทำได้ผ่านการศึกษางาน

เขียนทางวิชาการที่ชื่อว่า ประชาธิปไตยในอเมริกา (Democracy in America) ของนักคิดชาวฝรั่งเศส ที่ชื่อว่า อเล็กซิส เดอ ท็อกเกอร์วิลล์ (Alexis de Tocqueville) งานเขียนชิ้นนี้เป็นตัวอย่างการศึกษา ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่สำคัญเล่มแรกในโลกวิชาการ ซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๓๕ ท็อกเกอร์วิลล์ได้นำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น ผ่านการอธิบายการปกครองท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกา เพราะมองว่าเรื่องดังกล่าว ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจ ก่อนจะกล่าวถึงประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาในระดับสหพันธรัฐ ท็อกเกอร์วิลล์ ได้ยกตัวอย่าง ระบบชุมชนในนิวอิงแลนด์ (New England) ที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในชุมชนอย่างเต็มที่ เพราะประชาชนในชุมชนของนิวอิงแลนด์ เป็นที่มาของอำนาจในสังคม สามารถใช้อำนาจของตนได้โดยตรงอย่างยิ่ง แม้ว่าในระดับของมลรัฐนิวอิงแลนด์จะมีระบบผู้แทนดำรงอยู่ แต่ในระดับของชุมชน ซึ่งถือได้ว่ามีการใช้อำนาจอธิปไตยและการปกครอง ที่มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับประชาชนอย่างมาก ระบบผู้แทนในลักษณะดังกล่าวจะไม่ใช่ที่ยอมรับของชุมชน ดังนั้น ในระดับของชุมชนภายในมลรัฐนิวอิงแลนด์ จึงไม่มีสภาเทศบาลทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อขึ้นากการทำกิจการสาธารณะต่างๆ แต่พลเมืองในชุมชนซึ่งมีสิทธิเลือกตั้งจะเป็นผู้นำบริหารชุมชนที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา โดยเฉพาะในกรณีที่มีได้มีข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญของรัฐเอาไว้โดยตรง

นอกจากประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นตัวอย่างสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่นสมัยใหม่ ที่มีความเก่าแก่แล้ว ยังมีตัวอย่างกรณีศึกษาประสบการณ์ในประเทศอื่นๆ ที่ได้ชื่อว่าเป็นแม่แบบของประชาธิปไตยสมัยใหม่ ดังเช่น กรณีประชาธิปไตยท้องถิ่นของประเทศอังกฤษ การศึกษาบทบาทของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นของอังกฤษจะให้ความสำคัญกับเรื่องหลักความรับผิดชอบ (accountability) ซึ่งในกรณีนี้จะเป็นการยกตัวอย่างการศึกษาการทำงานของตำรวจอังกฤษในระดับท้องถิ่น ที่แต่เดิมอาศัยมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไว้ผ่านพระราชบัญญัติตำรวจและหลักฐานอาญาฉบับใหม่ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ (the new Police and Criminal Evidence Act (1984)) ซึ่งเป็นการบัญญัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจ ที่ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบได้โดยรัฐบาลระดับชาติ อย่างไรก็ตาม จากความเป็นจริงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ จะต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ระดับท้องถิ่นต่างๆ ก็ทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้การทำงานของตำรวจ จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และการได้รับความยินยอมให้ปฏิบัติหน้าที่ (consent) จากประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น จึงนำมาสู่การเพิ่มบทบาทของประชาชน ให้เข้ามาทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของตำรวจในท้องถิ่นระดับภาคและระดับแผนก (division and subdivision) โดยอยู่ในรูปของการใช้บทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาชุมชนท้องถิ่น (local community councils) เพื่อบังคับใช้อำนาจการตรวจสอบการทำงานของตำรวจ

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นจากต่างประเทศ ก็ไม่ได้มีเพียงแต่กระแสการเพิ่มอำนาจของประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการปกครองส่วนท้องถิ่นและการ

ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ดังที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเท่านั้น แต่ยังมีตัวอย่างกรณีศึกษาบางกรณีในต่างประเทศ ที่แสดงให้เห็นได้ว่า ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นก็สามารถถูกขัดขวางได้ เมื่อมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจตามการพัฒนาแบบเสรีนิยมใหม่ และมีการจัดระเบียบหน่วยงานด้านการปกครองท้องถิ่นใหม่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับกรณีการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศชิลี แต่เดิมประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของชิลี ให้ความสำคัญกับแนวคิดประชานิยม ซึ่งทำให้รัฐบาลชิลีจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในท้องถิ่น และต้องทุ่มเทพยายามจำนวนมากให้กับท้องถิ่น เพราะพรรคการเมืองของชิลีมีการยึดโยงมวลชนในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานคะแนนเสียงในการสนับสนุนพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ขบวนการมวลชนระดับรากหญ้าและภาคประชาสังคม มีบทบาททางการเมืองที่เข้มแข็ง ในการสร้างข้อเรียกร้องจากพรรคการเมืองที่มีอำนาจในรัฐบาล

ระบอบประชาธิปไตยในชิลี ได้ถึงกาลล่มสลายลงไป ในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ เมื่อรัฐบาลของประธานาธิบดีซัลวาดอร์ อาเอนเต้ (Salvador Allende) ต้องประสบกับปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองและการเมือง จากการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากไปกับการทำนโยบายประชานิยม และเป็นโอกาสให้เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ โดยนายพลออกุสโต ปิโนเชต์ (Augusto Pinochet) ซึ่งนำพาประเทศชิลีไปสู่การปกครองแบบเผด็จการอย่างยาวนาน การทำรัฐประหารดังกล่าวของนายพลปิโนเชต์ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปกครองท้องถิ่นของชิลีเป็นอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลของปิโนเชต์ได้ทำการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

การกระทำดังกล่าวข้างต้นของรัฐบาลนั้นไม่ได้ทำเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของประชาธิปไตยท้องถิ่น แต่กลับเป็นไปเพื่อลดรายจ่ายจากกิจการต่างๆของรัฐที่เคยใช้แนวทางการพัฒนาแบบประชานิยมในอดีต มาเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษาและสาธารณสุข แต่ภายใต้การมอบหมายภารกิจดังกล่าว ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาลระดับชาติกลับไม่ได้ส่งงบประมาณในการจัดการภารกิจดังกล่าว มาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ รัฐบาลปิโนเชต์ยังทำการสลายการเชื่อมโยงระหว่าง พรรคการเมืองในชิลีกับฐานมวลชนในท้องถิ่น และทำการปราบปรามการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการมวลชนระดับรากหญ้า (grassroot movement) เพื่อไม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งทำให้เกิดความอ่อนแอของพรรคการเมืองและภาคประชาสังคมของชิลี แม้ว่าในเวลาต่อมาประเทศชิลีจะมีการหวนกลับมาเป็นประชาธิปไตยอีกครั้ง ภายหลังจากที่นายพลปิโนเชต์พ่ายแพ้ในการลงประชามติ ปี ค.ศ. ๑๙๘๘ และทำให้ชิลีมีรัฐบาลพลเรือนที่มาจาก การเลือกตั้งในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ ภายใต้งานนำของประธานาธิบดีพาตรีซิโอ อัยลวิน (Patricio Aylwin) แต่การปกครองท้องถิ่นของชิลีก็ยังคงไม่ได้ส่งเสริมให้เกิด

ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ถึงแม้ว่าภายใต้การเปลี่ยนแปลงเป็นประชาธิปไตยระดับชาติ จะทำให้เกิดการยินยอมให้มีการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในระดับเทศบาลได้ แต่การเลือกตั้งดังกล่าว ก็กลายเป็นช่องทางให้ชนชั้นนำเข้ามาปกครองเทศบาล และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานและการจัดงบประมาณของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔.๔ ประสพการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นของไทย

ภายหลังจากกล่าวถึงประสพการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นในต่างประเทศ ในลำดับสุดท้าย ผู้เขียนจะกล่าวถึงประสพการณ์ด้านประชาธิปไตยท้องถิ่นของไทย กรณีประชาธิปไตยในท้องถิ่นของสังคมไทยมีพัฒนาการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เกิดขึ้นในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ อันเนื่องมาจากรัชกาลที่ ๗ ทรงให้ความสำคัญกับการสร้างพลเมืองเพื่อเป็นพื้นฐานของระบอบรัฐธรรมนูญ และการกระจายอำนาจในระดับท้องถิ่น การสร้างความเป็นประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อนประชาธิปไตยในระดับประเทศ สามารถสังเกตเห็นได้จาก ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ ได้เริ่มมีการทำสุขาภิบาลและเขตปกครองชายทะเลทิศตะวันตก นอกจากนั้น รัชกาลที่ ๗ ยังทรงเขียนและร่างกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาล โดยพระองค์ไม่ได้แปลคำว่า “municipal” ว่า “เทศบาล” แต่แปลว่า “ประชาภิบาล” เพื่อสื่อถึงการปกครองโดยตนเองของประชาชน

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้เริ่มทำเรื่องเทศบาล โดยมีการก่อตั้งขึ้นมากกว่า ๑๐๐ แห่งภายในปีเดียวหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่การสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ยังไม่ได้มีลักษณะของการฝึกให้ประชาชนมีความรักต่อท้องถิ่น หรือมีความเป็นพลเมืองมากนัก เพราะคณะราษฎรให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยระดับชาติมากกว่า ดังนั้น หลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยท้องถิ่น เริ่มเป็นสิ่งที่ถูกละเลย และถูกลดความสำคัญลงไปมากขึ้นเรื่อยๆ ดังเห็นได้จาก หน่วยงานปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่ได้ทำงานต่างๆแทนหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงก่อนหน้าที่จะมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ อย่างไรก็ตาม การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นภายหลังการกระจายอำนาจ กลับไม่ได้ทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เกิดขึ้น เป็นไปตามหลักการปกครองตนเองอย่างแท้จริง เพราะให้ความสำคัญกับการใช้ประชาธิปไตยผ่านตัวแทน เช่นเดียวกับประชาธิปไตยระดับชาติ โดยมีการเลือกผู้แทนสำหรับทำหน้าที่การบริหาร และหน้าที่นิติบัญญัติในสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละระดับ ทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมีปัญหาไม่ต่างจากประชาธิปไตยระดับชาติ

ด้วยข้อจำกัดของการเมืองเชิงสถาบันที่เกิดขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้บทบาทของการเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่น กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ

ประชาชนในท้องถิ่น ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารปกครองท้องถิ่นโดยตรง โดยตรง โดยประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ ดังเช่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ฯลฯ หรือประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการ ในรูปของการรวมกลุ่มประท้วงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) เพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของตนเอง ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆของท้องถิ่น ดังเช่น การเกิดปัญหามลภาวะจากนิคมอุตสาหกรรมในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย การก่อสร้างโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ การแย่งชิงทรัพยากรในท้องถิ่นระหว่างชาวบ้านกับนายทุน ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง ดังที่เห็นได้จากกรณีที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนจนคนด้อยอำนาจในสังคม อย่างเช่น สมัชชาคนจน เครือข่ายสลัมสี่ภาค เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ เป็นต้น การเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชน โดยกลุ่มประชาชนตามท้องถิ่นต่างๆของประเทศไทย จึงกลายเป็นภาพตัวอย่างหนึ่ง ของการเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นมาอย่างมาก ภายหลังจากการขยายสิทธิของประชาชนในการจัดการชุมชนท้องถิ่นของตน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นับตั้งแต่ฉบับปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้วยเทคนิค AIC

ในการพัฒนาธรรมด้าบาลที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนาได้ แนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ก็คือ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มีการพัฒนามานานและเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกที่ในประเทศไทย

๒.๕.๑ ความหมายและความเป็นมา

คำว่า **การพัฒนาชุมชน** หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐและองค์กรในชุมชนเพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้า ทั้งในด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เศรษฐกิจสังคม การเมืองการปกครองโดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน^{๔๑}

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนนี้ เกิดจากการศึกษา ทดลอง ปฏิบัติการในพื้นที่ต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของความร่วมมือและการรวมกลุ่มกันเองและร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ประกอบกับในยุคสมัยหนึ่งมีการต่อสู้กันทางความคิดทางการเมืองระหว่างแนวคิดแบบประชาธิปไตย

^{๔๑} ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และปัญญา คล้ายเดช, การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทาง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕) หน้า ๓๓.

กับแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ แนวทางการพัฒนาชุมชนจึงเป็นแนวทางของฝ่ายประชาธิปไตยที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอิสระและสามารถพึ่งพิงตนเองได้ นอกจากนี้ จากเหตุการณ์การเกิดสงคราม โครระบาด และความยากจนของประชาชนในหลายประเทศในโลก กระบวนการการพัฒนาชุมชนก็เป็นกระบวนการอันหนึ่งที่ว่าเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสงคราม โครระบาด และความยากจน ประชาชนจึงเป็นผู้ควรได้รับการเยียวยา ได้รับบำบัด รักษา และฟื้นฟูคุณภาพชีวิตจากสงคราม จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับโดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน ^{๔๒} ^{๔๓} ส่วนประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็ได้นำแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชนมาใช้ด้วยเช่นกัน นำโดยกระทรวงมหาดไทย ภายใต้ของกรมการพัฒนาชุมชน^{๔๔}

๒.๕.๒ หลักการพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน^{๔๕} ได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่าต้องยึดหลักที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. **ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน** และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิดวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเองนักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้นแนะนำส่งเสริม

๒. **ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน** นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓. **ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผนปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชน

^{๔๒} Lane E. hold Croft, “The Rise and Full of Community Development in. Developing Countries 1950-1965 : a Critical Analysis and Imp Location” in Developing. 1982 : 210.อ้างจากแหล่งข้อมูล <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th> > doc

^{๔๓} วรวิทย์ โธมรัตน์พันธ์, อ้างใน ฌฎฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘) หน้า ๑๒๐.

^{๔๔} ปารีชาติ วลัยเสถียร, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓) หน้า ๗-๑๓.

^{๔๕} กรมการพัฒนาชุมชน, **การพัฒนาชุมชน**. (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน. ๒๕๒๗) หน้า ๕๕.

เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจและทราวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

๒.๕.๓ ลักษณะของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนมีลักษณะสำคัญหลายประการดังนี้

๑. เป็นการดำเนินงานโดยคนในชุมชน โดยใช้ทุนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชนเพียงฝ่ายเดียวนอกจากมีความจำเป็นจริงๆคือเมื่อเกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น

๒. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชนร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามขีดความสามารถที่มีอยู่

๓. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง คือ มีแผนและโครงการที่สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้กำหนดปริมาณคุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้

๔. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ เป็นการดำเนินงานตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

๕. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้เป็นผู้มีความรู้มีความสามารถในการพัฒนาตนเองบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนตามมาตรฐานที่ต้องการ

๖. เป็นกระบวนการให้การศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาคนในชุมชนทุกช่วงชีวิตให้มีคุณภาพมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

๗. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังด้วยการรวมตัวของคนในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

๘. เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือคนในชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมศึกษาปัญหาของชุมชน วิเคราะห์ปัญหา สรุบบทเรียนที่ผ่านมา จัดทำแผนโครงการ ร่วมปฏิบัติงาน และติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนรักหวงแหนชุมชนและร่วมกันพัฒนาชุมชน

๙. **มีลักษณะเป็นการบูรณาการ** คือ การผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชน และการพัฒนาชุมชนไว้ด้วยกันไม่แยกออกเป็นส่วนๆ

๑๐. **เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม** คือ ดำเนินการพัฒนาทุกๆ ส่วนของชุมชนไปพร้อมกันอย่างมีคุณภาพไม่พัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว

๑๑. **เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน** คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่ออนาคต กล่าวคือไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้หมดไปรักษาสืบทอดกิจกรรมการพัฒนาไปยังคนรุ่นต่อไปโดยไม่สิ้นสุด หรือ เป็นการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์และสังคมให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนนั่นเอง

๑๒. **มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย** การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชนดำเนินการโดยคนในชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนเป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาค และ ภราดรภาพแก่ชุมชนเช่นเดียวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนในชุมชน เป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเอง และชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนส่วนใหญ่ ของชุมชน

๑๓. **เป็นการนำยุทธศาสตร์หรือกลวิธีการต่างๆ มาใช้** เช่น การให้การศึกษาแก่ชุมชน การใช้ตัวนำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การเสริมสร้างทักษะ และความสามารถในด้านต่างๆ การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น การพัฒนาชุมชน จึงต้องเลือกวิธีการหรือผสมผสานวิธีการเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาให้เหมาะสม

๑๔. **มีลักษณะเป็นการบริหารจัดการ** คือ การพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งการบริหารจัดการคนกลุ่มองค์กร ทรัพยากรแผนและโครงการ เป็นต้น

๑๕. **มีลักษณะเป็นเครือข่ายการเรียนรู้** คือ คนในชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีศูนย์กลางในการบริหารจัดการชุมชนร่วมกัน มีความเป็นกัลยาณมิตรระดมพลัง และศักยภาพมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แบบเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ เป็นต้น

๒.๕.๔ องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

ลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนแล้วการพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. **คนในชุมชน** คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชนเนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนโดยความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคนในชุมชนด้วยกันเองการพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรงทั้งที่เป็นบุคคลกลุ่มและองค์กรต่างๆ

๒. ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคมทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม

๒.๑ ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณภาพของคนการจัดระเบียบทางสังคมสถาบันทางสังคม กลุ่มและองค์กรต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเทคโนโลยีต่างๆ ฯลฯ

๒.๒ ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ผลิตภัณฑ์ รายได้ แหล่งทุนของชุมชน ฯลฯ

๒.๓ ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง น้ำตก ฯลฯ
ทุนของชุมชนเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๓. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้นโดยวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสมทันสมัย และเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

๔. ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษอบรม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้ เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชน จึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

๕. กระบวนการพัฒนาชุมชน จะเป็นลักษณะมีลำดับขั้นตอนในดำเนินงาน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผลและการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

๖. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็นเกินขีดความสามารถของชุมชนหรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

๗. การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มองค์กรการเงิน เวลา วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

๘. นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือนจูงใจประสานงานระดมพลังหรือศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

๙. การประสานงาน เพื่อเป็นการเชื่อมประสานระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

๑๐. ผลของการพัฒนา คือ เป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้คนที่ร่วมการพัฒนา มีขวัญและกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบ

ความสำเร็จต่อไป องค์ประกอบทั้ง ๑๐ ประการของการพัฒนาชุมชนนี้จะมีลักษณะความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกันและกันเป็นห่วงโซ่ของการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

๒.๕.๕ กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน^{๔๖}

การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ ดังนี้

๑. การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้ว เป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทสนมรักใคร่ ศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

๒. การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจ และตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

๓. การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไข ภายใต้อิทธิพลความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๔. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนใน ๒ ลักษณะ คือ

^{๔๖}http://203.155.220.175/newweb/index.php?option=com_content&view=article&id=593:2013-06-25-10-38-32&catid=93:2013-05-21-01-39-03&Itemid=184

๔.๑ เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาหารือ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

๔.๒ เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

๕. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการ ตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำเพื่อทราบผลความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคแล้วนำ ผลการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ สามารถกระทำได้ โดย

๕.๑ แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้าน ติดตามผลและรายงานผลด้วย ตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๕.๒ พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา ต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุมทำบันทึกรายงาน ตามแบบฟอร์ม ต่างๆ ของทางราชการ

๒.๕.๖ การพัฒนาชุมชนด้วยเทคนิค AIC

การพัฒนาชุมชนด้วยเทคนิค AIC หรือ กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC เป็นการเปิด โอกาสให้สมาชิกองค์กร หรือชุมชนทุกระดับ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งบ่อเกิดการ เรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกัน (Interactive learning through action) ก่อให้เกิดการระดม สมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและ พัฒนา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของในผลงานที่คนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความผูกพัน มีความรักและห่วงแหน องค์กรหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการ AIC มี ขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ^{๔๗}

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างความรู้หรือการ เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

^{๔๗} อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (๒๕๖๑) อ่างใน หวานใจ หล้าพรม, พิมพ์ลภัส ภูมิภิตติพิชญ์, สตรีไทย พุ่มไม้ และนภลัย มีลา, คู่มือแนวทางการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพฯ : ทริบเพิ้ล กรุ๊ป, ๒๕๖๔) หน้า ๓๓-๓๖.

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่า ต้องการ ใดๆ ไรกระบวนการที่ใช้คือ การวาดภาพ ซึ่งมีความสำคัญคือ

1) การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการ คิด วิเคราะห์ จนสรุปมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้

2) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม อื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการ พูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

3) การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่าย ต่อการ รวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ(ความคิด) และส่วน ร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4) จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ใน บางครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุม มักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นวิทยากรกระบวนการ จำเป็นต้อง สร้างความเข้าใจ และนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรมกลุ่ม หรือ การวาดภาพเพื่อ การแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ มาใช้อุปกรณ์เพื่อเป็นการ เตรียมความพร้อม ของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) การสร้างแนวทางการ พัฒนาเป็นขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผล เพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และ จัดลำดับความสำคัญของ กิจกรรม โครงการโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึง ประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

1) กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย

2) กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่

3) กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางการปฏิบัติ (Control : C) การสร้างแนวทางปฏิบัติคือการ สร้างการยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัด กลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

1) รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน

2) กิจกรรม โครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

3) รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้การประชุม AIC ประสบความสำเร็จ คือ

1) การจัดประชุมกระบวนการ AIC นี้ "เน้นความเป็นกระบวนการ" จะดำเนินการข้ามขั้นตอน หรือสลับขั้นตอน ไม่ได้ เน้นการระดมความคิด และสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้มีความสำคัญกับการตัดสินใจ การกำหนดอนาคตร่วมกัน และเน้นการสร้างพลังความคิด วิเคราะห์ และเสนอทางเลือก ในการพัฒนาและพลังความรัก ความเอื้ออาทร การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร อันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

2) การศึกษาและเตรียมชุมชน

2.1) การศึกษาชุมชนเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ การทราบความสามารถศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพึ่งตนเอง เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ เป็นข้อเท็จจริง ในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้งกลวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการประสานความร่วมมือ

2.2) การเตรียมชุมชนเพื่อทำให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ประชาชนเข้าใจ และส่งผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม เข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการพิจารณาเพื่อกระจายโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กลุ่มสตรี เด็ก คนจน ผู้ประสบปัญหาต่างๆ เป็นต้น

3) วิทยากรกระบวนการที่เข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ AIC มีประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องที่ เกี่ยวข้องในการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ เฉพาะหน้า สามารถไกล่เกลี่ย หรือมีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งที่เหมาะสมในกรณีที่น่าจะเกิดขึ้น โดยสามารถทำหน้าที่

3.1) เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล

3.2) สร้างบรรยากาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วมประชุม

3.3) ความคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามกระบวนการ

3.4) สรุปลักษณะที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุม โดยไม่สอดแทรกความเห็นหรือทัศนคติของตนเองลงไป

3.5) ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเกิดความต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ผู้ดำเนินการประชุมต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย และหาข้อยุติให้ได้

3.6) วิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้จัดการประชุมอาจมีเพียง คนเดียวก็ได้เป็นผู้นำการประชุม ซึ่งจะมีข้อดี คือ กระบวนการประชุมเป็นเอกภาพมากกว่า แต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยากาศการประชุม ก็อาจจัดคณะมาช่วยโดยแบ่งหน้าที่เป็นงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้จัดการประชุม ดูแลอำนวยความสะดวกทั่วไป ได้แก่ การลงทะเบียน อาหาร เครื่องดื่ม
- ผู้นำการประชุม
- ผู้จัดการกิจกรรมเกมส์ สร้างบรรยากาศ เพื่อการละลายพฤติกรรม คลายเครียด และการนำเข้าสู่ขั้นตอนแต่ละขั้นตอน

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

๒.๖.๑ ที่มาของแนวคิดการสร้างเครือข่าย

ในทางสังคมวิทยา เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก ใครไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาธารณะของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน/กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน/กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่ม/องค์กรมากนัก^{๔๘}

๒.๖.๒ ความหมายของเครือข่าย

คำว่า " เครือข่าย " มีความสำคัญมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ผู้คนพูดถึงเครือข่ายของหน่วยงานการพัฒนา วิจัย ธุรกิจ และในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ

^{๔๘} Boissevain, J., & Mitchell, C, J. (1973). Network analysis: Studies in human interaction. Netherlands : Mouton and Company. Bose, R. (2002).

คนบางกลุ่มมอง "เครือข่าย" ว่าเป็นเพียงคำที่รู้จักเฉพาะในวงการหนึ่ง ปัจจุบันมีองค์กรจำนวนมาก ตระหนักว่า "เครือข่าย" เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการพัฒนา แต่เครือข่ายคืออะไร เครือข่ายทำงานอย่างไร ทำไมบางเครือข่ายประสบความสำเร็จ บางเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ คนในชุมชน และองค์กรชุมชน จะร่วมกันสร้างและพัฒนาเครือข่ายได้อย่างไร การจัดการภายในของเครือข่ายองค์กรชุมชนควรเป็นอย่างไร เครือข่ายเมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว จะทำหน้าที่อย่างไร ชุมชนจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ล้วนแต่เป็นคำถามที่ยังต้องการกระบวนการศึกษาวิจัยอีกมากนัก

Paul Starkey^{๔๙} ให้ความหมายของ"เครือข่าย" ว่า คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคล หรือองค์กรสมาชิก ยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพืงพืง

จากการสังเคราะห์เครือข่ายในหลายประเทศ Starkey พบว่า เครือข่ายอาจจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานพัฒนาเอกชน หรืออาจเกิดขึ้นแบบไม่เป็นทางการด้วยการวางแผนและการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหรือองค์กรที่สมัครใจ โครงสร้างของเครือข่ายมีได้หลายรูปแบบ แต่ก็มีความสำคัญน้อยกว่ากระบวนการติดต่อกันหลายทิศทางของสมาชิกภายในเครือข่าย เครือข่ายไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ช่องทางการแลกเปลี่ยนและร่วมมือภายในเครือข่ายสามารถจัดขึ้นในลักษณะการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการทดลอง การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน

Adam Burke^{๕๐} กล่าวว่า การที่เครือข่ายดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นศูนย์รวมของการสนับสนุน เพื่อให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน เครือข่ายเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ หน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายด้วยเป้าหมาย ๒ ประการ คือ ๑. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการสร้างอำนาจแก่ประชาชน และ ๒. เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน

^{๔๙} Starkey, Paul. **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development), 1997.

^{๕๐} Burke, Adam. **Communications &Development : a practical guide**. London : Social Development Division Department for International Development, 1997.

Burke อธิบายว่า เครือข่ายกับการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ที่ระดับชุมชน การติดต่อสื่อสารทำได้อย่างรวดเร็วแบบปากต่อปากในกลุ่มคนรู้จักมักคุ้น โครงการพัฒนามีส่วนควบคุมกระบวนการดังกล่าวผ่านการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน หรือประชาชนกลุ่มเป้าหมายของโครงการ วิธีการแบบปากต่อปากในกลุ่มคนรู้จักมักคุ้นถูกนำมาใช้และค่อนข้างประสบความสำเร็จ รูปแบบนี้เป็นลักษณะที่สำคัญของวิธีการติดต่อสื่อสารแบบมีส่วนร่วม บางที่ปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องคือ ความสมดุลระหว่างเครือข่ายหลวม ๆ ที่มีอยู่ของชุมชน กับโครงสร้างแบบทางการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนได้ดีขึ้นที่นักพัฒนานำเข้ามา

สุเทพ สุนทรเกสซ์^{๔๑} อธิบายว่าเครือข่ายเป็นรูปแบบทางด้านความสัมพันธ์ของสมาชิก ภายในสังคมที่มีแบบแผนสายสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีหลักการว่าสายสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้กระทำต่างๆ ปกติจะมีลักษณะ ควบคู่ขนานกัน ในด้านเนื้อหาความเข้มข้นสนองสิ่งต่างให้แก่กันและกัน โดยมีความเข้มข้นมากน้อยต่างกันและมีลักษณะการทอดต่อกัน หรือนำไปสู่เครือข่ายชนิดต่างๆที่เกิดจากความจงใจแต่มีข้อจำกัดว่าแนวโน้มที่จะเกิดเครือข่ายต่างๆ ที่มีพรมแดนชัดเจนจะแบ่งกลุ่มออกจากกัน และส่งผลให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกัน

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์^{๔๒} ได้อธิบายถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายว่าคือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือสถาบันมารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งต้องมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เพียงการรวมกลุ่มเท่านั้นยังไม่อาจเป็นเครือข่ายงานได้ หากจะให้เป็นเครือข่ายต้องมีปัจจัยอีกข้อคือ ความร่วมมือกันที่จะติดต่อสื่อสาร ความเต็มใจที่จะประสานงานกันข้อสำคัญสมาชิกต้องมีการยอมรับที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ใช่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น

๒.๖.๓ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ชั้นที่เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่าย

^{๔๑} สุเทพ สุนทรเกสซ์, ทัศนวิสัยสังคมวิทยาาร่วมสมัย, (เชียงใหม่ : บริษัท สำนักพิมพ์โกลบอลวิชั่นจำกัด, ๒๕๕๐) หน้า ๑๖.

^{๔๒} เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์. การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อความยั่งยืน, ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. ๒๕๕๕. หน้า ๙.

โดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

๑) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) คำว่า วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะมีแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแนบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

๒) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

๓) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

๔) การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายเครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขา

หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล่มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๕) มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถ้ำ แต่ละก้อนก็อยู่ในถ้ำอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

๖) ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้ กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

๗) การสร้างเครือข่าย (Networking) การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันทิเพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

๒.๖.๔ ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลาานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานอย่างยิ่งและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอก

หน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

๒.๖.๕ ปัญหาของเครือข่ายที่พบ มีหลายประการดังนี้

๑. เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

๒. เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภท หรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะ ขนาดความเข้มแข็งและสภาพอื่น ๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่ มีทรัพยากรมาก และสถาบันที่เจ้าหน้าที่มีการศึกษาสูง เชื่อมั่นในตัวเอง มีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า

๓. การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขาธิการ คณะทำงาน และคณะกรรมการ เริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามตนเอง มากกว่าการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูกรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายดำเนินการโดยเลขาธิการ

๔. บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาอันเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพื่อให้สมาชิกมาร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่ายกับสมาชิกให้ทั่วถึง

๕. เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างเสรี ทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้

๖. เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนทรัพยากร และการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

๗. การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกัน อาจนำไปสู่ความร่วมมือกัน และการช่วงชิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกได้ในขณะเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า การแข่งขันเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่ายที่อยู่ลำดับท้าย ๆ และมีทรัพยากรน้อยอีกด้วย

๒.๖.๖ การสนับสนุนการบริหารงานของเครือข่ายนักส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย

ต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของเครือข่าย การสนับสนุนให้เครือข่ายมีองค์กรแกนที่แข็งตัวเกินไปไม่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตของเครือข่าย จะเห็นว่า การบริหารงานของเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีความเติบโตและยั่งยืนยังต้องให้ความสำคัญใน ๓ เรื่อง คือ

๑. เครือข่ายจะจัดการให้มีการแลกเปลี่ยนอะไรระหว่างสมาชิก จะแลกเปลี่ยนกันอย่างไร แลกเปลี่ยนเพื่ออะไร ใครเป็นผู้ได้ประโยชน์ ประโยชน์ที่ได้มีคุณค่าเพียงใดสำหรับสมาชิก

๒. เครือข่ายจะจัดการให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างไร เรื่องอะไรที่ควรจะมีการติดต่อสื่อสาร จะใช้สื่อประเภทใดในการสื่อสาร สารที่สื่อมีความหมายต่อสมาชิกหรือไม่ อย่่างไร ความถี่ในการติดต่อสื่อสารมีมากน้อยแค่ไหน

๓. เครือข่ายจะจัดการให้ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกเป็นไปในทิศทางใดทางการหรือไม่เป็นทางการ มีรูปแบบหรือไรรูปแบบ เอื้ออาทรหรือทำตามหน้าที่ ผูกพันเป็นเจ้าของร่วม หรือเป็นเพียงผู้ถือหุ้นและรับกำไร ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีขอบเขตแค่ตัวแทนหรือสมาชิกกลุ่ม

๔. การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือ ความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคต ไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต นอกจากนี้ ยังพบว่าเป็นการยากที่จะชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย

๕. เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศ หลายแห่งพบกับปัญหาอุปสรรคทางการเมือง ทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการวิจารณ์รัฐบาล

สรุป การสร้างเครือข่ายเป็นรูปแบบทางด้านความสัมพันธ์ข้อ'สมาชิกภายในสังคม ที่มีแบบแผนสายสัมพันธ์ต่างๆ ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อกัน หรือนำไปสู่เครือข่ายชนิดต่างๆที่เกิดจากความสนใจต่างๆ อย่างไม่มีข้อจำกัดและไม่มีพรมแดน อันส่งผลให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกัน

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ^{๕๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยได้ทำการศึกษาค้นคว้า พัฒนาการธรรมนูญชุมชนใน ๑๓ ชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่การก่อรูปหรือขาขึ้นของธรรมนูญชุมชนถึงการยกร่างธรรมนูญชุมชน เพื่อศึกษาลักษณะของการพัฒนาธรรมนูญชุมชนตามศักยภาพของชุมชน และปัจจัยผลักดันที่ก่อให้เกิดธรรมนูญในชุมชนต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยค้นพบว่า การก่อร่างหรือขาขึ้นของธรรมนูญชุมชนนั้น เกิดจากการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และแกนนำภาคประชาสังคม และการตระหนักในปัญหาของชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญ ส่วนลักษณะของธรรมนูญชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปัญหาและความต้องการในชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา^{๕๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบของกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กฎหมายในการจัดการกว๊านพะเยา ข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรการทางสังคมของภาคประชาชน ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมัยใหม่ การจัดการทะเลสาบสงขลา และการจัดการน้ำเฉพาะพื้นที่ของต่างประเทศ ๒) หลักการในการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ได้แก่ หลักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน หลักกติกาทางสังคมของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และหลักธรรมาภิบาลที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยแนวทางการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการกว๊านพะเยา ๓) กระบวนการพัฒนาธรรมนูญกว๊านพะเยา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบธรรมนูญกว๊านพะเยา โดยวิเคราะห์กฎหมาย กติกาทางสังคม และมาตรการทางสังคมในประเทศไทยและต่างประเทศ ขั้นตอนที่ ๒ การสานเสวนาพิจารณาร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วน

^{๕๓} ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ “ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” บทความวิจัย, วารสารราชภัฏ Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑, ๒๕๖๓ : ๑๒๘- ๑๔๐.

^{๕๔} สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” บทความวิจัย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ ๒๕๕๙ หน้า ๒๘-๕๖.

เสีย ขั้นตอนที่ ๓ การสานเสวนาหาฉันทามติร่างธรรมนูญกวีานพะเยา ให้มีการพัฒนากลไกการจัดการกวีานพะเยา ในรูปของคณะกรรมการพัฒนากวีานพะเยาและสภาพพัฒนากวีานพะเยา

โอฟาร ถิ่นบางเตียว^{๕๕} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน : กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยการศึกษาวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอการก่อรูปและพัฒนาการของค่านิยมประชาธิปไตยในชุมชนตำบลเนินซ้อ จังหวัดระยอง และแนวทางการฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยในชุมชนโดยอาศัยกลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชน โดยพบว่าก่อนการเข้ามาของกลไกรัฐในการปกครองท้องถิ่นในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และชาวบ้านในชุมชนมีการใช้หลักของค่านิยมประชาธิปไตยมาพื้นฐานในการดำรงชีวิต คือ การปกครองตนเอง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ชาวบ้านอยู่กันเอง”

สำหรับการปกครองตนเองของชาวบ้านชุมชนเนินซ้อจะเลือกผู้นำอาวุโสบนฐานคุณธรรมที่เรียกว่า “ระบบนายบ้าน” ผู้นำจึงเป็นผู้นำในการทำงานสาธารณะของชุมชนผ่านกระบวนการ “การปรึกษาหารือหรือการจับเข่าคุยกัน” และอาศัยฉันทามติของคนในชุมชนเป็นตัวตัดสินใจในการทำงาน อันเป็นหลักการของอธิปไตยของปวงชน ภายหลังจากเข้ามาของประเทศไทยในรูปของการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๗ กำนันและผู้ใหญ่บ้านของตำบลเนินซ้อในเป็นผู้นำที่มาจากจากการเลือกตั้งของชาวบ้านในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน ผู้ที่ได้รับเลือกทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นผู้ที่ที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม

สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ^{๕๖} ได้ทำการวิจัย เรื่อง ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยผลการวิจัย พบว่า

๑. ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืนของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านการปกครองและประชากร ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านศาสนา

๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ๑) การบูรณาการกับศีล ๕, พรหมวิหาร ๔ เพื่อป้องกันและแก้ไขความรุนแรง ๒) การบูรณาการกับหลักภวณา ๔ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ๓) การบูรณาการกับ

^{๕๕} โอฟาร ถิ่นบางเตียว “การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชนตำบล” บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ๓๓ (๒) พ.ศ. - ส.ศ. ๒๕๕๙ หน้า ๑๒๐-๑๔๑.

^{๕๖} สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๓๖๙-๓๘๒.

พระวินัยเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ๔) การบูรณาการหลักสันโดษและสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

๓. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมณูต่าบลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) การกำหนดทิศทาง ๒) สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม ๓) กำหนดเป้าประสงค์ และ ๔) มีข้อตกลงร่วมกัน

พระครูโพธิศีลคุณ และคณะ^{๕๗} ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมณูต่าบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ๑) แนวทางการพัฒนาธรรมณูต่าบลของประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการขับเคลื่อนธรรมณูต่าบล ในประเด็นการส่งเสริมประชากร ทำงานร่วมกันของทุนทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการวิวัฒนาการ ๒) บูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมณูต่าบลของประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีบูรณาการตามหลักภาวนา ๔ ของประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ๔ ด้าน คือ ด้านกายภาวนา ศีล จิต และปัญญาภาวนา ๓) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมณูต่าบลเชิงพุทธของประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาธรรมณูต่าบลเชิงพุทธหลักภาวนา 4 มีภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับกายภาวนา ($\bar{X} = ๔.๖๖$) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับศีลภาวนา ($\bar{X} = ๔.๘๔$) พบว่าอยู่ในระดับมาก ระดับจิตภาวนา ($\bar{X} = ๓.๖๘$) พบว่า อยู่ในระดับมาก ระดับปัญญาภาวนา ($\bar{X} = ๓.๗๘$) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

รุ่งสุริยา หอมวัน และคณะ^{๕๘} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายชุมชน ๙ ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย ๙ ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ มีแนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน มีกระบวนการดังนี้ ๑) การสร้างความเข้าใจ ในกระบวนการวางแผนและการบริหารงานทุกระดับ ๒) จัดตั้งองค์กรและคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมณูต่าบลหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี ในทุกระดับ ๓) จัดทำธรรมณูต่าบลหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี ๔) กำหนดแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนขับเคลื่อนธรรมณูต่าบลหมู่บ้านฯ ในภาพรวมทั้งจังหวัด ๕) การขับเคลื่อนการทำแผนชีวิตหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี เพื่อให้ทุกหมู่บ้านนำธรรมณูต่าบลหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี มาสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย ๙ ดี พบว่า ประเภทของ

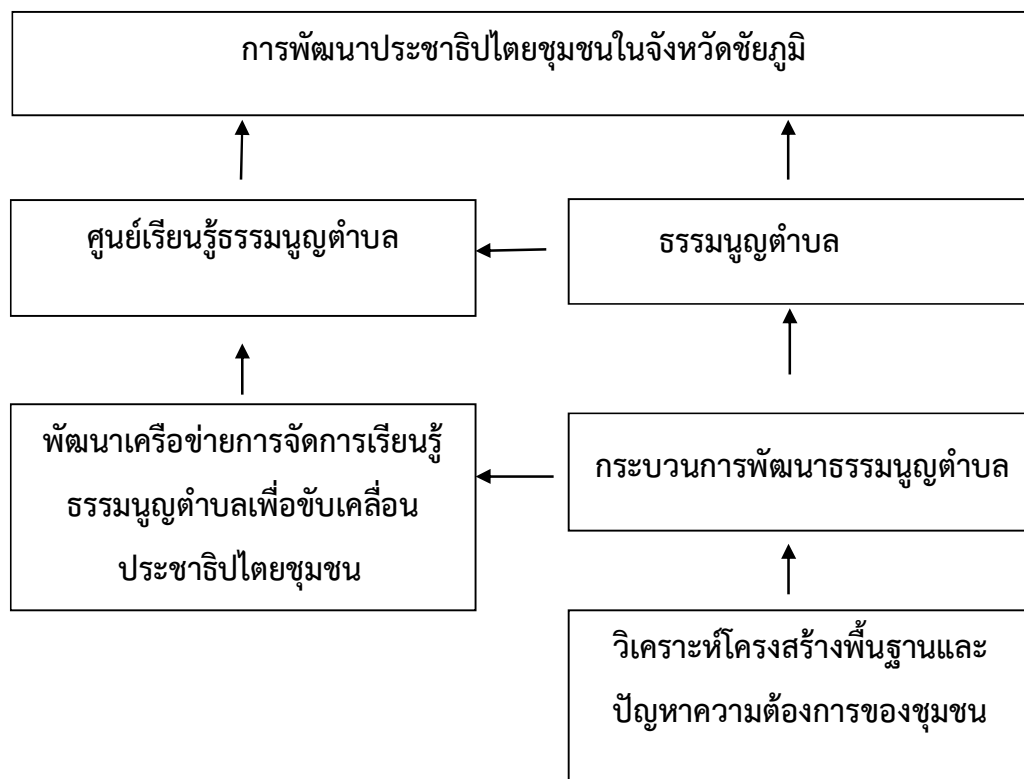
^{๕๗} พระครูโพธิศีลคุณ และคณะ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมณูต่าบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด” บทความวิจัย วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๔๐-๕๓.

^{๕๘} รุ่งสุริยา หอมวัน และคณะ “เครือข่ายชุมชน ๙ ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” บทความวิจัย วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๖): (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๖) หน้า ๗๑๙-๗๓๑.

เครือข่าย ประกอบด้วยเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญสันติสุขชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี ๕ องค์ประกอบคือ มีผู้นำ มีคณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน ความศรัทธาของชุมชน และการประเมินผลที่มีคุณภาพ

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” แบ่งออกเป็น ๓ โครงการวิจัยย่อย โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และ ๓) เพื่อพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ โดยทำการศึกษาและพัฒนาธรรมณูตำบลขึ้นในเขตพื้นที่ ๓ ตำบลในพื้นที่ ๓ อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ และนำมาพัฒนาเป็นเครือข่ายการเรียนรู้และรู้สร้างสารสนเทศธรรมณูตำบลในพื้นที่อื่นในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจำแนกตามโครงการย่อย ดังนี้

โครงการย่อยที่ ๑ การพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะในเขตตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๖,๕๘๑ คน ในพื้นที่ ๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑.บ้านท่ามะไฟหวาน หมู่ที่ ๑	จำนวน ๙๒๖ คน
๒.บ้านทุ่งคำหลวง หมู่ที่ ๒	จำนวน ๕๓๑ คน
๓.บ้านกุดโง้ง หมู่ที่ ๓	จำนวน ๖๖๑ คน
๔.บ้านยางคำ หมู่ที่ ๔	จำนวน ๗๐๖ คน
๕.บ้านท่าทางเกวียน หมู่ที่ ๕	จำนวน ๔๕๐ คน
๖.บ้านป่าขนุน หมู่ที่ ๖	จำนวน ๔๕๑ คน
๗.บ้านท่าเว่อ หมู่ที่ ๗	จำนวน ๕๒๓ คน
๘.บ้านใหม่ไทยเจริญ หมู่ที่ ๘	จำนวน ๕๕๕ คน
๙.บ้านวังเข้ หมู่ที่ ๙	จำนวน ๒๔๐ คน
๑๐.บ้านไทรทอง หมู่ที่ ๑๐	จำนวน ๘๙๙ คน
๑๑.บ้านท่ามะไฟพัฒนา หมู่ที่ ๑๑	จำนวน ๖๓๙ คน ^{๕๙}

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะในเขตตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ในพื้นที่ ๑๑ หมู่บ้าน จำนวน ๔๐๐ คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ซึ่งได้จากการคำนวณจากสูตร Taro Yamane^{๖๐} ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (๐.๐๕)

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

^{๕๙} ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน(ออนไลน์)http://www.tamafaiwan.go.th/index.php)

^{๖๐} Taro Yamane, *Statistic: An Introductory Analysis*, 3^{ed}, (Singapore: Time Printers, 1973),

แทนค่า

$$n = \frac{6,581}{1 + 6,581 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{6,581}{1 + 0.164525}$$

$$n = \frac{6,581}{1.164525}$$

$$n = 568.08$$

ได้กลุ่มตัวอย่าง = ๓๗๘ คน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความ

คลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ๔๐๐ คน

จากนั้นทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของประชากรแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๑

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง $\frac{N_x \times n}{N}$	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	บ้านท่ามะไฟหวาน	๙๒๖	$\frac{๙๒๖ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๕๖
๒	บ้านทุ่งคำหลวง	๕๓๑	$\frac{๕๓๑ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๓๒
๓	บ้านกุดโง้ง	๖๖๑	$\frac{๖๖๑ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๔๐
๔	บ้านยางคำ	๗๐๖	$\frac{๗๐๖ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๔๓
๕	บ้านทางเกวียน	๔๕๐	$\frac{๔๕๐ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๒๗
๖	บ้านป่าขนุน	๔๕๑	$\frac{๔๕๑ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๒๗
๗	บ้านท่าเวอ	๕๒๓	$\frac{๕๒๓ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๓๒

๘	บ้านใหม่ไทยเจริญ	๕๕๕	$\frac{๕๕๕ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๓๔
๙	บ้านวังเข	๒๔๐	$\frac{๒๔๐ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๑๕
๑๐	บ้านไทรทอง	๘๙๙	$\frac{๘๙๙ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๕๕
๑๑	บ้านท่ามะไฟพัฒนา	๖๓๙	$\frac{๖๓๙ \times ๔๐๐}{๖,๕๘๑}$	๓๙
	รวม	๖,๕๘๑		๔๐๐

จากนั้น จึงนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๑๐ รูป/คน
- ๒) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๕ รูป/คน
- ๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน

๔) ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๕ รูป/คน
- ๒) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๕ รูป/คน
- ๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน

โครงการย่อยที่ ๒ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองฯ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๗,๔๐๓ คน ในพื้นที่ ๑๒ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑.บ้านนาเสียว หมู่ที่ ๑	จำนวน ๕๖๗ คน
๒.บ้านนาวัง หมู่ที่ ๒	จำนวน ๗๕๙ คน
๓.บ้านไทรงาม หมู่ที่ ๓	จำนวน ๖๐๓ คน
๔.บ้านซับรวงไทร หมู่ที่ ๔	จำนวน ๖๗๙ คน
๕.บ้านนาสีนวล หมู่ที่ ๕	จำนวน ๗๗๒ คน
๖.บ้านนาไก่อู หมู่ที่ ๖	จำนวน ๔๓๓ คน
๗.บ้านนาสีนวล หมู่ที่ ๗	จำนวน ๘๐๗ คน
๘.บ้านนาเสียว หมู่ที่ ๘	จำนวน ๔๒๔ คน

๙.บ้านนาสีนวล หมู่ที่ ๙	จำนวน ๗๘๐ คน
๑๐.บ้านนาวัง หมู่ที่ ๑๐	จำนวน ๕๗๙ คน
๑๑.บ้านนาเสียว หมู่ที่ ๑๑	จำนวน ๕๑๐ คน
๑๒.บ้านไทรงาม หมู่ที่ ๑๒	จำนวน ๔๙๐ คน ^{๖๑}

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองฯ จังหวัดชัยภูมิ ในพื้นที่ ๑๒ หมู่บ้านจำนวน ๔๐๐ คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ซึ่งได้จากการคำนวณจากสูตร Taro Yamane^{๖๒} ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (๐.๐๕)

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{๗,๔๐๓}{๑ + ๗,๔๐๓ (๐.๐๕)^๒}$$

$$n = \frac{๗,๔๐๓}{๑+๑๘.๕๐๗๕}$$

$$n = \frac{๗,๔๐๓}{๑๙.๕๐๗๕}$$

$$n = ๓๗๙.๕๐$$

ได้กลุ่มตัวอย่าง = ๓๘๐ คน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ๔๐๐ คน

จากนั้นทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของประชากรแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล ดังนี้

^{๖๑} ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว (ออนไลน์ <https://www.naseaw.go.th/condition.php>)

^{๖๒}Taro Yamane, *Statistic: An Introductory Analysis*, 3^{ed}, (Singapore: Time Printers, 1973),

ตารางที่ ๓.๒ แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๒

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง $\frac{N_x \times n}{N}$	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	บ้านนาเสียว(๑)	๕๖๗	$\frac{๕๖๗ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๓๑
๒	บ้านนาวัง(๑)	๗๕๙	$\frac{๗๕๙ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๔๑
๓	บ้านไทรงาม(๑)	๖๐๓	$\frac{๖๐๓ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๓๓
๔	บ้านซั้บรวงไทร	๖๗๙	$\frac{๖๗๙ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๓๗
๕	บ้านนาสีนวล	๗๗๒	$\frac{๗๗๒ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๔๒
๖	บ้านนาโกะเซา	๔๓๓	$\frac{๔๓๓ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๒๓
๗	บ้านนาสีนวล(๑)	๘๐๗	$\frac{๘๐๗ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๔๓
๘	บ้านนาเสียว(๒)	๔๒๔	$\frac{๔๒๔ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๒๓
๙	บ้านนาสีนวล(๒)	๗๘๐	$\frac{๗๘๐ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๔๒
๑๐	บ้านนาวัง(๒)	๕๗๙	$\frac{๕๗๙ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๓๑
๑๑	บ้านนาเสียว(๓)	๕๑๐	$\frac{๕๑๐ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๒๘
๑๒	บ้านไทรงาม(๒)	๔๙๐	$\frac{๔๙๐ \times ๔๐๐}{๗,๔๐๓}$	๒๖
	รวม	๗,๔๐๓		๔๐๐

จากนั้น จึงนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มผู้นำทางศาสนา จำนวน ๒ รูป
- ๒) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน ๓ คน
- ๓) กลุ่มผู้สมาชิกสภาท้องถิ่น จำนวน ๑๓ คน
- ๔) กลุ่มประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๒ คน

๔) ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๕ รูป/คน
- ๒) กลุ่มประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๕ รูป/คน
- ๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน

โครงการย่อยที่ ๓ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๖,๗๖๑ คน ในพื้นที่ ๑๗ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑.บ้านกอก หมู่ที่ ๑	จำนวน ๑๗๐ คน
๒.บ้านกอก หมู่ที่ ๒	จำนวน ๑๒๔ คน
๓.บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๓	จำนวน ๖๐๔ คน
๔.บ้านสำโรงทุ่ง หมู่ที่ ๔	จำนวน ๒๖๓ คน
๕.บ้านหลุบจิว หมู่ที่ ๕	จำนวน ๖๘๓ คน
๖.บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๖	จำนวน ๖๔๖ คน
๗.บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๗	จำนวน ๕๔๒ คน
๘.บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ ๘	จำนวน ๒๘๑ คน
๙.บ้านทุ่งสว่างพัฒนา หมู่ที่ ๙	จำนวน ๓๕๑ คน
๑๐.บ้านคางคาล้อม หมู่ที่ ๑๐	จำนวน ๒๔๓ คน
๑๑.บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๑๑	จำนวน ๗๖๓ คน
๑๒.บ้านกอก หมู่ที่ ๑๒	จำนวน ๙๙ คน
๑๓.บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๑๓	จำนวน ๗๘๕ คน
๑๔.บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๑๔	จำนวน ๔๗๕ คน
๑๕.บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ ๑๕	จำนวน ๒๔๖ คน
๑๖.บ้านคางคาก หมู่ที่ ๑๖	จำนวน ๒๐๖ คน

๑๗.บ้านกอก หมู่ที่ ๑๗

จำนวน ๔๓๓ คน^{๖๓}

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนเฉพาะที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ในพื้นที่ ๑๗ หมู่บ้าน จำนวน ๔๐๐ คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ซึ่งได้จากการคำนวณจากสูตร Taro Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (๐.๐๕)

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{๖,๗๖๑}{๑ + ๖,๗๖๑ (๐.๐๕)^๒}$$

$$n = \frac{๖,๗๖๑}{๑+๑๖.๙๐๒๕}$$

$$n = \frac{๖,๗๖๑}{๑๗.๙๐๒๕}$$

$$n = ๓๗๗.๖๖$$

ได้กลุ่มตัวอย่าง = ๓๗๘ คน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน ๔๐๐ คน

จากนั้นทำการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของประชากรแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ตำบล ดังนี้

^{๖๓} องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก. แผนพัฒนาท้องถิ่น (๒๕๖๖-๒๕๗๑). ๒๕๖๕, หน้า ๗

ตารางที่ ๓.๓ แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โครงการย่อยที่ ๓

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง $\frac{N_x \times n}{N}$	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	บ้านกอก หมู่ที่ ๑	๑๗๐	$\frac{๑๗๐ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๙
๒	บ้านกอก หมู่ที่ ๒	๑๒๔	$\frac{๑๒๔ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๗
๓	บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๓	๖๐๔	$\frac{๖๐๔ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๓๕
๔	บ้านสำโรงทุ่ง หมู่ที่ ๔	๒๖๓	$\frac{๒๖๓ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๑๖
๕	บ้านหลุบบัว หมู่ที่ ๕	๖๘๓	$\frac{๕๖๗ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๔๐
๖	บ้านมะลือ หมู่ที่ ๖	๖๔๖	$\frac{๖๔๖ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๓๗
๗	บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๗	๕๔๒	$\frac{๕๔๒ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๓๒
๘	บ้านโนนสะอาด หมู่ที่ ๘	๒๘๑	$\frac{๒๘๑ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๑๗
๙	บ้านทุ่งสว่างพัฒนา หมู่ที่ ๙	๓๕๑	$\frac{๓๕๑ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๒๑
๑๐	บ้านคางคก หมู่ที่ ๑๐	๒๔๓	$\frac{๒๔๓ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๑๔
๑๑	บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๑๑	๗๖๓	$\frac{๗๖๓ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๔๔
๑๒	บ้านกอก หมู่ที่ ๑๒	๙๙	$\frac{๙๙ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๖
๑๓	บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๑๓	๗๘๕	$\frac{๗๘๕ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๔๔
๑๔	บ้านสระสี่เหลี่ยม หมู่ที่ ๑๔	๔๗๕	$\frac{๕๗๕ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๒๗
๑๕	บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ ๑๕	๒๔๖	$\frac{๒๔๖ \times ๔๐๐}{๖,๗๖๑}$	๑๔

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	คำนวณกลุ่มตัวอย่าง $\frac{N_x \times n}{N}$	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑๖	บ้านดงผาสุข หมู่ที่ ๑๖	๒๐๖	$\frac{206 \times 400}{6,761}$	๑๑
๑๗	บ้านกอก หมู่ที่ ๑๗	๔๓๓	$\frac{433 \times 400}{6,761}$	๒๖
	รวม	๖,๗๖๑		๔๐๐

จากนั้น จึงนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย

- (๑) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น /ข้าราชการประจำของ อปท. รวม ๘ คน
- (๒) กลุ่มสมาชิกสภาท้องถิ่น รวม ๑๑ คน
- (๓) กลุ่มผู้นำท้องที่/ปราชญ์ชาวบ้าน รวม ๘ คน

๔) ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๕ รูป/คน
- ๒) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๕ รูป/คน
- ๓) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ ๓ อำเภอ คือ อำเภอแก่งคร้อ, อำเภอเมืองชัยภูมิ และอำเภอจัตุรัส จำนวน ๑๒๐๐ คน ๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ ท่าน และ ๓) ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๕ ท่าน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ จำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) การศึกษา ๔) อาชีพ และ ๕) รายได้

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบโดยเรียงลำดับจากน้อยที่สุดถึงมากที่สุด จำนวน ๖ ด้าน จำนวน ๓๐ ข้อ ประกอบด้วย

- ๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน ๕ ข้อ
- ๒) ด้านการเมือง จำนวน ๕ ข้อ
- ๓) ด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๕ ข้อ
- ๔) ด้านสังคม จำนวน ๕ ข้อ
- ๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวน ๕ ข้อ
- ๖) ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน ๑ ข้อ

๒) เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาธรรมนุญตำบล เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน แบ่งเป็น ๖ ข้อ คือ ๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ๒) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ๓) ด้านสังคม ๔) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว ๕) ด้านการบริหารจัดการชุมชน และ ๖) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ ๓ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

การสร้างเครื่องมือวิจัย กระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยมีขั้นตอนในการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้นมีดังนี้

๑) การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักธรรมนุญตำบลและประชาธิปไตยท้องถิ่น จากนั้นมีการลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจพื้นที่จริงภายใต้กรอบของการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูล

๒) ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยเชื่อมโยงหลักการแนวคิดทฤษฎีและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ โดยจำแนกเป็นเครื่องมือการวิจัยชนิดต่างๆ เพื่อง่าย สะดวกและสอดคล้องกับการเก็บข้อมูลที่เป็นจริงในการวิจัย

๓) นำเครื่องมือการวิจัยเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย จำนวน ๓ ท่าน ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย กับวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนถึงกรอบแนวคิดการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔) นำเครื่องมือการวิจัยที่ผ่านการกรั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาตรวจสอบและปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเที่ยงตรงและชัดเจน แล้วจึงนำไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. เชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตในการเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัยทำการตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ ชุด

๓) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล

๔) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

ข. เชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เช่น บทความ หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่างๆ และจากหน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๒) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

(๑) การสังเกต ผู้วิจัยได้จัดทำแผนผังรูปแบบการทำกิจกรรม และบันทึกผลการสังเกตและสถานการณ์ที่พบเห็น ซึ่งต้องแปลบันทึกดังกล่าวและใช้เป็นข้อมูลในการบรรยายสถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยมุ่งความสนใจไปที่การทำความเข้าใจในเรื่องการพัฒนารัฐธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

(๒) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การกำหนดแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์จะมีลักษณะยืดหยุ่น คือ มีแนวคำถามเพียงบางส่วนเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ในกรณีที่การสัมภาษณ์นำไปสู่ประเด็นอื่นที่น่าสนใจ แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้รักษาแนวทางการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์บุคคล ภาคส่วนต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย (ในงานวิจัยจะเรียกกลุ่มคนนี้ว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือ key informants) แนวทางในการสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมาย บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยรายการคำถามและหัวข้อที่จัดเรียงลำดับไว้แล้ว ซึ่งลำดับในการถามนับได้ว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากมีการตั้งประเด็นในการพูดคุยที่หลากหลาย (ประวัติ

ส่วนตัว ประสพการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธรรมเนียมตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ชุมชน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ก.เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและ พรรณนา ระดับความความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนา ธรรมเนียมตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๒ ข้อมูลระดับความความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาธรรมเนียมตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

๓.๓ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยที่ใช้แปลผลข้อความที่ได้จากการประเมินผลมี ดังนี้^{๖๔}

ระดับมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๔.๕๑-๕.๐๐
ระดับมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๓.๕๑-๔.๕๐
ระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๒.๕๑-๓.๕๐
ระดับน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๑.๕๑-๒.๕๐
ระดับน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๑.๐๐-๑.๕๐

^{๖๔} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒๑.

๔. ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาธรรมนุญ ตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนด ใช้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ข. เชิงคุณภาพ

๑. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๒. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดระเบียบและเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษารวบรวมมาแล้ว ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ภาคเอกสาร ตำรา งานวิจัย หนังสือ บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต และข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหา

๓. หลังจากเรียบเรียงข้อมูลแล้วลงมือเขียนงานวิจัย โดยนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบประเด็นปัญหาการวิจัยตามโครงสร้างของเนื้อหา รวมทั้งรายงานความคืบหน้าต่อหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับขั้น ดังนี้

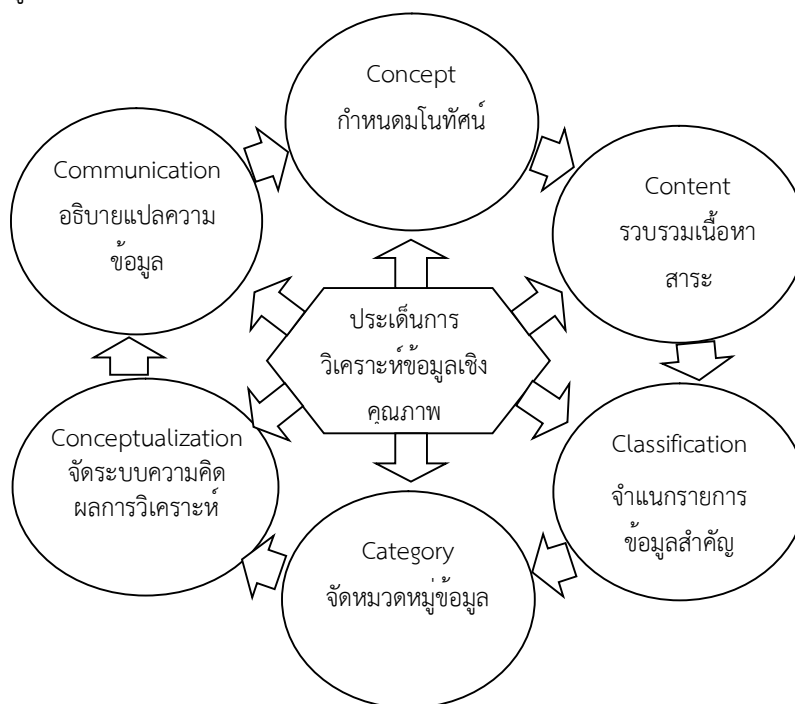
๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิค ๖'C (Technique Analysis)^{๖๕} ประกอบด้วย

๑. Concept กำหนดมโนทัศน์ : กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ที่เน้นความคิดรวบยอด
๒. Content สาระเนื้อหา : สาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วสรุปประเด็นสำคัญ
๓. Classification การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มข้อมูล : นำข้อมูล ๒ ข้อ มาเป็นข้อมูลสำคัญในการจำแนกกลุ่มหรือระบุประเด็นสำคัญ
๔. Category สังเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูล : นำข้อมูลใน ๓ ข้อมาจัดหมวดหมู่ สรุปเนื้อหาใหม่
๕. Conceptualization การจัดกรอบความคิด การสรุปเนื้อหา: การจัดทำกรอบความคิดของการสังเคราะห์ข้อมูล

^{๖๕} นภัทร์ แก้วนาค, “เอกสารประกอบการบรรยายเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ”, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), (เอกสารอัดสำเนา).

๖. Communication การสื่อความหมาย: สื่อความหมายของกรอบแนวคิดโดยการแปลตีความข้อมูล อธิบายความหมาย

ภาพที่ ๓.๑ แสดงกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกันผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ ก. แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ข. แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ค. แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตัวให้มีหลายคนขึ้น

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด

(๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็คือการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยนั่นเอง

(๕) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยต่างๆ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาวิจัยตามพื้นที่การวิจัย ดังนี้

๔.๑ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๒ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๓ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ^{๖๖}

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปของตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๑) ที่ตั้ง

ตำบลท่ามะไฟหวาน เป็น ๑ ใน ๑๐ ตำบลของอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีภูเขาล้อมรอบอยู่ ๓ ด้าน ทิศตะวันตกและทิศใต้ติดภูแลนคาและภูโค้ง ทิศตะวันออกติดอุทยานแห่งชาติน้ำพอง (ภูผาค่า- ภูผาแดง) พื้นที่ทางทิศเหนือเป็นที่ราบสลับที่ดอน ทิศใต้และทิศตะวันออกเป็นที่ราบ และภูเขาจะมีบริเวณที่ราบลุ่มเฉพาะบริเวณที่ติดกับลำห้วย

เดิมตำบลท่ามะไฟหวาน เป็นหมู่บ้านในตำบลวางโจน อำเภอภูเขียว นับตั้งแต่มีการปฏิรูปการปกครองมาเป็นจังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในสมัยก่อนท้องที่แถบนี้ยังมีราษฎรเข้ามาจับจองพื้นที่อาศัยและทำกินอยู่อย่างเบาบาง จนกระทั่งวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จึงได้มีการจัดตั้ง ตำบลแก้งคร้อ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ตำบลช่องสามหมอ)

^{๖๖} สรุปรจากโครงการย่อยที่ ๑ โดย อาจารย์สมุทรร สวงนสิน และ ผศ.พล.ต.ดร.ณัฐ สุวาสดีรัตน์

ขึ้นมา โดยแบ่งท้องที่บางส่วนมาจากตำบลวางโจน^{๖๗} จึงย้ายมาขึ้นกับตำบลแก้งคร้อ ต่อมาในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖ มีการแบ่งเอาท้องที่ตำบลแก้งคร้อ บางส่วนจัดตั้งเป็นตำบลหนองขาม^{๖๘} บ้านท่ามะไฟหวานจึงย้ายมาขึ้นกับตำบลหนองขาม

เมื่อพื้นที่ราบใต้เชิงเขาภูแล่นคาเริ่มถูกจับจองทำกินจนไม่เหลือที่ว่าง ดังนั้นจึงมีราษฎรบางส่วนอพยพขึ้นสู่เทือกเขาภูแล่นคา เพื่อแผ้วถางพื้นที่ทำมาหากินและอยู่อาศัย ต่อมาเมื่อมีจำนวนราษฎรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ยากแก่การปกครองท้องที่ เพราะเป็นเขตภูเขาสูง ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้จัดตั้งตำบลท่ามะไฟหวาน ขึ้นมาอีกแห่งโดยแบ่งพื้นที่มาจากตำบลหนองขาม

ตำบลท่ามะไฟหวาน เป็นพื้นที่อยู่บนสันเขาภูแล่นคาทางทิศเหนือ เดิมเป็นเขตการปกครองของตำบลหนองขาม อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ต่อมาเมื่อมีราษฎรอพยพขึ้นมาทำมาหากินและอยู่อาศัยบนเขามากขึ้น การคมนาคมยากลำบาก และเกิดความยุ่งยากในการปกครอง ทางราชการจึงอนุมัติให้จัดตั้งเป็นตำบลท่ามะไฟหวาน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยแบ่งการปกครองเป็น ๙ หมู่บ้าน ต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๖ จึงขยายเป็น ๑๐ หมู่บ้าน และเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๗๑.๑๑ ตารางกิโลเมตร

ท้องที่ตำบลท่ามะไฟหวาน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพียงแห่งเดียว คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่ามะไฟหวานทั้งหมด ซึ่งเป็นสภาตำบลท่ามะไฟหวาน จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ และยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวานในวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙^{๖๙} จนถึงปัจจุบัน

๒) ภูมิประเทศ

พื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๖๐๐ เมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอแก้งคร้อ ห่างจากตัวอำเภอ ๒๗ กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด ๖๗ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลธาตุดุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองกุง ตำบลหนองขาม อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

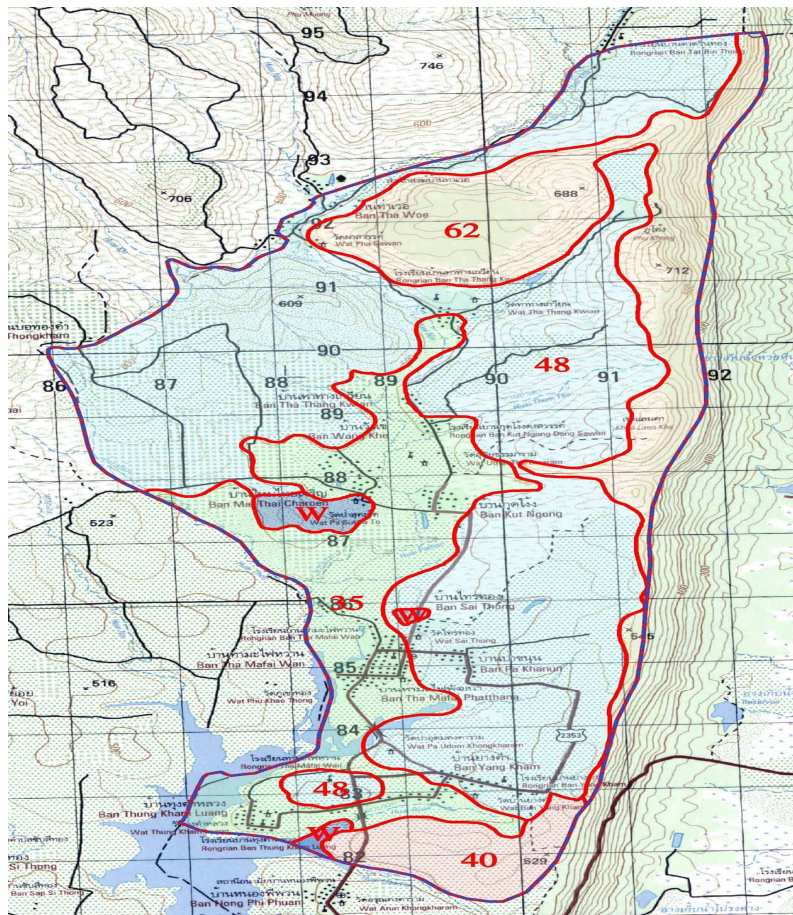
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเก่ายาดิ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลท่าหินโงม ตำบลชัยสีทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

^{๖๗} ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๕๕ (๐ ง) หน้า ๑๒๐๓. วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

^{๖๘} ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๗๐ 70 (๕๘ ง) หน้า ๓๒๗๒-๓๒๗๓. วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖.

^{๖๙} ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๑๓ (๙ ง). หน้า ๕-๒๑๙. วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙.

ภาพที่ ๔.๑ แผนที่ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๓) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชัยภูมิ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำ ฤดูกาล ๒ ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีน เข้าปกคลุมประเทศไทย ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคม ถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วง ฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้จังหวัดชัยภูมิ มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณ กลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป สามารถแบ่งตามฤดูกาล ได้ดังนี้

ฤดูหนาว	ประมาณเดือน พฤศจิกายน – มกราคม
ฤดูร้อน	ประมาณเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน
ฤดูฝน	ประมาณเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม

๔) บริการพื้นฐาน

- ถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๓๕๓ บ้านท่ามะไฟหวาน – อำเภอแก้งคร้อ

๑ สาย

- การไฟฟ้า จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ประชากรมีไฟฟ้าใช้ ประมาณ ร้อยละ ๙๕

- การประปาหมู่บ้าน ๑๘ แห่ง

๕) การปกครองส่วนภูมิภาค

ตำบลท่ามะไฟหวานแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ ๑ บ้านท่ามะไฟหวาน

หมู่ ๒ บ้านทุ่งคำหลวง

หมู่ ๓ บ้านกุดโง้ง

หมู่ ๔ บ้านยางคำ

หมู่ ๕ บ้านท่าทางเกวียน

หมู่ ๖ บ้านป่าขนุน

หมู่ ๗ บ้านท่าเวอ

หมู่ ๘ บ้านใหม่ไทยเจริญ

หมู่ ๙ บ้านวังเข้

หมู่ ๑๐ บ้านคุ้มไทรทอง

หมู่ ๑๑ บ้านท่ามะไฟพัฒนา

๖) ประชากร

จำนวนประชากรทั้งสิ้น ๕,๕๘๑ คน

จำนวนครัวเรือน ๑,๖๔๖ ครอบครัวยุ

ความหนาแน่น ๙๓.๑๙ คน/ตารางกิโลเมตร

๗) สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรในตำบลท่ามะไฟหวานส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกร เช่นการทำไร่
 มันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการทำนา ราษฎรที่
 มีที่นาจะลงไปทำนาที่บริเวณที่ราบเชิงเขาในฤดูทำนาเท่านั้น

แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- ป่าปรังพันปี

- วัดป่าสุคะโต

- บ้านดิน

- ชมรมเด็กรักนก

- น้ำตกตาดสวรรค์
- วัดป่ามหาวัน (วัดป่าภูหลง)

๗) สภาพสังคม

(๑) วัด

มีวัดและที่พักสงฆ์รวม ๑๕ แห่ง เป็น วัดมหานิกาย ๑๔ แห่ง ที่พักสงฆ์ ๒ แห่ง และ วัดธรรมยุติกนิกาย ๑ แห่ง ดังนี้

๑. วัดภูเขาทอง หมู่ ๑ และหมู่ ๑๑
๒. วัดไทรทอง หมู่ ๑๐
๓. วัดป่าขนุน หมู่ ๖
๔. วัดป่ายางคำ หมู่ ๔
๕. วัดยางคำ หมู่ ๔
๖. วัดพุทธมงคลวนาราม หมู่ ๒
๗. วัดป่าสุคโต (วัดเอราวัณ) หมู่ ๘
๘. วัดอุทัยธรรมาราม หมู่ ๓
๙. วัดท่าทางเกวียน หมู่ ๕
๑๐. วัดท่าเวอโน หมู่ ๗
๑๑. วัดผาสวรรค์ หมู่ ๗
๑๒. วัดผาช้างศรี หมู่ ๗
๑๓. ที่พักสงฆ์คุ้มวังยาว
๑๔. ที่พักสงฆ์กิจไพรวัลย์ หมู่ ๙
๑๕. วัดป่าลาดเลเต สามัคคีธรรม (ธรรมยุต)

(๒) วัฒนธรรมและประเพณี

(๑) ประเพณีสลากภัต ประเพณี "สลากภัต" นิยมทำในฤดูที่มีผลไม้อุดมสมบูรณ์ในระหว่างเดือน ๖ จนถึง เดือน ๘ เมื่อวัดใดจะจัดให้มีการถวายสลากภัต มักทายกผู้เป็นหัวหน้าก็จะกำหนดวัดและหาเจ้าภาพด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ทำใบปิดไปปิดไว้หรือไปประกาศป่าว่าร้องหาเจ้าภาพร่วม ผู้ใดต้องการเป็นเจ้าภาพก็แจ้งชื่อไว้ ครั้นถึงวันกำหนดผู้เป็นเจ้าภาพก็จะมีการเตรียมสำหรับข้าว และเครื่องไทยทานตามกำลังของ ตน เช่น หมาก เมียง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ หอม กระเทียม สบู่ แปรงสีฟัน ข้าวสาร น้ำตาล และน้ำอ้อย เป็นต้น ต่างก็จะนำมารวมกันไว้ในบริเวณวัด จากนั้นมักทายกผู้เป็นหัวหน้าก็จะนำเบอร์มาติดที่สำรับกับข้าวของ เจ้าภาพแต่ละรายแล้วเขียนเบอร์หมายเลขให้พระจับสลาก เมื่อพระจับได้เบอร์อะไรของเจ้าภาพคนใดก็ไปฉันทสำรับกับข้าวที่เจ้าภาพนำมา ส่วนใหญ่ของที่เตรียมไว้จะพอดีระหว่างเจ้าภาพและพระที่นิมนต์มา ข้อสำคัญในการทำบุญสลากภัต คือ

เป็นการถวายทานแบบไม่เจาะจงตัวผู้รับ เมื่อพระองค์ได้จับได้เบอร์ ของเจ้าภาพ เจ้าภาพไม่ควรแสดงความยินดียินร้ายในผู้รับ ก่อนที่จะจับสลาก จะมีการฟังเทศน์อย่างน้อย ๑ กัณฑ์ ต่อจากนั้น ก็จะมีการยกของพระเคนตามสลากเมื่อพระฉันเสร็จแล้วก็จะอนุโมทนาและให้พร เจ้าภาพก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นอันเสร็จพิธี

(๒) ประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมของชาวบ้านในประเพณีสงกรานต์ จะมีการทำบุญตักบาตร นับว่าเป็นการสร้างบุญสร้างกุศลให้กับตนเอง อีกทั้งยังเป็นการอุทิศส่วนกุศลนั้นให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญในลักษณะนี้มักจะมีการเตรียมไว้ล่วงหน้า เมื่อถึงเวลาทำบุญก็จะนำอาหารไปตักบาตรถวายพระภิกษุที่ศาลาวัด โดยจัดเป็นที่รวมสำหรับการทำบุญ ในวันเดียวกันนี้หลังจากที่ได้ทำบุญเสร็จเรียบร้อยแล้ว การสงฆ์น้ำพระเป็นการรดน้ำพระพุทธรูปที่บ้านและที่วัด ซึ่งในบางที่ก็จะมีการจัดให้สงฆ์น้ำพระสงฆ์เพิ่มเติมด้วย การบังสุกุลอัฐิ สำหรับเจ้ากระดูกของญาติผู้ใหญ่ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว มักทำที่เก็บเป็นลักษณะของเจดีย์ จากนั้นจะนิมนต์พระไปบังสุกุล การรดน้ำผู้ใหญ่ คือการไปอวยพรผู้ใหญ่ด้วยความเคารพนับถืออย่าง ครุบาอาจารย์ มักจะนั่งลงกับที่ จากนั้นผู้รดจะเอาน้ำหอมเจือกับน้ำธรรมดาดรดลงไปที่มือ ผู้หลักผู้ใหญ่ จะให้ศีลให้พรผู้ที่ไปรด หากเป็นพระก็อาจนำเอาผ้าสบงไปถวายเพื่อให้ผลัดเปลี่ยนด้วย แต่หากเป็นฆราวาสก็จะหาผ้าถุง หรือผ้าขาวม้าไปให้เปลี่ยน มีความหมายกับการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ ในวันปีใหม่ไทย

(๓) ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญบั้งไฟ (บุญเดือนหก) เป็นประเพณีหนึ่งของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาแต่ โบราณ โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและหากหมู่บ้านใดทำบุญบั้งไฟติดต่อกัน ๓ ปี จะทำให้ชาวปลาสมบุญรมมีได้ขาด

(๓) สาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ๒ แห่ง
- อัตรการมีและใช้สวมราดน้ำ ร้อยละ ๑๐๐

(๔) การศึกษา^{๗๐}

- โรงเรียนประถมศึกษา ๕ แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา ๑ แห่ง
- โรงเรียนขยายโอกาส ๑ แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ๓ แห่ง
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ๑ แห่ง
- ศูนย์ ICT ๑ แห่ง

^{๗๐} ข้อมูล อบต.ท่ามะไฟหวาน ณ เดือน มิถุนายน ๒๕๖๕

๘) สภาพความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- มีสถานีตำรวจภูธรย่อย ๑ แห่ง มีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำ ๒ นาย
- มีจุดตรวจประจำตำบล ๒ แห่ง

๙) สภาพทางทรัพยากรธรรมชาติ

๑) แหล่งน้ำธรรมชาติ

- บ่อน้ำตื้น ๓๑ แห่ง
- ลำน้ำ/ ลำห้วย ๒๗ แห่ง

๒) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝายน้ำล้น ๒๕ แห่ง
- บ่อบาดาล ๕๔ แห่ง

๓) ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

- เทือกเขาภูแลนคา, เขาภูกลาง, เขาภูคี

**๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา
ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ**

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐาน
และความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอแก้งคร้อ
จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพ
โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	๒.๖๙	.๗๓	ปานกลาง
๒. ด้านการเมือง	๒.๗๗	.๗๑	ปานกลาง
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๒.๗๐	.๖๗	ปานกลาง
๔. ด้านสังคม	๒.๘๗	.๕๔	ปานกลาง
๕. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	๒.๘๙	.๖๗	ปานกลาง
๖. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒.๘๓	.๕๒	ปานกลาง
๗. ด้านสารสนเทศ	๓.๔๑	.๕๙	ปานกลาง
รวม	๒.๘๖	.๗๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐาน
และความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ
จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า
ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบล
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๗ ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ได้แก่ ด้านสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.41$) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 2.89$) ด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.83$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 2.87$) ด้านการเมือง ($\bar{X} =$
3.77) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 2.70$) และ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 2.69$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

(๑) สภาพโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่ามะไฟหวาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา	๒.๖๖	.๘๑	ปานกลาง
๒. ภาครัฐภายในตำบลท่ามะไฟหวาน จัดให้มีมีระบบไฟฟ้า คราวเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง	๓.๑๐	.๘๖	มาก
๓. ภายในตำบลท่ามะไฟหวาน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน	๒.๓๖	.๗๘	น้อย
๔. ภายในตำบลท่ามะไฟหวาน มีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคอย่างเพียงพอ	๒.๖๐	.๖๗	ปานกลาง
๕. ประชาชนในตำบลท่ามะไฟหวานได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างเพียงพอแล้ว	๒.๗๐	.๗๑	ปานกลาง
รวม	๒.๖๙	.๗๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ในเรื่อง การจัดการกับขยะมูลฝอย และการจัดการกับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค อย่างเพียงพอ อยู่ในระดับน้อย ส่วนในระบบการคมนาคม การบริการไฟฟ้าครัวเรือน และการสาธารณสุข ประชาชนมีความคิดเห็น ว่าโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ในปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนค่อนข้างน้อย ทั้งในเรื่องนโยบาย การปฏิบัติงาน การดูแล รักษา และการตรวจสอบ สาธารณูปโภคของส่วนรวม โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือด้านสาธารณสุข การดูแลรักษาแหล่งน้ำที่จะใช้บริโภค อุปโภค และที่สำคัญการกำจัดขยะมูลฝอย ปัญหาสำคัญคือ ตำบลท่ามะไฟหวาน ตั้งอยู่บนภูเขาภูแล่นคา ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งอุทยานแห่งชาติภูแล่นคาได้กำหนดเขตป่าสงวน

พื้นที่ราชการ และพื้นที่ทำกินไว้แน่นอนแล้ว แต่ในบางครั้งยังมีราษฎรบางคนไปบุกรุกป่าสงวน ทำให้อุทยานต้องกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ป่าปลอดภัยจากการบุกรุกมากขึ้น

(๒) ด้านการเมือง

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ประชาชนปฏิเสธการซื้อสิทธิขายเสียง	๒.๖๙	.๘๔	ปานกลาง
๒.ภาครัฐจัดให้มีกิจกรรมร่วมทางการเมือง	๒.๗๑	.๕๗	ปานกลาง
๓.ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	๓.๑๑	.๖๘	ปานกลาง
๔. นักการเมืองท้องถิ่นได้เสนอนโยบายของตนให้ประชาชนทราบและพิจารณาก่อนการเลือกตั้ง	๒.๘๓	.๘๒	ปานกลาง
๕.ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองกับนักการเมืองท้องถิ่น	๒.๔๙	.๖๒	น้อย
รวม	๒.๗๗	.๗๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ในปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองกับนักการเมืองท้องถิ่น ในระดับน้อย ส่วนในเรื่องอื่นๆประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มากบ้างน้อยบ้างตามลำดับมากไปหาน้อย คือ ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข, นักการเมืองท้องถิ่นได้เสนอนโยบายของตนให้ประชาชนทราบและพิจารณาก่อนการเลือกตั้ง, ภาครัฐจัดให้มีกิจกรรมร่วมทางการเมือง และ ประชาชนปฏิเสธการซื้อสิทธิขายเสียง ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กิจกรรมทางการเมือง แม้ทางภาครัฐจะยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ และผลสัมฤทธิ์ก็ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนแต่ก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนที่มีที่มาที่แตกต่างกัน การสร้างระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาครัฐและความร่วมมือจากคณะสงฆ์ที่

มีแรงศรัทธามาจากหลวงปู่คำเขียน ที่ประชาชนท่ามะโพนพานให้ความเคารพอย่างสูง ทำให้เกิดความ
ร่วมมือในการสร้างความเจริญอย่างเป็นรูปธรรม

(๓) ด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพ
โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.มีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	๒.๕๔	.๗๒	ปานกลาง
๒.มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม	๒.๗๓	.๕๗	ปานกลาง
๓.มีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน	๒.๗๐	.๖๘	ปานกลาง
๔.มีการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	๒.๘๘	.๗๖	ปานกลาง
๕.มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒.๖๕	.๖๑	ปานกลาง
รวม	๒.๗๐	.๖๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ยังอยู่ในระดับ
น้อย ส่วนในเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับปานกลางที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และไม่ค่อนข้างสูงนัก ซึ่ง
หมายความว่าในด้านเศรษฐกิจนั้น ภาครัฐควรให้ความสนใจมากขึ้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของ
ประชาชนให้อยู่ดีกินดีมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การสร้างองค์การเกษตรให้เข้มแข็ง จะต้อง
ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐที่จะต้องริเริ่ม ให้การสนับสนุน และวางแผนพัฒนา
และภาคประชาชนที่ต้องเป็นผู้ปฏิบัติ ต้องมีการวางแผนร่วมกัน อย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาตาม
ขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อประกันรายได้ของเกษตรกรด้วย การพัฒนาเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีเป็นนโยบาย
ของรัฐบาลทุกรัฐบาล แต่ความเจริญทางวัตถุที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนของชาติ มักจะเกิดความขัดแย้ง
กันโดยธรรมชาติ ดังนั้นเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีนโยบายในการให้ความรู้กับประชาชนในการอยู่ร่วมกับ

ธรรมชาติ และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เกษตรทฤษฎีใหม่ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ต้องถูกนำมาใช้
อย่างเร่งด่วนและจริงจัง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุข

(๔) ด้านสังคม

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพ
โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาณูญตำบลเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมาณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.มีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	๓.๐๗	.๕๔	ปานกลาง
๒.ให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่างพอเพียง	๒.๘๑	.๕๓	ปานกลาง
๓.มีความศรัทธาในศาสนาอย่างมั่นคง	๓.๑๔	.๕๖	ปานกลาง
๔.มีความขัดแย้งที่รุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ่อยครั้ง และไม่สามารถตกลงกันได้	๒.๖๑	.๕๓	ปานกลาง
๕.มีส่วนร่วมในการมีความรับผิดชอบต่อสังคม	๒.๗๑	.๕๑	ปานกลาง
รวม	๒.๘๗	.๕๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนในตำบลท่ามะไฟหวานมีความศรัทธาในศาสนาอย่าง
มั่นคง และภาครัฐมีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง แม้
ประชาชนจะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง แต่คะแนนที่สูงกว่าในเรื่อง การให้การช่วยเหลือ
ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่างพอเพียง, การมีส่วนร่วมในการมีความรับผิดชอบ
ต่อสังคม ส่วนในเรื่อง ความขัดแย้งที่รุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ่อยครั้งและไม่สามารถตกลงกันได้
ได้ แสดงว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีน้อยมากและยุติได้ภายในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ความร่วมมือในการส่งเสริมวัฒนธรรม
ประเพณีนั้น พระสงฆ์ยังเป็นผู้นำให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่แนวโน้มในการเข้าวัดฟังธรรมของ
คนหนุ่มคนสาวที่ลดน้อยลง และการบวชเรียนของกุลบุตรซึ่งลดน้อยลงเช่นกัน ปัญหาความร่วมมือ

ต่อต้านยาเสพติด แม้ทางราชการจะดำเนินการเพื่อป้องปราม ป้องกัน ไม่ให้มีการเสพยาเสพติดแล้วก็ตาม แต่สถานการณ์ยาเสพติดก็ยังมีอยู่ในสังคม การฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาว่าง เช่น ปิดเทอม หรือใช้เวลาสุดท้ายของเวลาเรียน จัดเจ้าหน้าที่ผลัดกันเข้าไปให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อให้ตระหนักถึงภัยของยาเสพติด ก็น่าจะเป็นโครงการที่น่าสนใจ และใช้งบประมาณไม่มากนัก

(๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีความจำเป็นในการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้าย สัญญาณและการส่องสว่างในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง	๓.๐๒	.๖๙	ปานกลาง
๒. คดีความต่างๆที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการดื่มสุรา	๓.๓๕	.๗๑	ปานกลาง
๓. มีการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพยาเสพติดในชุมชน	๒.๖๒	.๘๐	ปานกลาง
๔. มีการจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งระดับครัวเรือนและชุมชน	๒.๗๑	.๖๑	ปานกลาง
๕. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความรับผิดชอบและ สอดส่องดูแลความปลอดภัยของชุมชนร่วมกับภาครัฐ	๒.๗๕	.๕๔	ปานกลาง
รวม	๒.๘๙	.๖๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินประชาชนเห็นว่ามาจากการดื่มสุราเป็นสาเหตุใหญ่ และการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณและการส่องสว่างในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง เป็นปัญหาการป้องกันที่ควรจะมี นอกจากนั้นการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพยาเสพติดในชุมชน, การจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งระดับครัวเรือนและชุมชน

และ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความรับผิดชอบและสอดส่องดูแลความปลอดภัยของชุมชน ร่วมกับภาครัฐ ต่างก็มีความสำคัญที่ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า การประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแล แบ่งปันข่าวสาร และวางผู้ให้ข่าวไว้ทุกหมู่บ้าน อย่างเป็นระบบ อาจจัดการอบรมการข่าวระยะสั้นให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การขอความร่วมมือจากประชาชนในการสอดส่อง ส่งข่าวอาชญากรรม มักไม่ได้ผล ควรมีการพิจารณาอบรมให้ความรู้ใน การข่าว หรืออาจมีค่าตอบแทนให้บ้างตามสมควรเพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ก็มีความสำคัญและจำเป็น

(๖) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพ โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ แก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน	๒.๘๘	.๔๕	ปานกลาง
๒.มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ	๒.๗๙	.๔๙	ปานกลาง
๓.มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์ พื้นฟูธรรมชาติ	๒.๘๑	.๕๖	ปานกลาง
๔.มีส่วนร่วมในการระวังป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๒.๘๒	.๕๒	ปานกลาง
๕.ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ	๒.๘๕	.๕๔	ปานกลาง
รวม	๒.๘๓	.๕๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน, การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ, การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์พื้นที่พุ่มธรรมชาติ, การมีส่วนร่วมในการระงับป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการให้ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ นั้นประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางทั้งสิ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ภาครัฐจะต้องให้ความรู้และขอความร่วมมือ อย่างเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การให้การศึกษาอบรมให้สามารถอยู่กับธรรมชาติอย่างมีความสุข การรณรงค์แจ้งเตือนด้วยการติดประกาศทั่วพื้นที่และสม่ำเสมอ การจัดชุดออกเยี่ยมเยียน ตรวจสอบในพื้นที่ล่อแหลม หากพบการกระทำผิดต้องว่ากล่าวตักเตือน และประการสุดท้ายคือการดำเนินการตามกฎหมาย

(๗) ด้านสารสนเทศ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.มีการศึกษาและเรียนรู้กฎหมายเบื้องต้นสำหรับประชาชน	๓.๔๕	.๖๔	ปานกลาง
๒.มีเครือข่ายของหน่วย งานภาครัฐและเอกชน ในการดูแลช่วยเหลือ	๓.๔๖	.๖๓	ปานกลาง
๓.มีการจัดตั้งองค์กรของชุมชนเพื่อประสาน ให้ความอนุเคราะห์	๓.๔๑	.๖๐	ปานกลาง
๔.มีการประสานงานระหว่างภาครัฐ พระสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม	๓.๓๐	.๕๓	ปานกลาง
๕.ควรมีธรรมนุญตำบลไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชน	๓.๓๘	.๕๔	ปานกลาง
รวม	๓.๔๑	.๕๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน, การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ, การมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ, การมีส่วนร่วมในการระวังป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการให้ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในทุกเรื่อง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ก่อนที่ภาครัฐจะสื่อสารกับประชาชน การกำหนดหัวข้อประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการกำหนดหัวข้อข่าวที่น่าสนใจหรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเพียงใด เนื้อหาของข่าวที่จะประชาสัมพันธ์ ต้องสั้น กะทัดรัด ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ การสื่อสารย้อนกลับจากประชาชนไปสู่ภาครัฐกระทำโดยการ ส่งชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านต่างๆ การหย่อนความคิดเห็นในตู้รับฟังความคิดเห็นซึ่งได้ผลน้อยมาก ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ออกมาสอบถามความต้องการของประชาชนในช่องทางนี้นัก ส่วนการส่งชุดประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ จะได้รับเสียงสะท้อนมากกว่า ระบุปัญหาของประชาชนมากกว่า ซึ่งต้องรับปัญหามาพิจารณาข้อมูลที่ถูกต้องเสียก่อน

๔.๑.๓ ผลการวิจัยการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๓ กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๑๐ คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ รูป/คน และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๒๕ รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาธรรมนุญตำบล โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดังนี้

๑) การสร้างความเข้าใจกับในการจัดทำธรรมนุญตำบล

คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือเชิญขอสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน เพื่อขอรับทราบแนวคิดในการบริหารจัดการและนำเสนอแนวคิดในการจัดทำธรรมนุญตำบล เพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันโดยในขั้นต้น จะเป็นการนำเสนอโดยเชิญผู้นำชุมชนเข้าร่วมรับฟังแนวทางการจัดการชุมชนด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีเพื่อกำหนดประเด็นในการจัดทำร่างธรรมนุญตำบล โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารท้องถิ่นและคณะ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น ตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชนชาวบ้าน เข้าร่วมประชุม

ภาพที่ ๔.๒ การเสนอแนวความคิดกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนร่วมกัน โดยการตั้งกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผนให้ประชาชนในชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติการ่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างควมสามัคคี ซึ่งการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน การสร้างความเข้าใจเบื้องต้น เป็นการสร้างความเข้าใจ ต่อผู้นำชุมชนซึ่งจะนำแนวคิดนี้ไปสู่ประชาชนในการร่วมจัดทำธรรมนูญตำบลในโอกาสต่อไป โดย คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการพิจารณาการจัดทำธรรมนูญตำบลร่วมกัน ๗ ด้านคือ ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านสารสนเทศ ซึ่งสังเคราะห์มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาพที่ ๔.๓ แสดงการเสนอแนวความคิดกับผู้นำกลุ่มมวลชน

การสร้างความสำเร็จอาจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น การพิจารณาถึงประเด็นต่างๆ รวมทั้งการอธิบายให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจ จำเป็นต้องใช้เวลา และการติดตามประเมินผลของคณะผู้วิจัยที่จะต้องชี้แจงทันทีที่เกิดความไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติ

ภาพที่ ๔.๔ แสดงการเสนอแนวความคิดกับผู้นำกลุ่มมวลชน

๒) การนำเสนอปัญหา ความต้องการ และข้อคิดเห็นของชุมชน

หลังจากการสร้างความเข้าใจกับผู้นำชุมชนและขั้นตอนการเสนอแนวคิดจากผู้นำชุมชนไปสู่ประชาชนในปกครองเป็นเบื้องต้นแล้ว คณะผู้วิจัยจึงจัดให้มีการประชุมกลุ่มประชาชนของแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับฟังปัญหา ข้อคิดเห็นและความต้องการของประชาชน รวมทั้งการชี้แจงหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในด้านต่างๆด้วย

(๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า

สภาพพื้นที่ของตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่ตั้งบนเทือกเขาภูแลนคาทั้งหมด พื้นที่โดยรอบเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้พื้นที่ป่าส่วนมากยังสมบูรณ์ นอกจากนี้ที่ตั้งบ้านเรือน จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น ๔,๐๕๕ คน^{๗๑} ซึ่งชาวบ้านเกือบทั้งหมดเป็นคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำไร่ทำสวน ปลูกพืชไร่ทำมาหากิน และเมื่อเห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์จึงชักชวนญาติพี่น้องเข้ามาทำกิน จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ทางราชการจึงแยกชุมชนเหล่านี้ออกจาก ตำบลโคกสูง อ.แก่งคร้อ ตั้งเป็นตำบลท่ามะไฟหวาน เมื่อจัดตั้งเป็นตำบลแล้ว ทางราชการก็เข้ามาพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนมาโดยตลอด

การอพยพขึ้นมาทำกินบนภูแลนคา มีประชาชนที่รู้ที่ทำกินมาจากหลายแห่ง เช่นจากอำเภอบัวใหญ่ อำเภอแก่งสนามนาง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอพล อำเภอแวงน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น อำเภอภูเขียว อำเภอแก่งคร้อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น การตั้งบ้านเรือนตามแหล่งทำกินส่งผลให้เกิดชุมชนที่อยู่กระจัดกระจาย ต่อมาเมื่อกรมป่าไม้เข้ามาจัดการไม่ให้เกิดการบุกรุกป่าสงวนอีกจึงมีการจัดการที่ดินที่ชัดเจนขึ้น

เมื่อทางราชการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่น เพื่อดูแลประชาชนจึงแยกออกเป็นหมู่บ้าน ตำบล ขึ้นการปกครองกับตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ ซึ่งเป็นพื้นที่บนภูแลนคาทั้งหมด และเป็นเขตของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ต่อมาเมื่อมีการกระจายอำนาจ จึงมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้น แต่การพัฒนาพื้นที่มีปัญหาในเรื่องการจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐานบ้าง เพราะพื้นที่ที่ห่างไกลกัน ประชาชนอยู่เป็นกลุ่มๆตามภูมิลำเนาเดิม ซึ่งส่วนใหญ่มีแนวคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต่างจากกลุ่มอื่น ต้องใช้เวลาในการพัฒนาให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งตำบล จึงจะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมมือร่วมใจกันได้

การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่นถนน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ท่ามะไฟหวานก็พัฒนาเป็นถนนคอนกรีต หรือถนนลาดยาง ตามความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

^{๗๑} รายงานข้อมูลตำบล ข้อมูลตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ตามลำดับ อาจไม่ทันกับความต้องการของประชาชนบ้าง เพราะถนนบางสายมีประชาชนอาศัยอยู่น้อย

ในเรื่องนี้ใช้หนทางแก้ไข ด้วยการให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาความเร่งด่วนในการใช้งบประมาณ เพื่อยุติข้อสงสัยของประชาชนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ

ปัญหาเรื่องการใช้ไฟฟ้า ประชาชนยังมีความไม่สบายใจในการใช้ไฟฟ้า เช่นเมื่อมีลมแรง ฝนตกหนักไฟฟ้ามักจะดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่เป็นป่าเขาทำให้เกิดลมพัดแรงกว่าปกติ ต้นไม้ล้มทับสายไฟฟ้าได้ ซึ่งเป็นภัยธรรมชาติ และเป็นเรื่องนอกเหนืออำนาจของ อบต. แต่ อบต.ก็ไม่สามารถแก้ปัญหา อบต.จะเป็นผู้ประสานงานกับการไฟฟ้าเสมอ

ปัญหาเรื่องน้ำประปา เนื่องจากพื้นที่ตำบลท่ามะไฟหวานเป็นพื้นที่สูง ประชาชนที่มีกำลังทรัพย์ก็จะเจาะน้ำบาดาลใช้ แต่ละบ่อจะลึกประมาณ ๖๐ เมตร หรือกว่านั้น และบางบ่อก็ได้น้ำที่มีคุณภาพจนสามารถใช้บริโภคได้ แต่บางบ่อก็มีกลิ่นเหม็น ชุน มีสีแดง ใช้ได้เพียงทำความสะอาดรดน้ำต้นไม้เท่านั้น บางครัวเรือนก็ใช้การพักน้ำไว้ในบ่อ อบต.พยายามจัดทำน้ำประปาชุมชนให้ด้วยงบประมาณที่ค่อนข้างสูง แต่ปริมาณน้ำสำหรับแจกจ่ายมักมีปัญหาในฤดูฝน เช่น การประปาของบ้านกุดโจ่ง ซึ่งนำน้ำจากลำห้วยมากรอง ฆ่าเชื้อ แต่ในฤดูแล้งก็มักเกิดปัญหาขึ้นเสมอๆ

การแก้ปัญหาน้ำประปา เป็นปัญหาที่ อบต.ต้องแก้ไขและนำงบประมาณมาใช้ปีละมากๆ ความต้องการใช้น้ำเป็นเรื่องความจำเป็นของประชาชน แต่การที่ประชาชนจะขุดเจาะน้ำบาดาลมาใช้เอง โดยไม่ขออนุญาต ย่อมเกิดผลเสียอย่างมากมายในภายหลัง เช่นการสูญเสียต้นน้ำลำธาร การเกิดการทรุดตัวของแผ่นดินเป็นต้น ดังนั้น อบต.จึงจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินขึ้น ด้วยความร่วมมือของเอกชนผู้ใช้น้ำบาดาล ทั้งผู้ที่ขออนุญาตอย่างถูกต้องและลักลอบขุด โดยมีมาตรการต่างๆที่คาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งต่อภาครัฐและประชาชนในอนาคต

ปัญหาที่ดิน ในตำบลท่ามะไฟหวาน มีพื้นที่ ที่กันออกจากเขตป่าสงวนแล้วประมาณ ๗๑ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดิน ภ.บ.ท.๕ หรือ ภาษีบำรุงท้องที่ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ภาษีดอกหญ้า ซึ่งประชาชนต้องมาเสียภาษีและลงบันทึกไว้ และ อบต.จะออกเอกสารรับรองการเสียภาษีให้ไว้เป็นหลักฐาน ภายหลังมีการสั่งระงับไม่ต้องเสียภาษีแล้ว ดังนั้น ภ.บ.ท.๕ จึงไม่ใช่เอกสารสิทธิที่ดินเพราะไม่ได้ออกโดยกรมที่ดิน และ อบต. ไม่มีอำนาจตรวจสอบการครอบครองที่ดิน

ที่ดิน ภ.บ.ท.๕ เกิดในช่วงหลายสิบปีก่อนซึ่งเกิดภาวะที่ดินทำกินไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากร ทำให้เกิดการเข้าไปอาศัยในที่ดินรกร้างหรือถางป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำกิน และเพื่อให้มีหลักฐานที่อ้างอิงจากการเข้าใช้ประโยชน์บนที่ดินนั้นจึงมีการเสียภาษีบำรุงท้องที่เพื่อให้ได้เอกสารรับรองการจ่ายภาษี ภ.บ.ท.๕ เพื่ออ้างอิงถึงการครอบครองที่ดินดังกล่าว การซื้อขายที่ดิน ภ.บ.ท.๕ จะเป็นเพียงการโอนสิทธิการครอบครองจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้ทำให้บุคคลใดมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นขึ้นมาแต่อย่างใด ผู้ครอบครองที่ดินสามารถปลูกบ้าน หรือสร้างอาคารบนที่ดิน

ภ.บ.ท.๕ ได้ โดยยื่นขออนุญาตปลูกสร้างอาคารต่อ อบต. แล้วจึงนำใบอนุญาตก่อสร้างที่ อบต. ออกให้ไปขอบ้านเลขที่จากผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นนำเลขที่บ้านไปขอออกทะเบียนบ้าน ณ ที่ว่าการอำเภอ เมื่อมีทะเบียนบ้านแล้วสามารถติดต่อขอใช้ไฟฟ้าและโทรศัพท์ได้ต่อไป

นอกจากที่ดิน ภ.บ.ท. ๕ แล้ว ยังมีที่ดิน ส.ป.ก. หรือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อยู่อีกประมาณร้อยละ ๑๕ ดังนั้น ที่ดิน ส.ป.ก. จึงเป็นที่ดินอันเป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งจะนำที่ดินมาปฏิรูปเพื่อประโยชน์ในทางเกษตรกรรม ไม่อาจจะเป็นการปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิ และการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

การจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อ หรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามกฎหมาย เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ต่อมารัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ตรา พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๑๘ ขึ้นใช้บังคับ ตาม พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าว กำหนดที่ดินที่อยู่ในเขตปฏิรูปไว้ ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ที่ดินที่เป็นชุมชนเต็มรูปแบบมาแต่ก่อน แต่ต่อมาถูกประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินทั้งตำบลหรือทั้งอำเภอ

๒. ที่ดินที่เป็นเรือสวนไร่นาของราษฎรซึ่งได้ครอบครองทำกินกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ แต่ต่อมาถูกประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินครอบคลุมทั้งตำบลหรือทั้งอำเภอ

๓. ที่ดินป่าเสื่อมโทรมที่หมดสภาพป่าและไม่สามารถฟื้นสภาพป่าได้อีก ตามที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติให้โอนที่ดินดังกล่าวไปให้ ส.ป.ก. นำไปใช้ประโยชน์

โดยที่ดินที่อยู่ในเขตปฏิรูปจะใช้ทำเกษตรกรรมได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะทำประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ โดยผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินต้องเป็นเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ซึ่งจะได้รับเอกสารสิทธิให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือที่เรียกกันว่า “ส.ป.ก. ๔-๐๑”

คุณสมบัติของเกษตรกรผู้ที่จะมีสิทธิได้รับการจัดสรรที่ดิน ส.ป.ก. นั้น ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกรซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๓๕ ระบุว่า

๑. มีสัญชาติไทย บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือเป็นหัวหน้าครอบครัว
๒. มีความประพฤติดี

๓. มีร่างกายสมบูรณ์สามารถประกอบการเกษตรได้

๔. จะต้องไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อยแต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพด้วย

ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. จึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน ส.ป.ก. กำหนดไว้เท่านั้น มิใช่เป็นเพียงเกษตรกรก็จะมีสิทธิได้รับการจัดสรรที่ดิน

ส่วนการสิ้นสิทธิในการทำประโยชน์บนที่ดิน ส.ป.ก. ของระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๐ ระบุว่า

๑. ตาย หรือเลิกเป็นเกษตรกร หรือสละสิทธิ เว้นแต่การตกทอดทางมรดกที่เป็นไปตาม พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๑๘

๒. โอนสิทธิการทำประโยชน์ การเช่า การซื้อ หรือจัดให้โดยมีค่าชดเชยไปยังบุคคลอื่นตาม พ.ร.บ.พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๑๘

๓. ขาดคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกรซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๒๕๓๕

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาที่ดิน ส.ป.ก.มักจะมีปัญหาการซื้อขายและการครอบครองที่ไม่ชอบเป็นจำนวนมาก หากว่ากันตามตัวบทกฎหมายแล้ว ที่ดิน ส.ป.ก. ไม่สามารถซื้อขายได้

นอกจากที่ดิน ๒ ประเภทแรกแล้ว ตำบลท่ามะไฟหวานยังได้รับจกสรร ที่ดิน น.ส.ล. หรือ ที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นหนังสือแสดงสิทธิในการขอใช้ประโยชน์หรือร่วมกันใช้ที่ดินในเขตราชพัสดุหรือเขตสาธารณประโยชน์ ออกโดยกรมที่ดิน เป็นเอกสารสิทธิแสดงแนวเขตที่ดินของรัฐ โดยอาจจะออกเป็นแปลงใหญ่รวมกันและระบุชื่อหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์ไว้ได้ รวมถึง ที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งหมายถึงที่ดินที่ทางราชการได้จัดให้หรือสงวนไว้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตามสภาพแห่งพื้นที่นั้น หรือที่ดินที่ประชาชนได้ใช้หรือเคยใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อนไม่ว่าปัจจุบันจะยังใช้อยู่หรือเลิกใช้แล้วก็ตาม เช่น ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ป่าช้าฝังและเผาศพ ห้วยหนอง ที่ชายตลิ่ง ทางหลวง ทะเลสาบ เป็นต้น ตามกฎหมายถือว่าเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ผู้ใดจะเข้ายึดถือครอบครองเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะตนนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่ระเบียบและกฎหมายกำหนดไว้ หากฝ่าฝืนจะมีความผิดและได้รับโทษตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่นที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้บุคคลได้ใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะเพื่อประโยชน์แห่งตนได้ ก็เฉพาะกรณีที่มีระเบียบ

และกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะเท่านั้นเช่น การอนุญาตขุดดินลูกรังหรือการอนุญาตดูดทราย เป็นต้น ปัจจุบัน ตำบลท่ามะไฟหวานมีป่าชุมชนประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ มีการปลูกป่าประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่

แนวทางในการแก้ปัญหา ปัญหาที่ดินเป็นปัญหาใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลท่ามะไฟหวานเป็นที่ดิน ก.บ.ท.๕ และ ที่ดิน ส.ป.ก. ล้อมรอบด้วยเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งไม่สามารถขยายออกไปได้อีก และการที่ไม่สามารถถือครองที่ดินได้โดยเด็ดขาด ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นความต้องการใช้ที่ดินมากขึ้น การบุกรุกป่าสงวนและความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก็มากขึ้นตามอัตราส่วน ราคาการซื้อขายที่ดินก็มีราคาสูงขึ้น ที่ดินเหล่านี้ต้องถูกเปลี่ยนไปเป็นของนายทุนซึ่งจะมากกว่าซื้อด้วยวิธีต่างๆ รัฐจะต้องรีบจัดหามาตรการรองรับการขยายตัวของชุมชนไว้แต่เนิ่นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหมือนภูทับเบิกหรือพื้นที่สูงอื่นๆ

ภาพที่ ๔.๕ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

(๒) ด้านการเมือง พบว่า

ประชากรของตำบลท่ามะไฟหวาน ถึงแม้จะมาจากคนละแหล่งคนละจังหวัด จึงทำให้แนวคิดแตกต่างออกไปบ้าง มีการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นบ้าง บางครั้งก็มีผู้นำของตนเอง แต่คนท่ามะไฟหวานเป็นคนที่ตื่นตัวในเรื่องการเมืองในเกือบทุกเรื่อง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การออกมาใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง, การใช้สิทธิในการต่อต้านเมื่อไม่เห็นด้วย, การวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมือง เป็นต้น

การออกมาใช้สิทธิ์ใช้เสียงในการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ผ่านมามีประชากรออกมาใช้สิทธิ์ ประมาณร้อยละ ๗๐ และเมื่อมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน มีประชาชนออกมาใช้สิทธิ์ ประมาณร้อยละ ๖๐ ถึงแม้ว่าจะมีแหล่งที่มา ต่างกัน แต่ทุกคนก็ยอมรับในประชาติ ผู้นำชุมชนในทุกระดับมักจะระมัดระวังตนเองในเรื่องการ วางตัวเป็นกลางในสถานการณ์การเลือกตั้ง

การแสดงออกทางการเมืองนั้น ชาวตำบลท่ามะไฟหวานมีความตื่นตัวในการ แสดงความคิดเห็นทางการเมืองทั้งเห็นด้วยและคัดค้าน รวมทั้งการออกไปแสดงความไม่เห็นด้วยใน กรุงเทพมหานครก็มีการเหมารวมไปแสดงออกทางการเมืองก็เคยมี แต่ก็ยังไม่เคยปรากฏการแบ่งแยก กันเองเป็นฝักเป็นฝ่ายถึงขั้นการทะเลาะวิวาท

การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง มีให้เห็นเสมอๆตามชุมชนต่างๆ ตั้งแต่ ร้านอาหาร ศาลากลางบ้าน ในงานบุญต่างๆ เป็นการวิจารณ์ตามความคิดเห็นส่วนตัว ที่ไม่ก้าวก่าย หรือละเมิดสิทธิ์ส่วนบุคคล การหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองชอบ แต่ก็มักไม่โจมตีฝ่ายตรง ข้าม โดยเฉพาะเมื่อมีผู้สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามอยู่ในที่ชุมนุมนั้นด้วย ทำให้ไม่เกิดการทะเลาะวิวาท เป็น การให้เกียรติกัน

การปลูกจิตสำนึกในทางการเมือง โดยพื้นฐานแล้วทุกครอบครัวจะมีการกล่อม เกลาและปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข และการออกไปแสดงพลังประชาชนในการปกป้องการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ที่ประชาชนมีสิทธิ์ในการปกป้องคุ้มครอง ซึ่ง เป็นกิจกรรมทางการเมือง

การประชาสัมพันธ์ทางการเมือง เป็นหนึ่งในกิจกรรมทางการเมืองที่ภาครัฐ คือ อบต.จัดการรณรงค์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ในช่วงระยะเวลาใกล้ช่วงเลือกตั้ง ก่อนหน้านี้ จะดำเนินการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักหน้าที่พลเมืองที่มีต่อสังคมประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งผู้นำ ชุมชน การมีส่วนร่วมในทางการเมืองอื่นๆ เป็นต้น

แนวทางในการแก้ปัญหา กิจกรรมทางการเมือง แม้ทางภาครัฐจะยังไม่สามารถ ทำได้เต็มที่ และผลสัมฤทธิ์ก็ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนแต่ก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามสร้างความ เป็นปึกแผ่นของชุมชนที่มีที่มาที่แตกต่างกัน การสร้างระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่าง เป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาครัฐและความร่วมมือจากคณะสงฆ์ที่มีแรง ศรัทธามาจากหลวงปู่คำเขียน ที่ประชาชนท่ามะไฟหวานให้ความเคารพอย่างสูง ทำให้เกิดความ ร่วมมือในการสร้างความเจริญอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาทางด้านการเมืองอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อการ พัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างเป็นขั้นตอนและยั่งยืน เป็นการให้ความรู้กับ

ประชาชนในทางปฏิบัติตามครรลองประชาธิปไตยด้วยการทดลองและเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา ซึ่งประชาชนได้เลือกแล้วตามความต้องการของตน ซึ่งเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่ต้องมีการถ่วงดุลให้เป็นที่พอใจตามรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของตนเองเสมอไป และจะต้องยอมรับในกฎกติกาที่บ่งไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ

ในการเลือกตั้ง นายองค์การบริหารส่วนตำบลและเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ผ่านมาปีกว่าๆ ก็เป็นการเปิดโอกาสให้คณะผู้ได้รับการเลือกตั้งได้ปฏิบัติงานแสดงผลงานที่แถลงนโยบายเอาไว้ให้ออกมาเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ ซึ่งก็เป็นการท้าทายที่ผู้ได้รับเลือกตั้งต้องกระทำให้ได้ แม้จะต้องใช้เวลาบ้างในบางนโยบาย หากเป็นนโยบายระยะสั้น อาจทำให้ผลงานปรากฏแก่ประชาชนได้ ส่วนผลงานระยะยาวอาจต้องใช้เวลาในการดำเนินโครงการให้เสร็จสิ้นให้ปรากฏผลงานต่อประชาชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลก็ต้องใช้ผลงานระยะสั้นที่ออกมาเป็นรูปธรรมแล้วเสนอต่อประชาชนให้เห็น ให้ประชาชนไว้วางใจและเชื่อมั่นในการบริหารงาน ซึ่งจะทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกให้ผู้บริหารคณะนี้เข้ามาทำงานบริหารงานต่อ เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

(๓) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า

ประชากรที่อพยพขึ้นมาตั้งหลักปักฐานรุ่นแรกๆ มีจุดมุ่งหมายในการทำอะไรทำสวน และจัดหาพื้นที่เล็กๆ ทำข้าวไร่ร่น้ำฝน ในรุ่นต่อมาที่อพยพขึ้นมาในภายหลังเพราะภูมิลำเนาเดิมไม่มีที่ทำกินก็ยังคงมีวัตถุประสงค์เดิมคือการทำไร่ เพราะพื้นที่ที่ท่ามะไฟหวานมีดินดีอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ได้ผลดี ต่อมาเมื่อ ๖-๗ ปีที่ผ่านมา จึงมีการปลูกพืชสวน เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลิ้นจี่กลางสาด ได้ผลดี สำหรับการทำนา ประชาชนบางคนจะลงไปเช่าที่ทำนาในที่ลุ่มเชิงเขาเพื่อทำนาปลูกข้าว เมื่อหมดหน้านาก็จะขึ้นมาทำไร่ โดยเฉพาะ มันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด ส่วนพืชสวนจะมีการปลูกยางพารา และผลไม้ โดยมีการทำสวนยางพาราและทำไร่มันสำปะหลัง มากที่สุดร้อยละ ๘๐ ผลผลิตที่ได้จะมีพ่อค้าขึ้นมารับซื้อ ยกเว้นยางพาราที่มีร้านรับซื้อในพื้นที่

การรวมกลุ่มสหกรณ์ ยังไม่มีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ แต่มีการรวมตัวกันของผู้ทำการเกษตรชนิดเดียวกันอยู่บ้าง เนื่องจากพื้นที่เป็นต้นน้ำลำธารจึงมีความกังวลในเรื่องการใช้สารเคมีของเกษตรกร ภาครัฐจึงขอความร่วมมือในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งความร่วมมือในเรื่องนี้ยังไม่ได้ผลมากนัก เพราะเกษตรกรยังมีฐานะยากจน การใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการจ้างแรงงานในการกำจัดวัชพืช รวมทั้งการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ แทนปุ๋ยธรรมชาติ เพราะมูลวัว มูลไก่ ในปัจจุบันมีราคาแพงและหายาก การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ จึงไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควรนัก

ภาพที่ ๔.๖ ภาพแสดงพืชเศรษฐกิจในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ

โครงการผลิตสมุนไพร ด้วยการใช้อยู่อินทรีย์ เป็นการผลิตโดยกลุ่มเล็กๆ มีพื้นที่ปลูกสมุนไพรประมาณ ๕๐ ไร่ โดยมีกำแพงธรรมชาติ ป้องกันไม่ให้สารเคมีเข้ามาในพื้นที่เพาะปลูก และให้พืชสมุนไพรเจริญเติบโตเองโดยธรรมชาติ ทำให้พืชสมุนไพรมีคุณภาพดี ได้รับการรับรองจากโครงการสมุนไพรโรงพยาบาลกัญญาเบสร์ ซึ่งมีการตรวจสอบการปลอดสารเคมีตามระยะเวลา และรับซื้อสมุนไพรจากโครงการนี้เป็นประจำโดยจะจัดส่งเป็นสมุนไพรแห้ง นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายเป็นสมุนไพรสดและแห้งด้วย สร้างรายได้จำนวนมากให้กับสมาชิกของโครงการ

การสร้างรายได้จากการเกษตร เป็นเรื่องที่รัฐจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชน การอยู่อย่างพอเพียงไม่หลงไหลฟุ้งเฟ้อไปกับวัฒนธรรมตะวันตก การอยู่อย่างมีความสุขมีค่าต่อจิตใจ ภาครัฐต้องเน้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการดำรงตนด้วยความพอเพียง พอใจ และพอดี ไม่หลงตามวัตถุนิยมซึ่งจะทำให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน

การพัฒนาให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่หลากหลาย ประชาชนได้มีการนำพืชเศรษฐกิจหลายชนิดขึ้นมาทดลองปลูกและก็ได้ผลดี เช่น การทำสวน ยางพารา ทุเรียน เงาะ มังคุด พืชสมุนไพร และการทำไร่กาแฟชีวภาพ ในบ้านท่าเว่อ ซึ่งต้องมีการพัฒนาต่อยอดไปอีกเรื่อยๆ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพพอที่จะเป็นจุดขายเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

แนวทางในการแก้ปัญหา การสร้างองค์การเกษตรกรให้เข้มแข็ง จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐที่จะต้องริเริ่ม ให้การสนับสนุน และวางแผน-พัฒนา และภาคประชาชนที่ต้องเป็นผู้ปฏิบัติ ต้องมีการวางแผนร่วมกัน อย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาตามขั้นตอน มีการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์การเกษตรที่มีพลังในการต่อรอง รวมทั้งนายทุนใหญ่ที่จะเข้ามาจัดการแปรรูปผลผลิต ให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรขึ้นมาให้ได้ ทั้งนี้เพื่อประกันรายได้ของเกษตรกรด้วย

การพัฒนาเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีเป็นนโยบายของรัฐบาลทุกรัฐบาล แต่ความเจริญทางวัตถุที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนของชาติ มักจะเกิดความขัดแย้งกันโดยธรรมชาติ นั่นคือการทำลายธรรมชาติด้วยกลไกของความเจริญทางวัตถุด้วยวิธีต่างๆ ดังนั้นเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีนโยบายในการให้ความรู้กับประชาชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เกษตรทฤษฎีใหม่ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ต้องถูกนำมาใช้อย่างเร่งด่วนและจริงจัง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุข

(๔) ด้านสังคม พบว่า

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๕ พื้นที่ชาวบ้านท่ามะไฟหวานยังเป็นป่าเขามีสวนบ้านเรือนไม่ถึง ๑๐ หลังคาเรือน ยังมีสัตว์ป่าชุกชุม เช่น ช้าง กวาง หมูป่า หลายครั้งที่ชาวบ้านพบการเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และพบเห็นผู้ทำผิดกฎหมายแผ่นดิน หนีเข้ามาอาศัยในพื้นที่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าทึบ เจ้าหน้าที่ติดตามมาไม่ถึง ต่อมาประมาณปี พ.ศ.๒๕๐๙ จึงมีการชักชวน

เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องที่ไม่มีที่ทำกินขึ้นมาจับจองที่ดินทำไร่ทำสวนและตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มๆ

แม้ชาวบ้านทำมะไฟหวานจะอพยพมาจากคนละแห่งก็ตามแต่ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นชาวพุทธ การถวายที่ดินในการก่อสร้างวัดจึงเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน ในจำนวน ๑๑ หมู่บ้านของตำบลท่ามะไฟหวาน มีวัด ๑๔ วัด ความร่วมมือระหว่างวัดกับประชาชนจึงมีเป็นถาวรวัดมากมาย โดยเฉพาะความร่วมมือในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ตามเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีสลากภัต ที่นิยมทำในฤดูที่มีผลไม้อุดมสมบูรณ์ในระหว่างเดือน ๖ จนถึง เดือน ๘ เมื่อวัดใดจะจัดให้มีการถวายสลากภัต มักทายกผู้เป็นหัวหน้าก็จะกำหนดวัดและหาเจ้าภาพด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ทำใบบอกไปปิดไว้หรือไปประกาศป่าว่ร่หาเจ้าภาพร่วม ผู้ใดต้องการเป็นเจ้าภาพก็แจ้งชื่อไว้ ครั้นถึงกำหนดผู้เป็นเจ้าภาพก็จะมีการเตรียมสำหรับข้าว และเครื่องไทยทานตามกำลังของตน เช่น หมาก พลู บุหรี่ ไม้ขีดไฟ หอม กระเทียม สบู่ แปรงสีฟัน ข้าวสาร น้ำตาล และ น้ำอ้อย เป็นต้น ต่างก็จะนำมารวมกันไว้ในบริเวณวัด จากนั้นมักทายกผู้เป็นหัวหน้าก็จะนำเบอร์มาติดที่สำหรับข้าวของเจ้าภาพแต่ละราย แล้วเขียนเบอร์หมายเลขให้พระจับสลาก เมื่อพระจับได้เบอร์อะไรของเจ้าภาพคนใดก็ไปฉันทสำหรับกับข้าวที่เจ้าภาพนำมา ส่วนใหญ่ของที่เตรียมไว้จะพอดีระหว่างเจ้าภาพและพระที่นิมนต์มา ข้อสำคัญในการทำบุญสลากภัต คือ เป็นการถวายทานแบบไม่เจาะจงตัวผู้รับ เมื่อพระองค์ใดจับได้เบอร์ของเจ้าภาพ เจ้าภาพไม่ควรแสดงความยินดีในผู้รับ ก่อนที่จะจับสลากจะมีการฟังเทศน์อย่างน้อย ๑ กัณฑ์ ต่อจากนั้นก็จะมีการยกของประเคนตามสลากเมื่อพระฉันเสร็จแล้วก็จะอนุโมทนาและให้พรเจ้าภาพก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติผู้ล่วงลับไปแล้วเป็นอันเสร็จพิธี

ในประเพณีสงกรานต์ กิจกรรมของชาวบ้านในประเพณีสงกรานต์ จะมีการทำบุญตักบาตร นับว่าเป็นการสร้างบุญสร้างกุศลให้กับตนเอง อีกทั้งยังเป็นการอุทิศส่วนกุศลนั้นให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญใน ลักษณะนี้มักจะมีการเตรียมไว้ล่วงหน้า เมื่อถึงเวลาทำบุญก็จะนำอาหารไปตักบาตรถวายพระภิกษุที่ศาลาวัด โดยจัดเป็นที่รวมสำหรับการทำบุญในวันเดียวกันนี้หลังจากที่ได้ทำบุญเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การสงฆ์น้ำพระเป็นการรดน้ำพระพุทธรูปที่บ้านและที่วัด ซึ่งในบางที่ก็จะมีการจัดให้สงฆ์น้ำพระสงฆ์เพิ่มเติมด้วย

การบังสุกุลอัฐิ สำหรับเจ้ากระดูกของญาติผู้ใหญ่ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว มักทำที่เก็บเป็นลักษณะของเจดีย์ จากนั้นจะนิมนต์พระไปบังสุกุล

การรดน้ำผู้ใหญ่ คือการที่เราไปอวยพรผู้ใหญ่ที่ความเคารพนับถือ เช่น ครูบา อาจารย์ มักจะนั่งลงกับที่ จากนั้นผู้ที่รดจะเอาน้ำหอมเจือกับน้ำธรรมดาดกลงไปที่มือ ผู้หลักผู้ใหญ่ จะให้ศีลให้พรผู้ที่ไปรด หากเป็นพระก็อาจนำเอาผ้าสบงไปถวายเพื่อให้ผลัดเปลี่ยนด้วย แต่หากเป็นฆราวาสก็จะหาผ้าถุง หรือผ้าขาวม้าไปให้เปลี่ยน มีความหมายกับการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ ในวันปีใหม่ไทย

ประเพณีบุญบังไฟ (บุญเดือนหก) เป็นประเพณีหนึ่งของชาวอีสานที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและหากหมู่บ้านใดทำบุญบังไฟติดต่อกัน ๓ ปี จะทำให้ข้าวปลาสมบูรณ์ได้ขาด

ถึงแม้คนหนุ่มคนสาวจะเข้าวัดน้อยลง อาจจะเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจบีบรัดตัวก็ตาม แต่ในช่วงของการทำบุญตามประเพณี คนหนุ่มคนสาวก็จะกลับมาร่วมทำบุญกับครอบครัวได้ขาด

ในอดีตหลวงพ่อบุญเขียน สุวณฺโณ อริยสงฆ์ผู้บุกเบิก สร้างแรงศรัทธาให้ชาวบ้านปฏิบัติ ขยันหมั่นเพียร ท่านดำเนินทุกวิถีทางที่จะให้วัดเป็นผู้นำชาวบ้านให้รู้จักหน้าที่ของชาวพุทธ รู้หน้าที่ของพลเมืองดี ท่านใช้หอกระจายข่าวตั้งแต่ ๕ นาฬิกา สวดมนต์ ปลุกให้ชาวบ้านลุกขึ้นประกอบกิจการงาน ในสมัยที่ยังมีความเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบนพื้นที่ภูแลนคา ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ก็กล่าวหาว่าท่านเป็นสายข่าวของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็กล่าวหาว่าท่านเป็นสายข่าวของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งท่านก็ไม่หวั่นไหวคงปฏิบัติกิจของสงฆ์เช่นเดิม

หลวงพ่อบุญเขียน สุวณฺโณ ได้ริเริ่มสร้างโรงเรียนเด็กขึ้นในวัด เพื่อให้พ่อแม่ได้ไปประกอบอาชีพโดยไม่ต้องกังวลต่อการเลี้ยงดู หลวงพ่อจัดหางบประมาณมาเป็นค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กและค่าอาหารกลางวันของเด็กด้วย ในปัจจุบันยังดำเนินการอยู่

ในปัจจุบัน พระอาจารย์ต่งหมิง ถาวโร เจ้าคณะตำบลท่ามะไฟหวาน เจ้าอาวาสวัดท่ามะไฟ ศิษย์หลวงพ่อบุญเขียน สุวณฺโณ ได้ดำเนินการสร้างสะพานบุญ ซึ่งเป็นสะพานข้ามห้วยจากบ้านท่ามะไฟหวานไปยังบ้านยางคำ เพื่อให้ประชาชนไม่ต้องเดินอ้อม เป็นสะพานที่สามารถย่นระยะทางได้กว่า ๕ กิโลเมตร และเป็นสะพานที่สวยงามล้อมรอบไปด้วยธรรมชาติที่งดงาม ท่านเป็นผู้นำประชาชนร่วมกันสร้างโดยไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด

การระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ ยังคงมีการระบาดมากในพื้นที่แม่ อบต.จะเรัง รณรงค์ในการเลิกเสพยาเสพติดอย่างหนักแล้วก็ตาม จากการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังมีจับกุมได้เสมอ แม้จะมีการเสพยาอยู่บ้างแต่การขายในรายใหญ่ๆไม่ปรากฏ เนื่องจากเส้นทางเข้าสู่ตำบลท่ามะไฟหวานเป็นเส้นทางจำกัดจึงสามารถควบคุมได้ง่าย

ในการรณรงค์เพื่อปราบปรามยาเสพติดนั้น ภาครัฐยังคงให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ความใกล้ชิดดูแลกันเองในครอบครัวเป็นเบื้องต้น ซึ่งเป็นการป้องปรามมิให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะกับเยาวชน การโฆษณาถึงโทษอันร้ายแรงของยาเสพติด การติดตามสอดส่องของเจ้าหน้าที่รัฐ และการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นมาตรการสุดท้าย

การศึกษาของเยาวชนในตำบลท่ามะไฟหวาน มีโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑ แห่ง คือโรงเรียนท่ามะไฟหวานวิทยา นอกจากนั้นเป็นโรงเรียน

ประถมศึกษาขยายโอกาส ที่มีการเรียนการสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เนื่องจากการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกนัก แม้เส้นทางหลักจะเป็นถนนผิวจราจรเป็นคอนกรีต หรือ แอสฟัลต์แล้วก็ตาม แต่จากตำบลท่ามะไฟหวานไปอำเภอแก่งคร้อ มีระยะทางประมาณ ๓๕ กิโลเมตร ทำให้ผู้ไม่มียานพาหนะส่วนตัวไม่สามารถเดินทางไปศึกษาที่อำเภอแก่งคร้อได้ และในปัจจุบันก็ไม่มีรถยนต์โดยสารประจำทางด้วย จึงเป็นเหตุให้นักเรียนส่วนใหญ่เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนท่ามะไฟหวานวิทยา ซึ่งผลการศึกษาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ความร่วมมือในด้านสาธารณสุขชุมชน น่าจะเป็นปัญหาใหญ่สำหรับตำบลท่ามะไฟหวาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกล มีโรงพยาบาลสาธารณสุขตำบลเพียงแห่งเดียวและมีขีดจำกัดในการรักษาพยาบาล การลงไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลแก่งคร้อ สำหรับผู้มีรายได้น้อยแล้วค่อนข้างจะลำบากในการเดินทางเพราะในปัจจุบันไม่มีรถโดยสารประจำทาง

ในการให้ความรู้ทางสาธารณสุข เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบทางหอกระจายข่าว และจัดชุดเยี่ยมเยียนประชาชนตามระยะเวลาเป็นประจำ แต่เนื่องจากมีขีดความสามารถจำกัดในการรักษาพยาบาล การส่งต่อทางสายแพทย์ไปยังโรงพยาบาลแก่งคร้อยังมีขีดจำกัดขาดแคลน ทั้งยานพาหนะ และเจ้าหน้าที่พยาบาล

แนวทางในการแก้ปัญหา ปัญหาความร่วมมือในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีนั้น ภายใต้การอบรมสั่งสอนของหลวงพ่อดำเขียน จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำไปให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่แนวโน้มในการเข้าวัดฟังธรรมของคนหนุ่มคนสาวที่ลดน้อยลง และการบวชเรียนของกุลบุตรซึ่งลดน้อยลงเช่นกัน เป็นเรื่องที่จะต้องนำมาพิจารณาหาหนทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ปัญหาความร่วมมือต่อต้านยาเสพติด แม้ทางราชการจะดำเนินการเพื่อป้องกัน ป้อมปราการ ป้องกัน ไม่ให้มีการเสพยาเสพติดแล้วก็ตาม การฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาว่าง เช่น ปิดเทอม หรือ ใช้นเวลาสุดท้ายของเวลาเรียน จัดเจ้าหน้าที่ผลัดกันเข้าไปให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อให้ตระหนักถึงภัยของยาเสพติด ก็น่าจะเป็นโครงการที่น่าสนใจ และใช้งบประมาณไม่มากนัก

ปัญหาความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน ในขณะที่ประชากรยังไม่มากนัก อัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาของเยาวชนจึงไม่เป็นปัญหานัก แต่เนื่องจากครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร การให้ความรู้เสริมในลักษณะวิชาชีพจึงน่าจะเกิดประโยชน์แก่นักเรียน แต่คงต้องสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้น

ภาพที่ ๔.๗ การรับฟังข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ

ปัญหาความร่วมมือในด้านสาธารณสุขชุมชน ต้องมีการทบทวนถึงความต้องการของประชาชน การขอความร่วมมือจากภาครัฐและประชาชนผู้มีจิตศรัทธาให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป

(๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า

สถานการณ์ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนนั้น หากมองเพียงผิวเผินจะเห็นว่าตำบลท่ามะไฟหวาน น่าจะมีความเสี่ยงอยู่มาก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน่าจะล่อแหลมและอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากการอยู่ห่างไกลจากอำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานีตำรวจ การมีพื้นที่แตกต่างกัน และสภาพหมู่บ้านที่ห่างไกลกัน แต่ ๕๐-๖๐ ปีที่มีการตั้งถิ่นฐาน สภาพความโดดเดี่ยวห่างไกลก็ล่อแหลมให้ประชาชนเกิดความปรองดอง สามัคคี กลมเกลียวกันเร็วขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่พร้อมจะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้มากกว่าจะมาอาศัยเพียงชั่วคราว เห็นได้จากกรย้ายทะเบียนบ้านของประชาชนจำนวนมาก

ความร่วมมือในการป้องกันให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในส่วนของภาครัฐ เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอแก้งคร้อ ได้จัดกำลังขึ้นมาประจำ ทั้งอยู่ประจำจุดตรวจและการลาดตระเวนทางถนน หมวดอาสาสมัครรักษาดินแดน จัดชุดตรวจเคลื่อนที่ตามวงรอบ รวมทั้งแต่ละหมู่บ้านได้จัดให้มีกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จัดเวรยามดูแลหมู่บ้านของตน ซึ่งประชาชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทุกหมู่บ้าน

ความร่วมมือของประชาชนในการสอดส่องดูแลอาชญากรรม เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์อันตรายแก่ชุมชน ได้มีการขอความร่วมมือแจ้งเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือบ้างพอสมควร แต่ประชาชนก็ยังเกรงกลัวอิทธิพลหรือภัยร้ายที่จะเกิดขึ้นกับตนและครอบครัวหากความลับรั่วไหล หรืออาจจะถูกฝ่ายผู้ถูกแจ้งหรือครอบครัวผู้ถูกแจ้งมุงร้ายได้ จึงไม่ค่อยจะได้ผลดีนัก

สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟส่องสว่างในเวลากลางคืน ตามถนน มุมมืด ภาครัฐก็พยายามจัดทำให้มากที่สุด แต่ก็ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกประชาชนที่เดินทางในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นหน้าที่ของ อบต.ในการดูแลอยู่แล้ว

แนวทางในการแก้ปัญหา อบต.ควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ กำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแล แบ่งปันข่าวสาร และวางผู้ให้ข่าวไว้ทุกหมู่บ้าน อย่างเป็นระบบ อาจจัดการอบรมการข่าวระยะสั้นให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

การขอความร่วมมือจากประชาชนในการสอดส่อง ส่งข่าวอาชญากรรม มักไม่ไ้ผล ควรมีการพิจารณาอบรมให้ความรู้ในทางการข่าว หรืออาจมีค่าตอบแทนให้บ้างตามสมควรเพื่อเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

(๖) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น แม้จะมีการบูรณาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ แต่ก็ยังไม่บ่อยครั้งนัก อาจเป็นการไม่รู้ของชาวบ้านก็อาจเป็นไปได้ การกำหนดเขตป่าสงวนที่แน่นอนก็เป็นปัญหาสำคัญที่ประชาชนควรเข้าใจ ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจของ รัฐกับประชาชนจึงมีความสำคัญและเร่งด่วน อาจทำให้ปัญหาการบูรณาการประสานงานลดน้อยลงไปได้

ในเรื่องการใช้น้ำบาดาลนั้น ประชาชนเกือบทุกครัวเรือนมีการขุดเจาะน้ำบาดาล ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา เช่น การทรุดตัวของแผ่นดิน การทะเลาะวิวาทในการตึงน้ำ รวมทั้งผิดกฎหมายการใช้น้ำบาดาลด้วย ดังนั้น อบต.จึงขอความร่วมมือให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกธนาคารน้ำบาดาล เพื่อควบคุมการใช้น้ำบาดาล การอนุรักษ์น้ำบาดาลเป็นต้น ซึ่งประชาชนก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่เป็นต้นน้ำลำธาร สุขภาพของมนุษย์ โดยการจัดชุดวิทยากรให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เห็นโทษของการใช้สารเคมีในพืช จัดการรณรงค์พืชปลอดสารพิษ เพื่อการจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าราคาปกติ และการดำเนินโครงการประกันราคาผลผลิตที่ปลอดสารพิษ เพื่อให้ประชาชนมั่นใจในโครงการ และร่วมมือในการผลิตพืชปลอดสารพิษ และไม่ใช้สารเคมี

แนวทางในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ภาครัฐจะต้องให้ความรู้และขอความร่วมมือ อย่างเป็น

ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การให้การศึกษาอบรมให้สามารถอยู่กับธรรมชาติอย่างมีความสุข การรณรงค์แจ้งเตือนด้วยการติดประกาศทั่วพื้นที่และสม่ำเสมอ การจัดชุดออกเยี่ยมเยียน ตรวจตราในพื้นที่ล่อแหลม หากพบการกระทำความผิดต้องว่ากล่าวตักเตือน และประการสุดท้ายคือการดำเนินการตามกฎหมาย

ภาพที่ ๔.๘ แหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ในพื้นที่อำเภอแก่งคร้อ

(๗) ด้านสารสนเทศ พบว่า

ด้านสารสนเทศหรือข้อมูลต่างๆ ซึ่งได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงนำมาใช้งาน โดยมุ่งประโยชน์ในการสื่อสารถึงประชาชนให้เร็วที่สุด ได้ประโยชน์มากที่สุด ทันเหตุการณ์มากที่สุด ส่วนมากจะเป็นการสื่อสารจากภาครัฐถึงประชาชน มากกว่าสื่อจากประชาชนถึงเจ้าหน้าที่รัฐ การใช้ระบบสารสนเทศยังไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ตาม อบต.ใช้การระดมความคิดเห็นในการจัดทำระบบสารสนเทศอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ เช่นในสถานการณ์โควิด ไข้เลือดออก เป็นต้น

การสื่อสารจากภาครัฐถึงประชาชนนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์ที่น่าจะเป็นภัยต่อประชาชน อบต.จะมีการประชุมเร่งด่วนเพื่อหาทางป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้น ด้วยการใช้การโฆษณาเคลื่อนที่ประกาศให้ประชาชนได้ระวังป้องกัน ใช้สื่อสารทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การใช้ป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ แต่ยังไม่มีการติดตามประเมินผลว่าสื่อเหล่านี้มีผลต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

การใช้หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นการสื่อสารที่รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ใกล้ชิดกับประชาชน แต่เป็นการสื่อสารทางเดียว อาจซักถามข้อสงสัยได้จากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านอาจได้รับคำตอบที่ไม่เหมือนกันหรืออาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง อยู่ที่ผู้ประกาศและผู้เรียบเรียงข่าวสารที่จะทำความเข้าใจกับประชาชนในเบื้องต้น และการตอบข้อสงสัยของประชาชนในชั้นปลาย

การสื่อสารย้อนกลับจากประชาชนไปสู่ภาครัฐกระทำโดยการ ส่งชุด ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านต่างๆ การหย่อนความคิดเห็นในตู้รับฟังความคิดเห็นซึ่งได้ผล น้อยมาก ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ข้อมูลความต้องการของประชาชนในช่องทางนี้นัก ส่วนการส่งชุด ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ จะได้รับเสียงสะท้อนมากกว่า รัฐบาลของประชาชนมากกว่า ซึ่งต้อง รับปัญหาพิจารณาข้อมูลที่ถูกต้องเสียก่อน

แนวทางในการแก้ปัญหา ก่อนภาครัฐจะสื่อสารกับประชาชน การกำหนดหัวข้อ ประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการกำหนดหัวข้อข่าวที่น่าสนใจหรือไม่ ตรงกับ ข้อเท็จจริงเพียงใด เนื้อหาของข่าวที่จะประชาสัมพันธ์ ต้องสั้น กระชับ ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ

๓) แนวทางการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน

จากการเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน ได้เสนอ ปัญหาชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล โดยมีผู้ให้ความสำคัญในการจัดทำ ธรรมนูญร่วมกันนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน การจัดทำธรรมนูญตำบลจะต้องอาศัยความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน แกนนำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการชี้แจงให้ประชาชนรับทราบใน การจัดทำธรรมนูญตำบล การจัดทำธรรมนูญตำบลทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน เพราะเป็นการตั้ง กฎ กติกาให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม ควรมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการตั้งกฎกติกาในชุมชน

ภาพที่ ๔.๙ แสดงแนวทางวิเคราะห์ร่างธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน

จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจกับบริบทชุมชน โดยเฉพาะการสร้างทำความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนในมิติต่างๆ ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาาร่วมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาในชุมชน การสร้างความเข้าใจในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่มีร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างกฎ กติการ่วมกัน จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในหลายฝ่าย ดังมีผู้เสนอ ดังนี้

การพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือกันในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองและผู้นำฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการทำงานในพื้นที่ผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น จึงควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น และช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

ดังนั้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่ายซึ่งแกนนำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาธรรมนูญตำบล

จึงเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องถิ่น และฝ่ายท้องถิ่น จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน โดยสรุปเป็น ร่างธรรมนูญ ตำบลของตำบลท่ามะไฟหวาน ๗ หมวด ดังนี้

หมวด ๑ : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

๑) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่ามะไฟหวาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ในทุกขั้นตอน ยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไว้

๒) โครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่ามะไฟหวาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องช่วยกันดูแลรักษา และแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ หรือผู้ใหญ่บ้านของตน

๓) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และรักษาความสะอาด ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน

๔) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ ดูแล รักษา และจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค รวมทั้งระมัดระวังไม่ให้มีสิ่งสกปรกหรือสารเคมีไหลลงแหล่งน้ำได้

๕) ประชาชนต้องร่วมพัฒนา ทำนุบำรุง สนับสนุน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาลที่สูงขึ้น

หมวด ๒ : ด้านการเมือง

๖) ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

๗) ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ ขอความร่วมมือให้ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกระดับ

๘) ประชาชนควรต้องศึกษานโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ ให้เข้าใจเสียก่อนที่จะตัดสินใจเลือกผู้แทนราษฎร

๙) ภาครัฐต้องมีกิจกรรมรณรงค์ทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข

๑๐) นักการเมืองท้องถิ่นต้องสร้างกิจกรรมร่วมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้วย

หมวด ๓ : ด้านเศรษฐกิจ

๑๑) ภาครัฐต้องมีการ สนับสนุน ส่งเสริมอาชีพ ที่สุจริตอย่างหลากหลายเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

๑๒) ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานหน่วยราชการในพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๑๓) ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน อย่างหลากหลาย และดูแลสนับสนุนในเรื่องการตลาดและการจำหน่ายด้วย

๑๔) ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการดำเนิน ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

๑๕) ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ประชาชนสร้างผลงาน ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม

หมวด ๔ : ด้านสังคม

๑๖) ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๑๗) ภาครัฐต้องให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่าง พอเพียงและต่อเนื่อง

๑๘) ภาครัฐ ภาคประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ในการสร้างความศรัทธาให้ เกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

๑๙) ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทหรือความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรม เพื่อป้องกันมิให้ลุกลามในภายหลัง

๒๐) ภาครัฐต้องสร้างความรู้สึกร่วมในการร่วมรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องมีต่อสังคมของ ตน และให้เกิดความภาคภูมิใจในการรักษาคุณงามความดีในฐานะเจ้าของบ้าน

หมวด ๕ : ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒๑) ภาครัฐมีหน้าที่และความจำเป็นในการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้าย สัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง และประชาชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา แจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุบกพร่อง หรือมีความต้องการเพิ่มขึ้น

๒๒) ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือกับภาครัฐในการดูแล ควบคุม และปฏิบัติตาม เพื่อ ป้องกันภัยพิบัติ และอุบัติเหตุ ที่มีสาเหตุมาจากการดื่มสุรา

๒๓) ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดให้โทษในชุมชนอย่างใกล้ชิด

๒๔) ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือ แจ้งเตือนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อสอดส่องดูแล ป้องกัน และระวังภัยอันอาจเกิดขึ้น

๒๕) เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องจัดให้มีการฝึกอบรมการป้องกันภัยให้กับประชาชน และการ มอบหมายให้ประชาชนเป็นผู้ช่วยในการรักษาความสงบ ความปลอดภัย อย่างเป็นทางการด้วย

หมวด ๖ : ด้านสิ่งแวดล้อม

๒๖) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน โดยได้รับการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนตามระยะเวลา

๒๗) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการอุปโภค บริโภค

๒๘) ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟู ธรรมชาติ ให้เห็นถึงความสำคัญของป่า และการอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

๒๙) ประชาชนมีหน้าที่ ป้องกันและระวังไฟป่า เจ้าหน้าที่รัฐต้องให้การอบรมกับ ประชาชนถึงการควบคุมไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓๐) เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ในการประสานหน่วยงานของรัฐ และหาหนทางให้การ สนับสนุนประชาชนตามความจำเป็น

หมวด ๗ : ด้านสารสนเทศ

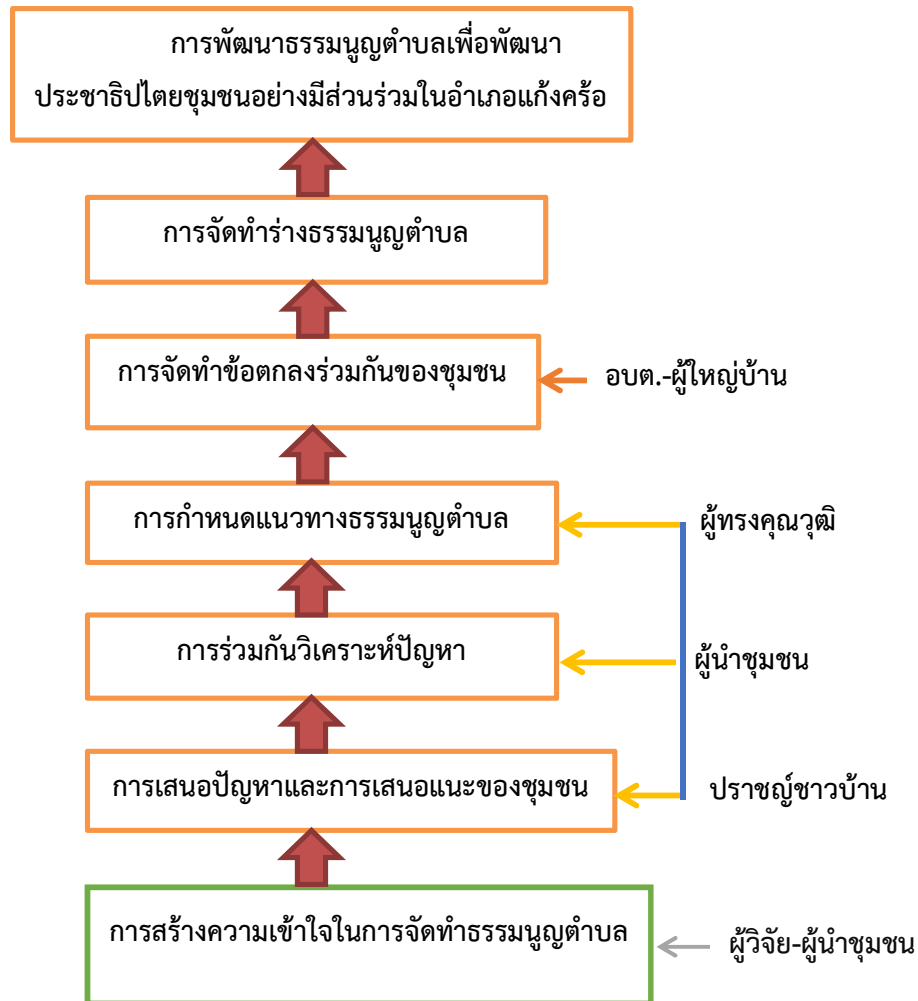
๓๑) ภาครัฐควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ ประชาชนควรทราบตามหวงระยะเวลา

๓๒) ภาครัฐควรมีหรือแสวงหาเครือข่ายของภาคเอกชน เพื่อให้การสนับสนุนประชาชน ในด้านต่างๆทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

๓๓) ภาครัฐควรสนับสนุนพิจารณา คัดเลือก ให้มีหน่วยงานหรือมูลนิธิเพื่อการกุศลที่ไม่ แสวงประโยชน์จัดตั้งช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่

๓๔) ควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ประชาชน และคณะสงฆ์ ใน การร่วมมือเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓๕) ภาครัฐควรให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ทั้งการตีแผ่แผนป้ายโฆษณา การใช้อีโกระบายข่าว และการพบเยี่ยมเยียนประชาชน

ภาพที่ ๔.๑๐ ขั้นตอนการพัฒนาธรรมนูญตำบลท่ามะไฟหวาน

๔.๑.๔ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อน ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเสวนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำท้องถิ่นและ ท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๑๕ คน เพื่อแสวงหาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัยโดย สรุพบพบว่า

การจัดทำธรรมนูญตำบลเป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจทั้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำ ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ที่มีความสำคัญและความเป็นระเบียบของชุมชน นอกเหนือกฎหมาย ของบ้านเมืองที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดระเบียบสังคม เช่น การขายสุราในวันพระ การ กำหนดพื้นที่ห้ามดื่มสุรา การมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน เป็นต้น การใช้ประโยชน์ในพื้นที่วัดอย่างเต็ม ศักยภาพ รวมทั้งการสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุด้วยการถวายทุนการศึกษา เพื่อให้พระภิกษุนำ ความรู้มาพัฒนาชุมชนต่อไป การพัฒนาการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญ ดังนั้น การจัดการศึกษา ควรให้ ชุมชนมีบทบาท ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ศึกษาความเป็นมาด้วยการขอความร่วมมือจาก ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้แก่เรียนด้วย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จะสามารถพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการ รักษาพยาบาลสูงขึ้นได้ก็ต้องการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานของ เอกชนในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลประชาชนอยู่แล้ว การสร้าง ความเชื่อมั่นในการรักษาพยาบาลทำให้ประชาชนสามารถประหยัดรายจ่ายในการเดินทางไปรับการ รักษาที่โรงพยาบาลแก้งคร้อซึ่งอยู่ไกลประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และยังมีรถโดยสารประจำทาง ทำให้ ยากลำบากในการเดินทาง การท่องเที่ยวเป็นจุดขายที่สามารถทำรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลกำลังดำเนินงานจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม แม้จะไม่ได้ งบประมาณจากภาครัฐมากนักก็ตาม

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน นั้นทุกภาค ส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจึงจะ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนี้

๑. การสร้างรายได้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น การทำสวนสมุนไพรออกจำหน่าย ควรขยายงานและทำอย่างเป็นระบบ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่

๒. โรงเรียนท่ามะไฟหวาน เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมเพียงแห่งเดียว ที่เยาวชน สามารถเข้ารับการศึกษาได้ แต่ก็มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่เดินทางไปศึกษาที่โรงเรียนแก้งคร้อ หรือ โรงเรียนประจำจังหวัด ดังนั้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีครูอย่างเพียงพอ มีอุปกรณ์การเรียนการสอน

พร้อมมูล รวมทั้งการให้มีสวัสดิการที่ดีจะดึงดูดนักเรียนไม่ต้องไปเรียนไกลบ้าน และครูจะต้องเป็นผู้นำชุมชนด้วย

๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นส่วนสำคัญในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งหลวงพ่อกำเขียนได้สร้างขึ้นไว้เมื่อหลายปีก่อนควรให้การสนับสนุนการพัฒนาและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาได้

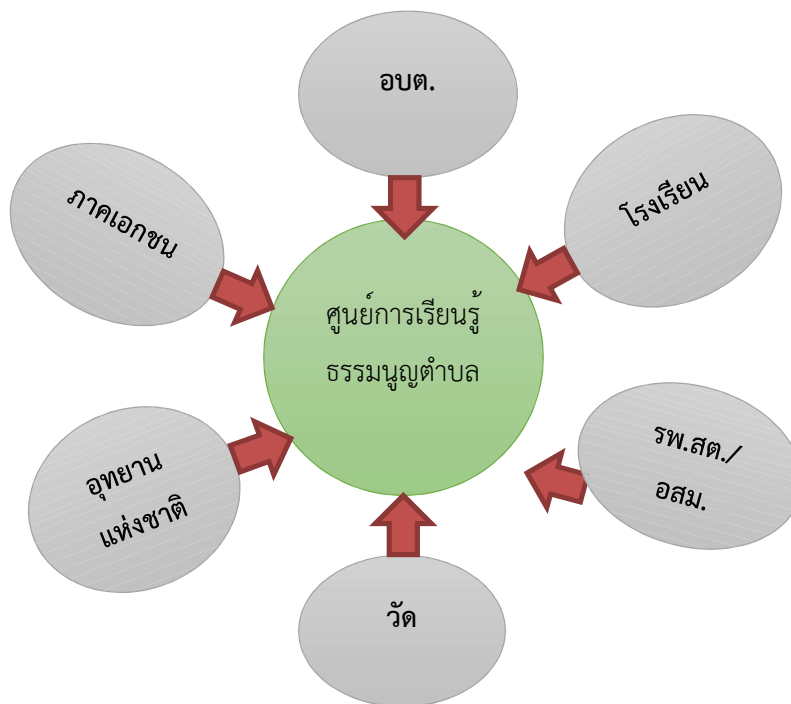
๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) และอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นบุคลากรที่มีคุณค่า สามารถเป็นที่ปรึกษาได้เป็นอย่างดี

๕. ศาสนสถานหรือวัด นับได้ว่าวัดหรือพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน โดยเฉพาะทางศาสนา พิธีต่างๆ ย่อมอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงต้องอาศัยความศรัทธาและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการสร้างความร่วมมือในชุมชน

๖. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีการบริการประชาชนในพื้นที่ ทำให้เป็นจุดศูนย์กลางในการประสานงานในทุกด้าน อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร มีความคล่องตัวจึงสามารถจัดการข้อมูลและสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ธรรมนุญตำบลและสารสนเทศธรรมนุญตำบล

ภาพที่ ๔.๑๑ การพัฒนาเครือข่ายเพื่อพัฒนาธรรมนุญตำบลท่ามะไฟหวาน

ภาพที่ ๔.๑๒ แสดงหน่วยงานที่ปรึกษาของศูนย์การเรียนรู้ธรรมนุญตำบลท่ามะไฟหวาน

๔.๒ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ^{๗๒}

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบล ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๑) สภาพทั่วไปของตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ตำบลนาเสียว เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ ๑๖ กิโลเมตร ปัจจุบันพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว มีประชากร (๒๕๖๔) ทั้งหมด จำนวน ๗,๔๐๓ คน^{๗๓}

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลห้วยไร่ (อำเภอคอนสวรรค์)
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านเล่า (อำเภอเมืองชัยภูมิ)
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโพนทอง (อำเภอเมืองชัยภูมิ)
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลนาฝาย (อำเภอเมืองชัยภูมิ)

การปกครอง

ตำบลนาเสียว แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ ๑ นาเสียว
- หมู่ที่ ๒ นาวัง
- หมู่ที่ ๓ ไทรงาม
- หมู่ที่ ๔ ชัยรวงไทร
- หมู่ที่ ๕ นาสีนวล
- หมู่ที่ ๖ นาไก่เซา
- หมู่ที่ ๗ ใหม่นาสีนวล
- หมู่ที่ ๘ ใหม่นาเสียว
- หมู่ที่ ๙ นาสีนวล
- หมู่ที่ ๑๐ นาวัง
- หมู่ที่ ๑๑ นาเสียว
- หมู่ที่ ๑๒ ใหม่นาสีนวล

^{๗๒} สรุปรายจากโครงการย่อยที่ ๒ โดย ดร.นิติพันธ์ อินทโชติ และ พ.ต.ท.ดร.ชุมพล เพ็งศิริ

^{๗๓} สำนักบริหารการทะเบียน. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "จำนวนประชากร." [ออนไลน์].

สถานที่สำคัญ

ด้านการศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๔ แห่ง

โรงเรียนมัธยมศึกษา ๑ แห่ง คือ โรงเรียนภูพระวิทยาคม

โรงเรียนระดับประถมศึกษา ๖ แห่ง คือ ๑) โรงเรียนไทรงามผดุงวิทย์ ๒) โรงเรียนนาเสียวศึกษาคาร ๓) โรงเรียนบ้านซบรวงไทร ๔) โรงเรียนบ้านนาวัง ๕) โรงเรียนบ้านนาสีนวล และ ๕) โรงเรียนภูพระวิทยาคม

การพระพุทธศาสนา มีวัดในพื้นที่ จำนวน ๙ แห่ง คือ ๑) วัดซบรวงไทร ๒) วัดนาสีนวล ๓) วัดนิโครธาราม ๔) วัดประจิม ๕) วัดป่าพัฒนาธรรม ๖) วัดยางนาเสียว ๗) วัดศรีสะอาด ๘) วัดศิลาอาสน์ และ ๙) วัดสมบุญอุทิศ

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๒ รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาธรรมนูญตำบล ซึ่งการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดทำธรรมนูญตำบล โดยการตั้งกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผนให้ประชาชนในชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติการ่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน การสร้างความเข้าใจเบื้องต้น เป็นการสร้างความเข้าใจต่อผู้นำชุมชนซึ่งจะนำแนวคิดนี้ไปสู่ประชาชนในการร่วมจัดทำธรรมนูญตำบลในโอกาสต่อไป โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการพิจารณาการจัดทำธรรมนูญตำบลร่วมกัน มีกระบวนการวิเคราะห์ ๖ ด้าน ซึ่งมีผลจากการสัมภาษณ์สรุปดังนี้

(๑). ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า

๑) ความคิดเห็นด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐานตำบลนาเสียวมีทางหลวงแผ่นดินในพื้นที่ ๑ สายที่สำคัญคือทางหลวงแผ่นดิน ๒๐๑ และทางหลวงชนบท จากทาง แยกนาเสียวถึงห้วยชัน นอกจากนั้นมีทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้านภายในตำบลการจัดทำธรรมนูญตำบลจะทำให้ประชาชนในชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน การจัดทำธรรมนูญตำบลเพราะเป็นการตั้งกฎ กติกา เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน ภายในตำบลนาเสียวมีเส้นทางคมนาคมสะดวกปลอดภัย ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนาทำไร่และเลี้ยงสัตว์ การจัดทำธรรมนูญตำบลเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชนทั่วไปของตำบลนาเสียว มี

เส้นทางการคมนาคมสะดวกปลอดภัยการเดินทางไม่ไกลเกินไปแต่มีสิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมติดตั้ง สัญญาณจราจรเพิ่มเติมเพราะเส้นทางมีทางโค้งมากและมีโรงเรียนและถนนแคบ ในช่วงเช้า การจราจรหน้าโรงเรียนมีผู้ปกครองมาส่งนักเรียนรถค่อนข้างมาก อยากให้มีอาสาสมัครมาช่วยอำนวยความสะดวกปลอดภัยให้กับนักเรียน ในช่วงเช้าและตอนเลิกเรียนตอนเย็นโดยเฉพาะเด็กเล็ก

๒) ภายในตำบลนาเสียวมีระบบไฟฟ้าครัวเรือนและชุมชนเข้าถึงทุกชุมชนส่วนมาก และมีบ้างที่ไกลออกไปมีบ้านปลูกใหม่ยังต้องขอติดตั้งแต่ตอนนี้ยังไม่มี บางครั้งฝนตกลมแรง ไฟฟ้าจะดับแต่ไม่นานแต่ถ้านานทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะแจ้งให้การไฟฟ้าทราบมาแก้ไข ระบบไฟฟ้าตามถนนของชุมชนยังมีน้อยพอตกกลางคืนทำให้มืดหลายจุด มีบางบ้านใช้ระบบโซล่าเซลล์มาติดตั้งเพื่อประหยัดส่องสว่างช่องทางในชุมชน จากการสอบถามชาวบ้านตามชุมชนอยากให้ไฟฟ้าส่องสว่างตามจุดต่างให้ทั่วถึง มีบางที่ชาวบ้านใช้ไฟส่องสว่างของบ้านตัวเอง ก็ยังช่วยส่องสว่างให้พื้นที่ข้างเคียงได้ประโยชน์ในการเดินทาง

๓) ในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนภายในตำบลนาเสียว ประชาชนท้องถิ่นให้ความร่วมมือกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างดี เฉพาะขยะมูลฝอยครัวเรือนในครัวเรือนชาวบ้านจะเก็บฝังดินกันเอง ส่วนขยะทั่วไปทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะมาเก็บตามระยะเวลา มีสถานที่กำจัดขยะห่างจากหมู่บ้านไม่มากนักปริมาณขยะมูลฝอยเข้าสู่สถานที่ มีทั้งขยะที่คัดแยกมีทั้งขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดนำไปเทกอง ขยะตามบ้านส่วนใหญ่จะเก็บและเผาตนเองตามปกติถ้าเป็นกิ่งไม้ไปไม้ที่เป็นเศษเล็กเศษน้อยชาวบ้านจะเก็บเผาเลยไม่ได้ไปทิ้ง ขยะตามถนนมีบ้างที่คนขับรถผ่านไปมาโยนทิ้งข้างทางแต่เป็นส่วนน้อย การจัดทำธรรมนูญตำบลจะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักกติกากองหมู่บ้านดีขึ้น

๔) พื้นที่ภายในตำบลนาเสียวเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นภูเขาป่าไม้มีน้ำซับ ชาวบ้านได้ใช้น้ำจากน้ำซับเป็นบางพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากบ่อบาดาลของตนเองและอาศัยน้ำฝนในการใช้ทำนาทำไร่และทำสวน แต่ฤดูแล้งมักจะเจอปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค พื้นที่ของบ้านตำบลนาเสียวไม่ไกลจากในเมือง การคมนาคมไม่สะดวกสำหรับคนไม่มีรถของตนเอง การเดินทางส่วนมากใช้รถส่วนตัวไม่มีรถประจำทางผ่านเส้นทางด้านใน ตำบลนาเสียวเป็นพื้นที่ราบสูงและด้านหนึ่งจะติดภูเขามีน้ำไหลลงมาสู่พื้นที่ต่ำ แต่ก็ทำให้มีน้ำไม่พอใช้ ก็มีบางหมู่บ้านซึ่งน้ำไปไม่ถึงและมีปัญหาในการทำเกษตรกรรม การเดินทางเข้าออกมีหลายเส้นทางที่ไปเข้าสู่ตัวเมือง ในพื้นที่ของตำบลนาเสียว ประชาชนที่เป็นวัยหนุ่มสาวออกไปทำงานในเมือง บางส่วนไปทำงานที่อื่นจะกลับมาก็ดอนมีเทศกาลงานบุญ การทำการเกษตรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้ไปไหนก็จะอยู่ทำ ส่วนแหล่งน้ำอุปโภค บริโภคมีพอแต่ขาดน้ำทางการเกษตร

๕) การจัดทำธรรมนูญตำบลเป็นการตั้งกฎ กติกา เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน ในภาพรวมแล้วการบริการขั้นพื้นฐานของชาวบ้านประชาชนในตำบลนาเสียว ได้รับการบริการทางการแพทย์จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำให้ประชาชนรับรู้กฎกติกา ถ้ามีอาการหนักหรือมา โรงพยาบาลส่งเสริมเพื่อสุขภาพตำบลไม่สามารถรักษาได้จะส่งต่อไป รพ. ชัยภูมิ มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อสม.ให้ความรู้คำแนะนำตามชุมชนในการ ป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ ประชาชนก็จะทราบและให้ความร่วมมือ ส่วนมากคนของชุมชนที่ป่วย เล็กน้อยก็จะมาใช้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อยากให้มีบุคลากรทางการแพทย์มากกว่า นี้และมีความรู้ ความสามารถในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นตามขั้นตอนก่อนนำส่งไป รพ.ชัยภูมิ ถ้า เป็นไปได้ให้มี อาสาสมัครสาธารณสุขและได้รับการอบรม (อสม)

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการ พัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ตำบลนาเสียว มี เส้นทางเข้าออกเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงชนบทมีทางสะดวกสบาย แต่เส้นทางภายใน ทางร่วมทางแยกในหมู่บ้านที่มีชุมชนหนาแน่นยังต้องการไฟส่องสว่างและให้เพิ่มสัญญาณจราจรที่มี ทางโค้งและมีโรงเรียน และบางแห่งถนนยังแคบขยายออกอีกเพื่อความสะดวกในการเดินทาง พื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากบ่อบาดาลของตนเอง และอาศัยน้ำฝน ในการใช้ทำนา ทำไร่ และทำสวน แต่ฤดูแล้งมักจะเจอปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ดังภาพที่ ๔.๑๓

ภาพที่ ๔.๑๓ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมาณูญตำบล ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

(๒).ด้านการเมือง พบว่า

๑) คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เวลาที่มีการเลือกตั้งไม่ว่าจะระดับชาติหรือท้องถิ่นไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียง มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยมาก การเลือกตั้งของท้องถิ่นนาเสียวไม่มี การเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นเลือกตั้งหรือระดับท้องถิ่นหรือเป็นการเลือกตั้งระดับชาติประชาชนให้ความสนใจในการไปเลือกตั้ง คนในท้องถิ่นให้ความสนใจในทางการเมืองตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกใคร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการเป็นกรรมการ ในการเลือกตั้งทั้งการเมืองท้องถิ่นและการเมืองใหญ่สิ่งที่ควรระมัดระวังในการเลือกตั้งคือการซื้อสิทธิขายเสียง โดยรวมแล้วการเลือกตั้งแต่ละครั้งก็มีหวัคະແນเข้ามาพุดจาหวานล่อมอยู่บ้าง อาจมีบ้างบางกลุ่มที่ไม่สามารถรู้ได้ว่าการซื้อสิทธิขายเสียง

๒) ในพื้นที่ของตำบลนาเสียว ผู้ที่เข้ามารับใช้ประชาชนหรืออาสาเข้ามาทำงานให้ท้องถิ่น เป็นผู้บริหาร สมาชิกส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ เป็นคนดี ที่มีคุณธรรมที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ส่วนมากเป็นผู้ที่เสียสละและประชาชนให้ความเชื่อถือที่ลงมาสมัคร รับใช้ในท้องถิ่น ประชาชนของท้องถิ่นจะเป็นคนที่ให้ความสำคัญทางวันสำคัญทางศาสนา เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้

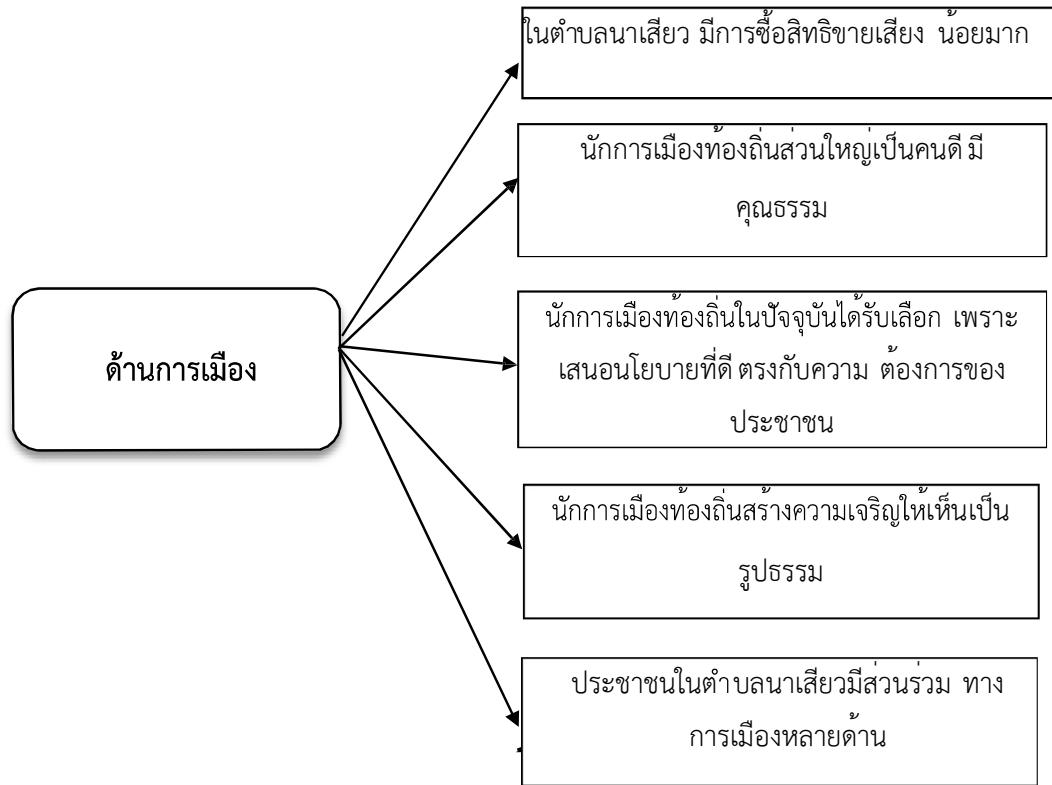
ผู้ที่อาสาเข้ามาทำงานให้ท้องถิ่นหรือการเมืองท้องถิ่นเป็นคนดีมีคุณธรรม การเข้ามารับใช้พี่น้องในพื้นที่ส่วนมากเป็นแบบกันเอง

๓) ผู้นำท้องถิ่นที่ได้เข้ามารับใช้ในการทำงานเพื่อให้ท้องถิ่นเจริญจะทำตามนโยบายที่เคยหาเสียงไว้หรือบางครั้งก็มีการประชุมของหมู่บ้านว่าต้องการให้ทำอะไร สมาชิกของแต่ละหมู่บ้านจะมาประชุมร่วมกันหาข้อยุติปัญหาที่คนของท้องถิ่นเราต้องการให้ทำอะไร การเข้ามาทำงานให้กับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็อยากให้ทำตามนโยบายที่ให้ไว้ การทำตามนโยบายที่ให้ไว้กับประชาชนก็เป็นความต้องการของประชาชน นโยบายของผู้เข้ามาบริหารต้องทำตามที่เคยให้ไว้กับประชาชนบางครั้งก็ใช้เสียงมติจากชุมชน เป็นการหาข้อยุติตามนโยบายที่ให้ไว้ตอนหาเสียง นโยบายที่หาเสียงไว้ว่าจะทำโน่นนี่บางครั้งก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เสียงของประชาชนเป็นหลัก บางครั้งนโยบายที่วางไว้ว่าจะทำไม่ได้ก็ต้องไปทำตามเสียงของประชาชนมีส่วนร่วมต้องการ

๔) ส่วนมากชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือกันดีจะมีบ้างความคิดเห็นอาจไม่ตรงกันแต่สรุปก็ต้องการให้ท้องถิ่นมีความเจริญ นักการเมืองที่อาสาเข้ามารับใช้ประชาชนต้องทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ผู้อาสาเข้ามารับใช้ท้องถิ่นต้องทำให้ท้องถิ่นเกิดความเจริญก้าวหน้า สร้างผลงานให้เห็นเป็นรูปธรรมชาวบ้านให้ความไว้วางใจ การมีส่วนร่วมของของคนในท้องถิ่นก็มีความสำคัญเพื่อให้ผลงานที่ทำได้เกิดผลเป็นรูปธรรม

๕) คนของท้องถิ่นก็ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีส่วนร่วมช่วยกัน ในทางการเมืองไม่ว่าการเลือกตั้งของท้องถิ่นในทุกระดับจะให้ความสำคัญ รวมถึงการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา ทางการเมืองชาวบ้านก็ตื่นตัวกันดีมากเมื่อก่อนนั้นชาวบ้านไม่ค่อยสนใจเท่าไร มาระยะสามสี่ปีมาเริ่มให้ความสนใจมากขึ้นเริ่มเข้าใจปัญหาของบ้านเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและร่วมทำกิจกรรมของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของท้องถิ่นมีหลากหลายในการเข้ามามีส่วนร่วม

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ “ด้านการเมือง” พบว่า คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เวลาที่มีการเลือกตั้งไม่ว่าจะระดับชาติหรือท้องถิ่น มีการซื้อสิทธิขายเสียงมีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยมาก ส่วนมากคนในท้องถิ่นจะให้ความร่วมมือในการเลือกตั้งทั้งการเมืองท้องถิ่นและการเมืองใหญ่สิ่งที่ควรระมัดระวังในการเลือกตั้ง คือการซื้อสิทธิขายเสียงหน่วยงานรัฐต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นตัวอย่างให้กับท้องถิ่นของตนเองในการจัดทำธรรมนุญตำบลต้องให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองมากขึ้น ดังภาพที่ ๔.๑๔

ภาพที่ ๔.๑๔ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมณูญตำบล ด้านการเมือง

(๓) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า

๑) ภายในตำบลนาเสียว เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งนาข้าว ไร่ มัน เป็นหลักของท้องถิ่น นอกจากนั้นหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านหันมาปลูกพืชผักที่เก็บไปขายเพิ่มรายได้ภายในครอบครัวอีกทาง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามาให้การสนับสนุนส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ถ้าท้องถิ่นสามารถปลูกพืชผักสวนครัวได้กันมากขึ้นก็สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อนำไปขายในท้องตลาดราคาขายก็จะดีขึ้น ทางตำบลได้มีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตร การทำนาทำได้ปีละ ๑ ครั้งตามฤดูกาลอาศัยแหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติ จึงพบว่าอุปสรรคต่อการทำการเกษตร นอกจากนี้ตำบลนาเสียวยังส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำสร้างรายได้ส่งเสริมนอกฤดูกาล ทำให้การผลิตส่งผลให้มีการพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าตาม นโยบายรัฐบาล

๒) สถานที่ท่องเที่ยวของตำบลนาเสียวมีธรรมชาติสวยงาม บ่าไม้อุดมสมบูรณ์พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีสถานที่ท่องเที่ยวแหล่ง

ธรรมชาติน้ำตกตาดฟ้า น้ำตกถ้ำเหี้ย บ้านนาเสียวหมู่ ๑,๘,๑๑ นอกจากนี้ยังมีน้ำตกตลาดน้อย บ้านนาสีนวลหมู่ที่ ๕,๗,๙ และน้ำตกเข่าบุญเพ็ง บ้านซับริงไทย หมู่ ๔ ยังมีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติด้านพลังงาน หมู่ ๖ มีแหล่งท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานที่เคารพนับถือของคนในชุมชนและมีขนบธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกันมายาวนานคือ ประเพณีรำผีฟ้ามีการจัดงานทุกปี ณ วัดศิลาอาสน์ (เขาภูพระ) เพื่อน้อมสักการะพระเจ้าองค์ตื้อ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชนยังขาดการดำเนินงานไม่จูงใจให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวมากนักประชาชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม

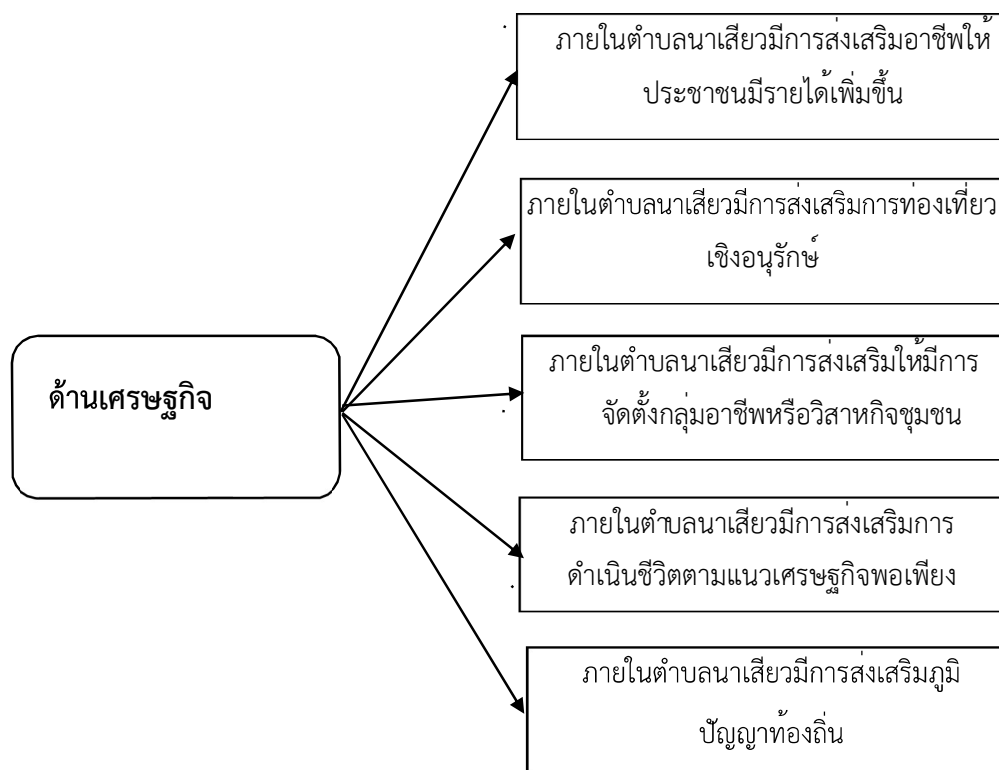
๓) ภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ หรือวิสาหกิจชุมชน บ้านนาวัง อาชีพทอผ้าไหม กลุ่มระหัดวิดน้ำ กลุ่มจักสาน ทางตำบลพยายามผลักดันให้มีกลุ่มอาชีพต่างๆ มากขึ้น อาชีพพวกนี้ต้องอาศัยความอดทนพยายาม อาชีพทอผ้าไหมส่วนมากจะมีคนที่มีอายุอยู่กับบ้านเด็กรุ่นใหม่ก็จะไปทำงานที่อื่นที่มีรายได้ดี ที่ยังมีตอนนี้ของการทอผ้าไหมอยู่ที่บ้านนาวังส่วนใหญ่ชาวบ้านมีส่วนร่วมสนับสนุน วัตถุประสงค์ในการจัดทำเริ่มหายากขึ้นพวกจักสาน กลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนถ้าคนในท้องถิ่นมีความสนใจทำ หรือต้องการเรียนรู้คงต้องหาผู้ชำนาญอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม

๔) ตำบลนาเสียวยังมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชน สนับสนุนและส่งเสริมความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมบุคคล ครัวเรือน ชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนเป็นอย่างดี เกิดการผลิตเอง ใช้เองปลูกเอง กินเองอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นเกษตรอินทรีย์ ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงเป็ด ไก่ และชุดบ่อเลี้ยงปลา

๕) ตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดประเพณีรำผีฟ้า บ้านนาโก่เขา ชุมชนต่างมารวมตัวกันทำพิธีเคารพสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการจัดการทอผ้าไหมของท้องถิ่นกลุ่มจัดทำระหัดวิดน้ำและกลุ่มจักสาน นอกจากนั้นยังมีการปลูกสมุนไพรของชุมชน มีหลากหลายในการใช้เป็นยาแบบโบราณก็ยังมีปลูกกันอยู่ เมื่อตอนมีโควิดระบาดหนัก ๆ คนในชุมชนยังเอามาแปรรูปนำมาดื่มกิน ชিং ข่า ตะไคร้ มะนาวเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นคนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมกันเป็นอย่างดี

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมาณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ “ด้านเศรษฐกิจ” พบว่า ภายในตำบลนาเสียว เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งนาข้าว ไร่มัน เป็นหลักของท้องถิ่นนอกจากนั้นหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านหัน มาปลูกพืชผักที่เก็บไปขายเพิ่มรายได้การทำนาทำได้ปีละ ๑ ครั้งตามฤดูกาลอาศัยแหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติจึงพบว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตรแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจเศรษฐกิจของชุมชนยังขาดการดำเนินงานไม่จูง

ใจให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวต้องเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆให้เป็นที่สนใจกลุ่มอาชีพของชุมชนยังมีน้อยต้องเพิ่มกลุ่มอาชีพให้มากขึ้นและประชาชนต้องมีส่วนร่วม ดังภาพที่ ๔.๑๕

ภาพที่ ๔.๑๕ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบล ด้านเศรษฐกิจ

(๔). ด้านสังคม

๑) ภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชากรของตำบลนาเสียว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อนุรักษนิยมเพื่อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่ม มีความสัมพันธ์แบบเครือญาตินับถือศาสนาพุทธโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมมีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนยึดมั่นในวัฒนธรรมและประเพณี มีองค์กรทางศาสนา คือ วัด และสำนักสงฆ์ การจัดประเพณีรำผีฟ้าบ้านนาไก่อเขา ชุมชนต่างๆ มารวมตัวกันทำพิธี เคารพสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การทำบุญตักบาตรในประเพณีสำคัญๆ จัดงานประเพณีสงกรานต์ ทำบุญเข้าพรรษา-ออกพรรษา

๒) คนในชุมชนยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีการช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส และเข้ามาดูแลการเจ็บไข้การป่วยของผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ส่งเสริมการ

เรียนรู้ของผู้สูงอายุให้รับรู้ถึงข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบล ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดกับ ผู้สูงอายุทุกๆด้าน สมาชิกสภา อบต. แต่ละหมู่บ้านช่วยสอดส่องให้ความเอาใจใส่ตลอด การมีส่วนร่วมแล้วยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขช่วยดูแลเมื่อเจ็บป่วย

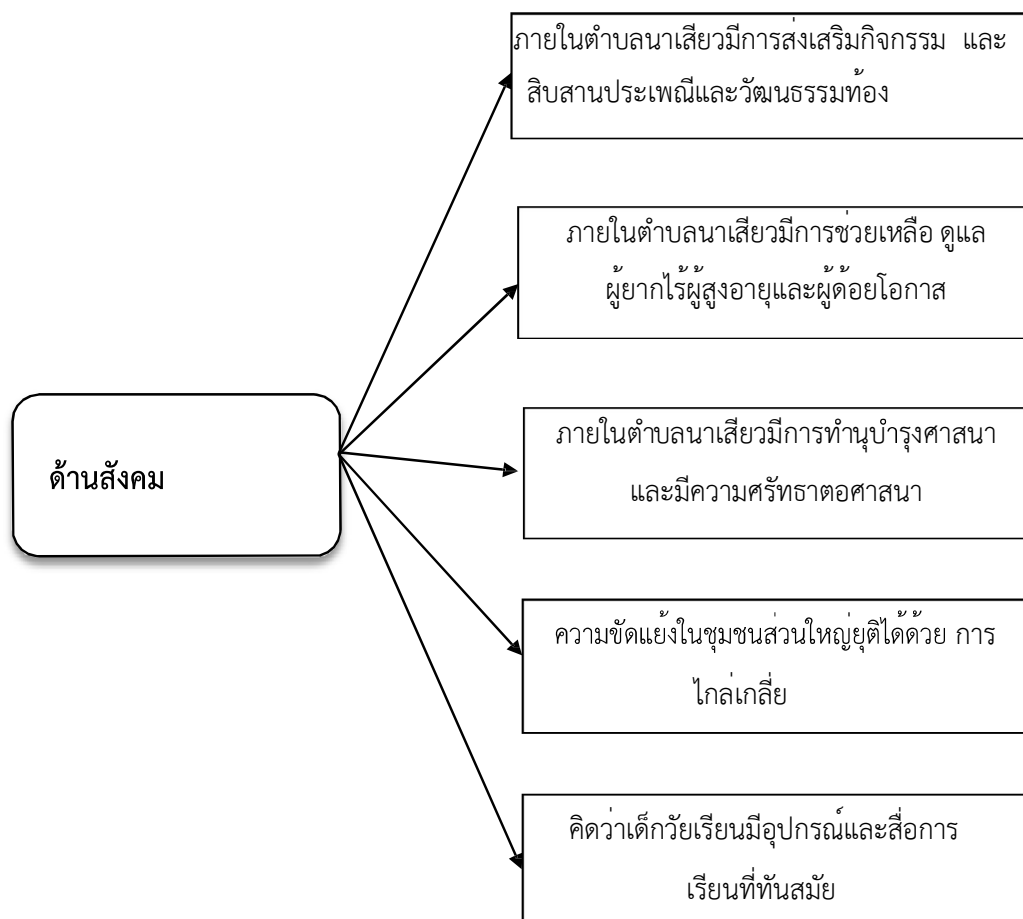
๓) ประชาชนของตำบลนาเสียว มีส่วนร่วมกันการทำงานบำรุง ศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ยังมีส่วนร่วมสืบสานทำนุบำรุงวัดวาอารามประจำ ให้ความร่วมมือกับการศึกษาของบุตรหลาน เข้าวัดฟังธรรมในเทศกาลต่างๆ ไม่ขาด ให้การสนับสนุนกิจการทางศาสนาตลอด การมีส่วนร่วมจัดงานทอดกฐิน-ผ้าป่า เพื่อทำนุบำรุงศาสนา

๔) สำหรับความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ย ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีปัญหา คนในชุมชนส่วนมากจะเป็นแบบเครือญาติกัน ส่วนมากชุมชนอยู่กันแบบพี่แบบน้องไม่ค่อยมีปัญหา ไม่มีเรื่องราวอะไรกันมีปัญหาก็คูกันได้ไม่ถึงต้องมีการไกล่เกลี่ย การอยู่ของชุมชนส่วนมากเป็นคนที่เกิดในพื้นที่ที่มีคนต่างถิ่นเข้ามาเป็นส่วนน้อยมาก

๕) ทางด้านการศึกษาในตำบลนาเสียวมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน ๑ แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน ๑ แห่งอยากให้มีบุคลากรและงบประมาณเพิ่มขึ้น และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (กศน.) จำนวน ๑ แห่งเด็กวัยเรียนมีอุปกรณ์ และสื่อการเรียน การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พัฒนาการเรียนรู้ช่องทางการรับรู้ ข่าวสาร เงินอุดหนุนด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น กศน.ตำบลนาเสียว ได้จัดให้บริการการเรียน การสอนที่หลากหลายรูปแบบ โดยจัดให้มีบริการยืมหนังสือแบบเรียน แผ่นซีดี สารการการเรียนรู้ต่างๆ ระดับประถม มัธยมศึกษาตอนต้นนักเรียนส่วนมากจะเป็นเด็กที่พ่อแม่อยู่ในพื้นที่ อุปกรณ์การเรียนการสอนยังต้องพัฒนาเพื่อให้ทันสมัยมากขึ้น ผู้ปกครองเด็กนักเรียนที่มีฐานะดีหน่อยก็จะส่งลูกไปเรียนในเมือง

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ “ด้านสังคม” พบว่า ประชาชนของตำบลนาเสียว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อุบิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่ม มีความสัมพันธ์แบบเครือญาตินับถือศาสนาพุทธโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ประชาชนยึดมั่นในวัฒนธรรม และประเพณี ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ยไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนทางด้านการศึกษา มีเด็กเล็กที่ต้องคอยดูแลเอาใจเพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในเวลาไปทำงานแต่ยังขาดบุคลากรที่เข้ามาช่วยดูแลและงบประมาณต้องการให้มีเพิ่มขึ้นอีกและในการจัดทำพัฒนาธรรมนุญตำบลที่ต้องเพิ่มความคิดเห็นด้านสังคมและประชาชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น จึงสรุปได้ดังภาพที่ ๔.๑๖

ภาพที่ ๔.๑๖ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบล ด้านสังคม

(๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า

๑) ภายในตำบลนาเสียว มีการติดตั้งระบบการจราจรและ ติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงตามจุดต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนอื่นๆ เดินทางผ่านไปมาด้วยความปลอดภัย แสงสว่างตามเส้นทางต่างๆ ที่เป็นจุดอับที่ประชาชนสัญจรไป มาควรได้รับการปรับปรุง ถ้าเป็นไปได้อยากให้มีวงจรปิดในจุดอับในสถานที่ที่ประชาชนผ่านไปมา ดำเนินการตามโครงการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ช่วงเทศกาลปีใหม่ โดย ตั้งจุดบริการประชาชน ถนนผ่านมีรถสัญจรผ่านไปมาหน้าโรงเรียนช่วงเช้าและโรงเรียนเลิก ต้องจัดให้มีอาสาสมัครคอยอำนวยความสะดวกให้กับเด็กนักเรียนและประชาชนมีส่วนร่วม รวมถึงประชาชนผ่านไป มาในช่วงนั้นควรระมัดระวัง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินชุมชนต้องมีส่วนร่วมกันดูแล

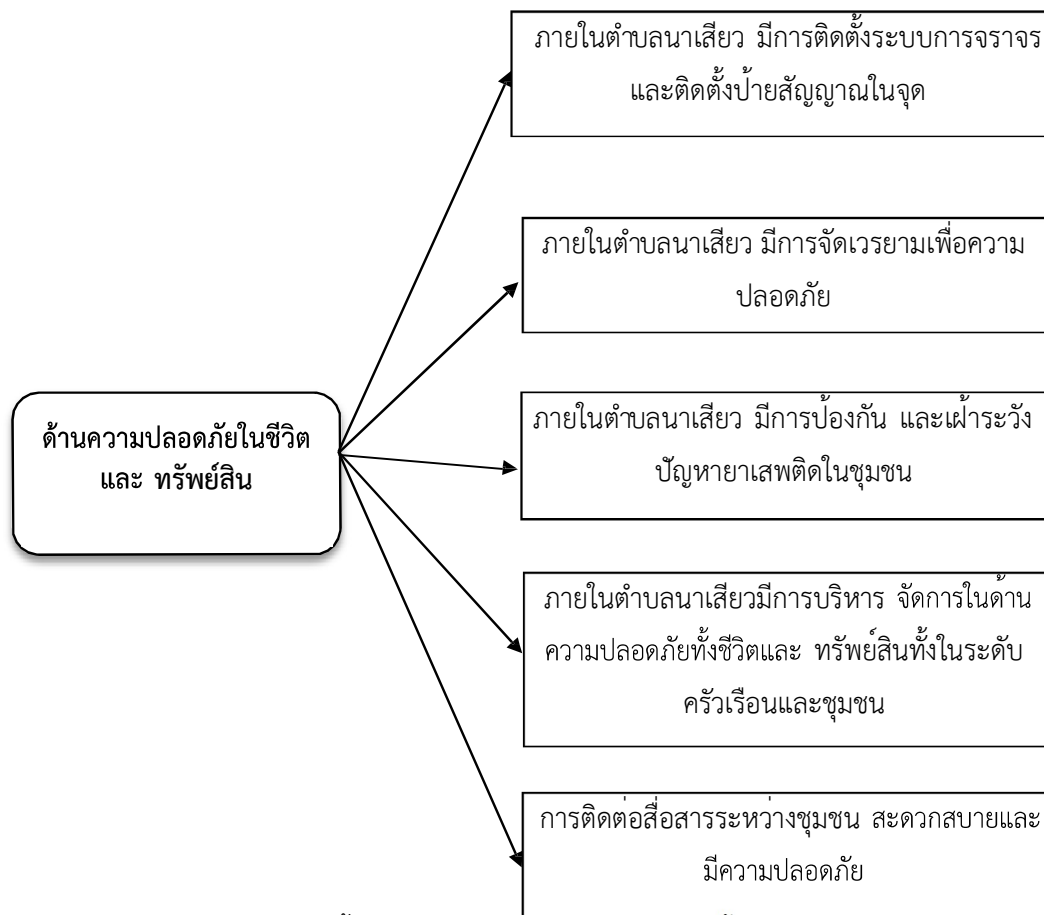
๒) ภายในตำบลนาเสียว มีการช่วยเหลือจัดเวรยาม ดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสยังมีการเฝ้าระวัง มีการจัดเวรยามเพื่อรักษาชุมชน มีอาสาสมัครช่วยกันดูแลความปลอดภัยเมื่อมีเหตุการณ์แจ้งเจ้าหน้าที่ได้ทันทีผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีสายตรวจตำรวจเข้ามาประจำ และมีการจัดเวรยามเฝ้าระวังเหตุร้ายภายในชุมชนส่วนมากจะเป็นการร่วมใจกันของชุมชน ที่สำคัญที่สุดที่จะดูแลกันในเวลาค่ำคืน ให้มีความปลอดภัยของคนในชุมชนเวลาเดินทางเขาออก

๓) มีการเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่องการป้องกัน เฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาเสพติด ขอความร่วมมือรายงานผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในสถานศึกษา กิจกรรมการป้องกันและเฝ้าระวังโดยการติดตั้งกล้องวงจรปิด การจัดทำแผนรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และมีการเฝ้าระวังบุคคลต่างถิ่นที่แอบแฝงเข้ามาในชุมชนเข้ามาเสพหรือขาย การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสอดส่องดูแล ติดตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมิให้มีการเสพ ถ้าพบว่ามีผู้เสพติดจะให้ไปรับการรักษาที่สถานบำบัด

๔) ด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือน มีที่พัทสายตรวจประจำตำบลอีกหนึ่งแห่ง ชุมชนได้รับความคุ้มครองจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังมีมวลชนจัดตั้งอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ยังมีชมรมตำรวจบ้านที่คอยช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องช่วยกันคอยดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะบุคคลแปลกหน้าเข้ามาในชุมชน ถ้ามีเหตุด่วนเหตุร้ายในชุมชนควรมีสัญญาณแจ้งเตือนภัย ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายให้ทราบ มีเส้นทางเดินทางเข้าออกภายในชุมชนจากถนนสายหลักมีความปลอดภัย มีบางแห่งที่ถนนยังไม่ได้ลาดยางหน้าฝนก็จะลำบากบ้าง

๕) การติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกสบายและมีความปลอดภัย การติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลก็จะใช้โทรศัพท์มือถือ ในชุมชนหมู่บ้านมีเวรยามสายตรวจมาดูแลชาวบ้านเป็นหูเป็นตาก็สามารถแจ้งข่าวทางมือถือโดยความร่วมมือของประชาชน พื้นที่ห่างไกลก็มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าได้ทั่วถึง มีหอกระจายข่าวสารให้ชุมชนทราบ

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ “**ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน**” พบว่า ภายในตำบลนาเสียว มีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงตามจุดต่างๆ แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงต้องให้ครอบคลุมให้มีวงจรปิดในจุดอับในสถานที่ประชาชนชนผ่านไปมาการช่วยเหลือดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ยังขาดพี่เลี้ยงและผู้ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่วิชาชีพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต้องให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาและการจัดทำธรรมนูญตำบลเพื่อให้เกิดผลดีในท้องถิ่นของตน จึงสรุปได้ดังภาพที่ ๔.๑๗

ภาพที่ ๔.๑๗ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบล ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

(๖) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

๑) ภายในตำบลนาเสียว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำการคุ้มครองป่าไม้ มีส่วนร่วมการปลูกป่า ทดแทน มีส่วนร่วมในการตั้งหน่วยดูแลป้องกันไฟป่า ร่วมกันปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของป่า ไม้ ไม่จุดไฟหรือเผากิ่งไม้ในบริเวณป่าไม้ มีป้ายบอกการป้องกันไฟป่า

๒) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ การสงวนน้ำไว้ใช้ในบาง ฤดูหรือในสภาวะที่มีน้ำมากเหลือใช้ ควรมีการเก็บน้ำไว้ใช้ การใช้น้ำอย่างประหยัด นอกจากจะช่วย ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าน้ำลงได้แล้ว ยังทำให้ปริมาณน้ำเสียที่จะทิ้งลงแหล่งน้ำลดลง และป้องกัน การขาดแคลนน้ำได้ด้วย พื้นที่ขาดแคลนน้ำ จำเป็นที่จะต้องหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เพื่อเป็นการให้มีน้ำไว้ใช้ ทั้งในครัวเรือนและการเกษตรได้อย่างเพียงพอ การมีส่วนร่วมไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และสารพิษลง

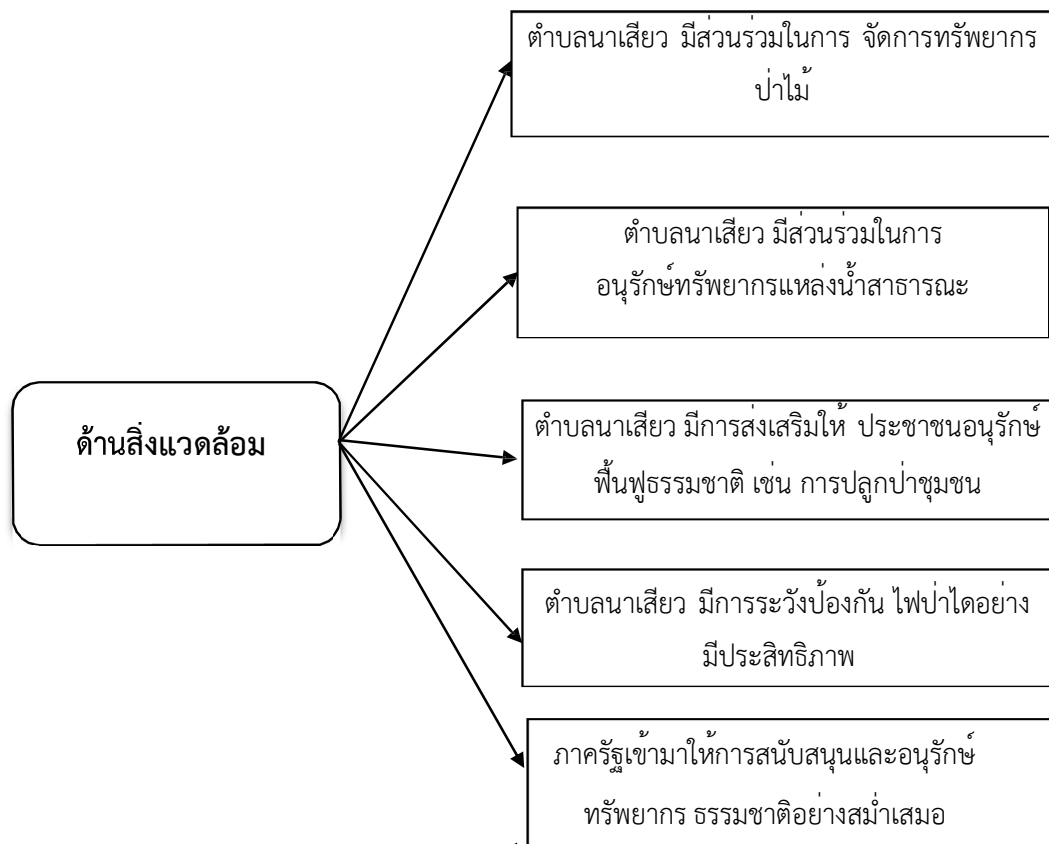
ในแหล่งน้ำ ควรมีการบำบัดและขจัดสารพิษก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ

๓) มีการส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าชุมชน ชุมชนร่วมบริหารจัดการป่าได้ร่วมกับรัฐ ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้ การบำรุงรักษาป่าชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้ “คน” กับ “ธรรมชาติ” อยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย และเอื้อประโยชน์ต่อกันได้อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ตัดไม้ทำลายป่า จัดให้มีป้ายบอกระวังไฟป่าตลอดเส้นทาง ช่วยกันปลูกต้นไม้ซ่อมแซมต้นที่แห้งตายไปแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชน

๔) ประชาชนมีส่วนร่วมการระวังป้องกันไฟป่า มีส่วนร่วมดูแลพื้นที่ริมแนวชายป่าไม่ให้เกิดไฟไหม้ ประชาชนช่วยมีส่วนร่วมกันสร้างแนวกันไฟล้อมรอบพื้นที่ หลีกเลี่ยงการประกอบกิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดไฟป่า ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างแนวกันไฟล้อมพื้นที่ และระมัดระวังการจุดไฟในป่าต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน

๕) ภาครัฐให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การควบคุม กลั่นขยะ สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย เสียย ผุ่นละออง แสงควัน เพื่อให้ชุมชนอยู่ในระดับที่เหมาะสมแต่ยังขาดงบประมาณบางส่วนสนับสนุนเพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างยั่งยืนประหยัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยการใช้เท่าที่จำเป็น ลดการใช้น้ำปิดใช้เท่าที่จำเป็น ปิดก๊อกน้ำเมื่อไม่ใช้ ไม่ใช้จานพลาสติกแก้วกระดาษ หรือกล่องโฟมในการมีส่วนร่วมของประชาชน การดูแลไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นผู้ดูแลและสนับสนุนอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่

สรุปผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาธรรมณูตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ “ด้านสิ่งแวดล้อม” พบว่า ภายในตำบลนาเสียว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำการคุ้มครอง ป่าไม้มีส่วนร่วมการปลูกป่าทดแทนส่วนร่วมในการตั้งหน่วยดูแลป้องกันไฟป่า มีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ ไม้ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และสารพิษลงในแหล่งน้ำ การส่งเสริมและ พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้ “คน” กับ “ธรรมชาติ” อยู่ร่วมกันได้ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ยังขาดความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการช่วยกันดูแลอย่างจริงจัง ด้านสิ่งแวดล้อมถ้าขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นแล้วย่อมจะทำให้เกิดมลภาวะตามมา ดังภาพที่ ๔.๑๘

ภาพที่ ๔.๑๘ แสดงสรุปผลความต้องการในการพัฒนาธรมนุญตำบล ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาธรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน ๖ ด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ตำบลนาเสียวมีเส้นทางเข้าออกเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงชนบทมีทางสะดวกสบาย แต่เส้นทางภายในทางร่วมทางแยกในหมู่บ้านที่มีชุมชนหนาแน่นยังต้องการไฟส่องสว่างและให้เพิ่มสัญญาณจราจรที่มีทางโค้งและมีโรงเรียน และบางแห่งถนนยังแคบขยายออกอีกเพื่อความสะดวกในการเดินทาง พื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากบ่อบาดาลของตนเอง และอาศัยน้ำฝน ในการใช้ทำนาทำไร่ และทำสวน แต่ฤดูแล้งมักจะเจอปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

๒. ด้านการเมือง พบว่า คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เวลามีการเลือกตั้งไม่ว่าจะระดับชาติหรือท้องถิ่น มีการซื้อสิทธิขายเสียงมีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยมาก ส่วนมากคนในท้องถิ่นจะให้ความร่วมมือในการเลือกตั้งทั้งการเมืองท้องถิ่นและการเมืองใหญ่สิ่งที่ควรระมัดระวังในการเลือกตั้ง คือ การซื้อสิทธิขายเสียง หน่วยงานรัฐต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้นำท้องถิ่นต้องเป็น

ตัวอย่างให้กับท้องถิ่นของตนเองในการจัดทำธรรมนูญตำบลต้องให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นด้านการเมืองมากขึ้น

๓. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ภายในตำบลนาเสียว เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งนาข้าว ไร่มัน เป็นหลักของท้องถิ่นนอกจากนั้นหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านหัน มาปลูกพืชผักที่เก็บไปขายเพิ่มรายได้การทำนาทำได้ปีละ ๑ ครั้งตามฤดูกาลอาศัยแหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติจึงพบว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตรแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวและประชาชนยังขาดการทำนุบำรุงไม่จูงใจให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวต้องเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆให้เป็นที่สนใจกลุ่มอาชีพของชุมชนยังมีน้อยต้องเพิ่มกลุ่มอาชีพให้มากขึ้นและประชาชนต้องมีส่วนร่วม

๔. ด้านสังคม พบว่า ประชาชนของตำบลนาเสียว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อุปนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่ม มีความสัมพันธ์แบบเครือญาตินับถือศาสนาพุทธโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ประชาชนยึดมั่นในวัฒนธรรม และประเพณี ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ยไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนทางด้านการศึกษามีเด็กเล็กที่ต้องคอยดูแลเอาใจเพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในเวลาไปทำงานแต่ยังขาดบุคลากรที่เข้ามาช่วยดูแลและงบประมาณต้องการให้มีเพิ่มขึ้นอีกและในการจัดทำพัฒนาธรรมนูญตำบลที่ต้องเพิ่มความคิดเห็นด้านสังคมและประชาชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น

๕. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ภายในตำบลนาเสียว มีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงตามจุดต่างๆ แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงต้องให้ครอบคลุมให้มีวงจรปิดในจุดอับในสถานที่ประชาชนชนผ่านไปมาการช่วยเหลือดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสยังขาดพี่เลี้ยงและผู้ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่วิชาชีพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต้องให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาและการจัดทำธรรมนูญตำบลเพื่อให้เกิดผลดีในท้องถิ่นของตน

๖. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ภายในตำบลนาเสียว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำการคุ้มครอง ป่าไม้มีส่วนร่วมการปลูกป่าทดแทน ส่วนร่วมในการตั้งหน่วยดูแลป้องกันไฟป่า มีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และสารพิษลงในแหล่งน้ำ การส่งเสริมและ พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้ “คน” กับ “ธรรมชาติ” อยู่ร่วมกันได้ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ยังขาดความเข้มแข็งของคนในชุมชนในการช่วยกันดูแลอย่างจริงจัง ด้านสิ่งแวดล้อมถ้าขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นแล้วย่อมจะทำให้เกิดมลภาวะตามมา

๓) ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้นำเอาผลสรุปจากการวิจัยเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์ และพัฒนาเป็นแบบสอบถามสำหรับเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยพัฒนาเป็นแบบสอบถามการวิจัยเพื่อ

สอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย นำแบบสอบถาม แจกให้กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำ ข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและพัฒนาเป็นธรรมนุญตำบลต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการ วิเคราะห์ความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอ เมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา ธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน

(n ๔๐๐)

ข้อที่	ความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อ พัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	๓.๗๗	๐.๔๒	มาก
๒	ด้านการเมือง	๓.๓๖	๐.๗๔	มาก
๓	ด้านเศรษฐกิจ	๓.๖๔	๐.๔๘	มาก
๔	ด้านสังคม	๓.๕๕	๐.๕	มาก
๕	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	๓.๕๔	๐.๕๑	มาก
๖	ด้านสิ่งแวดล้อม	๒.๕๗	๐.๒๒	ปานกลาง
	รวม	๓.๔๑	๐.๓๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ประชาชนมีความต้องการในการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อ พัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมาด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.64$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.55$) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 3.54$) ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.36$) และ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.57$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในรายด้าน มีผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
 ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	๑. ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีเส้นทางคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	๓.๙๕	๐.๒๒	มาก
๒	มีระบบไฟฟ้า คร้วเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง	๓.๙๒	๐.๒๗	มาก
๓	มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระดับ ครัวเรือนและชุมชน	๓.๖๐	๐.๕๐	มาก
๔	มีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่าง เพียงพอ	๓.๗๕	๐.๔๕	มาก
๕	ได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างเพียงพอ	๓.๖๕	๐.๔๘	มาก
รวม		๓.๗๗	๐.๔๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
 ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X} = 3.77$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
 ดังนี้ ๑) มีเส้นทางคมนาคมสะดวก ปลอดภัย ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ มีระบบไฟฟ้า
 คร้วเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 3.92$) มีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่างเพียง
 พอ ($\bar{X} = 3.75$) ได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.65$) มีส่วนร่วมในการจัดการ
 ขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
 ด้านการเมือง

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	๒.ด้านการเมือง	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการซื้อสิทธิขายเสียงน้อยมาก	๓.๗๘	๐.๔๗	มาก
๒	นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนดีมีคุณธรรม	๓.๖๒	๐.๔๙	มาก
๓	นักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันได้รับเลือกเพราะ เสนอ นโยบายที่ดี ตรงกับความต้องการของประชาชน	๓.๗๐	๐.๔๖	มาก
๔	นักการเมืองท้องถิ่นสร้างความเจริญให้เห็นเป็น รูปธรรม	๓.๒๓	๐.๔๒	มาก
๕	มีส่วนร่วมทางการเมือง หลายด้าน	๒.๔๖	๐.๘๔	น้อย
โดยรวม		๓.๓๖	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
 ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.36$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย พบว่า มีการซื้อสิทธิ์
 ขายเสียงน้อยมาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) รองลงมา คือ นักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันได้รับ
 เลือกเพราะเสนอนโยบายที่ดี ตรงกับความต้องการ ของประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)
 นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนดี มีคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) นักการเมืองท้องถิ่น
 สร้างความเจริญให้เห็นเป็นรูปธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง
 หลายด้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.46$)

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
 ด้านเศรษฐกิจ

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	ด้านเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านคิดว่าภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมอาชีพ ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	๓.๖๙	๐.๔๗	มาก
๒	ท่านคิดว่าภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	๓.๖๔	๐.๔๘	มาก
๓	ท่านคิดว่าภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมให้มี การจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน	๓.๖๒	๐.๔๙	มาก
๔	ท่านคิดว่าภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริม การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๖	๐.๔๗	มาก
๕	ท่านคิดว่าภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	๓.๕๙	๐.๔๙	มาก
โดยรวม		๓.๖๔	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ
 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้
 ด้านภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ
 มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.66$) มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ ($\bar{X} = 3.64$) มีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 3.62$) มีการ
 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
 ด้านสังคม

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	ด้านสังคม	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการส่งเสริม กิจกรรมและสืบสานประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่น	๓.๘๓	๐.๔๐	มาก
๒	มีการช่วยเหลือ ดูแล ผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและ ผู้ด้อยโอกาส	๓.๖๐	๐.๔๙	มาก
๓	มีการทำนุบำรุง ศาสนาและมีความศรัทธาต่อ ศาสนา	๓.๗๗	๐.๔๒	มาก
๔	ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่ เกลี่ย	๓.๓๘	๐.๔๘	มาก
๕	เด็กวัยเรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ ทันสมัย	๓.๑๘	๐.๓๘	มาก
โดยรวม		๓.๕๕	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
 ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =
 3.55)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้
 มีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.83) รองลงมา คือ มีการ
 ทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา ($\bar{X}$ = 3.77) มีการช่วยเหลือดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและ
 ผู้ด้อยโอกาส ($\bar{X}$ = 3.60) ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ย ($\bar{X}$ = 3.38) c)t เด็กวัย
 เรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ($\bar{X}$ = 3.18) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัด
 ชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการติดตั้งระบบ การจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณ ในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง	๓.๕๕	๐.๕๔	มาก
๒	มีการจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัย	๓.๖๐	๐.๔๙	มาก
๓	มีการป้องกันและ เผ่าระวังปัญหาอาชญากรรมใน ชุมชน	๓.๖๓	๐.๔๘	มาก
๔	มีการบริหารจัดการ ในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สินทั้งใน ระดับครัวเรือนและชุมชน	๓.๗๒	๐.๔๙	มาก
๕	การติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกสบาย และมี ความปลอดภัย	๓.๒๓	๐.๔๒	มาก
โดยรวม		๓.๕๔	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ความต้องการในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
 ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้าน ความปลอดภัยในชีวิตและ
 ทรัพย์สิน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
 ดังนี้ มีการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน
 ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมา คือ มีการป้องกัน และเผ่าระวังปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ($\bar{X} = 3.63$) มี
 การจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.60$) มีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณ
 ในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 3.55$) และ การติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกสบาย ($\bar{X} = 3.23$)
 ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการในการพัฒนา
 ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัด
 ชัยภูมิ ด้านสิ่งแวดล้อม

(n = ๔๐๐)

ข้อที่	ด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	๓.๐๐	๐.๐๐	ปานกลาง
๒	มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ สาธารณะ	๓.๗๗	๐.๔๒	มาก
๓	มีการส่งเสริมให้ ประชาชนอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่า ชุมชน เป็นต้น	๓.๗๑	๐.๔๕	มาก
๔	มีการระวังป้องกันไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๑.๓๘	๐.๔๙	น้อยที่สุด
๕	ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ	๑.๐๐	๐.๐๐	น้อยที่สุด
โดยรวม		๒.๕๗	๐.๒๒	น้อย

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ความต้องการในพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนา
 ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย
 ($\bar{X} = 2.57$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมใน
 การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ อยู่ใน ระดับ มาก ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมา คือ มีการ
 ส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าชุมชน อยู่ใน ระดับ มาก ($\bar{X} =$
 3.71) มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่า ไม้ อยู่ใน ระดับ ปาน กลาง ($\bar{X} = 3.00$) มีการ
 ระวังป้องกันไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ใน ระดับ น้อย ที่ สุก ด ($\bar{X} = 1 . 3 8$) ภาครัฐ
 เข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} =$
 1.00) ตามลำดับ

๔.๒.๒ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๑) แนวทางการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์และเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชน กลุ่ม ผู้นำชุมชน ได้เสนอปัญหาชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล โดยมีผู้ให้ความสำคัญในการจัดทำธรรมนูญร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน การจัดทำธรรมนูญตำบลจะต้องอาศัยความร่วมมือและสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน ผู้นำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการให้ประชาชนรับทราบและแนะนำในการจัดทำธรรมนูญตำบล การจัดทำธรรมนูญตำบล เป็นการตั้งกฎกติกาของชุมชน ให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม การมีประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎกติกาของตนเองในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

ภาพที่ ๔.๑๙ แสดงการวิเคราะห์แนวทางการร่างธรรมนูญตำบล

๒) กระบวนการการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

(๑). การจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชน

สภาพโครงสร้างพื้นฐานการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาธรรมนูญตำบลต้องมีการศึกษาและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชน โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และการทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาพร้อมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาของชุมชน การสร้างความเข้าใจในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน และมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลร่วมกัน เพื่อช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

(๒) การจัดทำร่างธรรมนูญตำบล

ความคิดเห็นด้านการเมืองเพื่อใช้เป็นกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกันของท้องถิ่น เกิดการพัฒนาและชุมชนสร้างความสงบสุข การนำเสนอต่อประชาชนทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนมีความเห็นพ้องต้องกันในข้อปฏิบัติหรือ กฎกติกา ในการอยู่ร่วมกันของสังคม ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันและเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำร่างธรรมนูญตำบลในการกำหนดทิศทาง การร่างธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และคณะกรรมการที่จัดตั้งไว้จัดทำร่างธรรมนูญตำบลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยบุคคล และชุมชนย่อมมีสิทธิ และกำหนดกรอบการร่างธรรมนูญไว้ ๖ ด้าน ๑. ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ๒. ด้านการเมือง ๓. ด้านเศรษฐกิจ ๔. ด้านสังคม ๕. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๖. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นกรอบในการจัดทำร่างธรรมนูญตำบล

(๓) การกำหนดแนวทางธรรมนูญตำบล

การกำหนดแนวทางธรรมนูญตำบลกรอบและแนวทางการดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์ด้าน เศรษฐกิจ การเมืองสังคมและสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีส่วนร่วมกันกำหนด กฎกติกาของธรรมนูญตำบล เพื่อยกระดับให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น สร้างสังคม สร้างเศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น ชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า มีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๔) การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา

การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาความคิดเห็นด้านสังคมในชุมชนว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่ประชาชนในชุมชนยังต้องการแก้ไข หรือมีกฎ กติกาที่ประชาชนยังไม่เข้าใจหรือมีการขัดแย้งให้

คณะกรรมการชุมชนมีการปรึกษาหารือกันและมีมติ โดยยึดหลักกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม

(๕) การเสนอปัญหาและการเสนอแนะของชุมชน

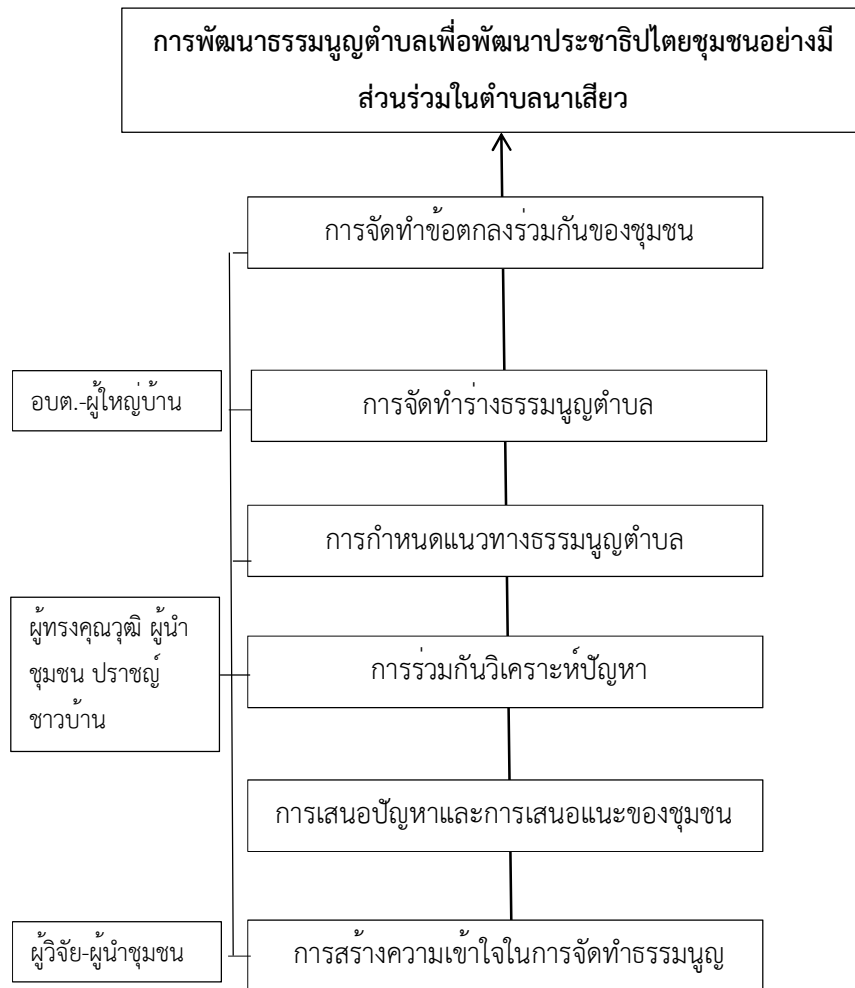
การเสนอปัญหาและการเสนอแนะของชุมชน ว่ามีปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในการร่วมใช้ธรรมนุญตำบลของประชาชน มีอะไรบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข หรือข้อเสนอแนะปัญหาต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น การทำนุบำรุงศาสนา ภายในชุมชน ช่วยกันรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ หรือด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(๖) การสร้างความเข้าใจในการจัดทำธรรมนุญ

การสร้างความเข้าใจในการจัดทำธรรมนุญ เป็นข้อกำหนด กฎกติกาในการปฏิบัติของชุมชน เป็นแบบแผน เกิดการตกลงร่วมกันของคนในชุมชนเป็นการยอมรับและปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายความสงบสุข และสิ่งแวดล้อมของชุมชน นำไปสู่ความสงบสุขของท้องถิ่น ธรรมนุญตำบลไม่ใช่กฎหมาย

สรุปขั้นตอนการพัฒนาธรรมนุญตำบล การจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาธรรมนุญตำบลต้องมีการศึกษาและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชน โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และการทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาร่วมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาของชุมชน การสร้างความเข้าใจในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับ และปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมี ส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน และมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อการจัดทำร่างธรรมนุญตำบล ร่วมกันเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่น การสร้างความเข้าใจในการจัดทำธรรมนุญเกิดการตกลงร่วมกันของคนในชุมชนเป็นการยอมรับและปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายความสงบสุข และสิ่งแวดล้อมของชุมชน นำไปสู่ความสงบสุขของท้องถิ่น ธรรมนุญตำบลไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นกฎกติกา ข้อตกลง ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น ดังภาพที่ ๔.๒๐

ภาพที่ ๔.๒๐ แสดงขั้นตอนการพัฒนาธรรมนูญตำบล

๓) ร่างธรรมนูญตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

การพัฒนาธรรมนูญตำบลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า และมีกฎ กติกา คือธรรมนูญตำบล เป็นการขับเคลื่อนโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายปกครองและสมาชิกท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของชุมชน ต้องช่วยกันขับเคลื่อนและพัฒนาธรรมนูญตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีกฎ กติกาของชุมชนในทุกๆ ด้าน เป็นธรรมนูญตำบลของประชาชนทุกคนในท้องถิ่นที่ช่วยกันคิดช่วยกันทำและร่างธรรมนูญตำบลนาเสียวขึ้นมา ๗ หมวด ดังนี้

หมวด ๑ : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มาตรา ๑ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลนาเสียว เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนมีเส้นทางการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย

มาตรา ๒ โครงสร้างพื้นฐานในตำบลนาเสียว เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องช่วยกันดูแลรักษา และแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเมื่อมีการชำรุดเสียหายมีระบบไฟฟ้าครัวเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง

มาตรา ๓ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และรักษาความสะอาด ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน

มาตรา ๔ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ ดูแล รักษา และจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภค การจัดหาแหล่ง น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ

มาตรา ๕ ประชาชนต้องร่วมพัฒนา ทำนุบำรุง สนับสนุน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาล ประชาชนในตำบลนาเสียวได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างเพียงพอ

หมวด ๒ : ด้านการเมือง

มาตรา ๖ ประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

มาตรา ๗ ประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ให้นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนดี มีคุณธรรม

มาตรา ๘ ประชาชนควรต้องศึกษานโยบายของผู้นำท้องถิ่นต่างๆ ให้เข้าใจเสียก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเข้ามาทำหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น

มาตรา ๙ ผู้นำท้องถิ่นที่อาสาเข้ามารับใช้ประชาชนต้องสร้างความเจริญให้เห็นเป็นรูปธรรม

มาตรา ๑๐ ประชาชนในตำบลนาเสียวมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายด้านอย่างสม่ำเสมอ และประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับท้องถิ่น

หมวด ๓ : ด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๑๑ ตำบลต้องมีการ สนับสนุน ส่งเสริมอาชีพ ที่สุจริตอย่างหลากหลายเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

มาตรา ๑๒ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานหน่วยราชการในพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มาตรา ๑๓ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนอย่างหลากหลาย และดูแลสนับสนุนในเรื่องการตลาดและการจำหน่ายด้วย

มาตรา ๑๔ ตำบลมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรา ๑๕ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนประชาชนสร้างผลงานตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม

หมวด ๔ : ด้านสังคม

มาตรา ๑๖ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๑๗ ตำบลต้องให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง

มาตรา ๑๘ ตำบลและภาคประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ในการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

มาตรา ๑๙ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรม เพื่อป้องกันมิให้ลุกลามในภายหลัง

มาตรา ๒๐ ตำบลต้องส่งเสริมสนับสนุนเด็กวัยเรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่ทันสมัย. สร้างความรู้สึกร่วมรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องมีต่อสังคมของตน

หมวด ๕ : ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มาตรา ๒๑ ตำบลมีหน้าที่และความจำเป็นในการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง และประชาชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา แจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุบกพร่องหรือมีความต้องการเพิ่มขึ้น

มาตรา ๒๒ ตำบลมีการจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่

มาตรา ๒๓ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษในชุมชนอย่างใกล้ชิด

มาตรา ๒๔ ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือ แจ้งเตือนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อสอดส่องดูแล ป้องกัน ในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สิน และระวังภัยอันอาจจะเกิดขึ้น

มาตรา ๒๕ ตำบลต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกสบายและมีความปลอดภัย

หมวด ๖ : ด้านสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๒๖ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่า ชุมชน โดยได้รับการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนตามระยะเวลา

มาตรา ๒๗ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการการอนุรักษ์ทรัพยากร น้ำและแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการอุปโภคบริโภค

มาตรา ๒๘ ตำบลต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟู ธรรมชาติ ให้เห็นถึงความสำคัญของป่า และการอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

มาตรา ๒๙ ประชาชนมีหน้าที่ป้องกันและระวังไฟป่า เจ้าหน้าที่รัฐต้องให้การอบรมกับ ประชาชนถึงการควบคุมไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๓๐ ตำบลมีหน้าที่ในการประสานหน่วยงานของรัฐ และหาหนทางให้การสนับสนุน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนตามความจำเป็น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๑ ให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมือง ชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมกันรักษาธรรมณูตำบลนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๓๒ ในระหว่างที่ยังไม่มี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบล นาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หรือ กำนันตำบล นาเสียว ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่รักษาการณ้ไปก่อน จนกว่าจะมี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หรือ กำนันตำบลนาเสียว มาดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๓๓ หากมีการว่างเว้น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบลนา เสียว ทั้งสองตำแหน่ง ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน รักษาการณ้ไปก่อน จนกว่าจะ มี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และ/หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน มาดำรง ตำแหน่ง

มาตรา ๓๔ การแก้ไขข้อความในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้โดยประชาชนที่มีชื่อใน ทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เข้าชื่อเป็นลายลักษณ์ อักขรมากกว่า ๕๐ คน ให้กับนายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หรือ กำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมพิจารณาตามความเหมาะสม

มาตรา ๓๕ การแก้ไขข้อความในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้ตามความเหมาะสมและได้รับความเห็นชอบจาก นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และ กำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

.....
 นายไชยกร คชนาวัง
 นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
 อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

.....
 นายสุเทพ สมณะ
 กำนันตำบลนาเสียว
 อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

สรุปการจัดทำธรรมนูญตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ประชาชนควรทราบตามห้วงระยะเวลา และควรมีหรือแสวงหาเครือข่ายของภาคเอกชน เพื่อให้การสนับสนุนประชาชนในด้านต่างๆทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สนับสนุนพิจารณา คัดเลือก ให้มีหน่วยงานหรือมูลนิธิเพื่อการกุศลที่ไม่แสวงประโยชน์จัดตั้งช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ ควรมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ประชาชน และคณะสงฆ์ ในการร่วมมือเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ทั้งการติดแผ่นป้ายโฆษณา การใช้หอกระจายข่าว และการพบเยี่ยมเยียนประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๔.๒.๓ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อน ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๑) การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ธรรมนูญตำบล หมายถึง เป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนที่เกิดจากสำนึกของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเองตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วมกันโดยชุมชนสู่การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดทำธรรมนูญตำบลของตนเอง ธรรมนูญตำบล จึงมีองค์ประกอบหลายส่วนหลายระดับและหลากหลายกระบวนการขั้นตอนเทคนิครวมทั้งหลายคำเรียกขาน ไม่ว่าจะเป็นธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่นระเบียบชุมชน ซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์ด้วยกันดังนี้ ๑. ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ๒. ด้านการเมือง ๓. ด้านเศรษฐกิจ ๔. ด้านสังคม ๕. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ ๖. ด้านสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(๑) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ตำบลนาเสียวมีเส้นทางหลวงแผ่นดินในพื้นที่ ๑ สายที่สำคัญคือทางหลวง แผ่นดิน ๒๐๑ และทางหลวงชนบท จากทางแยกนาเสียวถึงห้วยชัน นอกจากนั้นมีทางเชื่อมระหว่าง หมู่บ้านทุกหมู่บ้านภายในตำบลนาเสียว มีเส้นทาง การคมนาคม สะดวก ปลอดภัยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ สภาพทั่วไปของตำบลนาเสียว มีเส้นทางคมนาคมสะดวกปลอดภัยการ เดินทางไม่ไกลเกินไปแต่มีสิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมติดตั้งสัญญาณจราจรเพิ่มเติมเพราะเส้นทางมีทางโค้ง มาก และมีโรงเรียนและถนนแคบ ภายในตำบลนาเสียวมีระบบไฟฟ้าคร่าวเรือนและชุมชน เข้าถึงทุก ชุมชนส่วนมาก และมีบ้างที่ไกลออกไปมีบ้านปลูกใหม่ยังต้องขอติดตั้งแต่ตอนนี้ยังไม่มีบางครั้งฝนตก ลมแรงไฟฟ้าจะดับแต่ไม่นาน แต่ถ้านานทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะแจ้งให้การไฟฟ้าทราบมาแก้ไข จากการสอบถามพบปะชาวบ้านตามชุมชนอยากให้มีไฟฟ้าส่องสว่างตามจุดต่างๆ ให้ทั่วถึง

ขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ชาวบ้านจะเก็บฝังดินกันเอง ส่วนขยะทั่วไปทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะมาเก็บตามระยะเวลา มีสถานที่กำจัดขยะห่างจากหมู่บ้านไม่มากนักปริมาณขยะมูลฝอยเข้าสู่สถานที่ มีทั้งขยะที่คัดแยกมีทั้งขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดนำไปเทกอง พื้นที่ภายในตำบลนาเสียวเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นภูเขาป่าไม้มีน้ำซับที่ชาวบ้านได้ใช้น้ำจากน้ำซับเป็นบางพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากบ่อบาดาลของตนเอง และอาศัยน้ำฝน ในการใช้ทำนาทำ ไร่ และทำสวน แต่ฤดูแล้งมักจะเจอปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อ การอุปโภค บริโภค

การบริการขั้นพื้นฐานของชาวบ้านประชาชนในตำบลนาเสียวได้รับการบริการทาง การแพทย์จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยังไม่พอเพียงถ้ามีคนป่วยอาการหนักหรือมา โรงพยาบาลส่งเสริมเพื่อสุขภาพตำบลไม่สามารถรักษาได้จะส่งต่อไป รพ.ชัยภูมิ

(๒).ด้านการเมือง พบว่า คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เวลาที่มีการเลือกตั้งไม่ว่าจะระดับชาติหรือท้องถิ่นไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียง มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยมาก การเลือกตั้งของท้องถิ่นนาเสียว การเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือ เป็นการเลือกตั้งระดับชาติประชาชนให้ความสนใจในการไปเลือกตั้ง คนในท้องถิ่นให้ความสนใจ ในทางการเมืองตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกใคร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการเป็นกรรมการในการเลือกตั้งทั้งการเมืองท้องถิ่นและการเมืองใหญ่สิ่งที่ควรระมัดระวังในการเลือกตั้ง คือ การซื้อสิทธิขายเสียง ในพื้นที่ของตำบลนาเสียวผู้ที่เข้ามารับใช้ประชาชนหรืออาสาเข้ามาทำงานให้ท้องถิ่น เป็นผู้บริหาร สมาชิกส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุ เป็นคนดี ที่มีคุณธรรมที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ส่วนมากเป็นผู้ที่เสียสละและประชาชนให้ความเชื่อถือที่ลงมาสมัครรับใช้ในท้องถิ่น ประชาชนของท้องถิ่นจะเป็นคนที่ให้ความสำคัญทางวันสำคัญทางศาสนา เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่อาสาเข้ามาทำงานให้ท้องถิ่นหรือการเมืองท้องถิ่นเป็นคนดีมีคุณธรรม ผู้นำท้องถิ่นที่ได้เข้ามารับใช้ในการทำงาน เพื่อให้ท้องถิ่นเจริญจะทำตามนโยบายที่เคยหาเสียงไว้หรือ บางครั้งก็มีการประชุมของหมู่บ้านว่าต้องการให้ทำอะไร การเมืองไม่ว่าการเลือกตั้งของท้องถิ่นในทุกระดับจะให้ความสำคัญรวมถึงการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา ประชาชนส่วนมากต้องการผู้นำที่ดีทำตามนโยบายที่ให้ไว้

(๓) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทางภายในตำบลนาเสียว เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีทั้งนาข้าว ไร่มัน เป็นหลักของท้องถิ่น นอกจากนั้นหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านหันมาปลูกพืชผักที่เก็บไปขายเพิ่มรายได้ภายในครอบครัวอีกทาง การทำนาทำได้ปีละ ๑ ครั้งตามฤดูกาล โดยอาศัยแหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติ จึงพบว่า เป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตร

สถานที่ท่องเที่ยวของตำบลนาเสียวมีธรรมชาติ สวยงามป่าไม้อุดมสมบูรณ์พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานที่เคารพนับถือของคนในชุมชนและมีขนบธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกันมายาวนานคือ ประเพณีรำผีฟ้ามีการจัดงานทุกปี ณ วัดศิลาอาสน์ (เขาภูพระ) เพื่อน้อมสักการพระเจ้าองค์ตื้อ ภายในตำบลนาเสียวมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนบ้านนาวัง อาชีพทอผ้าไหม กลุ่มระหัดวิดน้ำ กลุ่มจักสาน ที่ต้องรับการพัฒนาต่อไป และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชนยังขาดการทำนุบำรุงไม่จูงใจให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวไม่มากนัก

(๔) ด้านสังคม พบว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลนาเสียว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอุปนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่ม มีความสัมพันธ์แบบเครือญาตินับถือศาสนาพุทธโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน มีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณี

และวัฒนธรรมท้องถิ่นประชาชนยึดมั่นในวัฒนธรรมและประเพณี มีองค์กรทางศาสนาคือ วัด และสำนักสงฆ์ คนในชุมชนยังมีความสัมพันธ์ แบบเครือญาติมีการช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส และเข้ามาดูแลการเจ็บไข้การป่วยของผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุให้รับรู้ถึงข่าวสารของตำบล และอยากให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันการทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสืบต่อไป

(๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ภายในตำบลนาเสียว มีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงตามจุดต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนอื่นๆ เดินทางผ่านไปมาด้วยความปลอดภัย แสงสว่างตามเส้นทางต่างๆ ที่เป็นจุดอับที่ประชาชนสัญจรไปมา ควรได้รับการปรับปรุงถ้าเป็นไปได้อยากจะให้มีวงจรปิดในจุดอับในสถานที่ประชาชนชนผ่านไปมา ดำเนินการตามโครงการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยตั้งจุดบริการ ประชาชน การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสยังมีการเผ่าระวัง มีบริการจัดส่งพนักงานดูแลผู้สูงอายุพนักงานเผ่าไข้ พี่เลี้ยงเด็กก่อนเด็กโต แม่บ้าน แม่ครัว ศูนย์จัดส่งพนักงานที่ได้มาตรฐาน ต้องผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่วิชาชีพทุกคนโครงการห่วงใยใส่ใจ ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้พิการ ประจําการช่วยเหลือดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ยังขาดพี่เลี้ยงและผู้ที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่วิชาชีพ ปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่องการป้องกัน เผ่าระวัง และแก้ไขปัญหาเสพติดขอความร่วมมือรายงานผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา การป้องกันและเผ่าระวังโดยการติดตั้งกล้องวงจรปิด การจัดทำแผนรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และมีการเผ่าระวังบุคคลต่างถิ่นที่แอบแฝงเข้ามาในชุมชนเข้ามาเสพหรือขาย ความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือน มีที่פקสายตรวจประจำตำบลอีกหนึ่งแห่ง ชุมชนได้ความคุ้มครองยังมีมวลชนจัดตั้งอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ยังมีชมรมตำรวจบ้านที่คอยช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชนอย่างเพียงพอ

(๖) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ภายในตำบลนาเสียว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ป้องกันและ ปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำการคุ้มครองป่าไม้ มีส่วนร่วมการปลูกป่าทดแทน มีส่วนร่วมในการตั้งหน่วยดูแลป้องกันไฟป่า ร่วมกันปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ ไม่จุดไฟ หรือ เผากิ่งไม้ในบริเวณป่าไม้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ การสงวนน้ำไว้ใช้ในบางฤดูไม่ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และสารพิษลงในแหล่งน้ำควรมีการบำบัดและขจัดสารพิษก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ ส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การพัฒนาธรรมณูญตำบล ต้องยืนอยู่บนพื้นฐานหลักการความมุ่งมั่นที่จะก่อให้เกิดการสร้างสำนึกของคนในชุมชน,หลักร่วมคิดร่วมทำและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและ

หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องที่เห็นความสำคัญ,หลักการจัดความสัมพันธ์ แนวราบโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง นั่นคือคนในชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเอง,หลักความเข้าใจที่จะนำไปสู่ความมั่นใจในการจัดการตนเองของชุมชน เพื่อเป็นการจัดทำธรรมนูญตำบลต่อไป

๒) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อน ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

(๑) เครือข่ายความร่วมมือจากผู้นำท้องที่

เนื่องจากการจัดทำธรรมนูญตำบลเป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจทั้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ว่ามีความสำคัญและความเป็นระเบียบของชุมชน นอกเหนือกฎหมายของบ้านเมืองที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดระเบียบสังคม การใช้ประโยชน์ในพื้นที่วัดอย่างเต็มศักยภาพ การพัฒนาการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญ ดังนั้นการจัดการศึกษา ควรให้ชุมชนมีบทบาท ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ศึกษาความเป็นมาด้วยการขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้การศึกษาเล่าเรียนด้วย ดังนั้น ผู้นำท้องที่ จึงเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้นำให้การเผยแพร่และให้องค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมนูญตำบลให้กับประชาชนทุกภาคส่วนในหมู่บ้านของตนเอง เนื่องจากผู้นำท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐระดับบนกับประชาชนในพื้นที่ซึ่งสามารถที่เป็นเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลได้เป็นอย่างดี

(๒) เครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว เป็นหน่วยงานราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีการบริการประชาชนในพื้นที่ ทำให้เป็นจุดศูนย์กลางในการประสานงานในทุกด้าน มีความคล่องตัวจึงสามารถจัดการข้อมูลและสามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ธรรมนูญตำบลและสารสนเทศธรรมนูญตำบลจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความมั่นคง ยั่งยืน อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการและพร้อมที่จะนำเอาธรรมนูญตำบลไปเป็นกรอบในการบริหารงานในการพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลให้กับประชาชนได้อย่างชัดเจนที่สุด

(๓) เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) จัดว่าเป็นหน่วยงานพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการเผยแพร่ธรรมนูญตำบลและสร้างความรู้ความเข้าใจในธรรมนูญตำบลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จะเข้ามาขอรับบริการด้านการ

รักษาสุขภาพอนามัยแล้ว รพ.สต.ยังมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งจะเข้ามามีส่วนในการสร้างความตระหนักและความตื่นตัวในรับรู้และร่วมกันพัฒนาตำบล หมู่บ้านของตนเองให้เป็นไปตามกรอบของธรรมนูญตำบลที่ร่วมกันกำหนดไว้ ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขซึ่งเป็นเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลได้อีกหน่วยงานหนึ่ง

(๔) เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานด้านการศึกษา

เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเพาะบ่มองค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ และในพื้นที่ใกล้เคียงตำบลนาเสียวเองก็มีหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษา เพื่อช่วยกันเผยแพร่และตระหนักในการนำเอาธรรมนูญตำบลสู่ประชาชนในรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือโดยใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบลก็จะประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

(๕) เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐอื่นในพื้นที่

เนื่องจากในพื้นที่ตำบลนาเสียวมีพื้นที่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติตาไถ่ อันเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและร่วมกันใช้ประโยชน์จากป่าไม้ร่วมกัน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นในพื้นที่จะมีส่วนช่วยให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบลได้อย่างทั่วถึง

(๖) เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานด้านศาสนาในพื้นที่

เนื่องจากในพื้นที่ตำบลนาเสียว มีวัดทางพระพุทธศาสนาอยู่และบางวัดเป็นที่ท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญ ประกอบกับศาสนาเองก็เป็นแหล่งกลมเกลียวและพฤติกรรมของประชาชนให้ปฏิบัติตนตามกรอบแห่งศีลธรรมจรรยา อันเป็นการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในทางอ้อมอีกทางหนึ่งเช่นกัน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในวัดเพื่อให้มีการเรียนรู้และเป็นแหล่งสารสนเทศธรรมนูญตำบลก็จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และเข้าใจในหลักการแห่งธรรมนูญตำบลเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตำบลการพัฒนาประชาธิปไตย ชุมชน จึงมีองค์ประกอบของเครือข่ายจำนวน ๖ เครือข่าย ดังภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๒๑ แสดงเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

๔.๓ การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ^{๗๔}

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ สภาพทั่วไปของตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

จากข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสำรวจพื้นที่ พบว่าพื้นที่ตำบลบ้านกอกมีพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในเชิงพื้นที่ทางกายภาพ ประเพณีและวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นข้อมูลพื้นฐาน เป็น ๗ ด้าน ได้แก่

๑) **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน** พบว่า พื้นที่ของตำบลบ้านกอก แบ่งเป็น ๒ โซน คือ โซนทิศตะวันออกของพื้นที่ จำนวน ๗ หมู่บ้าน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีการทำการเกษตร โดยมีการทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง และมีฟาร์มสัตว์ เช่น ฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ ฟาร์มไข่ไก่ เป็นต้น ซึ่งถนนในการคมนาคมภายในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ซึ่งเป็นเส้นทางใช้ขนส่งผลิตผลทางการเกษตร มีเพียงถนนสายหลักที่เป็นถนนลาดยาง แต่ยังคงพบว่า มีถนนเกิดการชำรุด เนื่องจากมีรถบรรทุกเข้า-ออก เป็นประจำ สภาพพื้นที่จึงยังเป็นลักษณะพื้นที่ชนบท มีหน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสระสีเหลี่ยมที่ตั้งหมู่ที่ ๗ บ้านสระสีเหลี่ยม มีสถานศึกษา ศาสนสถาน ระบบสาธารณสุข และการคมนาคมโดยรวม มีความทั่วถึง

โซนทิศตะวันตกของพื้นที่ จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท เนื่องจากเป็นพื้นที่ผ่านไปยังหลายอำเภอ คือ เข้าอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอซับใหญ่ อำเภอบำเหน็จณรงค์ และเป็นเส้นทางสายหลักถนนชัยภูมิ-สีคิ้ว การจราจรจึงค่อนข้างจะคับคั่งมากกว่าฝั่งโซนตะวันออก มีหน่วยงานสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนทอง ที่ตั้งหมู่ที่ ๓ บ้านโนนทอง มีสถานศึกษา ศาสนสถาน ระบบสาธารณสุขและการคมนาคมโดยรวม มีความทั่วถึง

๒) **ด้านการเมือง** พบว่า ตำบลบ้านกอกมีการแบ่งเขตการปกครองที่มีความชัดเจน โดยแบ่งเป็น ๑๗ หมู่บ้าน มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรับฟังและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งการรับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผ่านเวทีประชาคมและเสียงตามสาย เป็นต้น

๓) **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า ในพื้นที่ตำบลบ้านกอกมีพื้นที่ด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย

- (๑) การเกษตร ได้แก่ การทำนา การปลูกอ้อย ปลูกข้าวโพด ปลูกมันสำปะหลัง
- (๒) การประมง ได้แก่ การทำประมงจากแหล่งน้ำธรรมชาติและทำการประมงภายในครัวเรือน โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่หลายแห่ง คือ บึงละหาน ลำห้วยกอก ลำห้วยลำคันธ์ ลำห้วยหิน ลำ

^{๗๔} สรุปลจากโครงการย่อยที่ ๓ โดย ดร.สุเนตร ธนศิลป์พิชิต และ ดร.ไพฑูรย์ มาเมือง

ห้วยทองหลาง ลำห้วยหนองนาใจ ลำห้วยผา ลำห้วยสวนม่อน คลองกลางทุ่ง ห้วยหนองบ้อง ห้วยคลองตาวัง ลำห้วยวังไฮ

(๓) การปลูสัตว์ เช่น โค กระบือ ไก่ สุกร ปลา แพะ เป็นต้น

(๔) การบริการ การให้บริการในเขตตำบลบ้านกอก มีลักษณะสถานบริการ ดังนี้

- ที่พัก/รีสอร์ท	จำนวน ๑ แห่ง
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านเสริมสวย	จำนวน ๔ แห่ง

(๕) การท่องเที่ยว

มีการพัฒนาทุ่งบัวแดงบึงละหาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการวางแผนแม่บท ขณะเดียวกันพี่น้องประชาชนที่อยู่โดยรอบจะต้องได้ประโยชน์จากการทำอาชีพประมง การขายของที่ระลึก สินค้าและบริการ ให้นักท่องเที่ยว เช่น เรือประมงที่มีอยู่แล้วก็นำมาเป็นเรือนำเที่ยว และเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากจุดนี้เป็นพื้นที่ทางน้ำ และจะต้องมีการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและพี่น้องประชาชน

(๖) อุตสาหกรรม

มีการทำธุรกิจทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ เช่น บั๊มน้ำมัน ฟาร์มเลี้ยงสุกร บั๊มน้ำมัน (บั๊มหลอด) ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มไก่ไข่ โรงสีข้าว ลานมันสำปะหลัง โรงสับไม้ โรงผสมยางมะตอย ห้องเย็น โรงพริกปั่นและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

(๗) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

ตำบลบ้านกอกมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มอาชีพตามโครงการเศรษฐกิจชุมชนตำบลบ้านกอก มีจำนวน ๒๖ กลุ่มและกลุ่มอาชีพที่ผลิตสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” จำนวน ๑๑ กลุ่ม

๔) ด้านสังคม พบว่า

(๑) การนับถือศาสนา มีสถาบันและองค์กรทางศาสนา แบ่งเป็นวัด จำนวน ๗ แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน ๓ แห่ง และมีสยิต จำนวน ๑ แห่ง

(๒) สถานศึกษา จำนวน ๓ แห่ง

(๓) ประเพณีและงานประจำปี ได้แก่

- ประเพณีทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่	- ปฏิบัติธรรมงานปฐมาศกกรรม
- ประเพณีสงกรานต์	- ทำบุญข้าวจี
- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา	- ทำบุญข้าวขนมหมก
- ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา	- ทำบุญตักบาตร
- ประเพณีทอดกฐินสามัคคี	- ทำบุญข้าวประดับดิน

- ประเพณีลอยกระทง
- ประเพณีบุญบั้งไฟ
- ทำบุญสลากข้าวพัด
- ทำบุญคุ้ม บุญกลางบ้าน

(๔) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ จักรสาน ทอผ้า (ผ้าขาวม้า ผ้าไหม ผ้าฝ้าย)
- ภาษาท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ ภาษาอีสาน

(๕) OTOP สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สินค้าที่ระลึกของตำบลบ้านกอก มี

ดังนี้

-ประเภทอาหาร : พริกป่น น้ำพริก ปลาร้า ปลาสาม ขนมนางเล็ด ข้าวเกรียบ
สมุนไพรรวมไทย พริกแห้ง หัวหอมแห้ง กระเทียมแห้ง ผักปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิต
การเกษตร ชาเกษตรดอกบัว ขนมหอยนางรม

-ประเภทของใช้/ประดับ/ตกแต่ง : ดอกไม้ประดิษฐ์ (ทานตะวัน) น้ํายา
เอนกประสงค์ แชมพู สบู่เหลว เสื้ออก ดอกไม้จันทน์ ผ้าขาวม้าทอมือ หมอนถัก ผลิตภัณฑ์จักสาน
ของชำร่วยจากไม้ไผ่ เช่น เข่ง ตะกร้า ไซ กระบุง

๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า การป้องกันและบรรเทาสา
ธารณภัย เมื่อเกิดเหตุต่างๆ ภายในชุมชน เช่น การรักษาความปลอดภัยในเทศกาลต่างๆ การเกิดภัย
พิบัติ เช่น ภัยแล้ง อัคคีภัย เป็นต้น ซึ่งจะมีกลุ่มอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรือจิตอาสา

๖) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

๑) แหล่งน้ำ ตำบลบ้านกอกมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยกอก ลำห้วยลำ
คันฉู ลำห้วยหิน ลำห้วยทองหลาง ลำห้วยหนองนาใจ ลำห้วยผา ลำห้วยสวนม่อน ลำห้วยวังไฮ
ห้วยหนองป้อง ห้วยคลองดาวัง ห้วยสวนม่อน ห้วยเสียว หนองวังระเริง คลองกลางทุ่ง คลองหลุบจิว
และบึงละหาน มีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยทองหลาง (อ่างเก็บน้ำ
ชลประทาน) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก คือ อ่างเก็บน้ำห้วยหิน ฝ่ายน้ำล้น จำนวน ๒ แห่ง นอกจากนี้ยังมี
แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค เป็นบ่อน้ำสาธารณะ ประปาหมู่บ้าน และระบบประปาของการประปาส่วน
ภูมิภาค

๒) ป่าไม้ ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก มีป่าดงดิบในพื้นที่ตำบลตาเนิน ตำบลละหาน
ตำบลหนองฉิม ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลกุดน้ำใส ตำบลบ้านกอก ตำบลหนองบัวโคก และตำบลบ้าน
ขาม

๓) ชยะมูลฝอย ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก มีการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมี
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเอง ในการดำเนินการจัดเก็บขนขยะมูลฝอยครอบคลุมทั้ง ๑๗ หมู่บ้าน โดยมี
ปริมาณขยะในการจัดเก็บ เฉลี่ย ๒๗.๘๔ ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

๗) ด้านสารสนเทศ พบว่า ในพื้นที่ตำบลบ้านกอก มีการใช้บริการโทรศัพท์ ครอบคลุมทุกพื้นที่ภายใต้ การให้บริการ ของ บมจ.โทรคมนาคมแห่งชาติ (TOT) มีการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ ทั้งหมด โดยผู้ให้บริการ ได้แก่ AIS TRUE และ DTAC ในพื้นที่ มีเสาสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้แก่ AIS จำนวน ๒ แห่ง และ TRUE จำนวน ๒ แห่ง ซึ่งสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารในช่องทางต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

๔.๓.๒ การวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในเขตอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้าน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	๓.๙๒	.๒๒	มาก
๒. ด้านการเมือง	๓.๖๕	.๓๑	มาก
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๔๔	.๒๙	ปานกลาง
๔. ด้านสังคม	๓.๕๒	.๓๓	มาก
๕. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	๔.๐๕	.๒๘	มาก
๖. ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๗๓	.๒๗	มาก
๗. ด้านสารสนเทศ	๓.๕๕	.๒๙	มาก
รวม	๓.๖๗	.๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความ

คิดเห็นต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาชนบทเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตยชุมชนอยู่ในระดับมาก ๖ ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X} = 4.05$) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.92$) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.73$) ด้านการเมือง ($\bar{X} = 3.65$) ด้านสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.55$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.44$)

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพ โครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาชนบทเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนา ชนบทเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอ จตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ภายในตำบลบ้านกอกมีเส้นทางคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	๓.๖๙	.๔๕	มาก
๒. ภายในตำบลบ้านกอกมีระบบไฟฟ้าครัวเรือนและชุมชน อย่างทั่วถึง	๔.๐๖	.๔๔	มาก
๓. ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน	๓.๙๖	.๔๐	มาก
๔. ภายในตำบลบ้านกอกมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่างเพียงพอ	๓.๙๔	.๕๓	มาก
๕. ประชาชนในตำบลบ้านกอกได้รับการบริการทาง การแพทย์และสาธารณสุขอย่างเพียงพอ	๓.๗๑	.๕๕	มาก
รวม	๓.๙๒	.๒๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและ ความต้องการเพื่อการพัฒนาชนบทเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัด ชัยภูมิ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) โดยคิดเห็นว่า ภายในตำบล มีระบบไฟฟ้าในครัวเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง รองลงมาคือ ภายในตำบลมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ ภายในตำบลมี เส้นทางคมนาคมสะดวก ปลอดภัย

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	๓.๖๗	.๖๕	มาก
๒. ตำบลบ้านกอกมีการเลือกตั้งแบบโปร่งใสและยุติธรรม	๓.๕๓	.๕๔	มาก
๓. ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในกิจกรรมส่วนรวมในตำบลบ้านกอก	๓.๔๕	.๕๑	ปานกลาง
๔. นักการเมืองท้องถิ่นได้เสนอนโยบายของตนให้ประชาชนทราบและพิจารณาก่อนการเลือกตั้ง	๓.๙๙	.๘๓	มาก
๕. ตำบลบ้านกอกเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานต่างๆในชุมชน	๓.๖๑	.๗๓	มาก
รวม	๓.๖๕	.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) โดยคิดเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นได้เสนอนโยบายของตนให้ประชาชนทราบและพิจารณาก่อนการเลือกตั้ง รองลงมาคือ ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ ภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในกิจกรรมส่วนรวมในตำบล

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	๓.๖๖	.๖๔	มาก
๒. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	๓.๓๔	.๔๙	ปานกลาง
๓. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน	๓.๔๒	.๕๑	ปานกลาง
๔. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๓๙	.๕๓	ปานกลาง
๕. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓.๔๐	.๕๔	ปานกลาง
รวม	๓.๔๔	.๒๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) โดยคิดเห็นว่า ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รองลงมาคือ ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คือ ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๓.๔๑	.๕๒	ปานกลาง
๒. ภายในตำบลบ้านกอกมีการช่วยเหลือ ดูแลเด็กสตรี ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส	๓.๔๐	.๕๕	ปานกลาง
๓. ภายในตำบลบ้านกอกมีการทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา	๓.๕๖	.๕๘	มาก
๔. ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกล่เกลี่ยภายในชุมชน	๓.๕๒	.๖๑	มาก
๕. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆทั้งในหมู่บ้านและตำบล	๓.๗๐	.๕๑	มาก
รวม	๓.๕๒	.๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) โดยคิดเห็นว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆทั้งในหมู่บ้านและตำบล รองลงมาคือ ภายในตำบลบ้านกอกมีการทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ คือ ภายในตำบลบ้านกอกมีการช่วยเหลือ ดูแลเด็กสตรี ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ภายในตำบลบ้านกอกมีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง	๓.๗๑	.๕๒	มาก
๒. ภายในตำบลบ้านกอกมีการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง	๓.๖๙	.๗๐	มาก
๓. ภายในตำบลบ้านกอกมีการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในชุมชน	๔.๓๔	.๖๒	มาก
๔. ภายในตำบลบ้านกอกมีการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน	๔.๒๓	.๕๓	มาก
๕. ประชาชนร่วมรับผิดชอบและสอดส่องดูแลความปลอดภัยของชุมชนด้วย โดยไม่ให้เป็นเพียงภาระหน้าที่ของฝ่ายปกครองแต่ฝ่ายเดียว	๔.๒๖	.๕๘	มาก
รวม	๔.๐๕	.๒๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) โดยคิดเห็นว่า ภายในตำบลบ้านกอกมีการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในชุมชน รองลงมาคือ ประชาชนร่วมรับผิดชอบและสอดส่องดูแลความปลอดภัยของชุมชนด้วย โดยไม่ให้เป็นเพียงภาระหน้าที่ของฝ่ายปกครองแต่ฝ่ายเดียว และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ภายในตำบลบ้านกอกมีการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	๔.๐๑	.๕๒	มาก
๒. ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ	๓.๗๘	.๕๑	มาก
๓. ภายในตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าชุมชน เป็นต้น	๓.๗๗	.๖๑	มาก
๔. ตำบลบ้านกอกมีการระวังป้องกันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๕๗	.๕๔	มาก
๕. ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ	๓.๕๔	.๕๑	มาก
รวม	๓.๗๓	.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) โดยคิดเห็นว่า ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รองลงมาคือ ภายในตำบลบ้านกอกมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ

(n = ๔๐๐)

สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ประชาชนภายในตำบลบ้านกอก ควรมีการศึกษาและเรียนรู้กฎหมายเบื้องต้นสำหรับประชาชน	๓.๘๐	.๖๑	มาก
๒. ประชาชนภายในตำบลบ้านกอก ควรมีเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการดูแลและช่วยเหลือ	๓.๕๒	.๖๐	มาก
๓. ภายในตำบลบ้านกอก ควรมีการจัดตั้งองค์กรของชุมชน เพื่อการประสาน งานในด้านต่างๆ	๓.๔๙	.๕๔	ปานกลาง
๔. ตำบลบ้านกอก ควรมีการประสานงานระหว่างภาครัฐ พระสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม	๓.๔๐	.๕๔	ปานกลาง
๕. ตำบลบ้านกอก ควรมีธรรมนูญตำบลไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวตำบลบ้านกอก	๓.๕๖	.๕๕	มาก
รวม	๓.๕๕	.๒๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้านสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) โดยคิดเห็นว่า ประชาชนภายในตำบลบ้านกอก ควรมีการศึกษาและเรียนรู้กฎหมายเบื้องต้นสำหรับประชาชน รองลงมาคือ ตำบลบ้านกอก ควรมีธรรมนูญตำบลไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวตำบลบ้านกอก และข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ตำบลบ้านกอก ควรมีการประสานงานระหว่างภาครัฐ พระสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

๔.๓.๓ ผลการวิจัยการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

ผู้วิจัยได้เชิญแกนนำในชุมชนเข้าร่วมในการจัดเวทีเพื่อกำหนดประเด็นในการจัดทำร่างธรรมนูญตำบล โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารท้องถิ่นและคณะ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่น ตัวแทนผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้กระบวนการ AIC ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล

จากการสร้างความเข้าใจกับชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดทำธรรมนูญตำบล แกนนำชุมชนได้ให้ความเห็นสรุปได้ว่า การจัดทำธรรมนูญตำบล เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนร่วมกัน โดยเป็นการตั้งกฎ กติกา เพื่อให้ชุมชนเกิดการเคารพกฎ กติกา ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างสามัคคี ซึ่งการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน

ภาพที่ ๔.๒๒ แสดงการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชุมชนในการจัดทำธรรมนูญตำบลบ้านกอก

๒. เปิดโอกาสให้มีการเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน

ผู้วิจัยได้มีการแบ่งกลุ่มโซนหมู่บ้านเป็น ๒ โซน คือ โซนบ้านมะเกลือโนนทองและโซนบ้านหลุบจิว-สระสีเหลี่ยม โดยแต่ละกลุ่มได้เสนอประเด็นปัญหา ดังนี้

๑) หมู่บ้านโซนบ้านหลุบจิว-สระสีเหลี่ยม

ปัญหาที่มีในชุมชนและอยากให้มีความกตัญญู กตัญญูในการอยู่ร่วมกัน มีหลายปัญหา ที่สำคัญจะเป็นปัญหาการไหลพื้นที่ไร่นารุกถนนสาธารณะและรุกพื้นที่สาธารณะ ปัญหาเสาพืดในชุมชน ปัญหาเด็กแว้น ปัญหาการจราจรในหมู่บ้านขาดระเบียบ ปัญหาทิ้งขยะไม่ถูกที่ ปัญหาถนนชำรุดเนื่องจากมีรถบรรทุกที่บรรทุกน้ำหนักเกินขนาดและถนนชำรุดจากน้ำท่วม เป็นปัญหาในการสัญจรโดยเฉพาะพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน ปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ ปัญหาต้นทุนในการผลิตไม่สมดุลกับราคาขายโดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตร ปัญหาขาดงบประมาณในการสนับสนุนที่เอื้อให้คนในชุมชนพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การฝึกอบรมอาชีพในชุมชน ขาดการสนับสนุนเยาวชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสัตว์ ปัญหาป่าเสื่อมโทรม ปัญหาเอกสารสิทธิ์ สปก.

จะเห็นได้ว่า จากปัญหาชุมชนที่ทางกลุ่มโซนมะเกลือโนนทอง ได้มีการนำเสนอปัญหา ได้แก่

๑.๑) ปัญหาการไหลพื้นที่ไร่นารุกถนนสาธารณะและรุกพื้นที่สาธารณะ

๑.๒) ปัญหาเสาพืดในชุมชน

๑.๓) ปัญหาเด็กแว้น

๑.๔) ปัญหาการจราจรในหมู่บ้านขาดระเบียบ

๑.๕) ปัญหาทิ้งขยะไม่ถูกที่

๑.๖) ปัญหาถนนชำรุด เนื่องจากมีรถบรรทุกที่บรรทุกน้ำหนักเกินขนาดและถนนชำรุดจากน้ำท่วม เป็นปัญหาในการสัญจรโดยเฉพาะพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน

๑.๗) ปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ

๑.๘) ปัญหาต้นทุนในการผลิตไม่สมดุลกับราคาขายโดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตร

๑.๙) ปัญหาขาดงบประมาณในการสนับสนุนที่เอื้อให้คนในชุมชนพบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การฝึกอบรมอาชีพในชุมชน ขาดการสนับสนุนเยาวชน เป็นต้น

๑.๑๐) ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสัตว์

๑.๑๑) ปัญหาป่าเสื่อมโทรม

๑.๑๒) ปัญหาเอกสารสิทธิ์ สปก.

ภาพที่ ๔.๒๓ การระดมสมองเสนอปัญหาชุมชนบ้านหลุบจิว-สระสีเหลี่ยม ตำบลบ้านกอก

๒) หมู่บ้านโชนมะเกลือ-โนนทอง

ปัญหาที่มีในชุมชนและอยากให้มีความกตัญญูในการอยู่ร่วมกัน มีหลายปัญหา ที่สำคัญจะเป็นปัญหาการเผาขยะในหมู่บ้าน ปัญหาการทิ้งขยะไม่ถูกที่และยังมีการทิ้งขยะข้างทาง ปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยเฉพาะเด็กที่ขาดการดูแลจากพ่อแม่ ปัญหาเด็กแว้น (ขับรถเสียงดัง) ส่งเสียงรบกวนในชุมชน ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาแหล่งน้ำตื้นเขิน ปัญหาถนนชำรุด เนื่องจากมีรถบรรทุกที่บรรทุกน้ำหนักเกินขนาดและถนนชำรุดจากน้ำท่วม ปัญหาการถมดินสูงเกินกว่าที่ข้างเคียง ปัญหาหนี้สินครัวเรือน ปัญหาการใช้สารเคมีภาคการเกษตร เช่น การใช้ยาปราบศัตรูพืชใกล้ที่อยู่อาศัยในชุมชน

จะเห็นได้ว่า จากปัญหาชุมชนที่ทางกลุ่มโชนบ้านมะเกลือโนนทอง ได้มีการนำเสนอปัญหา ได้แก่

๒.๑) ปัญหาขยะ เช่น การเผาขยะในหมู่บ้าน ปัญหาการทิ้งขยะไม่ถูกที่และยังมีการทิ้งขยะข้างทาง

๒.๒) ปัญหายาเสพติดในชุมชน

๒.๓) ปัญหาเด็กแว้น

๒.๔) ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย

๒.๕) ปัญหาแหล่งน้ำตื้นเขิน

๒.๖) ปัญหาดินขรุขระ เนื่องจากมีรถบรรทุกที่บรรทุกน้ำหนักเกินขนาดและถนน
ขรุขระจากน้ำท่วม

๒.๗) ปัญหาการถมดินสูงเกินกว่าที่ข้างเคียง

๒.๘) ปัญหาหนี้สินครัวเรือน

๒.๙) ปัญหาการใช้สารเคมีภาคการเกษตร เช่น การใช้ยาปราบศัตรูพืชใกล้ที่อยู่
อาศัยในชุมชน

ภาพที่ ๔.๒๔ ระดมสมองเสนอปัญหาชุมชนบ้านกลุ่มโชนบ้านมะเกลือโนนทอง ตำบลบ้านกอก

ภาพที่ ๔.๒๕ สรุปประเด็นปัญหาชุมชนตำบลบ้านกอก

๓. การวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการของชุมชน

จากการ สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนจากเวทีแกนนำชุมชนและ ยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น แยกเป็นประเด็นในแต่ละด้านเพื่อ จัดทำร่างธรรมนูญตำบล ได้ดังนี้

๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน^{๗๕}

ภายในชุมชนมีปัญหาในด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมไม่ สะดวก บางหมู่บ้านยังเป็นถนนลูกรัง ถนนในการขนส่งสินค้าเกษตรยังมีเส้นทางที่ใช้ในการสัญจรที่ยัง มีความชำรุด เพราะมีรถบรรทุกขนาดใหญ่แล่นผ่านเป็นประจำ เพราะในเขตชุมชนมีฟาร์มขนาดใหญ่ เช่น ฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ มีการขนส่งสัตว์และอาหารสัตว์และยังมีรถขนอ้อย ระบบไฟฟ้ายังไม่ทั่วถึง เพราะบางครอบครัวมีครัวเรือนอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ระบบจราจร หรือการติดตั้งสัญญาณจราจรยังไม่ ทั่วถึง อย่างทางโค้งตามจุดต่างๆ หรือตามแยกหมู่บ้าน แหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค การทำ การเกษตรยังไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดแหล่งน้ำในการผลิต ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากเนื่องจากขาดการ บริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการระบายน้ำในยามฤดูน้ำหลาก

จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในด้านโครงสร้างพื้นฐาน จะพบปัญหาการคมนาคมในการ สัญจรยังไม่มีความสะดวกเท่าใดนัก โดยเฉพาะถนนที่เป็นสายหลักมีความชำรุดจากรถบรรทุก ทั้งจาก การขนส่งสินค้าเกษตร เช่น รถบรรทุกอ้อย และรถขนส่งสัตว์และอาหารสัตว์ของฟาร์ม เช่น ฟาร์มหมู ฟาร์มไก่ เป็นต้น นอกจากนี้ ระบบไฟฟ้ายังไม่ทั่วถึง บางครัวเรือนที่อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านยังไม่มี การขยายเขตไฟฟ้าไปถึง นอกจากนี้ การติดตั้งระบบจราจรหรือติดตั้งสัญญาณจราจรตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน ยังไม่ทั่วถึง ส่วนแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคยังไม่ เพียงพอต่อความต้องการทั้งในการอุปโภคบริโภคและแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร และยังพบว่า เมื่อถึง ยามหน้าฝนหรือฤดูฝน บริเวณในที่ลุ่มเกิดสภาวะน้ำท่วมอยู่เป็นประจำไม่มีแหล่งรับน้ำเพื่อช่วยในการ ผันน้ำหรือระบายน้ำออก ซึ่งความต้องการของชุมชน จึงมีความต้องการแก้ปัญหาเส้นทางคมนาคมให้ มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สัญจรได้อย่างสะดวก แก้ปัญหาเส้นทางชำรุดเสียหายจากรถบรรทุก ขนาดใหญ่ที่มีการบรรทุกเกินน้ำหนัก แก้ปัญหาระบบไฟฟ้า โดยการขยายระบบไฟฟ้าให้มีไฟฟ้าใช้ อย่างเพียงพอและทั่วถึง แก้ปัญหาอุบัติเหตุจากการจราจร โดยติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุด อันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน

^{๗๕} องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก. แผนพัฒนาท้องถิ่น อบต.บ้านกอก (พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๗๐), ๒๕๖๖ หน้า ๑-๒๑

๒) ด้านการเมือง

ภายในชุมชนมีปัญหาการบริหารจัดการของภาครัฐ มีขั้นตอนตามกฎหมาย ทำให้การบริการประชาชนยังไม่คล่องตัวเท่าใดนัก ช่องทางตรวจสอบการบริหารงานยังมีไม่มากนัก การรับรู้ข่าวสารทางราชการยังไม่ทั่วถึง จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในด้านการเมือง การบริหารจัดการภาครัฐมีขั้นตอนตามกฎหมาย ทำให้การบริการประชาชนยังไม่คล่องตัวเท่าใดนัก ช่องทางในการตรวจสอบการบริหารงานภาครัฐและช่องทางการรับรู้ข่าวสารของทางราชการยังไม่ทั่วถึง

๓) ด้านเศรษฐกิจ

ภายในชุมชนมีปัญหาด้านแหล่งเงินทุนในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ไม่มีอาชีพเสริม นอกฤดูการทำเกษตร ทำให้ประชาชนขาดอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในด้านเศรษฐกิจ ประชาชนยังมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากขาดอาชีพเสริมหลังฤดูทำการเกษตร อีกทั้งตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชนยังมีไม่มากนัก

๔) ด้านสังคม

ภายในชุมชนมีปัญหาด้านการศึกษา เด็กในโรงเรียนยังขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีสัญญาณต่ำ บางครั้งไม่สามารถเข้าใช้อินเทอร์เน็ตได้ ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมประเพณีในเทศกาลต่างๆ อยากรให้มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในด้านสังคม ยังมีปัญหาอยู่หลายด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา เด็กในโรงเรียนยังขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย บางพื้นที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีสัญญาณต่ำ บางพื้นที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต อีกทั้งกิจกรรม ประเพณีในเทศกาลต่างๆ ยังขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีไม่มากนัก

๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ภายในชุมชนมีปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กแว้น จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติด อันจะนำไปสู่ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย และปัญหาวัยรุ่นอื่นๆ เช่น ปัญหาเด็กแว้น เป็นต้น

๖) ด้านสิ่งแวดล้อม

ภายในชุมชนมีปัญหาปัญหาการใช้สารเคมีภาคการเกษตร เช่น การใช้อยาปราบศัตรูพืชใกล้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ปัญหาขยะ เช่น การเผาขยะในหมู่บ้าน ปัญหาการทิ้งขยะไม่ถูกที่และยังมีการทิ้งขยะข้างทาง ปัญหาป่าเสื่อมโทรมขาดการบำรุงรักษา ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสัตว์ในพื้นที่ ปัญหาวัชพืชในแหล่งน้ำสาธารณะ แหล่งน้ำตื้นเขิน จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบปัญหาที่สำคัญ ภายในชุมชนมีปัญหาปัญหาการใช้สารเคมีภาคการเกษตร เช่น การใช้อยาปราบศัตรูพืชใกล้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ปัญหาการจัดการขยะ เช่น การเผาขยะในหมู่บ้าน ปัญหาการทิ้งขยะไม่ถูกที่

และยังมีการทิ้งขยะข้างทาง ปัญหาป่าเสื่อมโทรมขาดการบำรุงรักษา ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสัตว์ ในพื้นที่เกิดสภาวะแวดล้อมที่เป็นมลพิษ ปัญหาวัชพืชในแหล่งน้ำสาธารณะและปัญหาตื้นเขิน

๗) ด้านสารสนเทศ

ภายในชุมชนมีปัญหาในด้านการจัดการข้อมูลชุมชน การเข้าถึงช่องทาง ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเห็นได้ว่า สภาพ ปัญหาด้านสารสนเทศ พบปัญหาการจัดการข้อมูลตำบลที่ยังไม่ครอบคลุมมากนัก การเข้าถึงข้อมูล พื้นฐานและการดำเนินงานต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ครอบคลุมให้เห็นชัดเจน เช่น การ จัดทำโครงการต่างๆยังมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานยังไม่ทั่วถึง

ภาพที่ ๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการของชุมชน ตำบลบ้านกอก

๔. กำหนดประเด็นในการจัดทำธรรมนูญตำบล

การจัดทำธรรมนูญตำบล ควรมีการกำหนดประเด็นเพื่อให้สอดคล้องกันตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นการแก้ปัญหา ความต้องการของประชาชนและเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นทิศทางเดียวกัน ซึ่งปัญหาและความต้องการตามยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนตำบล คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยากรุ่งให้เห็นความสำคัญและมีการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน และการส่งเสริมกลุ่มเยาวชนในตำบล

จะเห็นได้ว่า เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีการคำนึงถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล

จากการเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน ได้เสนอปัญหาชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบล โดยมีผู้ให้ความสำคัญในการจัดทำธรรมนูญร่วมกันนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน การจัดทำธรรมนูญตำบลจะต้องอาศัยความร่วมมือและสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน แกนนำในชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญในการชี้แจงให้ประชาชนรับทราบในการจัดทำธรรมนูญตำบล การจัดทำธรรมนูญตำบลทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน เพราะเป็นการตั้งกฎ กติกาให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม ควรมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎกติกาในชุมชน

ภาพที่ ๔.๒๗ กำหนดแนวทางการจัดทำธรรมนูญตำบลร่วมกันของคนในชุมชน ตำบลบ้านกอก

จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจกับบริบทชุมชน โดยเฉพาะการสร้างทำความเข้าใจกับชุมชน การวิเคราะห์ชุมชนในมิติต่างๆ ค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาร่วมกัน นำไปสู่การตั้งกฎ กติกาในชุมชน การสร้างทำความเข้าใจในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเคารพ กฎ กติกาที่มีร่วมกันในชุมชนและเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามมติของชุมชน โดยมีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการตั้งกฎ กติกาในชุมชน

๖. การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

ในการพัฒนาธรรมนูญตำบลอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างกฎ กติการ่วมกัน จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในหลายฝ่าย ดังมีผู้เสนอ ดังนี้

การพัฒนาธรรมนูญตำบลนั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือกันในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองและผู้นำฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากการทำงานในพื้นที่ผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น จึงควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น และช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

จะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนการดำเนินงานในท้องถิ่น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งแกนนำในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนา

ธรรมนูญตำบลจึงเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ซึ่งการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน

ภาพที่ ๔.๒๘ แกนนำชุมชนจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก

๗) การยกร่างธรรมนูญตำบล

การจัดทำร่างธรรมนูญตำบล เพื่อใช้เป็นกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกันให้ท้องถิ่นเกิดการ พัฒนาและชุมชนเกิดความสงบสุขนั้น ควรมีการนำเสนอต่อประชาชนทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนมี ความเห็นพ้องต้องกันในข้อปฏิบัติหรือ กฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกัน เห็นควรให้มีการตั้งคณะกรรมการ ยกร่างธรรมนูญ โดยมีผู้บริหาร ข้าราชการและผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ

การยกร่างธรรมนูญตำบล ซึ่งจำเป็นจะต้องได้มีการสอบถามความคิดเห็นของประชาชน ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจในการจัดทำธรรมนูญตำบล เห็นประโยชน์ในการตั้งกฎ กติกา ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นและเกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน จึงควรคัดเลือก คณะกรรมการในการยกร่างธรรมนูญตำบล ประกอบด้วย

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	ประธานกรรมการ
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการ
กำนันตำบลบ้านกอก	กรรมการ
ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน	กรรมการ
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและเลขานุการ
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ฯ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
 มีหน้าที่ สรุปประเด็นปัญหาและความต้องการจากชุมชน พร้อมทั้งกำหนดประเด็น
 ธรรมนูญตำบลเพื่อใช้เป็นแนวทางยกร่างธรรมนูญตำบล ซึ่งคณะกรรมการได้ร่วมกันยกร่างธรรมนูญ
 ดังนี้

(ร่าง) ธรรมนูญตำบลบ้านกอก

“ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีต
 ประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความ
 หลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อ
 ประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของ
 ประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณา
 ข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมาย
 บัญญัติ

(๔) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้ตระหนักถึง
 ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมใจกันจัดทำ “ธรรมนูญ
 ประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ขึ้น” จึงกำหนดข้อตกลงไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ธรรมนูญนี้เรียกว่า “ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก พ.ศ.....”

ข้อ ๒ การประกาศใช้ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่.....
 เป็นต้นไป

นิยามศัพท์

ข้อ ๓ ในธรรมนูญนี้

“การมีส่วนร่วม” หมายความว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ในลักษณะของการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ร่วม ติดตามประเมินผลและตรวจสอบ

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นของรัฐ

“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายความว่า แนวการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“ธรรมาภิบาล” หมายความว่า คุณลักษณะของการบริหารหรือการปกครองเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ มีคุณภาพและเกิดความคุ้มค่า ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีการประเมินผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักนิติธรรม

“ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก” หมายความว่า กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในตำบลบ้านกอกที่เกิดจากปัญหาและความต้องการ สำนึกของคนในตำบลและสามารถกำหนดเป้าหมายตามวิถีชีวิตชุมชน การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและชุมชน เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดี และความสงบเรียบร้อยในชุมชน

หมวด ๑

ปรัชญาและแนวคิด

ข้อ ๔ ทุกภาคส่วนและประชาชนตำบลบ้านกอก มีหน้าที่ร่วมกันในการขับเคลื่อนดำเนินงานพัฒนาธรรมนูญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธ์ภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สืบไป

ข้อ ๖ การพัฒนาธรรมนูญเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบล นับว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกัน พัฒนาชุมชนตำบลของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม

ข้อ ๗ เป้าหมายธรรมนูญตำบล คือ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม บนแนวคิด “ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

หมวดที่ ๒

ชุมชนบ้านกอกพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

ข้อ ๘ ประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคม ร้อยละ ๗๐ ของครัวเรือน

ข้อ ๙ ประชาชนมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง

ข้อ ๑๐ ประชาชนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล

ข้อ ๑๑ ประชาชนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล

ข้อ ๑๒ ประชาชนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น

หมวดที่ ๓

ชุมชนบ้านกอกอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความอบอุ่น

ข้อ ๑๓ ชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย

ข้อ ๑๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีกิจกรรมการออกกำลังกายและสนับสนุนอุปกรณ์ออกกำลังกายภายในชุมชน

ข้อ ๑๕ หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๖ ชุมชนมีการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความอบอุ่น

ข้อ ๑๗ ชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อ ๑๘ ภายในชุมชนห้ามขับซั้ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน

ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพและไม่ขายยาเสพติดให้โทษ

หมวดที่ ๔

ชุมชนบ้านกอกมีเศรษฐกิจที่ดีอยู่อย่างพอเพียง

ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า

ข้อ ๒๑ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน

ข้อ ๒๒ ภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน

ข้อ ๒๓ ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน

ข้อ ๒๔ ภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน

หมวดที่ ๕

ชุมชนบ้านกอกสังคมดีมีความปลอดภัย

- ข้อ ๒๕ ภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ข้อ ๒๖ ภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถาน
- ข้อ ๒๗ ภายในชุมชนช่วยกันรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ
- ข้อ ๒๘ ภายในชุมชนมีการตั้งด่านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล
- ข้อ ๒๙ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทาง

โค้งหรือ ตามแยกหมู่บ้าน

- ข้อ ๓๐ ภายในชุมชนห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกินขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทางจราจร

หมวดที่ ๖

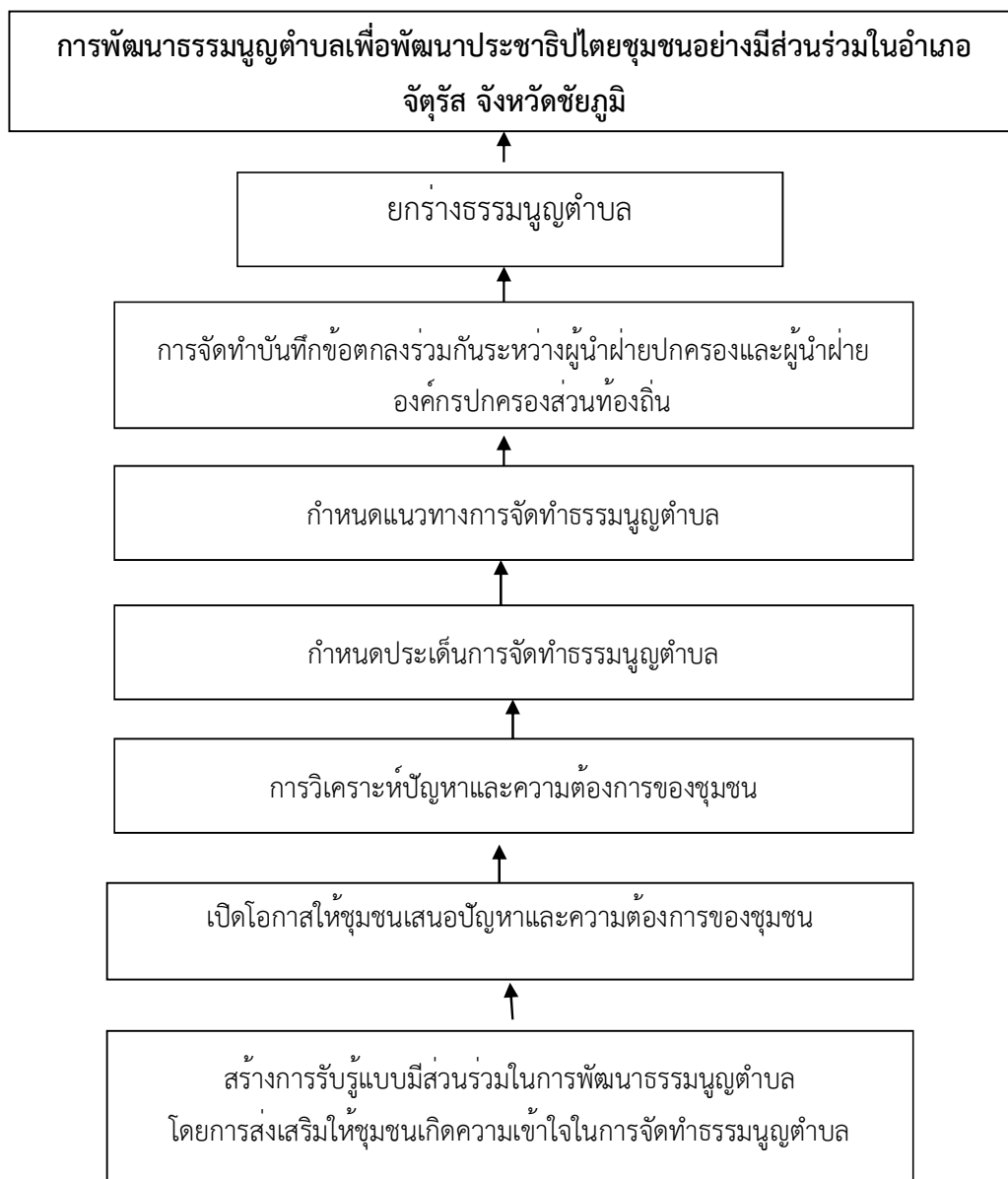
ชุมชนบ้านกอกสิ่งแวดล้อมดีมีการรักษาระบบนิเวศน์

- ข้อ ๓๑ ชุมชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ตามหลัก ๓ R คือ Reduse Reuse Recycle
- ข้อ ๓๒ ชุมชนมีการคัดแยกขยะอินทรีย์/ขยะเปียกในครัวเรือน
- ข้อ ๓๓ ชุมชนไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ
- ข้อ ๓๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล
- ข้อ ๓๕ ชุมชนไม่เผาฟางข้าว ไม่เผาอ้อย เพื่อลดปัญหาหมอกควัน
- ข้อ ๓๖ ชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า
- ข้อ ๓๗ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในบริเวณบึงสาธารณะและรักษาแหล่งน้ำให้

สะอาด

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๓๘ การแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ ต้องยึดหลัก เหตุผล ความจำเป็น และประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนในตำบลบ้านกอก การดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ โดยประชาชนตำบลบ้านกอก ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คนของ จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งร่วมกันเสนอชื่อต่อประธานคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก เพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก และต้องแจ้งวาระดังกล่าวแก่สาธารณะทราบก่อนการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน มติการแก้ไขเพิ่มเติมต้องมีผู้เห็นชอบไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมเวที ดังกล่าว

ภาพที่ ๔.๒๙ กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลบ้านกอก

๔.๓.๔ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อน ประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญ ตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีประเด็น ดังนี้

การจัดทำธรรมนุญตำบลจะต้องมีการสร้างเครือข่ายไปยังหน่วยงานและภาคส่วนในพื้นที่ การพัฒนาทางการศึกษาต้องมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ในการดูแลสุขภาพ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญในชุมชน และ อสม. ที่เป็นผู้ประสานในชุมชน สถานที่ที่สำคัญสำหรับการสร้างความร่วมมือที่ดีให้ชุมชนมีส่วนร่วม คือ วัด เพราะส่วนใหญ่ชุมชนจะมีความเคารพนับถือพระสงฆ์และวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจ สำหรับ ศูนย์การเรียนรู้ธรรมนุญตำบล ควรจัดตั้งศูนย์ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นจุดศูนย์กลางในการประสานงานและจัดการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการติดต่อขอใช้บริการ โดยมีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน นั้นทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆ โดยมีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันจึงจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนี้

๑. สถานศึกษาหรือโรงเรียน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาเด็กให้เป็นคนดีในสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องประสานงานเป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือ รพ.สต. เป็นหน่วยงานที่ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน โดยมีบุคลากรที่สำคัญ ได้แก่ อสม. จะเป็นผู้ช่วยเหลือด้านสุขภาพในชุมชน นับเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในชุมชนได้โดยง่าย

๓. ศาสนสถานหรือวัด นับได้ว่าวัดหรือพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน โดยเฉพาะทางศาสนพิธีต่างๆ ย่อมอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงต้องอาศัยความศรัทธาและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการสร้างความร่วมมือในชุมชน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
เพื่อดำเนินงาน “พัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน”
ระหว่าง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

.....
 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖
 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ระหว่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก โดย นายสมพงษ์ ฝักรักษา
 สภากองการบริหารส่วนตำบลบ้านกอก โดย นางแสงจันทร์ สีแดง
 ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลบ้านกอก โดย นายชาวนุชชัย เขี่ยมสำอางค์

ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้เรียกว่า “ภาคความร่วมมือ” ได้ตกลงทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงานพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สืบไป

๑. ขอบเขตของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินงานพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

ภาคความร่วมมือตกลงกันดำเนินดำเนินงานพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ดังนี้

๑) ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินดำเนินงานพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์และผลักดันการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข

๒) ดำเนินโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ

๓) นำผลการดำเนินงานพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ไปใช้ประโยชน์ โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การพัฒนาธรรมนุญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น

๒. ระยะเวลาความร่วมมือ

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ลงนามฯ เป็นต้นไป ภาคความร่วมมืออาจตกลงกันเป็นหนังสือเพื่อยุติความร่วมมือการดำเนินงานฯ ภายใต้ข้อตกลงนี้ได้ โดยความเห็นชอบของภาคความร่วมมือทุกฝ่าย

สิทธิออกเลิกความร่วมมือ ให้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งแก่ภาคความร่วมมือทุกฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงจะมีสิทธิออกเลิกบันทึกข้อตกลงความร่วมมือได้

/๓.การแก้ไข

๓. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ

การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และหรือเพิ่มเติมบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากภาคีความร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งนี้ ให้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายทราบและเห็นชอบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยจัดทำเป็นบันทึกแก้ไขเพิ่มเติมแนบท้ายข้อความตกลงความร่วมมือฉบับนี้ และให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้

๔. การแก้ไขปัญหา

หากเกิดปัญหาหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายจะร่วมพิจารณาหาแนวทางเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น จำนวน ๓ ฉบับ มีความถูกต้องตรงกัน ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายได้อ่าน และเข้าใจข้อความโดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายเก็บไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละฉบับ

(ลงชื่อ).....
(นายสมพงษ์ ศิวรักษ์)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

(ลงชื่อ).....
(นางแสงจันทร์ สีแดง)
ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

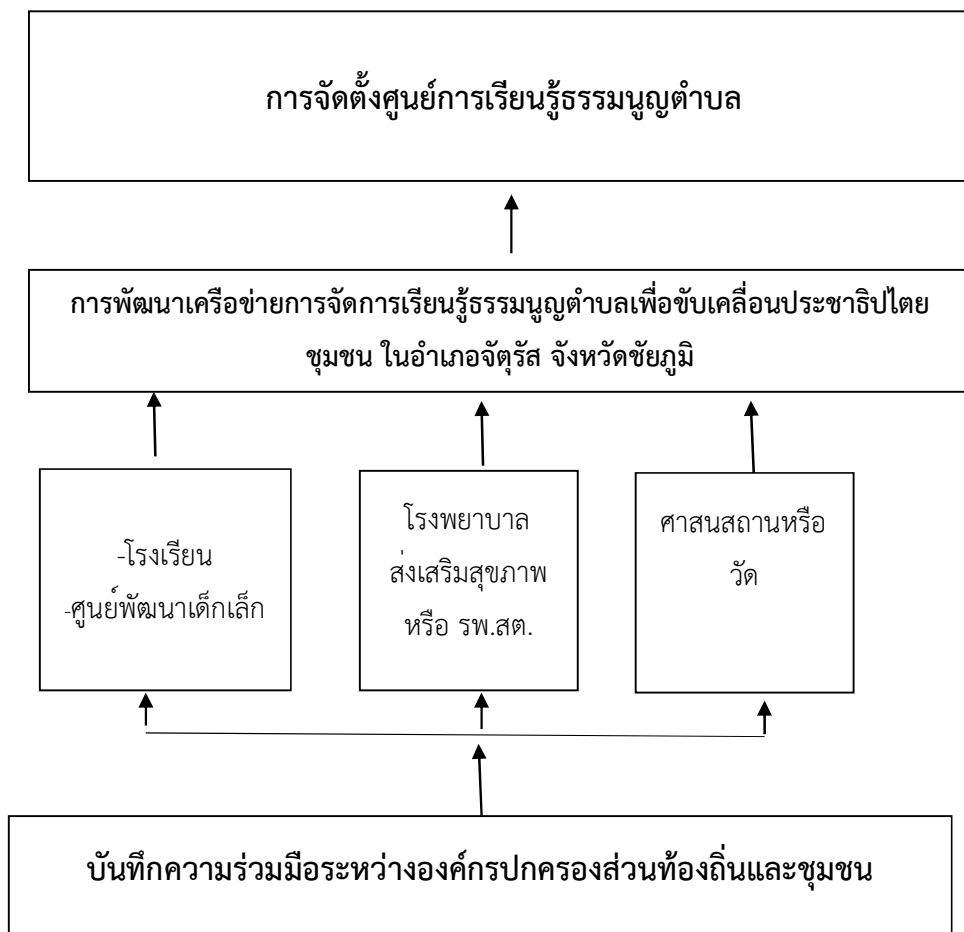
(ลงชื่อ).....
(นายชาญชัย เอี่ยมสำอางค์)
กำนันตำบลบ้านกอก

(ลงชื่อ)..... พยาน
(ดร.สุนทร ธนศิลปพิชิต)

หัวหน้าโครงการวิจัย “การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพแสดงการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๓๑ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญตำบลบ้านนอก

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

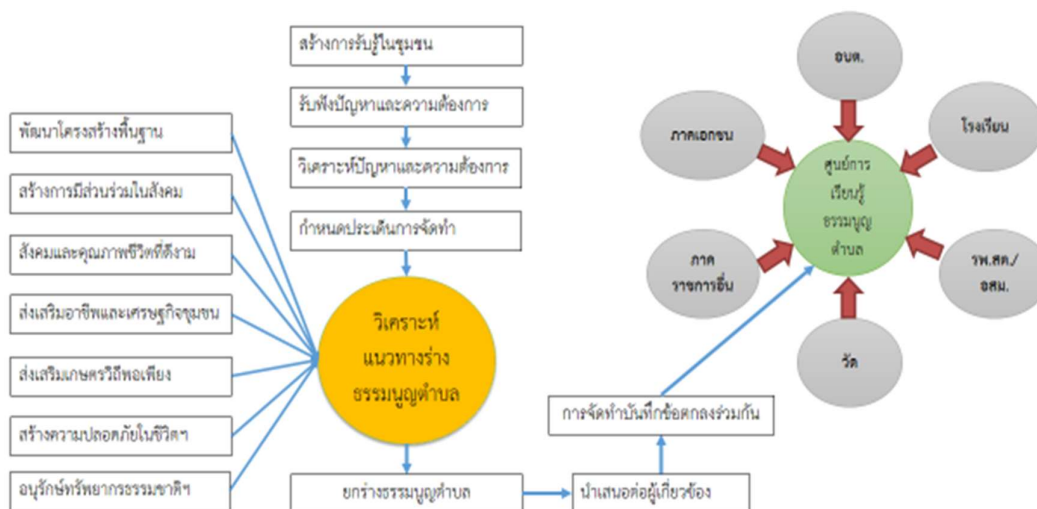
จากการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย จะพบว่า

๑. กรอบการพัฒนาธรรมนูญตำบลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น ๗ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ๒) การสร้างการมีส่วนร่วมในสังคม ๓) สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีงาม ๔) การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน ๕) การส่งเสริมเกษตรวิถีพอเพียง ๖) การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๗) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ดำเนินพัฒนาธรรมนูญตำบลโดยสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ใน ๘ กระบวนการ อันประกอบไปด้วย ๑) สร้างการรับรู้ในชุมชน ๒) รับฟังปัญหาและความต้องการ ๓) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ๔) กำหนดประเด็นการจัดทำ ๕) วิเคราะห์แนวทางร่างธรรมนูญตำบล ๖) ยกร่างธรรมนูญตำบล ๗) นำเสนอร่างต่อผู้เกี่ยวข้อง และ ๘) จัดทำการบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

๓. พัฒนาเครือข่ายเป็นศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบล เผยแพร่ต่อยอดเป็นศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบล ซึ่งเครือข่ายธรรมนูญตำบล จะประกอบไปด้วย ๑) องค์การบริหารส่วนตำบล ๒) โรงเรียน ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ ๔) วัด ๕) ภาคราชการอื่น เช่น อำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ เป็นต้น และ ๖) ภาคเอกชน

สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภาพองค์ความรู้ในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๓๒ องค์ความรู้จากการวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ”

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ๒) เพื่อพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในจังหวัดชัยภูมิ และ ๓) เพื่อการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนุญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ โดยทำการวิจัยผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ วิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ มีการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ วิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนุญตำบล เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้านตะวันตก ชัยภูมิมีพื้นที่ภูเขาและป่าไม้ครอบคลุมพื้นที่จากทางทิศเหนือจรดตอนกลางของจังหวัด ในส่วนพื้นที่ด้านทิศใต้ เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา เนื่องจากมีแม่น้ำและแหล่งน้ำจำนวนมาก แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑) พื้นที่ตอนเหนือ เป็นพื้นที่ราบสูงบริเวณเทือกเขา ๒) พื้นที่ตอนกลาง เป็นพื้นที่ริมเขาลงมา มีลักษณะพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและทำไร่ และ ๓) พื้นที่ตอนใต้ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลักษณะพื้นที่ทำนา

จากการสำรวจสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรชนิดต่างๆ มีเส้นทางคมนาคมบางพื้นที่เป็นชนบท และเป็นกิ่งเมือง มีการบริการไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน แต่ขาดการบริการไฟฟ้าส่องสว่างบนเส้นทางคมนาคมในหลายพื้นที่ มีการบริการสาธารณสุขครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรทั้งการป้องกันน้ำท่วมและภัยแล้งในพื้นที่ และยังขาดระบบ

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ประชาชนจึงมีความต้องการเกี่ยวกับการวางระบบการจราจรและไฟฟ้าส่องสว่างตามถนนให้ทั่วถึง มีการวางระบบการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ และการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

๒) ด้านการเมือง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีมหาราชินีเป็นประมุข รัฐบาลในนโยบายของนักการเมืองระดับชาติ แต่มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย บางพื้นที่ปฏิเสธในเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงการเลือกตั้ง ส่วนในระดับท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่จะมีความรู้ความเข้าใจและให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดเนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันฉันทน์พี่น้องจึงก่อให้เกิดความร่วมมือกันได้ง่ายขึ้น ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรมส่งเสริมก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริงให้กับประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง

๓) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีประกอบอาชีพเชิงเดี่ยว ขาดการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น และมีการส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐ อยู่ในระดับน้อย ในบางพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยว ทำให้สภาพเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่นั้นดีขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาหลักๆของประชาชนในพื้นที่ คือ การขาดที่ดินที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ อันก่อให้เกิดจากปัญหาการรุกรานที่สาธารณะ ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ประชาชนจึงมีความต้องการให้รัฐเข้ามาส่งเสริมอาชีพเสริม ส่งเสริมการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน และส่งเสริมโอกาสให้ประชาชนมีที่ดินในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรได้อย่างเพียงพอ

๔) ด้านสังคม ประชาชนยังมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบปกติทั่วไป มีการเข้าวัดทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น ปัญหาวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ปัญหาด้านผู้สูงอายุและผู้ยากไร้มีปัญหาค่อนข้างน้อยเพราะมีสวัสดิการและการดูแลที่เหมาะสม เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งกันภายในหมู่บ้านก็จะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยยุติเรื่องกันโดยใช้ความเป็นญาติพี่น้องกัน ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้รัฐเข้ามาส่งเสริมและอนุรักษ์ด้านศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตลอดจนถึงการส่งเสริมความสามัคคีปรองดองกันภายในหมู่บ้านและชุมชนเพื่อร่วมกันหาทางออกให้กับชุมชนทุกภาคส่วน

๕) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีสาเหตุหลักมาจากการดื่มสุราและติดยาเสพติดของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ เช่น การลักเล็กขโมยน้อย การทะเลาะวิวาท เป็นต้น จึงมีการกำกับควบคุมและดูแลความปลอดภัยโดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำในพื้นที่ นอกจากนี้ ประชาชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยบนท้องถนนเนื่องจากขาดไฟฟ้าส่องสว่าง ป้ายสัญญาณจราจรในพื้นที่สภาพถนนที่ไม่ได้มาตรฐาน และความประมาทของประชาชนที่ขับขี่ไม่ระมัดระวัง ประชาชนต้องการให้รัฐเข้ามาดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยการจัดตั้งเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เพื่อ

อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือดูแลประชาชนในพื้นที่ที่เดือดร้อน และคอยตรวจตามเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและปัญหาด้านอื่นๆ

๖) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นอย่างดี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่สาธารณะ และแหล่งน้ำสาธารณะ การร่วมมือในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่ แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีทางการเกษตรกันเป็นส่วนมาก ดังนั้น สิ่งที่ประชาชนต้องการก็คือ ต้องการให้รัฐเข้ามาส่งเสริมให้ประชาชนตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ให้หันมาใช้ปุ๋ยธรรมชาติในการทำเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น

๕.๑.๒ การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาธรรมาภิบาลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๓ พื้นที่ โดยใช้กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC ดังต่อไปนี้

๑. ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาธรรมาภิบาล เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในการจัดทำธรรมาภิบาล ร่วมกันวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน เปิดโอกาสให้เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน และทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นธรรมาภิบาลต่อไป

๒. ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) ดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกันกำหนดประเด็นการจัดทำธรรมาภิบาล หามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑) กิจกรรมภายในที่ดำเนินการได้เอง ๒) กิจกรรมสนับสนุนที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และ ๓) กิจกรรมร่วมมือที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ นำมากำหนดเป็นกรอบโครงสร้างธรรมาภิบาล

๓. ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ดำเนินการขอความร่วมมือและจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองและผู้นำฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การนำเสนอกรอบโครงสร้างธรรมาภิบาลที่ได้จากกระบวนการสร้างแนวทางการพัฒนา (ขั้นตอนที่ ๒) ทำการยกร่างธรรมาภิบาลให้สอดคล้องเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งได้สรุปโครงสร้างธรรมาภิบาล ๓ ส่วน ๗ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ส่วนที่ ๑ บทนำ ปรัชญา และวิสัยทัศน์ ส่วนที่ ๒ ธรรมาภิบาล ๗ ด้าน คือ (๑) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (๒) การสร้างการมีส่วนร่วมในสังคม (๓) สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีงาม (๔) การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน (๕) การส่งเสริมเกษตรวิถีพอเพียง (๖) การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (๗) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วน

ที่ ๓ บทเฉพาะกาล และภายหลังจากที่ได้ร่างธรรมนูญตำบลแล้ว จึงทำการบันทึกข้อตกลงร่วมกันทุกภาคส่วน และเผยแพร่ธรรมนูญตำบลให้ประชาคมทุกภาคส่วนให้รับทราบและเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในรูปของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบลต่อไป

๕.๑.๓ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ดำเนินการเผยแพร่ธรรมนูญตำบลสู่ประชาคมทุกภาคส่วน ในลักษณะจัดทำเป็นเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในตำบล ๖ หน่วยงาน ประกอบด้วย ๑) องค์การบริหารส่วนตำบล ๒) โรงเรียน ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ ๔) วัดและที่พักสงฆ์ในพื้นที่ ๕) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ และภาคราชการอื่นในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ๖) ภาคเอกชนผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อตกลงร่วมกันในธรรมนูญตำบลและนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและยั่งยืนภายใต้กรอบการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนต่อไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน จังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นในการอภิปราย จำแนกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๕.๒.๑ การวิเคราะห์สภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน พบว่า จากการวิเคราะห์สภาพและความต้องการทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ได้สะท้อนปัญหาและความต้องการของแต่ละพื้นที่ คือ ต้องการให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกที่ดีกว่าปัจจุบัน สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีให้กับประชาชน สนับสนุนอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาคการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักในพื้นที่ การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีชีวิตที่เหมาะสม จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ^{๓๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมนูญชุมชน เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” พบว่าการก่อร่างหรือขาขึ้นของธรรมนูญชุมชนนั้น เกิดจากการให้ความร่วมมือของชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และแกนนำภาคประชาสังคม และการตระหนักในปัญหาของชุมชนเป็นปัจจัยหลักสำคัญ ส่วนลักษณะของ

^{๓๖} ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ “ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” บทความวิจัย, วารสารราชภัฏ Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences ๒๐ (๑): ๒๕๖๓ : ๑๒๘- ๑๔๐.

ธรรมนูญชุมชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากปัญหาและความต้องการในชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม และสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๒.๒ การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง ๓ พื้นที่ โดยใช้กระบวนการชุมชน เทคนิค AIC ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) และขั้นตอนที่ ๓ การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) สรุปโครงสร้างธรรมนูญตำบล ๓ ส่วน ๗ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ส่วนที่ ๑ บทนำ ปรัชญา และวิสัยทัศน์ ส่วนที่ ๒ ธรรมนูญตำบล ๗ ด้าน คือ (๑) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (๒) การสร้างการมีส่วนร่วมในสังคม (๓) สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีงาม (๔) การส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน (๕) การส่งเสริมเกษตรวิถีพอเพียง (๖) การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (๗) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ ๓ บทเฉพาะกาล และภายหลังจากที่ได้ร่างธรรมนูญตำบลแล้ว จึงทำการบันทึกข้อตกลงร่วมกันทุกภาคส่วน และเผยแพร่ธรรมนูญตำบลให้ประชาคมทุกภาคส่วนได้รับทราบและเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในรูปแบบของเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ธรรมนูญตำบล ซึ่งจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาธรรมนูญตำบลในพื้นที่ที่ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างมีระบบและกระบวนการอันจะนำไปสู่การสร้างค่านิยมรับในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องและทั่วถึง ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา^{๗๗}** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบของกฎหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กฎหมาย ข้อบัญญัติท้องถิ่น มาตรการทางสังคมภาคประชาชน ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมัยใหม่ ๒) หลักการในการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ได้แก่ หลักกฎหมายที่แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน หลักกติกาทางสังคมของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และหลักธรรมาภิบาลที่เน้นคุณธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยแนวทางการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการกว๊านพะเยา ๓) กระบวนการพัฒนาธรรมนูญกว๊านพะเยา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบธรรมนูญกว๊านพะเยา โดยวิเคราะห์กฎหมาย กติกาทางสังคม และมาตรการทางสังคมในประเทศไทยและต่างประเทศ ขั้นตอนที่ ๒ การสานเสวนาพิจารณาร่างธรรมนูญกว๊านพะเยาในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่ ๓

^{๗๗} สัททยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” บทความวิจัย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๘-๕๖.

การสานเสวนาหาฉันทามติร่างธรรมนูญกวีานพะเยา ให้มีการพัฒนากลไกการจัดการกวีานพะเยา ในรูปของคณะกรรมการพัฒนากวีานพะเยาและสภาพพัฒนากวีานพะเยา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ**^{๗๘} ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืนของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านการปกครองและประชากร ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านศาสนา และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ๑) การกำหนดทิศทาง ๒) สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม ๓) กำหนดเป้าประสงค์ และ ๔) มีข้อตกลงร่วมกัน

๕.๒.๓ การพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การเผยแพร่ธรรมนูญตำบลสู่ประชาคมทุกภาคส่วน ในลักษณะจัดทำเป็นเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในตำบล ๖ หน่วยงาน ประกอบด้วย ๑) องค์กรบริหารส่วนตำบล ๒) โรงเรียน ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ ๔) วัดและที่พักสงฆ์ในพื้นที่ ๕) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ และภาคีราชการอื่นในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ๖) ภาคเอกชนผู้ประกอบการในพื้นที่นั้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและรับรู้ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น จำเป็นจะต้องมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและรับรู้ในการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ดังนั้น การสร้างเครือข่ายจึงมีความสำคัญและขาดเสียมิได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **รุ่งสุริยา หอมวัน และคณะ**^{๗๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เครือข่ายชุมชน ๙ ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย ๙ ดี เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ มีแนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน มีกระบวนการดังนี้ ๑) การสร้างความเข้าใจในกระบวนการวางแผนและการบริหารงานทุกระดับ ๒) จัดตั้งองค์กรและคณะทำงานขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี ในทุกระดับ ๓) จัดทำธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข ๙ ดี ๔) กำหนดแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนธรรมนูญหมู่บ้านฯ ในภาพรวมทั้งจังหวัด ๕) การขับเคลื่อนการทำแผนชีวิต

^{๗๘} สุทธิพันธ์ อรัญญาส และคณะ ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด บทควมวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๓๖๙-๓๘๒.

^{๗๙} รุ่งสุริยา หอมวัน และคณะ “เครือข่ายชุมชน ๙ ดี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” บทควมวิจัย วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๖): (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๖) หน้า ๗๑๙-๗๓๑.

หมู่บ้านสันติสุข ๙ ตี เพื่อให้ทุกหมู่บ้านนำธรรมเนียมหมู่บ้านสันติสุข ๙ ตี มาสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่าย ๙ ตี พบว่าประเภทของเครือข่าย ประกอบด้วยเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม และเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการจัดทำธรรมนูญสันติสุขชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี ๕ องค์ประกอบคือ มีผู้นำ มีคณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน ความศรัทธาของชุมชน และการประเมินผลที่มีคุณภาพ

ผลการวิจัยนี้ จึงนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนอันเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับส่วนย่อยของสังคมที่มีความเหมาะสมและยั่งยืนภายใต้กรอบการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะการวิจัยเรื่อง การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษาการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน จังหวัดชัยภูมิ อันประกอบไปด้วย

๑) ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเสวนาหัวข้อการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน เพื่อให้เกิดพัฒนาธรรมนูญตำบลในจังหวัดชัยภูมิ อย่างจริงจัง

๒) ควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาธรรมนูญตำบลโดยใช้กระบวนการชุมชนด้วยเทคนิค AIC อย่างเป็นระบบและกระบวนการ

๓) ควรมีการให้ความรู้แก่นิสิต นักศึกษาและประชาชนให้รู้จักและเข้าใจในธรรมนูญตำบล ได้อย่างถูกต้อง และสร้างเป็นเครื่องข่ายการเรียนรู้ในการจัดทำธรรมนูญตำบลร่วมกันทุกพื้นที่

๔) ธรรมนูญตำบล คือการสร้าง ความเข้าใจใน ระเบียบของการอยู่ร่วมกันของชุมชนอย่างมีความสุขและสามารถปรับปรุงพัฒนาได้ แต่ปัญหาการยอมรับของประชาชนคือประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ จึงจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าใจและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องในการนำเสนอผลงาน

๒) ควรทำการศึกษาการพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดอื่นด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพหรือแตกต่างกันหรือไม่

๓) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาธรรมนูญด้านอื่นๆ เช่น ธรรมนูญสิ่งแวดล้อม ธรรมนูญการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ

- กรมการพัฒนาชุมชน, (๒๕๒๗) การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.
- โกวิท พวงงาม. (๒๕๕๙). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๙
กรุงเทพฯ : วิญญูชน
- สถาบันพระปกเกล้า, (๒๕๕๐) การเสริมสร้างระบบกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิง
สร้างสรรค์: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพมหานคร:
ส เจริญการพิมพ์.
- จรรยา สุภาพ. (๒๕๓๕) ระบบการเมืองเปรียบเทียบ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- ชวลิต สละ. (๒๕๕๖).ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
บริษัท วี.พริ้นท์(1991) จำกัด
- ชวงศ์ ฉายะบุตร, (๒๕๓๙).การปกครองท้องถิ่นไทย, กรุงเทพฯ : พิมพ์เศศ พริ้นต์ติ้ง เซนเตอร์.
- ณัฐรัฐภูมิ ทรัพย์อุปลัมภ์, (๒๕๕๘) ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (๒๕๕๐). การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น อภิธานศัพท์ของอารย
ธรรมโลก ภาคแรกจากยุคกรีกถึงทุนนิยมตะวันตก. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (๒๕๕๓).ทฤษฎีและแนวคิด : การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น
: กรุงเทพฯ โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- นภัทร์ แก้วนาค. (๒๕๕๕) “เอกสารประกอบการบรรยายเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ”,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เอกสารอัดสำเนา).
- บัณฑิต จันทรโรจนกิจ. (๒๕๕๘) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ความเป็นมาและสาระสำคัญ,
กรุงเทพฯ :สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญชม ศรีสะอาด. (๒๕๖๐). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ.(๒๕๖๒).ประชาธิปไตย : หลากความหมาย หลากรูปแบบ. กรุงเทพฯ : สยาม
ปริทัศน์.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (๒๕๓๕) การปกครองท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๓๗) การพัฒนาประชาธิปไตยและการปฏิรูปทางการเมือง, กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ปารีชาติ วลัยเสถียร. (๒๕๔๓) กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์. (๒๕๔๕) การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อความยั่งยืน, กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมวน

ศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก.

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๕๕ (๐ ง) หน้า ๑๒๐๓. วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑.

“.....” เล่มที่ ๗๐ (๕๘ ง) หน้า ๓๒๗๒-๓๒๗๓. วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๖.

“.....”. เล่มที่ ๑๑๓ (๙ ง) หน้า ๕-๒๑๙. วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙.

“.....” เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐

วุฒิสภา ตันไชย.(๒๕๕๗). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ : สถาบัน

พระปกเกล้า

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์.(๒๕๕๕). การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ : ศึกษาผ่าน บทบาทของ

นักวิชาการข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (๒๕๖๒) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-

๒๕๘๐. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์

ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สถาบันพระปกเกล้า (๒๕๔๔) แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุ

สภาลาดพร้าว.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, (๒๕๕๙) ชุดความรู้การจัดทำธรรมนูญปกครองตนเอง, กรุงเทพฯ :

สำนักสนับสนุนสภาองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).

สุเทพ สุนทรเกสัช, (๒๕๔๐) ทฤษฎีสังคมวิทยารวมสมัย, เชียงใหม่ : บริษัท สำนักพิมพ์โกลบอลวิชั่น

จำกัด.

หวานใจ หล้าพรหม, พิมพ์ลภัส ภูมิภิตติพิชญ์, สตรีไทย พุ่มไม้ และนภลัย มีลา, (๒๕๖๔) คู่มือแนวทาง

การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ, กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล

กรุ๊ป.

อมร รักษาสัตย์ (๒๕๔๑) การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย, กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก.(2565) แผนพัฒนาท้องถิ่น (๒๕๖๖-๒๕๗๑). ม.ป.ป.

(2) รายงานการวิจัย

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และคณะ, (2565) การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามเส้นทางทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(๓) วารสาร

ชัยวัฒน์ โยธี และคณะ, (๒๕๕๙) การสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดสงขลา, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙) หน้า ๒๑-๒๗

ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช และเพ็ญพร ตั้งปฏิการ (๒๕๖๓) “ธรรมนูญชุมชน: เครื่องมือของการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” บทความวิจัย, วารสารราชภัฏ Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๒๘- ๑๔๐.

สหัทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. (๒๕๕๙) “แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีการสานเสวนา : กรณีศึกษากว๊านพะเยา” บทความวิจัย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๘-๕๖.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว (๒๕๕๙) “การฟื้นฟูค่านิยมประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาการใช้กลไกและกระบวนการของสภาองค์กรชุมชนตำบล” บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ๓๓ (๒) พ.ศ. - ส.ศ. ๒๕๕๙ หน้า ๑๒๐-๑๔๑.

สุทธิพันธุ์ อรัญญาส และคณะ. (๒๕๖๓) ธรรมนูญตำบลเชิงพุทธ : กระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืนของประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด บทความวิจัย, วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓ หน้า ๓๖๙-๓๘๒.

พระครูโพธิศีลคุณ และคณะ. (๒๕๖๔) “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาธรรมนูญตำบลของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด” บทความวิจัย วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๔๐-๕๓.

รุ่งสุริยา หอมวัน และคณะ (๒๕๖๖) “เครือข่ายชุมชน ๙ ตี: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์” บทความวิจัย วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๖): (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๖) หน้า ๗๑๙-๗๓๑.

สมภพ ระวังทุกข์ และปัญญา คล้ายเดช, (๒๕๖๑) ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑) หน้า ๒๕๕-๒๖๖.

๔.หนังสือภาษาอังกฤษ

Boissevain, J. and Mitchell, J.C. (eds.) (1973). *Network Analysis. Studies in Human Interaction*. Den Haag: Mouton.

Burke, Adam. (1997) *Communications&Development : a practical guide*. London : Social Development Division Department for International Development.

Conley, H. Dillon, et al. (1968) *Introduction to Political Science*, Van Nostrand, East – West ed.

Easton David, (1957) *The Political System*, New York: Knopf.

Heywood, Andrew. (2002) *Politics*. 2nd ed. New York : Palgrave.

Rod Hague and Martin Harrop (2007) *Comparative Government and Politics: An Introduction*, New York: Palgrave Macmillan.

Key V.O., Jr. (1958) *Politics, Partics and Presure Groups*, 4th ed., Cronwell.

Lane E. Hold croft. (1982). “The Rise and Faull of Community Development in Developing Countries 1950-1965 : a Critical Analysis and Imp Location” in *Progress in Rural Extension and Rural Developmnet*, Vol.1 ed. by G.E.Jones and M.J. Roll, John Wiley and Son Ltd

Lasswell, Harold. D. (1958) *Politics: who gets what, when and how?* New York : Meridian Books.

Robert A. Dahl, (1967) “The City in the Future of Democracy” in *American Political Science Review*, (APSR) December, 1967 pp. 953 – 970.

S.S. Wolin, (1960) *Politics and Vision*, Little, Brown.

Sartori, G. (1965) *Democratic Theory*. New York: F.A. Pracger.

Starkey, Paul. (1997) *Networking for Development*, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).

Taro Yamane, (1973) *Statistic: An Introductory Analysis*, 3^{ed}, Singapore: Time Printers.

Weber, M. (1947). The Theory of Social and Economic Organizations. New York: Free Press.

๕.ออนไลน์

สันต์ชัย รัตนะขวัญ [Online] ที่มา <http://wiki.kpi.ac.th/index.php> เข้าถึง 29/7/2564

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ๒๕๔๓ [Online]

โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ, ประวัติการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.kr.ac.th/ebook/saiyud/b1.htm> [สืบค้นเมื่อ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๕].

สงบ เชื้อทอง, รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://psiba.blogspot.com//2012/12/3.html> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕].

พิมพ์พิมพ์ นวชัย, รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://wanwila.exteen.com/20130523/entry-1> [สืบค้นเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕].

วิทยากร เชียงกุล, หลักการของระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/> [สืบค้นเมื่อ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๕].

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค, การปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://www.maceducation.com/e-knowledge/2507005100/03.htm> [สืบค้นเมื่อ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๕].

สันต์ชัย รัตนะขวัญ “ประชาธิปไตยท้องถิ่น” เว็บไซต์ฐานข้อมูลการเมืองสถาบันพระปกเกล้า (<http://wiki.kpi.ac.th>) [สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๔]

สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ <http://www.chaiyaphum.go.th/index.php> (ออนไลน์)

องค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน(ออนไลน์)<http://www.tamafaiwan.go.th/index.php>)

องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว (ออนไลน์ <https://www.naseaw.go.th/condition.php>)

http://203.155.220.175/newweb/index.php?option=com_content&view=article&id=593:2013-06-25-10-38-32&catid=93:2013-05-21-01-39-03&Itemid=184

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือสำหรับการวิจัย

หมายเลขแบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง

การพัฒนาธรรมณูญัตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพโครงสร้างพื้นฐานและความต้องการเพื่อการพัฒนาธรรมณูญัตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการกรอกข้อมูลทุกข้อตามความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน เพื่อความถูกต้องในการวิเคราะห์ และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมณูญัตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมณูญัตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช และคณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๑๘-๓๐ ปี

๓๑-๔๐ ปี

๔๑-๕๐ ปี

๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ประกอบธุรกิจส่วนตัว

เกษตรกร

อื่นๆ.....

๕. รายได้

ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท

๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในจังหวัดชัยภูมิ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	๑.ความคิดเห็นด้านสภาพโครงสร้างพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
๑.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีเส้นทางคมนาคม สะดวก ปลอดภัย					
๒.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีระบบไฟฟ้าครัวเรือน และชุมชนอย่างทั่วถึง					
๓.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน					
๔.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อ การอุปโภค บริโภค อย่างเพียงพอ					
๕.	ท่านคิดว่าประชาชนในตำบลได้รับการบริการทาง การแพทย์อย่างเพียงพอแล้ว					

ข้อที่	๒.ความคิดเห็นด้านการเมือง	ระดับความคิดเห็น				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
๖.	ในตำบลมีการซื้อสิทธิขายเสียงน้อยมาก					
๗.	นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนดี มีคุณธรรม					
๘.	นักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันได้รับเลือกเพราะ เสนอนโยบายที่ดี ตรงกับความต้องการของ ประชาชน					
๙.	นักการเมืองท้องถิ่นสร้างความเจริญให้เห็นเป็น รูปธรรม					
๑๐.	ประชาชนในตำบลมีส่วนร่วมทางการเมืองหลาย ด้าน					

ข้อที่	๓.ความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็น				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1๑.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น					
๑๒.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
๑๓.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน					
๑๔.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๕.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น					

ข้อที่	๔.ความคิดเห็นด้านสังคม	ระดับความคิดเห็น				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
๑๖.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมกิจกรรมและสันทนาการประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
๑๗.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส					
๑๘.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการทำนุบำรุงศาสนาและมีความศรัทธาต่อศาสนา					
๑๙.	ความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่ยุติได้ด้วยการไกลเกลี่ย					
๒๐.	ท่านคิดว่าเด็กวัยเรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย					

ข้อที่	๕.ความคิดเห็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ระดับความคิดเห็น				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
๒๑.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง					
๒๒.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส					
๒๓.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในชุมชน					
๒๔.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน					
๒๕.	ความขัดแย้งที่รุนแรงในตำบลยุติลงได้ด้วยการไกล่เกลี่ยภายในชุมชน					

ข้อที่	๖.ความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
2๖.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้					
2๗.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำสาธารณะ					
2๘.	ท่านคิดว่าภายในตำบลมีการส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าชุมชน เป็นต้น					
2๙.	ท่านคิดว่าในตำบลมีการระวังป้องกันไฟฟ้าได้ อย่างมีประสิทธิภาพ					
๓๐.	ภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

*****

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนุญตำบลเพื่อ
ขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน เดือน ปี.....

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน

1. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนุญตำบลในด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

-----

2. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนุญตำบลในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา
ประเพณีและวัฒนธรรม มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

-----

3. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนุญตำบลในด้านสังคม มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

-----

4. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนูญตำบลในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

-----

5. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนูญตำบลในด้านการบริหารจัดการชุมชน มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

-----

6. ท่านคิดว่าการพัฒนาธรรมนูญตำบลในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวทางร่วมกันอย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และสารสนเทศธรรมนูญตำบลเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

*****ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์*****

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่ม

๑.รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสนทนากลุ่ม โครงการย่อยที่ ๑ เรื่อง การพัฒนา
ธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

-รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้นำชุมชน ๑๐ คน

๑. นายบุญมา	คงโพธิ์น้อย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๒. นายอภิสิทธิ์	สมอคำ	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๓. นาง สุกัลยา	สายคลอง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๔. นายนิคม	นามอินทร์	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๕. นางจิตชนี	ตรงธิ	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๖. นายสุทิน	ขอนแก่น	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๗. นายสมร	คิดถูก	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๘. นายอำนาจ	พลวงซา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๙. นางอำภร	กล้าหาญ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๐. นางสาวจรรย์ญา	ใจเสมอ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ รูป/คน

๑๑. เจ้าอธิการตงหมิง	ถาวร	เจ้าคณะตำบลท่ามะไฟหวาน เขต ๑/เจ้าอาวาสวัดอุทธาวงนาราม
๑๒. นางจุฑาภรณ์	จรรยา	ผอ.กองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๓. นายสันติ	ไตรเสนีย์	ผอ.โรงเรียนท่ามะไฟหวานวิทยาคม
๑๔. นายธานินทร์	มาตรสงคราม	ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๕. นายสุรพล	สากาลี	หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ ชย.๙ (ท่ามะไฟหวาน)

กลุ่มประชาชนชาวบ้าน/ผู้แทนประชาชน ๕ รูป/คน

๑๖. พระอาจารย์อรรถชัย	กิตติภทโท	เจ้าอาวาสวัดอุทัยธรรมาราม ต.กุดโง้ง
๑๗. นายนิคม	นามอินทร์	ประชาชนชาวบ้าน
๑๘. นายมี	สร้อยดอน	ประชาชนชาวบ้าน
๑๙. นางเกียง	นารีโพธิ์	ประชาชนชาวบ้าน
๒๐. นางอำนาจ	มงคลล้ำ	ประชาชนชาวบ้าน

รายชื่อผู้สนทนากลุ่มเฉพาะ

๑. พระครูสันติวีรากร		เจ้าคณะตำบลท่ามะไฟหวาน เขต ๒ / เจ้าอาวาสวัดผาสุวรรณ
๒. เจ้าอธิการตงหมิง ถาวโร		เจ้าคณะตำบลท่ามะไฟหวาน เขต ๑/เจ้าอาวาสวัดภูเขาทองวนาราม
๓. นายปราชญา	เหมหาชาติ	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๔. นายอำนาจ	เหล่าขำนิ	กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน
๕. นางสุนันทา	โรจน์เรืองโร	ประธานกลุ่มสมุนไพรรินทร์ ท่ามะไฟหวาน
๖. ผศ.ดร.ปัญญา	คล้ายเดช	อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๗. นายบุญมา	คงโพธิ์น้อย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๘. นายนิคม	นามอินทร์	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๙. นายสุทิน	ขอนแก่น	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๐. นางจุฑาภรณ์	จรุฑา	ผอ.กองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๑. นายสันติ	ไตรเสนีย์	ผอ.โรงเรียนท่ามะไฟหวานวิทยาคม
๑๒. นายธานินทร์	มาตรสงคราม	ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลท่ามะไฟหวาน
๑๓. นายสุรพล	สากาลี	หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ ชย.๙ (ท่ามะไฟหวาน)
๑๔. นายนิคม	นามอินทร์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๕. นายมี	สร้อยดอน	ปราชญ์ชาวบ้าน

๒.รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสนทนากลุ่มเฉพาะ โครงการย่อยที่ ๒ เรื่อง การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

-รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้นำพุทธศาสนา

๑.	พระครูศรีปริยัติพิมล	รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ.
๒.	พระครูสุทธิศิริธรรม	เจ้าคณะตำบลนาเสียว วัดศรีสะอาด อำเภอเมืองชัยภูมิ

กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น

๓.	นายไชยกร คชนาวัง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๔.	นายชยวัฒน์ สวัสดิ์รักษ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๕.	นายคำนวม ชนะพาล	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว

กลุ่มสมาชิกท้องถิ่น/ตัวแทนประชาชน

๖.	นายพบ มวลชัยภูมิ	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๗.	นางลาพันธ์ ภาณรงค์	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๘.	นางสมพิศ กำชัยภูมิ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๙.	นายสายทอง บูชาทิพย์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๐.	นายวงศ์ชู มณีวงศ์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๑.	น.ส.บัวเรียน งามสมบัติ	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๒.	นายประปอง ตอสกุล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๓.	นางพัชริน หาญวงศ์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๔.	นางสาวธัญญพัทธ์ คิตนอก	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๕.	นางสาวหทัยา ตอสกุล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๖.	นางกองเงิน ทรงจอหอ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
๑๗.	กำนันสุเทพ สมณะ	กำนันตำบลนาเสียว
๑๘.	นางหนูคล้าย เนื่องแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๐ ตำบลนาเสียว
๑๙.	นายปรีชา แสงสุข	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลนาเสียว
๒๐.	นายสมเกียรติ ศรีวงษ์ชัย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลนาเสียว

กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน

๒๑.	นายชูชีพ ชัยภูมิ	หมู่ ๔ ตำบลนาเสียว
๒๒.	นางรุ่งทิพย์ ศรีวิวัฒน์	อสม. หมู่ ๑๐ ตำบลนาเสียว

๓.รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสนทนากลุ่มเฉพาะ โครงการย่อยที่ ๓ เรื่อง การ
พัฒนารรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

-รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. นายสมพงษ์ ผิวรักษา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๒. นายสมใจ สังข์ทอง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๓. นายชอง ลีตี	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๔. นายสุทธิศักดิ์ สังข์ทอง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๕. นางสาวจิตติยาพร ไชยวิมลสิริ	รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๖. นางสาวชวนพิศ เลิศประเสริฐ	หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๗. นายยุทธนา พิพิธกุล	ผอ.กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๘. นางสาวรัตนา นาสูงเนิน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๙. นางแสงจันทร์ สีแดง	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๐. นางสาวไกลรุ่ง บุญเรือง	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๑. นายธีระ เจริญไช	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๒. นางบังอร สิงห์ลา	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๓. นางนภาพร น้อยวิเศษ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๔. นายจำลอง บรรเทากุล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๕. นายโกศลป์ อินทรผล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๖. นายสมนึก ศรีกุดเวียน	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๗. นางสาวธัญญรัตน์ ภิรมย์ชม	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๘. นางบุญเกิด จันทร์น้ำใส	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๑๙. นางสมหวัง เห่งขุนทด	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก
๒๐. นายชาญชัย เอี่ยมสำอาก	กำนันตำบลบ้านกอก
๒๑. นายนคร สิงห์ลา	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๒. นายรุ่งโรจน์ กลอนค่างพล	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๓. นายพิษณุ ชาติเผือก	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๔. นายตริงจิตร น้อยวิเศษ	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๕. นายกันตภณ ลายภูคำ	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๖. นายสมพร ผิวรักษา	ผู้ใหญ่บ้าน

๒๗. นายเด่นรัก จำแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๘. นายมะลิ โพธิ์ทอง	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๙. นายสานิตย์ แดงสุวรรณ	ผู้ใหญ่บ้าน
๓๐. นายสมบัติ สีแดง	ผู้ใหญ่บ้าน

ภาคผนวก ค
ภาพลงพื้นที่การวิจัย

ภาพลงพื้นที่วิจัย โครงการย่อยที่ ๑ เรื่อง
การพัฒนาธรรมเนียมตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ภาพลงพื้นที่วิจัย โครงการย่อยที่ ๒ เรื่อง
การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ภาพลงพื้นที่วิจัย โครงการย่อยที่ ๓ เรื่อง
การพัฒนาธรรมเนียมปฏิบัติตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน
ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์ นายก อบต.บ้านกอก

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์ ประธานสภา อบต.บ้านกอก

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์ กำนันตำบลบ้านกอก

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์ รองนายก อบต.บ้านกอก

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์ปลัด อบต.บ้านกอก

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์หัวหน้าสำนักงานปลัด อบต.

ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์นักวิเคราะห์นโยบายและแผน อบต.บ้านกอก

ภาพลงพื้นที่เก็บข้อมูลรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ภาพลงพื้นที่เก็บข้อมูลรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ภาพการจัดเวทีเสวนาเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาธรรมนุญตำบล

ภาพการจัดเวทีเสวนาเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาระบบงาน

ภาพการจัดเวทีเสวนาเพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาระบบงาน

ผนวก ง
ร่าง ธรรมนูญตำบล

ร่าง ธรรมนูญตำบล
ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
พุทธศักราช ๒๕๖๖

หมวด ๑ บททั่วไป

มาตรา ๑ ประชาชนในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จะจงรักภักดีต่อชาติไทย อยู่ในศีลธรรมของศาสนา และจักเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

มาตรา ๒ ประชาชนในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จะยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

มาตรา ๓ ประชาชนในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองเสมอกัน

มาตรา ๔ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของรัฐธรรมนูญตำบลฉบับนี้ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย มิได้

มาตรา ๕ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งธรรมนูญตำบลนี้บังคับใช้ในกรณีใด ให้กระทำการนั้นหรือวินิจฉัยกรณีนั้น ไปตามประเพณีท้องถิ่น ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมวด ๒ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มาตรา ๖ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่ามะไฟหวานเช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในทุกขั้นตอน ยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไว้

มาตรา ๗ โครงสร้างพื้นฐานในตำบลท่ามะไฟหวาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องช่วยกันดูแลรักษา และแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ หรือผู้ใหญ่บ้านของตน

มาตรา ๘ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และรักษาความสะอาด ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน

มาตรา ๙ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ ดูแล รักษา และจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค รวมทั้งระมัดระวังไม่ให้มีสิ่งสกปรกหรือสารเคมีไหลลงแหล่งน้ำได้

มาตรา ๑๐ ประชาชนต้องร่วมพัฒนา ทำนุบำรุง สนับสนุน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาลที่สูงขึ้น

หมวด ๓ ด้านการเมือง

มาตรา ๑๑ ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง อย่างเป็นทางการ และต่อเนื่อง

มาตรา ๑๒ ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ ขอความร่วมมือให้ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกระดับ

มาตรา ๑๓ ประชาชนควรต้องศึกษานโยบายของพรรคการเมืองต่างๆให้เข้าใจเสียก่อนที่จะตัดสินใจเลือกผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๔ ภาครัฐต้องมีการรณรงค์ทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข

มาตรา ๑๕ นักการเมืองท้องถิ่นต้องสร้างกิจกรรมร่วมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้วย

หมวด ๔ : ด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๑๖ ภาครัฐต้องมีการ สนับสนุน ส่งเสริมอาชีพ ที่สุจริตอย่างหลากหลายเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

มาตรา ๑๗ ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานหน่วยราชการในพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มาตรา ๑๘ ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชนอย่างหลากหลาย และดูแลสนับสนุนในเรื่องการตลาดและการจำหน่ายด้วย

มาตรา ๑๙ ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรา ๒๐ ภาครัฐต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ประชาชนสร้างผลงานตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม

หมวด ๕ : ด้านสังคม

มาตรา ๒๑ ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๒๒ ภาครัฐต้องให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง

มาตรา ๒๓ ภาครัฐ ภาคประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ในการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

มาตรา ๒๔ ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรม เพื่อป้องกันมิให้ลุกลามในภายหลัง

มาตรา ๒๕ ภาครัฐต้องสร้างความรู้สึกในการร่วมรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องมีต่อสังคมของตน และให้เกิดความภาคภูมิใจในการรักษาคุณงามความดีในฐานะเจ้าของบ้าน

หมวด ๖ : ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มาตรา ๒๖ ภาครัฐมีหน้าที่และความจำเป็นในการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้ายสัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง และประชาชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา แจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุบกพร่องหรือมีความต้องการเพิ่มขึ้น

มาตรา ๒๗ ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือกับภาครัฐในการดูแล ควบคุม และปฏิบัติตาม เพื่อป้องกันภัยพิบัติ และอุบัติเหตุ ที่มีสาเหตุมาจากการดื่มสุรา

มาตรา ๒๘ ภาครัฐและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้โทษในชุมชนอย่างใกล้ชิด

มาตรา ๒๙ ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือ แจ้งเตือนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อสอดส่องดูแล ป้องกัน และระวังภัยอันอาจเกิดขึ้น

มาตรา ๓๐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องจัดให้มีการฝึกอบรมการป้องกันภัยให้กับประชาชน และการมอบหมายให้ประชาชนเป็นผู้ช่วยในการรักษาความสงบ ความปลอดภัย อย่างเป็นรูปธรรมด้วย

หมวด ๗ : ด้านสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๓๑ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน โดยได้รับการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนตามระยะเวลา

มาตรา ๓๒ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการอุปโภค บริโภค

มาตรา ๓๓ ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟูธรรมชาติ ให้เห็นถึงความสำคัญของป่า และการอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

มาตรา ๓๔ ประชาชนมีหน้าที่ป้องกันและระวังไฟป่า เจ้าหน้าที่รัฐต้องให้การอบรมกับประชาชนถึงการควบคุมไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๓๕ เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ในการประสานหน่วยงานของรัฐ และหาหนทางให้การสนับสนุนประชาชนตามความจำเป็น

หมวด ๘ : ด้านสารสนเทศ

มาตรา ๓๖ ภาครัฐต้องมีการประสานหน่วยงานภาครัฐให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่ประชาชนควรทราบตามห้วงระยะเวลา

มาตรา ๓๗ ภาครัฐต้องมีหรือแสวงหาเครือข่ายของภาคเอกชน เพื่อให้การสนับสนุนประชาชนในด้านต่างๆทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

มาตรา ๓๘ ภาครัฐต้องสนับสนุนพิจารณา คัดเลือก ให้มีหน่วยงานหรือมูลนิธิเพื่อการกุศลที่ไม่แสวงประโยชน์จัดตั้งช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่

มาตรา ๓๙ ต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ ประชาชน และคณะสงฆ์ ในการร่วมมือเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๔๐ ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ทั้งการตีพิมพ์นโยบาย การใช้หอกระจายข่าว และการพบเยี่ยมเยียนประชาชน

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๑ ให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และกำนันตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมกันรักษาระรณญูตำบลนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๔๒ ในระหว่างที่ยังไม่มี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และกำนันตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่รักษาการณ้ไปก่อน จนกว่าจะมี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน มาดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๔๓ หากมีการว่างเว้น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และกำนันตำบลท่ามะไฟหวาน ทั้งสองตำแหน่ง ให้ปลัดองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน รักษาการณ้ไปก่อน จนกว่าจะมี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และ/หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน มาดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๔๔ การแก้ไขข้อควมในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้โดยประชาชนที่มีชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เข้าชื่อเป็นลายลักษณ์อักษรมากกว่า ๕๐ คน ใ้กับนายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมพิจารณาตามควมเหมาะสม

มาตรา ๔๕ การแก้ไขข้อควมในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้ตามควมเหมาะสมและได้รับความเห็นชอบจาก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

.....
นายบุญมา คงโพธิ์น้อย

นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน
อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

.....
นายอำนาจ เหล่าขำนิ

กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน
อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ร่าง ธรรมนูญตำบล
ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
พุทธศักราช ๒๕๖๖

การพัฒนาธรรมนูญตำบลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า และมีกฎ กติกา คือธรรมนูญตำบล เป็นการขับเคลื่อนโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายปกครองและสมาชิกท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของชุมชน ต้องช่วยกันขับเคลื่อนและพัฒนาธรรมนูญตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีกฎ กติกาของชุมชนในทุกทุกด้าน เป็นธรรมนูญตำบลของประชาชนทุกคนในท้องถิ่นที่ช่วยกันคิดช่วยกันทำและร่างธรรมนูญตำบลนาเสียวขึ้นมา ๗ หมวดดังนี้

หมวด ๑ : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

มาตรา ๑ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในตำบลนาเสียว เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชน มีเส้นทางการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย

มาตรา ๒ โครงสร้างพื้นฐานในตำบลนาเสียว เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ประชาชนต้องช่วยกันดูแลรักษา และแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเมื่อมีการชำรุดเสียหายมีระบบไฟฟ้าครัวเรือนและชุมชนอย่างทั่วถึง

มาตรา ๓ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และรักษาความสะอาด ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน

มาตรา ๔ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ ดูแล รักษา และจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภค การจัดหาแหล่ง น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ

มาตรา ๕ ประชาชนต้องร่วมพัฒนา ทำนุบำรุง สนับสนุน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ให้มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาล ประชาชนในตำบลนาเสียวได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างเพียงพอ

หมวด ๒ : ด้านการเมือง

มาตรา ๖ ประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

มาตรา ๗ ประชาชนต้องร่วมมือในการรณรงค์ให้นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนดี มีคุณธรรม

มาตรา ๘ ประชาชนควรต้องศึกษานโยบายของผู้นำท้องถิ่นต่างๆให้เข้าใจเสียก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเข้ามาทำหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น

มาตรา ๙ ผู้นำท้องถิ่นที่อาสาเข้ามารับใช้ประชาชนต้องสร้างความเจริญให้เห็นเป็นรูปธรรม

มาตรา ๑๐ ประชาชนในตำบลนาเสียวมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายด้านอย่างสม่ำเสมอ และประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับท้องถิ่น

หมวด ๓ : ด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๑๑ ตำบลต้องมีการ สนับสนุน ส่งเสริมอาชีพ ที่สุจริตอย่างหลากหลายเพื่อให้ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

มาตรา ๑๒ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็น รูปธรรม รวมทั้งการประสานหน่วยราชการในพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มาตรา ๑๓ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือวิสาหกิจ ชุมชนอย่างหลากหลาย และดูแลสนับสนุนในเรื่องการตลาดและการจำหน่ายด้วย

มาตรา ๑๔ ตำบลมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการดำเนิน ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรา ๑๕ ตำบลต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชน ประชาชน สร้างผลงานตามภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม

หมวด ๔ : ด้านสังคม

มาตรา ๑๖ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมและสืบสานประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๑๗ ตำบลต้องให้การช่วยเหลือ ดูแลผู้ยากไร้, ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส แล้วอย่าง พอเพียงและต่อเนื่อง

มาตรา ๑๘ ตำบลและภาคประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ในการสร้างความ ศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

มาตรา ๑๙ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทหรือความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยความยุติธรรม เพื่อป้องกันมิให้ลุกลามในภายหลัง

มาตรา ๒๐ ตำบลต้องส่งเสริมสนับสนุนเด็กวัยเรียนมีอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่ทันสมัย. สร้างความรู้สึกร่วมกันในการร่วมรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องมีต่อสังคมของตน

หมวด ๕ : ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มาตรา ๒๑ ตำบลมีหน้าที่และความจำเป็นในการติดตั้งระบบการจราจรและติดตั้งป้าย สัญญาณในจุดเสี่ยงอย่างทั่วถึง และประชาชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา แจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุบกพร่อง หรือมีความต้องการเพิ่มขึ้น

มาตรา ๒๒ ตำบลมีการจัดเวรยามเพื่อความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่

มาตรา ๒๓ ตำบลและภาคประชาชนต้องร่วมมือในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของ ยานพาหนะติดให้โทษในชุมชนอย่างใกล้ชิด

มาตรา ๒๔ ประชาชนมีหน้าที่ร่วมมือ แจ้งเตือนให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อสอดส่องดูแล ป้องกัน ในด้านความปลอดภัยทั้งชีวิต และทรัพย์สิน และระวังภัยอันอาจจะเกิดขึ้น

มาตรา ๒๕ ตำบลต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกสบายและมีความปลอดภัย

หมวด ๖ : ด้านสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๒๖ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่า ชุมชน โดยได้รับการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนตามระยะเวลา

มาตรา ๒๗ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร น้ำและแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อการอุปโภคบริโภค

มาตรา ๒๘ ตำบลต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟู ธรรมชาติ ให้เห็นถึงความสำคัญของป่า และการอยู่กับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

มาตรา ๒๙ ประชาชนมีหน้าที่ป้องกันและระวังไฟป่า เจ้าหน้าที่รัฐต้องให้การอบรมกับ ประชาชนถึงการควบคุมไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๓๐ ตำบลมีหน้าที่ในการประสานหน่วยงานของรัฐ และหาหนทางให้การสนับสนุน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนตามความจำเป็น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๑ ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมือง ชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมกันรักษาธรรมณูตำบลนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๓๒ ในระหว่างที่ยังไม่มี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบลนา เสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หรือ กำนันตำบล นาเสียว ที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่รักษาการณไปก่อน จนกว่าจะมี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนา เสียว หรือ กำนันตำบลนาเสียว มาดำรงตำแหน่ง

มาตรา ๓๓ หากมีการว่างเว้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และกำนันตำบลนา เสียว ทั้งสองตำแหน่ง ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน รักษาการณไปก่อน จนกว่าจะ มี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่ามะไฟหวาน และ/หรือ กำนันตำบลท่ามะไฟหวาน มาดำรง ตำแหน่ง

มาตรา ๓๔ การแก้ไขข้อความในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้โดยประชาชนที่มีชื่อใน ทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เข้าชื่อเป็นลายลักษณ์ อักษรมากกว่า ๕๐ คน ให้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว หรือ กำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ร่วมพิจารณาตามความเหมาะสม

มาตรา ๓๕ การแก้ไขข้อความในมาตราต่างๆสามารถกระทำได้ตามความเหมาะสมและได้รับความเห็นชอบจาก นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว และ กำนันตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

.....
นายไชยกร คชนาวัง
นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

.....
นายสุเทพ สมณะ
กำนันตำบลนาเสียว
อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ร่าง ธรรมนูญตำบล
ตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ
พุทธศักราช ๒๕๖๖

ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก
“ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๔) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมใจกันจัดทำ “ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ขึ้น” จึงกำหนดข้อตกลงไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ธรรมนูญนี้เรียกว่า “ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก พ.ศ.....”

ข้อ ๒ การประกาศใช้ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่..... เป็นต้นไป

นิยามศัพท์

ข้อ ๓ ในธรรมนูญนี้

“การมีส่วนร่วม” หมายความว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ในลักษณะของการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบ

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นของรัฐ

“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายความว่า แนวการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ โดยดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“ธรรมาภิบาล” หมายความว่า คุณลักษณะของการบริหารหรือการปกครองเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ มีคุณภาพและเกิดความคุ้มค่า ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีการประเมินผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักนิติธรรม

“ธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก” หมายความว่า กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคนในตำบลบ้านกอกที่เกิดจากปัญหาและความต้องการ สำนึกของคนในตำบลและสามารถกำหนดเป้าหมายตามวิถีชีวิตชุมชน การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและชุมชน เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีและความสงบเรียบร้อยในชุมชน

หมวด ๑

ปรัชญาและแนวคิด

ข้อ ๔ ทุกภาคส่วนและประชาชนตำบลบ้านกอก มีหน้าที่ร่วมกันในการขับเคลื่อนดำเนินงานพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สืบไป

ข้อ ๖ การพัฒนาธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับตำบล นับว่าเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนตำบลของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมีส่วนร่วม

ข้อ ๗ เป้าหมายธรรมาภิบาล คือ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม บนแนวคิด “ชุมชนบ้านกอกอยู่ดีมีสุขตามวิถีประชาธิปไตยชุมชน”

หมวดที่ ๒

ชุมชนบ้านกอกพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

ข้อ ๘ ประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคม ร้อยละ ๗๐ ของครัวเรือน

ข้อ ๙ ประชาชนมีการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่ซื้อสิทธิ์ ไม่ขายเสียง

ข้อ ๑๐ ประชาชนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล

ข้อ ๑๑ ประชาชนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆภายในหมู่บ้านและตำบล

ข้อ ๑๒ ประชาชนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาท้องถิ่น

หมวดที่ ๓

ชุมชนบ้านกอกอยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความอบอุ่น

ข้อ ๑๓ ชุมชนมีการดูแลเด็กเล็กร่วมกันเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัย

ข้อ ๑๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีกิจกรรมการออกกำลังกายและสนับสนุนอุปกรณ์ออกกำลังกายภายในชุมชน

ข้อ ๑๕ หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๖ ชุมชนมีการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความอบอุ่น

ข้อ ๑๗ ชุมชนมีการรณรงค์งดการดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อ ๑๘ ภายในชุมชนห้ามขับซี้ด้วยความเร็วและก่อให้เกิดเสียงดังในชุมชน

ข้อ ๑๙ ภายในชุมชนไม่เสพและไม่ขายยาเสพติดให้โทษ

หมวดที่ ๔

ชุมชนบ้านกอกมีเศรษฐกิจที่ดีอยู่อย่างพอเพียง

- ข้อ ๒๐ ภายในชุมชนมีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า
- ข้อ ๒๑ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในชุมชน
- ข้อ ๒๒ ภายในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลและหมู่บ้าน
- ข้อ ๒๓ ประชาชนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้าน
- ข้อ ๒๔ ภายในชุมชนมีการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน

หมวดที่ ๕

ชุมชนบ้านกอกสังคมมีความปลอดภัย

- ข้อ ๒๕ ภายในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ข้อ ๒๖ ภายในชุมชนร่วมกันทำนุบำรุงศาสนาและศาสนสถาน
- ข้อ ๒๗ ภายในชุมชนช่วยกันรักษาทรัพย์สินที่เป็นสาธารณะ
- ข้อ ๒๘ ภายในชุมชนมีการตั้งด่านชุมชนเพื่อเฝ้าระวังอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล
- ข้อ ๒๙ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกติดตั้งป้ายจราจร ตามจุดเสี่ยง จุดอันตราย ทางโค้งหรือตามแยกหมู่บ้าน
- ข้อ ๓๐ ภายในชุมชนห้ามรถบรรทุกที่มีการบรรทุกเกินขนาดที่กฎหมายกำหนดผ่านเส้นทางจราจร

หมวดที่ ๖

ชุมชนบ้านกอกสิ่งแวดล้อมดีมีการรักษาระบบนิเวศน์

- ข้อ ๓๑ ชุมชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ตามหลัก 3 R คือ Reduce Reuse Recycle
- ข้อ ๓๒ ชุมชนมีการคัดแยกขยะอินทรีย์/ขยะเปียกในครัวเรือน
- ข้อ ๓๓ ชุมชนไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ
- ข้อ ๓๔ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกมีการกำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล
- ข้อ ๓๕ ชุมชนไม่เผาฟางข้าว ไม่เผาอ้อย เพื่อลดปัญหาหมอกควัน
- ข้อ ๓๖ ชุมชนไม่ตัดไม้ในป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่า
- ข้อ ๓๗ ชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในบริเวณบึงสาธารณะและรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๓๘ การแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ ต้องยึดหลักเหตุผล ความจำเป็น และประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนในตำบลบ้านกอก การดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก ฉบับนี้ โดยประชาชนตำบลบ้านกอก ไม่น้อยกว่า 10๐ คนของจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งร่วมกันเสนอชื่อต่อประธานคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก เพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการธรรมนูญประชาธิปไตยชุมชนบ้านกอก และต้องแจ้งวาระดังกล่าวแก่สาธารณชนทราบก่อนการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน มติการแก้ไขเพิ่มเติมต้องมีผู้เห็นชอบไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมเวที ดังกล่าว

.....

นายสมพงษ์ ฝิวรักษา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

.....

นายชาญชัย เอี่ยมสำอางค์

กำนันตำบลบ้านกอก

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ภาคผนวก จ

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ที่อยู่ ๑๖๗ หมู่ ๒ ถ.ตาดโตน-ชัยภูมิ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐

โทรศัพท์ โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
.....การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน จังหวัดชัยภูมิ

The Sub-District Constitution Development for Community Democracy Development
in Chaiya Phum Province

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช และ ดร.ทักษิณ ประชามอญ

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จนถึง ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ได้รับความรู้และสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยชุมชน
๒. ได้แนวทางการพัฒนาเอกสารประกอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นไทย
๓. ได้นำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานด้านการวิจัยท้องถิ่นต่อไป

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา)

ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๑๘๘๕

๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช / นักวิจัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำ
การวิจัยในเรื่อง “การพัฒนาธรรมมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ”
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มี
การแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปूरณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๑๘๕/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการศึกษาด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ (The Subdistrict Constitution Development for Community Democracy Development in Chaiya Phum Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800766096

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๑๘๕/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗

JMBR003

สำนักงานวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐

ที่ อว ๘๐๕๘/ ๓๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

เจริญพร คุณปัญญา คล้ายเดช และคุณทักษิณ ประชามอญ

ตามที่ท่านได้ส่งผลงานเรื่อง “การพัฒนาธรรมบัญญัติบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” รหัสผลงานในระบบ ThaiJo ๒๗๔๕๓๐ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ซึ่งได้รับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI : Thai-Journal Citation Index Centre) ในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ ๔ ครั้งที่ ๒ โดยจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ ๑ (TCI Tier ๑) และรับรองคุณภาพตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ ไปจนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการ ยินดีแจ้งให้ท่านทราบว่า ผลงานของท่านได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน ๓ ท่านในรูปแบบ (Double-blind Peer Review) ที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ ผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา และได้ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗) ทั้งนี้ เมื่อกองบรรณาธิการได้ตรวจสอบความสมบูรณ์โดยละเอียดและทำการเผยแพร่แล้ว ท่านสามารถติดตามอ่านและดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so0๓.tci-thaijo.org/index.php/jmbr>

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและขอขอบคุณในความร่วมมือทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปโล, ศ.ดร.)

บรรณาธิการ วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

เผยแพร่บทความออนไลน์ (E-ISSN : 2630-0524) : <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr>

หน้าสำนักบรรณาธิการ : พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ศ.ดร. โทร.๐๘๔ ๕๔๕ ๕๑๔๔

ภาคผนวก ฉ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output)	รายละเอียดผลผลิต
๑.องค์ความรู้ใหม่	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๔ เรื่อง
๒.ได้ผลงานตีพิมพ์ระดับชาติ	ได้ตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติ จำนวน ๔ ฉบับ คือ ๑) บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ” ๒) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ” ๓) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ๔) บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธรรมณูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”
กำลังคน หรือหน่วยงาน ที่ได้รับการพัฒนาทักษะ - 1.6 ชุมชนท้องถิ่น/ประชาสังคม	ประชาชนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมณูญตำบล จำนวน ๑๕๐ คน
๖. หนังสือ – หนังสือทั้งหมด	หนังสือธรรมณูญตำบล เพื่อประชาชนในพื้นที่ จำนวน 300 เล่ม

ผลลัพธ์ (Outcome)	รายละเอียดผลลัพธ์
๑.ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	บทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติ หรือนานาชาติ จำนวน ๔ เรื่อง
๒.การอ้างอิง (Citations)	มีอ้างอิงผลการวิจัยจากการนำเสนอผลการวิจัย ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ
๓. การผลักดัน นโยบาย แนวปฏิบัติ แผน และกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)	จังหวัดชัยภูมิ ผลักดันให้มีโครงการพัฒนาธรรมณูญตำบลในจังหวัดชัยภูมิ ทุกปีอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ (Outcome)	รายละเอียดผลลัพธ์
๔. กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม ร่วม (Engagement activities)	มหาวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการพัฒนาธรรมนุญตำบลโดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนอย่างน้อย 3 ครั้ง
๕. มีการผลักดันนโยบาย แนวปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบ	จังหวัดชัยภูมิ ผลักดันให้มีโครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ทุกปีอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบ (Impact)	รายละเอียดของผลกระทบ
๑.ด้านเศรษฐกิจ	มีการผลักดันให้เกิดธรรมนุญตำบลชุมชนต้นแบบทำให้แต่ละตำบล มีการกำหนดทิศทางการดำเนินเศรษฐกิจระดับรากหญ้าสามารถพึ่งพาตนเองได้และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมได้ ทำให้เศรษฐกิจจะมีการหมุนเวียนอยู่ในชุมชนมากขึ้น
๒.ด้านสังคม	๑. การเพิ่มศักยภาพท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้ในการปกครองท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อมั่นของชุมชน ๒. สังคมมีความเข้มแข็ง มีหลักเกณฑ์และแนวทางในการปกครองท้องถิ่นที่ชัดเจน ๓. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รัฐบาลและเอกชน ๔. สร้างเสริมแนวทางพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน ๕. สร้างให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ๖. ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกันมากขึ้นเนื่องมาจากการมีอัตลักษณ์หรือค้นพบอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองได้มากขึ้น
๓.ด้านวิชาการ	การเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเข้มแข็งของชุมชน โดยมีผู้นำที่มีสมรรถนะที่เข้มแข็ง จะทำให้ลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำ สร้างความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเยาวชนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม การพัฒนาผู้คนทุกกลุ่มที่ทำงาน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช
๒. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
๓. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๙๗ หมู่ที่ ๑๔
บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๔๐๐๐

โทร.๐๘๖ ๑๗๕ ๘๕๕๑ Email: panya.klay@mcu.ac.th

๔. ประวัติการศึกษา

- : เปรียญธรรม ๗ ประโยค สำนักเรียนวัดศรีสุदारาม กรุงเทพมหานคร
- : บาลีศึกษา ๗ ประโยค สำนักศาสนศึกษาวัดพัคฆาราม สุพรรณบุรี
- : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยฉันทนา, จังหวัดสุพรรณบุรี
- : Doctor of Philosophy in Political Science, Dr.B.R.Ambedkar University, Agra, U.P., India.

๕. ผลงานวิชาการ/งานวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๕๕ ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง : กระบวนการจัดการพุทธศิลป์ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา, ทุนวิจัย สกว.
- พ.ศ. ๒๕๕๗ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร, ทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข
- พ.ศ. ๒๕๕๙ ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง ศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียน, ทุนวิจัย สกว.

- พ.ศ. ๒๕๕๙ ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง โครงการวิจัยเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในเขตภาคกลางที่ ๒ จังหวัดกาญจนบุรี, ทุนวิจัย สสส.
- พ.ศ. ๒๕๖๐ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทยเพื่อรองรับสังคมไทยในศตวรรษที่ ๒๑, ทุนวิจัย วช.
- พ.ศ. ๒๕๖๑ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำที่มีต่อการพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ในประเทศไทย, ทุนวิจัย วช.
- พ.ศ. ๒๕๖๒ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง อาณาจักรล้านช้างและการล่มสลายของอาณาจักรล้านช้าง, ทุนวิจัย วช.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้ร่วมวิจัยโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิอย่างยั่งยืน, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรพัฒนาผู้นำท้องถิ่น : การสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำในจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้ร่วมวิจัยโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชนในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัยสถาบัน, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้ร่วมวิจัยแผนงานวิจัย เรื่อง อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชนอีสาน, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้ร่วมวิจัยโครงการวิจัย เรื่อง อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในจังหวัดมหาสารคาม, ทุนวิจัย สก.สว.
- พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ, ทุนวิจัย สก.สว.

- พ.ศ. ๒๕๖๔ บริบทและการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นไทย. การประชุมระดับชาติครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๖๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
- พ.ศ. ๒๕๖๔ การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔)
- พ.ศ. ๒๕๖๔ พุทธธรรมกับการส่งเสริมงานสาธารณสุขในสังคมไทย, ภูพานสาส์น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔)
- พ.ศ. ๒๕๖๕ การพัฒนาและยกระดับพุทธจริยะวิถีวัดและชุมชนเมืองต้นแบบการณาปนกิจศพ, วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕)
- พ.ศ. ๒๕๖๕ หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยชุมชน ในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ทนุวิจัยสถาบัน, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.ศ. ๒๕๖๖ ผู้ร่วมวิจัยโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาธรรมนูญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ, ทนุวิจัย สก.สว.